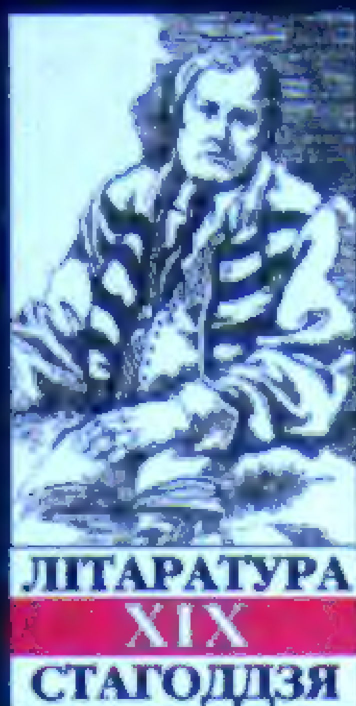

КЛАСІКА

Вінцэнт ДУНІН-МАРЦІНКЕВІЧ

ПІНСКАЯ ШЛЯХТА

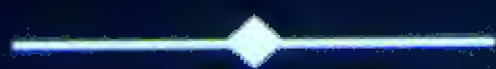

Кастусь ВЕРАНІЦЫН

ТАРАС НА ПАРНАСЕ

Да 200-годдзя з дня нараджэння
Вінцэнта ДУНІНА - МАРЦІНКЕВІЧА

КЛАСІКА

Вінцэнт ДУНІН-МАРЦІНКЕВІЧ
ПІНСКАЯ ШЛЯХТА

аўтэнтык, беларуская, англійская, нямецкая, польская, руская мовы

Кастусь ВЕРАНІЦЫН
ТАРАС на ПАРНАСЕ

беларуская, англійская, балгарская, іспанская, нямецкая, польская, руская, украінская мовы

Укладальнік
Язэп Янушкевіч

Мінск
Выдавец Віктар Хурсік
2008

УДК 821.161.3 (Дунін-Марцінкевіч+Вераніцын).02
ББК 84(4Бел)
К47

К47 **Класіка:**В.Дунін-Марцінкевіч.Пінская шляхта: аўтэнтык,бел.,англ., ням., поль.,рус.мовы; К.Вераніцын.Тарас на Парнасе: бел.,англ.,балг., ісп.,ням., поль.,рус.,укр.мовы/Уклад., агул. рэд., прадм. Я.Янушкевіча.— Мн.:Выд.В.Хурсік,2008.—240с.
ISBN 978-985-6718-90-1

Выданне прымеркавана да 200-годдзя з дня нараджэння Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча (1808—1884).

Кніга складаецца з дзвюх частак. Першая частка — камедыя Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча «Пінская шляхта», другая — паэма «Тарас на Парнасе», найбольш верагодны аўтар якой Кастусь Вераніцын (1834—1904).

Творы падаюцца як на беларускай мове, так і ў перакладах на еўрапейскія мовы.

821.161.3 (Дунін-Марцінкевіч+Вераніцын).02
ББК 84(4Бел)

ISBN 978-985-6718-90-1

*За дапамогу пры падрыхтоўцы
ўкладальнік выказвае шчырую ўдзячнасць*

*віцэ-прэзідэнту Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў
спадарыні Моніцы* ***Цюліг-Банькоўскі***
(Monika Bankowski-Züllig; Швейцарыя);

Лявону ***Гаравому*** *(Гарадок), Нілу* ***Гілевічу****, Уладзіміру* ***Гілепу****,
Яніне* ***Дашкевіч****, Генадзю* ***Кісялёву****, Аляксандру* ***Лукашанцу****,
Арнольду* ***Макміліну*** *(Лондан), Алесю* ***Наварычу****,
Уладзіміру* ***Някляеву****, Міколу* ***Пінігіну****,
Зміцеру* ***Санько****, Алене* ***Таболіч****, Яну* ***Чыквіну*** *(Беласток)*

перакладчыкам Уладзіміру ***Папковічу*** *(Віцебск), Веры* ***Рыч*** *(Лондан),
Чэславу* ***Сэнюху*** *(Варшава), Дамініку* ***Янушкевічу*** *(Ракаў)*

Польскаму інстытуту ў Менску (дырэктар Пётра ***Казакевіч****)*

*старшыні Нацыянальнай камісіі Рэспублікі Беларусь
па справах ЮНЕСКО Уладзіміру* ***Шчаснаму***

*Надзвычайнаму і Паўнамоцнаму паслу Рэспублікі Балгарыя
ў Рэспубліцы Беларусь прафесару Петку* ***Ганчаву***

*Надзвычайнаму і Паўнамоцнаму паслу Украіны
ў Рэспубліцы Беларусь Ігару* ***Ліхавому***

*дырэктару навукова-вытворчага кааператыва «Вэктар»
спадару Пятру* ***Герасімовічу*** *(Мінск)*

ЗМЕСТ

В. ДУНІН-МАРЦІНКЕВІЧ

КАСТУСЬ ВЕРАНІЦЫН

In MEMORIAM
Barbara Krzyżańska-Czarnowieska

Памяці Вінцэнтавай
прапраўнучкі —
паэткі і перакладчыцы
Барбары Крыжаньскай-Чарнавескай
(15.04.1954–22.11.2007)

Паводле Дэкрэту ад 2988 года,
альбо
З каго смяемся?

Класічнасць – як боскасць: непадуладна часу.

Класіка адказвае на вечныя пытанні: «як жыць?» Аднак чалавечая памяць, асабліва ў народаў паняволеных, кароткая. І таму класіка — вечная. Кожнае пакаленне наноў звяртаецца да айчынных творцаў з адвечным: «як жыць?»

Камедыя «Пінская шляхта» паўстала, як лічаць літаратуразнаўцы, з-пад пяра Дуніна-Марцінкевіча ў скрутна-шчаслівым 1866 годзе. Напачатку ці напрыканцы яго — невядома. Ведама толькі, што перад тым камедыёграф свой 57 год нараджэння[1] адзначыў у турме: ад кастрычніка 1864 па Каляды 1865 парыў мулкія нары ў Пішчалаўскім замку[2]. Дык верагодней за ўсё там, дзе ўлетку 1911-га ў Якуба Коласа вырвалася выпакутаванае *«Мой родны кут, як ты мне мілы...»*, у той самай царскай катоўні на паўстагоддзя раней пачынальнікам новай беларускай літаратуры выношвалася бліскучая сатырычная «Пінская шляхта».

Сумнеўна, праўда, каб пісьменнік меў магчымасць штодня трымаць сціло і жыць на творчым уздыме. Бо Вінцэнт дзень і ноч чакаў — чым скончыцца зняволенне: кантрыбуцыйным налікам? высылкай у «сібір»? ці чымсь жахлівейшым? Як адкупіцца ад таго? Як збавіцца? Не пацерамі належала вымольваць збаўленне... Бо вырашалі твой лёс не нябёсы, а чужынцы ў вайсковых пагонах выносілі выракі над ваколічнай шляхтай, якая «бачыла бойку, але не бараніла» расейскае самадзяржаўе ад «полячишек», і якая «не бачыла бойкі, за тое што не бачыла...»

Удзелу Марцінкевіча ў нацыянальна-вызваленчым паўстанні літвінаў-беларусаў супраць акупацыйнага рэжыму следчыя не давялі. Але як пакінуць беспакарана таленавітага чалавека, якому прыпісваюцца бадай усе антыўрадавыя вершаваныя адозвы на тутэйшай «простай гаворцы»?![3] І

«гутаркі» тыя не простыя, «бяскрыўдныя графіці», як здаецца на першы погляд, а больш пагрозныя, чым пякучыя лісткі «Мужыцкай праўды». Бо... лоўка рыфмаваныя! Значыць, лягчэй застаюцца ў памяці неадукаванага насельніцтва.

Так, гісторыкі падлічаць: за стагоддзе інкарпарацыі Літвы-Беларусі ў складзе расейскай імперыі непісьменнасць (да 1897 г.) на «забраных землях» узляцела з 40 да 77 адсоткаў! (*«Акультурыліся людзі!»* — рэзюмаваў пра тое Уладзімер Караткевіч, «дасціпны і праўдзівы» нават у падсавецкія часы). А дзе пануе непісьменнасць – там valадарыць цемра, невуцтва, затурканасць і забітасць. Тады ад страху можна й не ведаць, пад якім царом жывеш, якім «дэкрэтам» кіруешся...

Непісьменнасць сінонім «несвядомасці».

Класіка ствараецца найчасцей у адчайным баруканні прыгожага з брыдотаю, узвышанага і нізкага, акрыленасці з зацуглянасцю. І чым мацней (да безнадзейнага!) перашкоды, тым велічнейшым атрымліваецца ўзлёт духу. Можа, у тых цагляных лёхах і дачуўся 56-гадовы астрожнік пра тое, чаго не ведае пакуль аніводзін айчынны даследчык-архівіст і гісторык-літаратуразнаўца... Што нават крывавы Мураўёў-Вешальнік пайшоў... на хабар! Праўдзіва, колькі можна вешаць-расстрэльваць задарма? Таму і хапануў расейскі генерал-губернатар, «людажэр» (*«gdy szalał w Wilnie tygrys-człowiek Murawjew»*), 15 тысячаў срэбранікаў за «дараванне жыцця» двум тубыльцам — тутэйшым шляхціцам Аскерку і Яленскаму [4].

Можа і Вінцэнт выблытаўся з Пішчалаўскага замка («Валадаркі» пасучаснаму) гэткім макарам? *«Куку в руку»* прыблудных расейскіх чыноўнікаў, *«набранных из отбросов по всей империи»* [5], насыланых і насыланых на «навадалучаныя абшары», было проста ў іхняй ярэмнай крыві, перад тым стагоддзямі звыклых адкупліваца ясакамі ад татарскіх ханаў. Нездарма на старонках «Мужыцкай праўды» Кастусь Каліноўскі выказаўся пра тагачаснае чынавенства: «А чыноўнікі то маскоўскія — яшчэ адно дабрадзейства. Чытаў я ў ксёнжках, што ёсць на свеце якась саранча, катора як гдзе пакажацца, усю худобу гаспадарску зглуміць. Маем мы, браткі, горшую яшчэ ад той саранчы, а гэта чыноўнікі маскоўскія з сваёю «праўдаю» і «справядлівасцею», яны людзі вельмі здатныя, што то па-маскоўску *«праворныя»*, умеюць так аблізаць чалавека, што з рук іх выйдзеш голенькі як маці радзіла — і жыві пад гэтакім рондам без суду і праўды....»

Згодна прысуду палявога аўдытарыята ў асобе памочніка Вешальніка, генерал-лейтэнанта Манюкіна, В.Марцінкевіча не саслалі. І нават хвальварак не канфіскавалі (хіба разумеючы: дзе ж тады пісьменніку пісаць?). Толькі, нібы той Кручкоў, абдзёрлі, прыпячатаўшы: «пакараць грашовым штрафам, спагнаўшы з ягонага маёнтку, не толькі за яго самога, але і за жонку ягоную, што *ўдзельнічала ў дэманстрацыях*», «узмоцнены збор».

«Чалавек без пакут — трава» (В.Быкаў). Адпакутаваўшы больш за год у турэмнай катоўні, пісьменнік выйшаў з казематаў загартаваным. Пусціўшы з каменных сутарэнняў, царызм не выпусціў дарэшты пісьменніка з сваіх учэпістых лапаў і пільнай «апекі»: вайскова-палявы вырак пастанавіў шматгадовы (таемны) паліцэйскі назірк над ім у Люцінцы.

Мілая сядзіба ператварылася ў жандарскі астрог.

Ды ведама: дома і родныя сцены натхняюць! Не прадбачылі маскальскія сатрапы, што такому няўрымсліваму творцу як Марцінкевіч «аселасць» толькі ў руку! Што яна паспрыяе заканчэнню неўміручай «*Пінскай шляхты*» — найпершаму яркаму антыкаланіяльнаму твору ў беларускай камедыяграфіі.

«Каранцін» (горка такое й дапускаць!) пайшоў на карысць. Штосьці падобнае намагаліся засведчыць «вернападданыя» сябры Пушкіна ў лёсе расійскага генія: «Я полагаю, что император Александр I, заставляя его жить долго в Михайловском, много содействовал к развитию его гения. Там, в тиши уединения, созрела его поэзия, сосредоточились мысли, душа окрепла и осмыслилась...»[6]. А літаратурны наступнік Дуніна-Марцінкевіча, паэт Максім Танк, у сваіх дзённіках рэфлексаваў: «Можа, і слушна калісьці іспанскі кароль на пытанне французскага караля, як жыве Сервантэс, адказаў: «Бяда і нястача спрыяюць развіццю таленту». У нас гавораць: «Галодны певень раней спявае». Але ж нам вядома, «колькі талентаў звялося» ў цяжкіх умовах нястачы і няволі»[7].

Апроч праблем непісьменнасці, дзікай забітасці, запалоханасці з рэліктамі ганарыстасці і пыхі (ясная рэч, не толькі ў пінскай ваколічнай шляхты) — карацей, з усім тым, што можна аб'яднаць паняткам «выміранне», «дэградацыя» тутэйшага нобільства, апроч зацяганай тэмы выкрыцця хабарніцтва прышлых чынадралаў[8], камедыёграф у «*Пінскай шляхце*» закрануў яшчэ і з'яву новую: правакатарства расейскага чынавенства. Бо нікчэмнасць і подласць «лапсэсара» Кручкова не толькі ў тым, што бессаромна дзярэ («*спакуйтэ там хорошэнко до воза*») пінчуцкія лапаны-падноскі тандэмам з памагатым Пісулькіным («*покинь ваше залецанки, и бэрыса за дило; тут, брат, нам прыгоже жныво*»), але ў фінальнай сцэне пад'юджвае палескіх тубыльцаў на новую бойку. Як было справакавана заўчасным рэкруцкім наборам («бранкаю») само Студзеньскае паўстанне ў Варшаве ў неспрыяльную студзёную пару пачатку 1863 года. Моваю ахоўнікаў-цэрбераў з сумнавядомага III Аддзялення, гэта звалася «ўскрыць гнілую варшаўскую рану», каб не «памёр» увесь польскі арганізм. «Памёр» — у сэнсе адарваўся ад «*адзінай* Расеі». Вялікай й непадзельнай. А новая бойка (без розніцы: над варшаўскай Віслай, пад Мілавідамі, на Палессі ці дзесь у гарах з Шамілем) — гэта не толькі сабе, але й дзецям сваім нязводнае «жніво».

Арыштанцкі досвед праўдзіва неацэнны: адзін год ідзе за дзесяцігоддзе. Або нават за паўжыцця. Не кажучы, колькі новых сюжэтаў, калізій можна пабачыць, пачуць і самому стаць сведкам чалавечай годнасці і мярзотнасці. Усё гэта настолькі ярка, зіхатліва, таленавіта й дасціпна, па-наватарску смела, карнавальна да неверагоднага змясцілася менш чым на 20 старонках *«Пінскай шляхты»*, што больш чым праз стагоддзе ад напісання ў Дуніна-Марцінкевіча паспрабавалі адабраць аўтарства камедыі[9].

Хоць «навуковая» публікацыя з'явілася сем гадоў таму, аднак між айчыннымі літаратуразнаўцамі спрэчак па дадзенай праблеме фактычна не адбылося з відавочнага: нататка ў аўстрыйскім прэстыжным славістычным выданні не падмацавана аніякімі аргументамі, якія б аспрэчвалі прыналежнасць камедыі класіку. У ім назіраецца непрыхаваная спроба пайсці зорным шляхам «кротуса Генуса» — легендарнага даследнікаархівіста Генадзя Кісялёва, на галоўным рахунку якога не толькі ўзнятая на дакументальны грунт айчынная Каліноўскіяна (і наагул змагарны ўздым 1863-1864 гадоў), але і здаўна чаканы адказ на пытанні: хто напісаў ананімныя паэмы «Энеіда навыварат» і «Тарас на Парнасе»[10].

Больш за тое, у публікацыі зроблены фактычныя памылкі і недакладнасці. Найгалоўная выснова, да якой прыйшоў аўтар: *«Виртуозное пародирование судебного разбирательства позволяет думать, что ПШ написана юристом»* — не пярэчыць жыццёваму досведу драматурга. Як выяўлена ўкладальнікам, толькі ў Нацыянальным гістарычным архіве Беларусі захоўваецца каля дзесятка судовых спраў з удзелам В.Дуніна-Марцінкевіча, з большыні якіх *«калежскі сакратар, шляхціч Менскай губерні»* праўдзіва *«виртуозно»* выблытаўся. Яшчэ што схіляе пакідаць *«Пінскую шляхту»* за Марцінкевічам — гэта тое, што якраз у ягонай карэспандэнцыі ўпершыню геніяльны твор згаданы поруч з пералікам іншых аўтарскіх кніг.

Зрэшты, нічога благога калі ў будучыні апроч гучнага прозвішча Вінцука Дуніна-Марцінкевіча, «якога і лічаць *сапраўдным* першым беларускім пісьменнікам, першым літаратурным імем на безлітаратурнай Беларусі» (Сяргей Палуян), зазіхаціць яшчэ адно імя таленавітага сучасніка Беларускага Дудара. Як тое здарылася з невядомым у XIX стагоддзі Кастусём Вераніцыным і ягоным «Тарасам». Да слова, прапанаваны тут аўтэнтык камедыі і захаваўся ў фондзе славіста Яна Карловіча (1836—1903) побач з іншымі беларускімі матэрыяламі, сярод іх і знакамітая паэма «Тарас на Парнасе»[11]. Якую ж, зноў да слова, працяглы час прыпісвалі пяру Беларускага Дудара.

Дык няхай і ў гэтым выданні, прысвечаным высокаму 200-годдзю В. Дуніна-Марцінкевіча яны суседзяць, выразна сведчаць пра нашае *класічнае XIX стагоддзе*.

Упершыню аўтэнтык «*Пінскай шляхты*» пабачыў свет у «Творах» В.Дуніна-Марцінкевіча (1984), дзе быў змешчаны як «Дадатак», бо на момант правядзення графалагічнага доследу Навукова-даследчым інстытутам судовых экспертыз адносна прыналежнасці рукапіса пяру камедыёграфа аднатомнік цалкам быў падрыхтаваны да друку. Выдавецтва «Мастацкая літаратура» пад кіраўніцтвам тагачаснага асветнага дырэктара Міхала Дубянецкага (1927—1990) пастанавіла апублікаваць «аўтэнтык», тым самым увёўшы гэты рукапіс у навуковы абыход яшчэ ў сярэдзіне 1980-х гадоў.

Розначытанне аўтэнтыка (*Грыцько—Грицько, Марыся— Марися, Кручков—Крючков* і інш.) вытрымана з прычыны мажлівага творчага прыёму: «Разам з сюжэтнай фабулай драматург бліскуча разыграў і мову сваіх герояў, дзе спалучыліся рысы палескіх гаворак, беларускай і ўкраінскай моў»[12].

Класічнасць як прароцкасць: будучая моўная кантамінацыя (засмечванне) з вуснаў прышлых кручковых XXI стагоддзя (без розніцы: пінскіх ці магілёўскіх) геніяльна прадбачылася пачынальнікам новай беларускай літаратуры яшчэ ў пазамінулым веку. Уніфікаваць жа непаслядоўнасць у цудам ацалелым арыгінале «*Пінскай шляхты*» Дуніна-Марцінкевіча — як паправіць указ «*Петра Великого, в 1988 году марта 69 дня последовавшаго*» на *1688* год. Што і зрабіў быў у 1984 г. выдавецкі рэдактар, лічачы сябе мудрэйшым за вялікага папярэдніка — класіка айчыннай літаратуры Вінцэнта, сына Яна, Дуніна-Марцінкевіча.

Пераклад выдатнай камедыі на англійскую, нямецкую і польскую мову здзейснілі адпаведна Вера Рыч і Дамінік Янушкевіч (*Vera Rich* не толькі пераклала вершаваныя спеўкі, але адрэдагавала ўвесь ангельскі тэкст); Моніка Цюліг-Банькоўскі (*Monika Bankowski-Züllig*; паходзіць з нямецкамоўнай часткі Швейцарыі), а таксама праправнучка В.Дуніна-Марцінкевіча — Барбара Крыжаньская-Чарнавеская (*Barbara Krzyżańska-Czarnowieska*; нарадзілася ў Кракаве). Апроч таго, рэдакцыю польскага тэкста выканаў варшаўскі перакладчык Ч.Сэнюх (*Czesław Seniuch*).

Практычна скончыўшы ў Анціёху ля Чыкага (штат Ілінойс у Злучаных Штатах Амерыкі), 18 лістапада 2004 г. польскі пераклад гарэзнай камедыі свайго ганаровага продка, праправраўнучка Дуніна-Марцінкевіча, не могучы выйсці з-пад прадзедавых чараў, перасылаючы тэкст мне ў Ракаў, прыпісала пастскрыптум: «*Паводле загаду № 457, параграфа 12, з дня 91 месяца красавіка, году 2000 ад нараджэння Хрыста — Найяснейшаму Прыяцелю майму, Язэпу Янушкевічу, якому давядзецца заплаціць 100 рублёў на кошт Музэя Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча, і ўласных коштаў (на паперу тут скарыстаную) капеек 13*».

Таму шкада, што 30.05.2007 г. на паседжанні Арганізацыйнага камітэта, створанага на ўрадавым узроўні для падрыхтоўкі святкавання юбілею Беларускага Дудара (першым і, здаецца, адзіным паседжанні) хоць і прагучала, падтрыманая старшынёю Аргкамітэта, віцэ-прэм'ерам беларускага ўраду Аляксандрам Косінцам прапанова пра будаўніцтва хаці-ны-музея Люцінцы, пра які Барбара гэтак марыла, аднак да 200-годдзя з дня нараджэння Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча мы яго не прычакалі: шматабяцальнае рашэнне затрымалася нібыта праз адсутнасць сродкаў.

Але ці толькі пра недахоп бюджэту-казны, ці толькі пра грошы-мільёны тут ходзіць?

Прыязджала ж ахвярна ў красавіку 2005 г. Барбара на Бацькаўшчыну (прарочa прызнаючыся мне ў свае 50 гадоў, што яна тут апошні раз) і вяла перамовы ў *«Беларускім таварыстве дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі»*, каб распачаць збор ахвяраванняў на Музей ў Люцінцы. Не атрымалася. Бо, кажучы моваю Кручкова, «Паводле дэкрэту Гора Шклоўскага ад 2088 года», прыватныя асобы, хай сабе й сваякі, не маюць права займацца мемарыялізацыяй спадчыны творцаў, а толькі «дзяржаўныя структуры».

Зрэшты... Захоўвае ж колішні настаўнік Івянецкай школы, а цяпер дырэктар Івянецкага музея традыцыйнай культуры сп. А.Раманоўскі квіток ад 18.08.1988 года на перавод Беларускаму Фонду Культуры *20 рублёў*, зробленых і ахвяраваных школьнікамі на пабудову будачага музея ў вёсцы Малая Люцінка Валожынскага раёна. Жарты сказаць – два дзесяцігоддзі зляцела, а мемарыяльнай сядзібы ў Люцінцы няма...

Дык з каго мы пацяшаемся ў смяхотнай «Пінскай шляхце»?

P.S. Ці хто з даследчыкаў, гартаючы-чытаючы-аналізуючы больш стагоддзя «Пінскую шляхту», угледзеў, як ведае альфабэт хабарысты правакатар Кручкоў? А, б, в, д, г...

Зрэшты, «Найяснейшая Карона» дазваляе сабе й не такое ў трактаванні ўказаў [13].

Што ж, класіка, яна нават у адной «непаслядоўнай» літары — КЛАСІКА!

Кракаў - Ракаў - Беласток,
верасень - снежань 2007

Генадзю Кісялёву

Твор, які не павінен быў нарадзіцца

Даследнік-архівіст Генадзь Кісялёў, на рахунку якога капа́ грунтоўных, а часам і сенсацыйных адкрыццяў з гісторыі айчыннай літаратуры XIX стагоддзя (сенсацыя спараджаецца ў чалавечым уяўленні тады, калі паспаліты люд памылкова і самазадаволена мяркуе, быццам пра нешта ведае ўсё і дасканала), у адным з даследаванняў 1970-х гадоў прыгадаў выказванне пісьменніка Івана Чыгрынава: «З дзяцінства я быў упэўнены, што немагчымы дзве рэчы: каб людзі дабраліся да Месяца і каб быў адкрыты аўтар «Тараса»...» [14]

Выказванне, бясспрэчна, занатавана пасля 21 ліпеня 1969 года, калі Ніл Армстронг, першы сярод зямлянаў, ступіў на нежыццёвую паверхню. У такім, касмічнай вышыні, параўнанні нашай найвыдатнай паэмы XIX стагоддзя з загадкавай, хоць і найбліжэйшай да Зямлі спадарожніцай, зафіксавана не столькі нявера ў людзкую здольнасць пранікнуць у сівыя таямніцы гісторыі або ступіць на далёкую планету, колькі рацыяналізм чалавечага мышлення. Апошняе пабудавана паводле выпрацаваных за стагоддзі-тысячагоддзі стэрэатыпаў, якія ўспрымаюцца аксіёмна: ёсць спаконвечныя, а значыць, нязменныя законы зямной прыроды (зіма-вясна-лета-восень), ёсць геаграфічныя (усход-захад-поўнач-поўдзень), складзены матэматычныя (2+2=4; 3х3=9), удасканальваюцца фізічныя (тры законы Ісака Ньютана, тэорыя адноснасці Энштэйна, будова атама-ядра).

Але пакінем прыродазначыя пастулаты, паколькі размова пойдзе пра выпрацаваныя сусветным прыгожым пісьменствам законы паэтыка-літаратурныя: рытміка, рыфма, стыль, вобразнасць і г.д.

Згодна апошнім тое, што пабачыла свет 16 траўня 1889 г. у газэце «*Минский листок*» (№ 37), не павінна было быць! Паколькі ў царскай Расеі афіцыйна беларускай літаратуры, а тым больш паэзіі — не існавала. Ужо не існавала. Бо тая мова, на якую ў Златай Празе слынны Францішак Скарына пачаў у жніўні 1517 года друкаваць кнігі «*БІБЛІІ*», на якой напісана першая ва Ўсходняй Эўропе юрыдычная Канстытуцыя — Статуты Вялікага Княства Літоўскага, Рускага і Жамойцкага, ужо даўно была надзейна замуравана рознымі манаршымі дэкрэтамі і нават адмысловым рэскрыптам Мікалая I пра забарону самой назвы «Беларусь» (1840).

Аднак «падвалы» другой і трэцяй старонак заштатнай акупацыйнай газэткі [15] сведчылі пра з'яўленне пярліны мастацкай творчасці ў беларускай паэзіі. Зграбны, паэтычны рыфмаваны тэкст (адразу тры сотні

радкоў!) на цудоўнай «гаворцы» сходу ставіў яе ў шэраг развітых літаратур. Якіх? Хоць бы суседніх. Польскай (з нашым Адамам Міцкевічам на чале), расейскай (Аляксандар Пушкін), украінскай (з несмяротным Кабзаром-Шаўчэнкам). І нават з нямецкай (разам з аўтарам «Фаўста») ды ангельскай (з лордам Джорджам Байранам).

Публікацыя звалася лаканічна: *«Тарас. Беларуская паэма»*. Сюжэт яе быў дзівосным: мужык-палесаўнік, якога клікалі Тарасам, трапіў знячэўку на гару Парнас. Апошняя назва ну анічога не прамаўляла да стэрэатыпнага мышлення тутэйшага селяніна, больш звыклага да найменняў «Лысай гары» з начнымі ведзьмамі і д'ябламі. А тут — кніжны Парнас. А замест нячысцікаў — *«Пушкін, Лермантаў, Жукоўскі і Гогаль»*[16].

Ну, гэтыя імёны, у заграбленай Беларусі, якая паспяхова русіфікавалася і плён русіфікацыі ўжо напрыканцы XIX стагоддзя відавочніўся, гучалі наслыху. А сам твор гучаў гэтак лёгка, зіхотка, што ў наступным, 1890 годзе, яе перадрукаваў далёкі *«Смоленскій вестнік»*[17]. Праўда, без аніводнага слова-рэмаркі. У менскай жа першапублікацыі замест грунтоўнага ўступу ёй спадарожнічалі ўсяго два кароткія сказы. *«Эта поэма принадлежит перу неизвестного белорусского поэта-юмориста. Говор Витебской губернии»*.

З паэтаў на Беларусі найбольш вядомым быў толькі Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч (1808-1884), паколькі палымяныя зборнікі «Дудка беларуская» (1891), «Смык беларускі» (1894) Францішка Багушэвіча (1840—1900), *alias* Мацея Бурачка, vel Сымона Рэўкі з-пад Барысава яшчэ чакалі друкарскага варштату ў далёкіх кракавах-познанях. Таму анічога дзіўнага, што праз пяць гадоў у «Віцебскіх губеранскіх ведамасцях» нарыс маладога гісторыка Мітрафана Доўнар-Запольскага (1867—1934) гэтак і называўся: *«В.Дунін-Марцінкевіч і яго паэма «Тарас на Парнасе»*. Аднак пакуль ён цэлы год друкаваўся (студзень 1895 — студзень 1896), напісаўся яшчэ адзін артыкул, апублікаваны (ананімна) у тых самых «Віцебскіх губеранскіх ведамасцях» адразу пасля заканчэння нарыса М.Доўнар-Запольскага. У ім катэгарычна адмаўлялася аўтарства В.Дуніна-Марцінкевіча. На думку ананіма, жыццёвы шлях *Беларускага Дудара* і *Навума* (псеўданімы В.Марцінкевіча) звязаны з Магілёўшчынай і Міншчынай, у той час калі мова «Тараса» — паўночныя гаворкі Віцебшчыны. Рабіліся закіды, што ўсе ранейшыя публікацыі (менская, смаленская і Доўнар-Запольскага) няякасныя, «далёкія ад арыгінала».

Вынік гэтай публікацыі быў важкім: *«Ввиду неразыскания подлинного текста «Тараса» и существующего в обществе интереса к этому юмористическому произведению, мы предлагаем вниманию читателей составленный нами сводный его список, сверенный со многими имевшимися в нашем распоряжении списками, обращающимися в Витебской и Могилевской губернии»*[18].

Зводная рэдакцыя паэмы [19], тэкст якой да нядаўняга часу налічваў толькі 314 радкоў, разбітых на 15 раздзелаў па 4-6 строф у кожным, амаль стагоддзе лічыўся хрэстаматыйным. Пакуль нядаўна, дзякуючы найперш намаганням Генадзя Кісялёва, не быў адшуканы найбольш верагодны аўтар знакамітай паэмы. Больш за тое, адзін са спісаў «ананімнага народнага твора» мае дакладную пазнаку: *«Гарадок, 15 красавіка 1855 г.»*. На думку Г.Кісялёва, аўтарам *«Тараса на Парнасе»* належыць лічыць Кастуся Вераніцына (Васільева; 1834—1904), які нарадзіўся на Гарадоччыне (самы паўночны закутак Віцебшчыны), пэўны час вучыўся і жыў у Пецярбургу, выдатна ведаў закулiснае жыццё тагачасных расійскіх літаратараў.

Апошняя «зводная рэдакцыя» для гэтага шматмоўнага фаліянта выканана ўкладальнікам з улікам прапаноў народнага паэта Беларусі Ніла Гілевіча і гісторыка-літаратуразнаўца Генадзя Кісялёва. Улічаны таксама найноўшыя знаходкі спісаў, невядомых літаратуразнаўцам XIX — першай паловы XX стагоддзяў. Цяпер тэкст «Тараса» налічвае 322 радкі[20].

Таму твор, напісаны 4-стопным ямбам пушкінскай школы, гэтак цудоўна ўпісаўся ў беларускую паэтычную стыхію і стаў візітнай карткай нашай адроджанай паэзіі. Адроджанай на новай беларускай літаратурай мове. Якой жыць стагоддзі. Паэзіі, якая паводле ўсіх чужацкіх пазамінуластагодніх паэтычных канонаў павінна была сканаць, не нарадзіўшыся.

І якім зіхоткім ды таямнічым выдалася яе нараджэнне, гэткім жа патаемным здараецца, часам, яе існаванне ў XX стагоддзі. Маю на ўвазе паэтычных «ананімных сястрыц» *«Тараса на Парнасе»* — паэм «Сказ пра Лысую гару» (пачатак 1970-х гг.) ды «Л. М…аў — прэзідэнт» (сярэдзіна 1990-х).

Пераклад паэмы на паўдзесятка замежных моў павінен засведчыць плённую традыцыю выдання шматмоўных беларускіх твораў пад адной вокладкай. На жаль, з розных прычынаў тут не пададзены ўсе магчымыя перастварэнні. Толькі на ўкраінскай мове існуе ажно тры пераклады гэтай паэмы (А.Танюка, А.Шаўчэнкі, В.Стралко), па два на англійскай (У.Мэя і В.Рыч), польскай (С.Кашыньскага і Ч.Сэнюха) і расейскай (М.Ісакоўскага і М.Лазінскага) мовах. Мяркую, такое цікавае шматмоўнае паралельнае выданне — справа бліжэйшай будучыні.

Пераклады на балгарскую (Найдэна Вылчава), гішпанскую (Карласа Шэрмана) і нямецкую (Уладзіміра Папковіча) выкананы адмыслова для гэтага праекта, рэалізацыя якога расцягнулася амаль на паўдзесяцігоддзе (павінна было выйсці ў 2005 г. – да 150-годдзя «Тараса на Парнасе»).

2005-2007

Язэп Янушкевіч

[1] Нарадзіўся Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч 23 студзеня / 4 лютага 1808 г.

[2] Слынная пры ўсіх уладах менская турма (на вуліцы Валадарскага) мецьме зорную будучыню: апошнім часам плануецца перарабіць яе пад гатэль для экстрэмальных турыстаў.

[3] Што там палітычныя адозвы! Што там сполах у жандарскіх вачох з-пад брылькоў-казыркоў. Пазней нават разважныя навукоўцы-гісторыкі прыпісвалі В.Дуніну-Марцінкевічу аўтарства фацэтнай паэмы «Тарас на Парнасе». (Довнар-Запольский М. Дунин-Марцинкевич и его поэма «Тарас на Парнасе»: Очерк из истории бел. этнографии. Витебск. 1896.). Дзякаваць маім калегам, найперш унікліваму Г.Кісялёву, такое не прынялося.

[4] Пра гэта сцвердзіла ў сваіх ненадрукаваных мемуарах Апалонія Далеўская (1841—пасля 1915), удава Зыгмунта Серакоўскага (1827—15.06.1863, Вільня), які камандаваў паўстанцкімі ўзброенымі сіламі Літвы (пад вайсковай мянушкай Далуга); параненым узяты ў палон, павешаны ў Вільні. Падчас пакарання крыывавы Мураўёў змушаў Апалонію, на той час ужо цяжарную, назіраць за экзэкуцыяй мужа. Над такім жыццёвым сюжэтам змагарнага мінулага нашай няскорнай Бацькаўшчыны, Рамэа і Джуельта, як слэнгуе сучасная моладзь, проста «адпачываюць».

[5] Паводле ўспамінаў землявольца Л.Панцялеева, зняволенага (крыху пазней) у тых самых «Дамініканах» што і Кастусь Каліноўскі.

[6] Керн А.П. Воспоминания о Пушкине // Друзья Пушкина: Переписка. Воспоминания. Дневники. В двух томах. Том 2. М.: «Правда», 1985. С. 235.

[7] Гэтая ж думка аформлена Максімам Танкам і па-іншаму: «Адказ іспанскага караля каралю французскаму, які цікавіўся лёсам Сервантэса: «Калі неабходнасць змушае яго да пісання, дык дальбог, хай ніколі не знае дастатку, каб праз свае творы, сам бедны, узбагаціў цэлы свет" (абодва запісы каля 09.VII.1986 г.).

[8] З'ява не новая, бо яшчэ напачатку XIX стагоддзя міністар юстыцыі царскай Расеі Д.Трашчынскі выказаўся пра свой дэпартамент, безнадзейна аплецены хабарніцтвам: «*Сие море великое и пространное, в нем же гадов несть числа*».

[9] Мечковская Н. Винцент Дунин-Марцинкевич не был автором водевиля *Пинская шляхта* // Wiener Slawistischer Almanach. 2000. Band 46. С. 225—238.

[10] Гл. шматлікія захапляючыя даследаванні Г.Кісялёва «Загадка беларускай «Энеіды» (1971); «Пошукі імя» (1978); «Разыскивается классик...» (1989); «Жылі-былі класікі...» (2005). Падрабязней ва ўступе «Твор, які не павінен быў нарадзіцца» да другой часткі гэтага шматмоўнага фаліянта.

[11] Дзяржаўны гістарычны архіў Летувы ў Вільні (ДГАЛ). Ф. 1135. Воп. 10. Адз. зах. 219.

[12] Янушкевіч Я. Арыгінал «Пінскай шляхты»//Літ. і мастацтва. 1982. 30 ліп.

[13] І напачатку XXI стагоддзя можна канстатаваць нявывучанасць альфабэта айчыннай гісторыі, мяркуючы з «дыскусіі»: «ці мог Францішак Скарына вучыцца ў Пецярбургу?».

[14] Кісялёў Генадзь. Жылі-былі класікі: Хто напісаў паэмы *«Энеіда навыварат»* і *«Тарас на Парнасе»*. Мінск, 2005. С. 479.

[15] Ад часоў падзелаў на землях Літвы-Беларусі праз усё XIX стагодзе не выдавалася аніводнай афіцыйнай газеты на мове тубыльцаў. Таму гэтак й баяліся акупанты пякучых ліісткоў «Мужыцкай праўды» Кастуся Каліноўскага, быццам усведамляючы, што за Беларускім Словам абавязкова адродзіцца Беларускі Народ.

[16] Відаць, нездарма ў драматургічнай сцэнцы «Міласцівы Восіп» (канец XIX ст.), збудаванай па прынцыпу тэатар у тэатры, адзін з уяўных слухачоў, праслухаўшы «Тараса на Парнасе», рэзюмаваў: *«Тикавая байка; только не для простого народа!..»*.

[17] Нагадаем, што Смаленшчына — даўнія этнаграфічныя землі Беларусі, усходні фарпост ВКЛ, здадзены беззваротна пад уладу маскоўскіх цароў у 1686 годзе ў выніку г.зв. «Вечнага міру» паміж Рэччу Паспалітай і Расіяй. Таму нездарма са Смаленшчынай злучаны яшчэ адзін помнік беларускай паэзіі XIX стагоддзя — паэма «Энеіда навыварат» Вінцэнта Равінскага; колькі дзесяцігодзяў таму твор таксама лічыўся ананімным.

[18] Кісялёў Генадзь. Жылі-былі класікі... С. 281.

[19] Як цяпер вядома, яе выканаў беларускі этнограф і фальклярыст Еўдакім Раманаў (1855—1922).

[20] Зайздроснае ўменне папярэднікаў-класікаў пісаць сцісла-трапна. Нагадаю, што сучасніца «Тараса» камедыя «Пінская шляхта» не перавышае тэкставога аркуша (менш за 32000 знакаў). Цікава таксама прыгадаць, што ў слынны «Кабзар» (1840 г. адзінае прыжыццёвае выданне «маларасійскага» генія) украінскі 26-гадовы паэт уключыў... усяго 8 вершаў!

Pamięci praprawnuczki Wincentego
poetki i tłumaczki
Barbary Krzyżańskiej-Czarnowieskiej
(15.IV.1954 — 22.XI.2007)

Pierwszy antykolonialny utwór białoruskiego komediopisarstwa,
albo
z kogo się śmiejemy?

Klasyka — jak boskość; nie podlega czasowi.

Klasyka odpowiada na odwieczne pytania: «jak żyć». A jednak ludzka pamięć, zwłaszcza u narodów zniewolonych, jest krótka. I dlatego klasyka — wieczna. Każde pokolenie na nowo zwraca się do ojczystych twórców z odwiecznym pytaniem — «jak żyć?»

Miejsce Wincentego Dunin-Marcinkiewicza (1808—1884) jako klasyka ojczystego piśmiennictwa w historii naszego narodu jest na trwałe wyznaczone: prekursor nowej literatury białoruskiej.

Jednak wielkość dokonań śmiałego Nauma Pryhaworka (pseudonim twórcy) można pojąć tylko skrupulatnie składając w jedno, jakby kłos do kłosa, wszystko to kim był: pierwszym, wysokiej klasy literatem białoruskim XIX stulecia, utalentowanym aktorem, znakomitym dramaturgiem, impro-wizującym poetą, pracowitym tłumaczem, aktywnym działaczem społecznym, wyrazistym publicystą, «jezuickim» konspiratorem, ojcem patriotycznej rodziny, żarliwym Krzewicielem Oświaty ludowej.

Swoje starania kierował Wincenty nie tyle w nurt własnej twórczości ile przygotowując grunt tym, którzy przyjdą służyć białoruskiej literaturze pięknej w przyszłości.

Pierwsza jego książka — to komedia «Sielanka» (Wilno, 1846). Następnymi były: zbiorki poetyckie «Hapon» (Mińsk, 1855), «Dudarz Białoruski» (Mińsk, 1857), poemat «Lucynka, czyli Szwedzi na Litwie» (Wilno, 1861) i inne. W jego twórczym dorobku jest i białoruski przekład poematu Adama Mickiewicza «Pan Tadeusz» — pierwsze z tłumaczeń tej epopei na języki słowiańskie, które nieszczęśliwym trafem ujrzało światło dzienne w Wilnie w 1859 roku — i od razu było objęte rosyjską cenzurą i spalone.

Komedia «Pińska Szlachta», jak przypuszczają literaturoznawcy, spod pióra Dunin-Marcinkiewicza wyszła w 1866 roku. Na początku czy z końcem — nie wiadomo. Wiadomo tylko, że wcześniej komediopisarz swoje 57 urodziny obchodził w więzieniu — od października 1864 roku do Wigilii roku 1865 gnił na pryczy w zamku Piszczałowskim w Mińsku-Litewskim.

Najprawdopodobniej, w tymże zamku, latem 1911 roku Konstantemu Mickiewiczowi (znanemu pod pseudonimem Jakub Kołas) wyrwało się pełne tęsknoty: «*Kraju rodzinny sercu miły! Zapomnieć ciebie nie mam siły!...*» (początek poematu-epopei «Nowa Ziemia», prawie 11000 wersów), i w tejże samej carskiej katowni, pół wieku wcześniej prekursor nowej białoruskiej literatury obmyślał starannie błyskotliwą, satyryczną «Pińską Szlachtę».

Oczywiście wątpliwym jest, żeby pisarz miał możliwość codziennie trzymać pióro w ręce i by mógł żyć w twórczym natchnieniu. Przecież Wincenty dzień i noc czekał na to — czym zakończy się uwięzienie: obłożeniem kontrybucją? zsyłką «na Sybir» czy czymś straszniejszym? Jak wykupić się od tego? Jak się wybawić? Nie pacierzami należało wymodlić uwolnienie. Bo o twoim losie nie decydowały niebiosa. Cudzoziemcy z wojskowymi pagonami wydawali wyroki na obszarach Litwy-Białorusi na okoliczną szlachtę, która «widziała bójkę ale nie broniła» rosyjskiego samowładztwa przed polaczkami i która «nie widziała bójki, dlatego, że nie widziała...»

Udziału Marcinkiewicza w narodowo-wyzwoleńczym powstaniu litewsko-białoruskim przeciwko reżimowi okupacyjnemu — śledczy nie dowiedli. Ale jakże zostawić bezkarnie utalentowanego człowieka, któremu przypisuje się niemal wszystkie antyrządowe wierszowane odezwy w tutejszej «zwyczajnej, pospolitej mowie»? I gawędy te niby prostoduszne, ale bardzo groźne,bardziej wymowne niż gorące strofy «Mużyckiej Prawdy» — Chłopskiej prawdy K. Kalinowskiego. »). Bo... zręcznie rymowane. To znaczy — że łatwiej zapadną w pamięć niewykształconej ludności.

Historycy obliczyli, że w ciągu stu lat przyłączenia terytorium Litwy-Białorusi do imperium rosyjskiego analfabetyzm (do 1897 roku) na «zagarniętych ziemiach» wzrósł z 40 do 77 procent. A gdzie panuje analfabetyzm — tam rządzi ciemnota, nieuctwo, ignorancja, ogłupienie, niepewność. Wynikajacy z tych powodów strach przekłada sie na całkowity brak wiedzy jaki car rządzi, jakimi prawami i dekretami się kieruje.

Synonimem analfabetyzmu: nieświadomość.

Klasyka najczęściej powstaje w rozpaczliwej walce piękna z nikczemnością, wzniosłego z marnym, uskrzydlonego z ujarzmionym. I czym mocniejsze (nawet beznadziejne) przeszkody tym wspanialszy okazuje się wzlot ducha.

Być może, w kamiennej celi usłyszał 56-letni więzień to, czego do dziś w Białorusi nie wie żaden ojczysty badacz-archiwista i historyk-literaturoznawca. Że krwawy Kat-Murawiew brał łapówki. Do podobnych stwierdzeń doszedł również rosyjski generał-gubernator («*gdy szalał w Wilnie tygrys-człowiek Murawjew*»), że nie warto wieszać i rozstrzeliwać za darmo i za «darowanie życia» w przypadku dwóch obywateli tutejszych szlachciców Oskierki i Jeleńskiego pobrał 15 tys srebrników.

Może i Wincenty wydostał się z Piszczałowskiego zamku takim sposobem? «Dawać w łapę!» obcym, rosyjskim urzędnikom «zebranym z odpadów — z całego imperium», nasyłanym i przysyłanym do «nowoprzyłączonych obszarów» było to po prostu w ich służalczej naturze — już przed wiekami nawykłej do wykupywania się darami u chanów tatarskich.

Nie bez powodu na łamach «Chłopskiej prawdy» — jedynej gazetki w białoruskim języku w pierwszej połowie XIX w. [wyszło 7 numerów], Konstanty Kalinowski wypowiedział się na temat okupacyjnej biurokracji: «A urzędnicy to moskiewskie — jeszcze jedno dobrodziejstwo. Czytałem ja w książkach, że jest w świecie — jakaś szarańcza, która jak gdzieś się pokaże to cały dobytek gospodarski zniszczy. My mamy, bracia, gorszą jeszcze od tej szarańczy- a to urzędnicy moskiewscy ze swoją «prawdą» i «sprawiedliwością»; oni są ludźmi bardzo zdolnymi, po moskiewsku — *«provornymi»* [«zręcznymi»], umieją tak oblizać człowieka, że z rąk ich wyjdziesz golutki tak jak cię matka rodziła — i żyj po takim rządem bez sądu i prawdy...»

«Człowiek bez cierpienia — trawa» (W.Bykow). Pisarz wypuszczony z kamiennych podziemi caratu, wyrokiem sądu polowego objęty został wieloletnim (potajemnym) nadzorem policyjnym w miejscu swego pobytu w Lucynce.

Miła siedziba zmieniła się w posterunek żandarmerii. Lecz wiadomo: w domu i ściany rodzinne pomagają! Nie przewidzieli moskiewscy satrapi, że takiemu nieokiełznanemu twórcy jak Marcinkiewicz stałe osiedlenie się było na rękę! Pobyt ten właściwie przyczynił się do zakończenia prac nad «Pińską Szlachtą». Obecnie utwór ten wiecznie żywy nosi miano «nieśmiertelnego». Stanowi bowiem pierwszy utwór w białoruskim komediopisarstwie o ostrej wymowie antykolonialnej.

Oprócz problemów analfabetyzmu, zastraszenia, pozostałości zarozumialstwa, pychy, wyniosłości, buty — wszystkim tym co objąć można jednym pojęciem «degradacji» miejscowej szlachty, a także poza oklepanym tematem łapownictwa napływowych łowców coraz wyższych stopni urzędniczych — komediopisarz w «Pińskiej Szlachcie» poruszył jeszcze nowe zjawisko — prowokacji rosyjskiej biurokracji.

Więzienne doświadczenie okazało się prawdziwie nieocenionym: jeden rok równy jest dziesięcioleciu. Albo nawet połowie życia. Nie mówiąc o tym — ile nowych tematów, fabuł, konfliktów można zobaczyć, odczuć — a i samemu stać się świadkiem ludzkiej godności i nikczemności.

Zakazane za życia i po śmierci pisarza dzieło (cenzura nie zezwoliła drukować komedii w miejscowym kalendarzu na 1889 rok) — po raz pierwszy zostało opublikowane w 1918 roku w opracowaniu Jazepa Losika, redaktora gazety «Volnaja Biełaruś» («Wolna Białoruś»). Po raz pierwszy oryginał «Pińskiej Szlachty» ujrzał świat w «Utworach» W. Dunin-Marcinkiewicza (1984), gdzie został zamieszczony jako «Uzupełnienie».

Tłumaczenia znakomitej komedii na angielski, niemiecki i polski język (specjalnie dla tego tomu) podjęli się kolejno: Vera Rich i Dominik Januszkiewicz (Vera Rich nie tylko przełożyła na język angielski wierszowane kuplety ale i zredagowała wersję angielską tekstu); Monika Bańkowska-Züllig, pochodząca z niemiecko-języcznej Szwajcarii była tłumaczem wersji niemieckiej, natomiast polską opracowała praprawnuczka W. Dunin-Marcinkiewicza Barbara Krzyżańska-Czarnowieska (Kraków 1954-2007 USA). Redakcji polskiego tekstu dokonał warszawski tłumacz Cz. Seniuch.

Ukończywszy w Antiochi koło Chicago (stan Illinois USA) — 18 listopada 2004 polski przekład swawolnej komedii swojego godnego najwyższych zaszczytów przodka, Barbara, nie mogąc wyjść spod czarów pradziadka, przesyłając mi tekst do Rakowa, dopisała post scriptum: *Według rozkazu N 457, paragraf 12, z dnia 9-go miesiąca kwietnia 2000 Roku Pańskiego — Najjaśniejszego Przyjaciela mego, Jazepa Januszkiewicza, któremu zapłacić przyjdzie 100 rubli na rzecz Muzeum Dunin-Marcinkiewicza, i kosztów własnych — za papier zużyty — kopiejek 13»*.

Dlatego żal, że chociaż 30.05.2007 na pierwszym posiedzeniu (i zdaje się jedynym) Komitetu Organizacyjnego utworzonego dla przygotowania obchodów jubileuszu Białoruskiego Dudarza — na poziomie rządowym — padło zdanie, poparte przez przewodniczącego Komitetu, wicepremiera białoruskiego rządu, Aleksandra Kosinca — o budowie domu-muzeum w Lucynce, o którym tak marzyła Barbara. To jednak w rocznice 200-lecia Wincentego Dunin-Marcinkiewicza zamieżenia nie zostały spełnione. Przykro, że przyjęto wielce obiecujące, mądre postanowienie i znowu zostało zapomniane, odsunięte — z powodu braku środków.

Ale czy tylko o niedostatki kasy budżetowej, o pieniądze chodzi?

Przyjeżdżajac w kwietniu 2005, praprawnuczka Wincenta, Barbara na drogą Jej sercu Ojcowiznę proroczo przewidziała, że jest tu ostatni raz (miała wowczas 51 lat, ale zmagała się dzielnie z ciężką chorobą). Podjęła dlatego rozmowy w «Białoruskim towarzystwie przyjaźni i kulturalnych związków z zagranicznymi krajami»,aby sprawa Muzeum nabrała realnych kształtów poprzez organizacje środków na ten cel. Nie powiodło się. Albo mówiąc językiem «*dekretu Nieszczęścia Szkłowskiego z 2088 roku*» Kruczkowa — prywatne osoby, choćby i krewni, nie mają prawa zajmować się upamiętnianiem spuścizny twórców, a tylko «państwowe struktury».

Zresztą ... Były nauczyciel szkoły, obecnie dyr. Muzeum w Iwieńcu A. Romanowski przechowuje pokwitowanie z 18.08.1988 r. na kwote 20 rubli zarobionych i przekazanych przez uczniów na budowę przyszłego muzeum we wsi Mała Lucynka w Wołożyńskim okręgu. To jest żart — dwa dziesięciolecia zleciały — a Domu-Muzeum brak. Szkoda również szlachetnej inicjatywy młodzieży, która zrażona brakiem reakcji — podobnych działań juz nie podejmie.

Tak i z kogo się śmiejemy w «Pińskiej Szlachcie»?

P.S. Kto z badaczy czytając-studiując-analizując od ponad stulecia «Pińską szlachtę» zauważył jak zna alfabet łapówkarz prowokator Kruczkow?

A, b, c, e, d...

Cóż, klasyka — nawet w tej jednej «nieposłusznej» literze — KLASYKA!

Jazep Januszkiewicz
Kraków-Raków-Białystok,
wrzesień—grudzień 2007

a Genadz Kisalou

La obra que no debería haber nacido

En una de sus investigaciones de los años setenta el investigador-archivero Genadz Kisalou, quien cuenta con muchos descubrimientos fundamentales y a veces sensacionales sobre la historia de la literatura bielorrusa del siglo XIX (lo extraordinario nace en la imaginación humana cuando la gente común piensa erróneamente que sabe todo y a fondo sobre algo), recordó la frase del escritor Ivan Chygrynau «desde niño estuve seguro de que dos cosas eran imposibles, que la gente llegara a la luna y que se conociera el autor de «Taras».

Esta declaración, sin duda, fue anotada después del 21 de julio 1969 cuando Neil Armstrong, primero entre los terráqueos, pisó la superficie sin vida. En esta comparación de tan cósmicas alturas de nuestro eminente poema del siglo XIX con nuestro satélite, queda expresada no tanto la falta de fe en la capacidad de los humanos para penetrar en los remotos misterios del pasado o pisar un planeta lejano, como la racionalidad del pensamiento humano: lo último esta construido según los estereotipos formados durante siglos y milenios que se perciben como axiomas; hay eternas leyes de la naturaleza terrestre (invierno-primavera-verano-otoño), hay geográficas (este-oeste-norte-sur), matemáticas (2+2=4; 3x3=9) y se están perfeccionando las físicas (las tres leyes de Isaac Newton, la Teoría de la Relatividad de Einstein, la estructura de átomo y su núcleo).

Pero vamos a dejar los postulados de la naturaleza, porque ahora se hablará sobre las leyes universales de la literatura: rítmica, rima, carácter metafórico, etc.

¡Según esto lo que vió la luz el 16 de mayo de 1889 en el periódico «Minski Listok» (la Hoja de Minsk) (Nº 37) no debería haber existido! Porque en la Rusia de los zares la literatura bielorrusa, y mas allá la poesía, no existían. El idioma en el que el ilustre Francisco Skaryna en el agosto de 1517 empezó a imprimir los libros de la Biblia, el idioma en el que fue escrita la primera constitución jurídica en Europa del Este «Los Estatutos de Gran Ducado Lituano», fue solidamente lapidado con diferentes decretos monárquicos e incluso con rebuscados rescriptos de Nicolás I sobre la prohibición del mismo nombre «Belarus» (1840).

Pero la publicación del primer periódico político-social y literario privado «Minski listok»[1] 1889 evidenciaba la aparición de una perla literaria en la

poesía bielorrusa. Un texto poético elegante, (más de trescientas líneas) en la maravillosa habla, directamente la ponía en la lista de las literaturas desarrolladas. ¿Cuales? Por lo menos las vecinas: polaca (encabezada por nuestro Adam Mickevicz), rusa (Alejandro Pushkin), ucraniana (con el inmortal Kabzar-Shauchenka), incluso con la alemana (junto con el autor de Fausto) e inglesa (con Lord Byron).

La publicación se llamó de forma lacónica «Taras. Poema Bielorruso». La trama fue mágica: un campesino guardabosques, llamado Taras, de repente se encontró en el monte del Parnaso. Este último nombre no significaba nada para la mente del típico campesino, que estaba más acostumbrado a la «montaña calva" donde se reunían las brujas y diablillos. Y aquí, el literario Parnaso, y en vez de diablillos, «Pushkin, Lérmontov con Gógol, Zhukovski».

Todos estos nombres en Belarus, que estaba rusificandose con éxito, y el resultado de la rusificación al final del siglo XIX era más obvio, se oían bastante. Y la misma obra sonaba tan bien, con agilidad, que el año siguiente, en 1890 lo reimprimió lejos «Smolenskiy Vestnik», pero sin ninguna palabra de acotación. En la primera publicación minsqueña en vez de una introducción sólida le acompañaban solo dos frases cortas: «Este poema pertenece a la pluma de un desconocido poeta-humorista bielorruso. Habla de la provincia de Vitebsk».

En Belarus, de los poetas, el más conocido era Vintsent Dunin-Martsinkyevich (1808—1884). Por eso no hay nada sorprendente en que cinco años después en «Vitebskiya Gubernkiya Vedamastsi» (Gaceta de la provincia de Vitebsk) el articulo del joven historiador Mitrafan Dounar-Zapolski (1867—1934) se llamara «V. Dunin-Martsinkyevich y su poema «Taras en el Parnaso». Luego aparecieron otros artículos que negaban la autoría de V. Dunin-Martsinkyevich. En opinión de los oponentes la vida de V. Dunin-Martsinkyevich fue relacionada con las regiones de Maguiliou y Minsk, mientras que el idioma de «Taras» son hablas del norte de la región de Vitebsk. También hubo opiniones sobre que todas las publicaciones anteriores (de Minsk, Smolensk y de Dounar-Zapolski) no son de calidad y están lejos del original.

El resultado no se dejó esperar: «Considerando no haber encontrado el original texto de «Taras» y el existente interés de la sociedad sobre esta obra humorista, le ofrecemos al provecho de los lectores su texto compuesto por nosotros, aunado y comparado con muchos textos que teníamos a nuestra disposición y que circulaban en las provincias de Vitebsk y Maguiliou».

La redacción compuesta del poema[2], el texto que antes contaba con solo 314 líneas divididas en 15 partes con de cuatro a seis estrofas en cada una, se consideraba de la crestomatía hasta cuando hace poco fue encontrado, gracias al esfuerzo de Genadz Kisialiou, el autor mas probable del famoso poema.

Uno de los textos de la obra tiene una acotación concreta: «*Garadok, 15 de abril 1855*». En opinión de G.Kisialiou, se debe considerar como el autor de «Taras en el Parnaso» a Kastus Veranitsin (1834—1904), que nació en la región de Garadochyn (el rincón mas al norte de Vitebsk), estudió y vivió un tiempo en San Petersburgo y conocía perfectamente la vida secreta de los literarios rusos de aquellos tiempos.

Por eso la obra, escrita con los yambos de la escuela de Pushkin, encajó tan perfectamente en el ambiente poético bielorruso y se convirtió en la tarjeta de presentación de nuestra poesía renacida. Renacida en el nuevo idioma bielorruso literario que vivirá siglos. La poesía, que según todos los cánones ajenos, alienantes, del siglo pasado debería haber muerto sin nacer.

'Y que brillante y misterioso fue su nacimiento! Así de misteriosa parece a veces su existencia en el siglo XX.

La última redacción aunada de este impreso multilingüístico esta hecha por el compilador teniendo en cuenta las propuestas del poeta bielorruso Nil Guilevich y el historiador literario Genadz Kisalou. Se han considerado también los textos recién encontrados de los literarios desconocidos del siglo XIX y primera parte del siglo XX. Ahora el texto de «Taras» tiene 322 líneas.

La traducción del poema en media docena de idiomas extranjeros debe testificar el fecundo trabajo en edición de las obras bielorrusas en diferentes idiomas bajo una misma tapa. Lamentablemente, por varias razones, aquí no están todas las posibles modificaciones. Solo en ucraniano existen tres traducciones de este poema travieso, dos en ingles, polaco, y ruso.

Pienso que este tipo de edición es cosa del futuro próximo.

Las traducciones a búlgaro (Naydena Vylchava), español (Carlos Sherman) y alemán (Uladzimir Papkovich) estaban hechas especialmente para este proyecto, la realización del cual se alargo casi diez años.

Traducción del bielorruso
de ***Alena Guerasimovich***
El enero, 2008

[1] Desde la división del territorio de Litva-Belarus y durante todo el siglo XIX no se editó ni un periódico oficial en bielorruso. Por eso los ocupantes tenían tanto miedo de las hojas de "Muzhitskaya Prauda" (La Verdad Campesina) de Kastus Kalinouski; como si fueran conscientes de que con la Palabra Bielorrusa renacería el Pueblo Bielorruso.

[2] Como ahora se sabe, hecha por el etnógrafo y folklorista bielorruso Eudakim Ramanau (1855—1922)

Вінцэнт ДУНІН-МАРЦІНКЕВІЧ

ПІНСКАЯ ШЛЯХТА

Пінская шляхта

Аўтэнтык

ЯВЛЕНИЕ 1

Марися *(сама, сидя на скамье, прядет припевая)*

№ 1

Тяжко жыты мни, дыўчаты,
С мыленким ў разлуце,—
Лает батько, лает маты,
Що сырдэнко ў скуце.
Годы сыдыт над прясныцей,
Я хочу быт молодыцей.
Маты каже: вик молоды,
Ой, ты еще мала!
А вже сама в эты годы
С батьком любовала!
Годы сыдыт над прясныцей,
Я хочу быть молодыцей.

Ой, так! Нэхай ганыт батько, нехай лает маты, а я люблю Грицька и любити его вик буду. Ой, бэдные ж наши головэньки! Що се за дур напав на батькоў? По пьяну завэлыса, дай побылыса с собою за шляхецьтво, а мы с Грыцьком чрез то горуем, да унываем. Его батько подаў на мого у суд жалобу, и сигодня прыидет ў околыцю Найяснейшая Корона на слидство*. В ним цылое наше спасэнье. Як прыидэ, то мы с Грыцьком поклонымса ему у ноги, да и будэм просыты да молыти, щоб вюн погодыў наших батькоў, и щоб вюны дозволылы нам побратыса. А вюн таки сырдиты, нэ допущай Бог! Як наставыт одын вус угору, а другы в ныз, як зыркнэ одным своим воком, а крыкнэ: по Найяснэйшому указу! — то батьки злякаютса и сладят нам высилье. *(садится.)* Да що это сталоса Грицьку? Вже сонэнко высоко, а вюн не прыходыт? *(Грицько медленно указывается из-за дерева и тишком подкрадывается к Мариси.)* Боюса, щоб нэ встали батьки, нэльга було б и побачытыса с ным. *(встает и, разхаживая по сцене, продол-*

* *В прежние годы Асесоры, или заседатели, что ныне Становые пристава, одне избираемы были во время Дворянских выборов, другие назначаемы Правительством, что называлось от Короны, и потому последних Пинская Шляхта обыкновенно величала Найяснэйшей Короной.*

жает.) Ой, Грыцько, Грыцько! Ты щось тэпэр ставса велми лэнивы, тоби, пэвно, тэпэр сырце так вже нэ тоскуе по мни. Як прыдэ, то покажуса перед ним сердытою, и хоть будэт просыты, дай молиты, щоб поцыловала, то нэ поцылую. Бог ня! нэ поцылую!

ЯВЛЕНИЕ 2

Грыцько и **Марися**

Грыцько. Так я ж и просыты нэ стану, сам тэбэ поцылую. *(целует ее.)*

Марыся. Ах, Грыцько нэ добры! Як ты мэнэ слякав, гнэваюса нэ жартом.

Грицько. Гнэваешса? Нэ правда! А чему ж ты на мэнэ так мылэнко зыркаеш?

Марися. Я? Так, со злосты! Негыдный! гдэ ты забавлявса? Это ж зараз прыдут батьки, а мы так много маем с собою пэрэговорыты.

Грицько. Выбачай, мылая Марисю! Тюльку що показалас зара, я сыздыў вже до миста, паў к ногам Ацесара, просыў, щоб вюн взяв нас пид свою опику.

Марися. Що его просыты с голыми руками, трэба було завэсты яки гостынчик.

Грицько. Да я ж завэз ему два зайцы, тры пары цецерукоў да лубку мэду; вюн всэ прыняў ласково и сказаў, що тэпэр же ранком прыбэжит к нам судыт дило жалобное мого батьки с твоим. Ой, наварылы батьки сыби каши, будэ що исты. Вюн вэлми сырдыты; як размаўлаў, то ус одын так у гору колом и стаў: будэ вазьня!

Марися. Дай Бог, щоб эта каша нам зубіоў нэ попрыщыла!

Грицько. Вюн деклераваў сладыт наше щастье: на Богу, да на ним цылая наша надія.

№ 2
ДУЭТ

Спустывшыс во ўсым на Бога,
Чого ж унываты?
Прысяглы любыт до гроба,
Да и будэм ждаты.
Хоче нас нэщасна доля
На вик разлучыты:
А Бог скаже: моя воля
Им с собою жыты!
Нэ помогут злы языки,
Ни батькоў стороже,—
Вюн же таки Пан вэлыки,
Що хоче, то зможе!

ЯВЛЕНИЕ 3

Те же, Тихон **Протосовицкий** и его жена **Кулина**

Тихон. Хрын тоби у вочи! Жинка, о жинка! Ходы, да подывыса, як дочка твоя с Грыцьком Тюхайчиком голубытса.

Кулина (за *сценой*). Хто — дочка? бойса Бога! да вюна ж еще малая. *(входит.)*

Тихон. Кий чорт малая! Хрин тоби ў вочи! Ходи-ка, да полюбуйса!

Марися. Що ж я за малая, колы мни на Спаса кончитса сэмнадцат годіў.

Кулина. Мовчи ты, хытрая лысыца! поглядь-ко, як вюна скоро полычила годы.

Тихон. Ах ты, бысаў сынэ! Хрин тоби ў вочи! Нэ годы ж, що батька до живого мэнэ покрыўдіў, назваўши нэ шляхтычом, да еще сынок дочку нам баламутит.

Грыцько. Да я ж ее мылую и хочу с нэю женытыса.

Тихон. Ось я тэбэ так поженю, як твого батьку. Жинка, о жинка! Дай мэтлу! хрин тоби у вочи!

Грыцько. Що хотытэ, то робытэ, а всіо-тыки Марися будэ моя! *(Марисі.)* Будь здорова! *(Уходя встречается с Куторгою и сшибает его с ног, Марися убегает в хату)*

ЯВЛЕНИЕ 4

Те же, кроме Грыцька, и **Куторга**

Куторга. Ах ты, поганец! *(вставая.)* Татарын ты нэ хрищоны. Вот сбыў мэнэ, як Швыдаў Ходкивич пид Кырголмом. Постой-ка, отплачу я тоби эту штуку, нэ тыпир, то ў чытвир! *(Здравствуется.)* Здорово, панэ Протосовицки, здорово, пани Протосовицка. *(Целует ее руку)* Видно, видно! дякуй Богу! Здоровы, вось рыжки боровы. Да я к вам с вэлыкою новиною — нэ видаетэ! Тюльку що пан Ацесар прыихаў. А таки сырдиты, нэ допущай Боже! Кажыса — лыхы татарын. Як тюльки ўихаў ў окольицу, да стаў каля Берки, так вюн и крыкнуў: дэсяцких, соцких! Собраты ўсію шляхту к Тыхану Протосовицкому, да щоб Иван Тюхай Лыпски прышоў с сыном туды ж.

Тихон. Хрын ему у вочи! будэ бэда, будэ! Геты собака Лыпски подаў на мэнэ ў суд жалобу, що я поколотыў его, так вот и Ацесара прыслалы. Ну, абдэрэ шкуру до чиста.

Куторга. Чого тут дывытыса, на то вюн Ацесар. Поглядь-ко! У его и руки даўжей от других людэй. Ты знаеш его прыповэсть: чирвона, бэлая — всэ пэрэдэлае.

№ 3

Гдэ унадытца юрыста,
Вымэтэ хату до чиста!
Таких дываў наговорыт,
Так много кручкоў натворыт,
Що, почисаўши затылок,
Ты разсупоныш узылок.
Не даш? Вюн тэбэ замучит.
Добрэ стара казка учит:
Дэрэ коза ў лисе лозу,
Дэрэ воўк у лисе козу,
А воўка — мужик Иван,
А Ивана — шляхтыч-пан,
Шляхтыча дэрэ юрыста,
А юрысту?.. бысаў трыста!!!

Тихон. Хрин тоби ў вочи! Добра тоби вэсты раздабары, колы нэ тяжыт на спынэ бэда; да скажи лепш, що робыты! Панэ Куторга! ты ж таки пысменны чоловик, можеш сулиты разумну раду.

Куторга. А прымэтэ чесно моих сватоў да вашей Мариси?

Кулина. Бойса Бога, панэ Куторга! — да вюна ж еще маленка, — то ж детыщэ гыркое!

Тихон. Кій чорт дэтыще! колы вже с хлопцями слодытца да баюкае.

Куторга. Дык чого ж ждаты? Гето, кажут, лыхы товар: мый да чеши, потом спэшы,— заплоты кому, щоб вывэз из дому.

Тихон. Добрэ, панэ Куторга,— бэры соби дочку, и посаг дам, тюльку сослужи дружбу,— вытягни с бэды.

Куторга. Як чырта из болота.

Кулина. Дорадь, панэ Куторга,— ты ж таки чоловик бывалы, тягаўса и по судах.

Куторга. Ну, я готоў вам сослужыты дружбу, тюльки як дочка захимерычит и отчураетса от мини, що тогды будэ? То ж вэдаетэ прыповэсть: догоняючи нэ нацыловаццa.

Тихон. Ратуй, ратуй, панэ Куторга! Марысю ты ладом утомониш — чоловик таки разумны! Як подпустыш іой ліосточки, як подплывэш сэлезніом, так вюн ена и разплывэтса.

Куторга. Вэдаетэ ж що, панэ Протосовыцки? Як прыйдэ к вам Ацесар, то стаўляйтэ мэнэ ў свитки: хоть я и нэ бачыў, да буду свэдчит, що вюн тэбэ колотыў, а ты тюльку бороныўса: нэ жаль для Марыси скрывыт душою. Тюльки ж, паны Протосовицка, прышлытэ сюды Марысю, щоб я мог с нэю поговорыт да угомоныт дурную, баш, щоб не чураласа разумного чоловыка.

Кулина. Помогайтэ тюльку моему Тыхону, а вже Марися будэ ваша, я ей сама ладом напылую вуши. Пойдэм, Тыхон, притотовымса, щоб по-госодарски прынят Найяснэйшу Корону. А ты, панэ Куторга, почекай — зараз прышлю Марысю. *(Уходит с Тихоном.)*

ЯВЛЕНИЕ 5

Куторга *(сам)*

Куторга. Ну! хвала богу! Батькоў удалоса отуманит, тэпэр трэба пойты ў голову по розум, щоб дыўку оморочит. Лакомы, баш, кусочик. *(целует в пальцы, как бы любовался вкусом.)* Лычико — як сонэнко, ясное; щочки — вось малынки, красные; губки — бачицца карали, а як засмэетца сэребраным голосочком дый выщырыт зубки — то, кажысь, бачиш два перловые шнурочки. Да и посаг за нэю господарски: одна у батькоў, а старые карбованцы осмыною мэрат; и у гумни поўно, у хатэ избыток и обора богата. Добрэ гуторка каже: колы обора тэчэ — господыня блыны пэчэ, а колы гумно тэчэ — господар с хаты утэчэ. Тыханиха ж дэнь в дэнь блинами гостэй прымае. Праўда, вик нэ схожы — я вже добываю шестого дэсатка, а вюна семнадцати годок,— будэ клопоту нэмало. Ой, ой! нэ раз почишу затылок — молодэж, баш пшчолы ульлio, будут облегат мою хату, прыятэлей полычу копами. Да що ж робыты? Нэ я пэршы, нэ я послэдни — дурных старцыў нэмало на Божим свитэ. Щоб сорват такую прыгожу и богату квэточку, нэ шкода и у болото повалятца.

№ 4

Хто на старост порыскуе,
Той хоть часом бэду чуе.
Да при молодэнкой жинце,
При рухлывай господынце
Быть философом — то значит:
Нэ бач, що нэ трэба бачит.

(Вытягивает над головой пальцы, воображая роги.)

Взростут над головой грушы,
Думай, що се доўги вушы.
Гуляе жинка по ночи,—
Ты бытцэм спыш, зажмур вочи.
Тогды тоби жыццio нэбом:

Всэляким твоим потребом
Жинка рада догодыты,
Станэ тя крыпко любыты;
Скажэ: муж мой хоть старэнки,
Да разумны, да мылэнки!

Так, так! ў тэпэрэшнэм разумном вике хош спакойно жыты? Будь философом: бачиш? — нэ бачиш! чуеш? — нэ чуеш! Ба, ба! да вось и Марыся идэ сюда. Якая красочка! Глэдючи на ее, аж слынка по губам тэчэ. Ну-кась, Куторга! подпусты іой ліостачки.

ЯВЛЕНИЕ 6

Марися и **Куторга**

Куторга *(с улыбкой жеманясь).* Добрыдэн, панна Марьянна!

Марися *(застенчиво).* Добрыдэн, панэ Куторга.

Куторга. Як се панна Марьянна прыгожо выглядае, якое свэжэ лычико, вось ружичка тюльки що из пучка. С яким я нэтэрпэньем ждаў щаслываго момента, щоб поцыловат белэнкую ручку панны. *(подходит с комическою уловкою и целует руку Мариси; та отступает, обтирая руку передником.)* Панна Марьянна! Вы нэ чуетэ, вы нэ вэдаетэ, як я вас крыпко люблю, як по вас тоскую.

№ 5
РОМАНС

Рвэтса мое сырце до краснэнкой розы,
Кажыса пры колах атоса из лозы.
По паннэ Марьяннэ душичка тоскуе,
Бытцем бы зюзюля жалосно кукуе.
Як нэ бачу панны, жыцціо мнэ — могыла,
Голоўцы тяжэнко, утэкае сыла!
Ой, высох я, высох, як лапэть на пэчи,
Гырка ж моя доля, хто ж мэнэ улечи.
Як цетрэў ў лисочку жалостно болбоче,
Так и мое сырце до панны сокоче.
Ні верэщаки, коўбасы, дэлянка —
Ништо нэ смакуе без тэбэ, коханка!
Дам тэби зэгарок велыки, як репа,
Нехай вюн при сырцы крипко твоим клепа
И напомынае, як богатько ною,
То ж и в дэнь, и в ночи нэ маю спокою.

Марися *(перебивая).* А вэдаетэ, от чого это, панэ Куторга? От старосты! Да ты вже порадком стары,— пора об дыўчатах пэрэстаты думать, а молытыса Богу, щоб даў спасэнье.

Куторга. Стары, стары!

№ 6

ДУЭТ

Кажеш, що я ладом стары,—
Алэ выдны, алэ яры!
Буду тя крытко любыты,
Вик тоби вирой служыты.
Молоды ж часто нэ щыры,
Нэ шукай в ним доброй виры:
Ў коханьни тоби клянэтца,
А там — с другою смэетца.

Марися.

Да що мни с мужа старого,
Я хочу мого мылого,
Бо стары, мэсто гуляты,
Будэ кашлят да стогнаты.

Марыся.

Мой Грыцько — хлопэць мотарны,
Выдны, молоды да гарны.
Глянь! — Аж душа к нему рветса,
И сырдынко крэнчей бъетса!

Куторга.

Молоды ж Грыцько нэ щыры,
Нэ шукай в ным доброй виры.
Ў коханьни тоби клянэтца,
А там — с другою смэетца!

(Во время пенья входят Становой с Письмоводителем и кроются по сторонам, дабы подслушать их разговор.)

Куторга. Баш, собака Грыцько! Вюн клыщом упывса тоби в сырце, да ништо с того нэ будэ. Батько твой деклядраваў мни твою руку за то, що я буду свидком протіў Тюхая Лыпскаго. Найяснэйшая Корона прыихала на слидство по жалобэ Тюхая, поданной у Суд на твого батьку, що вюн его побыў; и колы ты пойдыш за мини, то я готоў и душою скрывыты да показать на слидствэ, що батько твой нэ быў Тюхая. А колы мое нэ ў лад, то я с своим назад. Захымэрычса тюльку, то буду свидком протіў твого батьки.

Уихаў твой родны ў нирод — ны ўзад ни впирод! попавса юрысту ў когты, то ж вюн его выссэ, баш упир витрэну дивчину. А колы б ему и удалоса пэрэкобатыт Найяснэйшую Корону, то нэ конэц еще бэды. Знаш, що кажут людэ? — бис бэду перэбудэ — одна згынэ, дэсат[1] будэ. Дыло у суд як пойдэ, то так допэкут юрысты, вось боровыку на угольях,— отчураетса и своих!

Марыся. Дарма ты мэнэ лекаеш! Мы с Грыцьком поклонымса ў пояс Найяснэйшай Коронэ, то вюн погодыт наших батькоў, а тоби за крывое показаньэ дасть хорошу гонку.

Куторга. Що! ты думаеш, я боюса Ацесара? да я такой ему задам пары, що вюн нэ згадае, гдэ вьюны зымуют. Я чоловик бывалы, маю розум, сумэю ладом его вывэсты ў поле, як зайчика пид харты.

ЯВЛЕНИЕ 7

Те же да **Кручков** и **Писулькин**

(Кручков подходит тихо к Куторге, ударяет его по плечу; Писулькин же с комическою ухваткою подходит к Мариси, которая с застенчивостью и страхом кланяется.)

Кручков. Дак ты мэнэ думаеш вывэсты ў поле? хош научит, гдэ вьюны зымуют? почекай же, голубчик! Я ж тэбэ поучу, гдэ нэправых свидкаў сажают. Гей, десяцкій!

Куторга *(со страхом)*. Ваше Благородное Сыятельство! Найяснэйшая Корона! да я ж тюльку себэ жартоваў,— вот страшіў дурное дыўчатко, щоб вюна прызволила выйты за мэнэ за муж. Батьки благословляют, а вюна козырытца,— дык я вось так сдуру сказаў ей...

Кручков. С дуру хош крыво прысягнут? а знаш, чим это пахнэ...? По указу Всэмилостывэйшего царя Петра Вэлыкого 1779 года августа 10-го и по Статуту Литоўскому, раздэла 3-го, параграфа 375-го гето уголовное преступлэнье, Сыбыром пахнэт. Сыбыр, Сыбыр, голубчик! Гей, дэсяцкій! *(тот входит.)* посады гетого молодця в особую свэтлыцу, да гляды, щоб вюн нэ выдаўса с ныкым, а борони Боже, щоб с господаром нэ сговарываўса.

Куторга *(уходя с десяцким)*. Найяснэйшая Корона! Бойтэса Бога, нэ губытэ бэдного чоловика! Мало що язык молоў. Добрэ пословыця каже: млын мелэ — мука будэ, язык мэлэ — бида будэ! выбачтэ моему дуру.

Кручков. Якому дуру? ты ж чоловик бывалы, тож нэ даўно хвалыўса со своим розумом.

Куторга *(в боковых дверях)*. Яки тут у быса розум, колы так нэ осторожно попавса у биду, вось швыд пид Полтавай. *(уходит с десяцким)*

ЯВЛЕНИЕ 8

Те же, кроме Куторги

Кручков. Ну, панэ Писулькин, покинь ваше залецанки, и бэрыса за дило; тут, брат, нам прыгоже жныво. Гей, дэсяцкій! *(Тот входит.)* Постаў тут по сэредынэ стол, да накрый его судовым сукном. *(Десяцкий исполняет приказание.)* Хороша погода, можно и на дворы попрацоваты. Садыса, панэ Писулькин, да прыбэры бумаги. *(Писулькин садится важно, откупоривает чернилицу, разбирает бумаги, из которых несколько подает Становому, который тоже садится при столе задом к Писулькину, в последствии говорит до Мариси.)* Ну, Марыню! Ходы-ка сюда по блыже, да кажи мнэ щирую праўду — ты ж бачиш, що у мэнэ вусы нэ наежылыса, тож я и нэ сэрдыты. Кажи: любиш ты Грыцька Лыпскаго?

Марыся *(со стыдливостью, забавляясь передником)*. Ну дак що?

Кручков. За щож ты его полюбыла?

Марися. Сама нэ видаю — вот так щось прыпаў к сырцу. Да якже его нэ любыты, колы вюн молоды, гарны хлопиц, — а сырце ў нэго золотое.

Кручков. Дак хош за его выйты за муж?

Марися *(с застенчивостью)*. Алэ, хочу... колы за его нэ пійду, то вже вик мнэ бэдной гороваты дыўкой. Найяснэйшая Корона! умилосэрдытыса над нами, да сотвэрытэ наше щастье. *(кланяется ему.)*

Кручков. Чогож ты хош от мини?

Марися. Найяснэйшая Корона! окончайтэ дило нэщастное мэж нашими батьками нэ по судовому, а по хрыстыанскому обычаю, погодытэ их с собою,— нэхай больш нэ индычатца, да и выможтэ, щоб вюны нас с Грыцьком случыли. Найяснэйшая Корона! *(кланяется еще ниже и с жалостью продолжает.)* Тыж таки, хоть чоловик судовы, чиноўны, да, пэўно, вэрыш у Бога,— тож, дэле милосты Господнэй, сотворы ты и нам мылост, сладь наше щастье, а мы вик будэм за тыби, твоих диток и ўнучат Бога молиты.

Кручков. Но, но, милая! будь спокойна, я хоть чоловик, як кажеш, судовы, да всэ зроблю по хрыстыянски и еще на твоим вэсыльи по скачу. Гей, десяцкій! *(тот входит.)* а чи собраласа шляхта из околыцы?

Десяцкий. Вси собралыса, хто с курыцою, хто с лубкой мэду, а хто с сушоной рыбой, чекают, що ваша мылост им прыкаже.

Кручков. Добрэ! нэхай ўсіо отдадут фурману, дый спакуйтэ там хорошэнко до воза: ты зазовы тут и Тыхона Протосовицкаго с кобэтою. А ест Тюхай Лыпски с сыном?

Десяцкий. Тюхай, кром мэду и рыбы, прытяг дэсать винков сушоных боровикоў, а сын его — копў рожинкаў ўюноў.

Кручков. Добрэ, добрэ, — ўсэ попаковат осторожно, да зовы всэх сюды.

(Десяцкий уходит. Кручков строит фуриозную физогномию: один ус направляет вгору, другой в низ; из глубины сцены выходит шляхта, со страхом, кланяясь низко и прячась один за другого; из боковой же двери выходит Тихон Протосовицкий с женою; Марися сходится в глуби сцены с Грыцьком, перешептываясь меж собою.)

ЯВЛЕНИЕ 9

Теже и Тихон **Протосовицкий**, *его жена* **Кулина**, **Тюхай Липский**, *его сын* **Грыцько**, *Тимох* **Ольпенский**, *Базыль* **Статкевич** *и протчая шляхта*

Тихон. Жинка, о жинка! будэ бэда! полядько, як у Найяснэйшей Короны вус одын в ныз, друты у гору задырса; иды ты напэред да поклоныса ему, хрын ему у вочи!

Кулина. Що ты мэнэ посылаеш! ты сам наварыў пыва, сам его и попывай здороў,— я боюса.

Тихон. Ты, кобэта, хрын тоби у вочи! вюнже тэбэ нэ сьист. Возми эты карбованцы, тут их пят дэсаток, — поклоныса ў ногы, да положи на стол; вюнже юрыста, нэ отчураэтса грошей, — тогды дыло пойдэ, як по сале.

Кулина. Ну, що робыты, попытаю. *(подходит со страхом, кладет мешок на стол, после кланяется низко Становому.)* Найяснэйшая Корона!..

Кручков. Тише! *(Кулина со страхом отходит и прячется за мужа, Кручков, держа бумагу, встает и, не смотря на собравшихся, говорит.)* По указу Пинского Земского Суда, от 23 мая сего года, за № 2312, прыбыл я в околыцу для разследованія уголовного дила о побоях, причиненных Тихоном Протосовицким Ивану Тюхаю Липскому.— Лыпски! маеш свидкаў?

Липский. Маю, Найяснэйшая Корона!

Крючков. Пусть выступят в перод! *(трое из шляхты выступают.)* Протосовицкій! за що ты его быў?

Тихон. Да вюнже назваў мэнэ мужиком — хрын ему ў вочи!

Кручков. Маеш свидкаў?

Тихон. Маю, Куторгу.

Кручков. Его нэ можно ставит, вюн пид судом. *(оборотясь к свидетелям Липского.)* Вы бачилы, як Протосовицкій быў Лыпского?

3-е свидетелей *(со страхом кланяясь).* Бачылы, Найяснэйшая Корона!

Кручков *(оборотясь к протчей шляхте).* А вы нэ бачылы?

Все протчие. Нэ бачылы, Найяснэйшая Корона!

Кручков. Добрэже, — слидство кончено, — тепер будэ суд. А напэред: по Указу Всемилостивейшей Государыни Елисавэты Петровны 49-го апреля 1895 года и Всемилостивейшей Екатерыны великой от 23 сентября 1903 года, а равномерно в смысле Статута Литовскаго раздела 8, параграфа 193-го,

коим назначается в пользу Суда от тяжущихся грывны. Обжалованный Протосовицкій имеет заразже уплотить пошлин 20-ть, прогонных 16-ть и на канцелярию 10-ть карбованцоў. Жалующійся Липскій в половине того; свидки, которые бачили драку, а нэ бороныли,— по 9-ть карбованцыў, а вся протчая шляхта, що нэ бачыла драки, за то, що нэ бачила, по 3-и рубля. Платите! *(Садится на месте и пишет.)*

(Шляхта меж собою перешептывается; после избранный всеми зборщиком Тимох Ольпенский подходит по очереди к Протосовицкому, Липскому, свидетелям и протчей шляхте, собирает по назначению от всех деньги и, так сложенные в один мешок, подносит, со страхом, к Становому и кладет на стол.)

Тихон *(отщитав зборщику деньги, когда тот пошел собирать от других).* Е... дывыса ты! як вюн, на бэду нашу, всэ указы и законы як рыпу грызэ и нэ заикнэтса,— хрын ему у вочи!

Кулина. Чого тут дывытыса! видомо, судовы чоловик, таж вюн на том и зiобы згрыз, такая, баш, порода.

Кручков *(как Ольпенский положил на стол деньги).* А все?

Ольпенский. До копэйки, Найяснэйшая Корона!

Кручков. Ладно! иды! зараз будэ дэкрэт.

Тихон. Ух, Господи! що се будэ?

Кулина. А що будэ! вэдомо, — юрыста, обдэрэ всих до чиста, дый поидэ с Богом до хаты.

Тихон. Хрин тоби ў вочи! щоб прынаймнэй шкура была цела, а то як доберецца да нэй, будэ нэчисты интэрэс.

Кручков *(вставая и выходя с бумагою на середину сцены).* Слушайтэ с увагою! *(все кланяются.)* Буду читать декрет. *(тоже поклоны, Кручков читает.)* По указу Его Императорского Величества, во временном присутствии, в комплете, составленном из участкового заседателя и его письмоводителя, слушали дело, коего обстоятельства следующіе: Иван Тюхай Липскій назвал Тихона Протосовицкого мужиком, тот за такую обиду побил Липского, на что сей последній представил и Свидетелей. Разследовав таковое дело, Временное Присутствіе, сообразно указу Всемилостивейшаго Государя Петра великого, в 1988 году марта 69 дня последовавшаго, и применяясь Статуту Литовскому раздела 5-го, параграфа 18-го, определило: а) Тихону Протосовицкому, как уголовному преступнику, назначается: 1-е) 25 лоз на голой земле, без дывана* - и 2-е) Штрафа 25 рублей в пользу Временного Присутствія; б) Ивану Тюхаю Липскому, как нанесшему личное оскорбление Протосовицкому, назначается: 1-е) 15-ть лоз на дыване и 2-е) 15-ть руб. Штрафа в пользу Временного Присутствія; в) Свидетелям, которые видели драку и не разняли дерущихся, 1-е) по 10-ть лоз на дыване и по 10 руб. штрафа в пользу временного же При-

* *На дыване — это на ковре: в старынные времена, когда наказывают Шляхтича, положив его на голой земле, без подстилки ковра — это большое оскорбление.*

сутствія. и д) всей протчей шляхте, которая не видела драки, за то, что не видела, а тем самим не могла и разнять дерущихся, назначается: 1-е) по 5-ть лоз и по 5-ть руб. штрафа в пользу того же Присутствія, и напоследок: г) Применяясь к указу Ея Величества Анны Иоанновны 1764 года октября 45 числа, за не гербовую бумагу, употребленную и имеющуюся употребится по сему делу, Протосовицкій 5-ть, Липскій 3-и, свидетели по 2-а, а все протчіе по одному рублю уплотят. Кончено! Тэпэр зборщик нэхай собырае гроши, послеже прымэмса за лозу. *(подходит к столу)*

Тихон. У... у... у... батьки мои родные! Хрын ему ў вочи! 25 лоз да еще и нэ на дыванэ, а на голой зэмли, — дав бы сто карбованцыў, щоб дыван подослалы.

(Кручков садится за стол и будто бы углубляется в чтении бумаг, зборщик собирает деньги, начиная от Протосовицкого, который, окончив уплату, подкрадывается к Писулькину, отзывает его в сторону и сует 25 рублевую бумажку.)

Тихон. Добродэю! ратуй нэщастного, да научи, якбы отдылатца от лозы?

Писулькин *(в сторону, посматривая на бумажку).* Хорошо быть письмоводителем у разумного человека, малеваные гостики *(указывая бумажку)* сами в карман лезут, не надо и рук вытягивать. *(к Тихону.)* Нэ вэдаю, що зробыты? віон сам боитса, щоб, зробывши вам поблажку, пэрэд судом нэ отвэчат; да попробуйтэ. *(тут подходят и протчие и слушают его совета.)* Сложытэ ему добры гостынчик, а вось полакомытца? Поговорыте с собою и сложытэ, а я тым часом попробую угомоныт его. *(подходит к Кручкову и шепчет, тот злостно отвечает.)*

Крючков *(к Писулькину вслух).* Нэ могу, нэ могу! Знаеш, по указу Всемилостивейшаго нашего Государя 1884 года сентября 75-го дня, какой великой ответ за поблажку сторонам в уголовном преступленіи,— не только место могу потерять, но и личность подвергается опасности.

Тихон. Жинка, о жинка! хрин тоби ў вочи! Прынэсы шкураны мэшок, що лэжыт у кублэ с грычкою, там ист сто карбованцыў, треба выкупыты шкуру. Ох! дорогоже віона коштуе,— хрын ей у вочи!

Кулина. Що? натэрушыў бэды, а тэпэр разплачивайса. *(уходит и в минуту возвращается с мешком.)*

Грицько *(к отцу).* А ну, батьку! разсупонько свой мэшок, а вынь яких с 50 карбованцыў,— може и твоя уцэлее шкура? *(к протчей шляхте.)* И вы разшэвэлытэса: которые бачили драку — по дэсат, а которы нэ бачыли — по пять карбованцыў сложытэ ў купу, поднэсэм Найяснэйшэй Коронэ, таж віон умылыстывытса над вами и дило кончит; вось як віоны, люды судовые, сумэют,— так що и воўк будэ сыты и козы цэлы. *(Шляхта собирает деньги, после, сложенные в один мешок, отдает Грыцьку, толкая его к Становому и уговарывая, чтобы принял на себя смелость поднести их Кручкову и просить помилованья.)*

Тюхай Липский. Иды ты, сынку, положи гостынчик на стол и проси да молы, щоб віон помыловаў нашу шкуру, да и скасоваў срогы свой декрэт.

Грыцько. Выдытэ, батько, як нэ ладно, що вы заводытэса с сосидами; добрэ! Я осмэлюсь пійты, тюльку щоб вы погодылыса с Тихоном и посланы от мэнэ сватоў к его дочце Марыси.

Липский. Быс его побырай! нэхай тюльку уладытца дило, а я нэ от того буду. Иды, проси! *(Грыцько с одной, а Протосовицкий с другой стороны робко подходят к столу, при котором Кручков углублен будтобы в чтении бумаг, и кладут мешки с деньгами; Грыцько, кашлянув громко и кланяясь низко Становому, говорит.)*

Грыцько. Найяснэйшая Корона! Мы от викаў Пынская шляхта, и ты шляхтыч! Нэ глумыж, нэ валяй у болотэ шляхецькой, братнэй тоби, крови! Скасуй сроги свой декрет, на стыд нашой околыци пысаны, помиры мого батьку с Тыхоном, сотворы мое и Марыси щастье, а мы всэ, цылой околыцей, вик за тэбэ будэм Бога молыты, вик тоби дяковать!

Писулькин. И я вас прошу, ваше благородіе! пусть подадут мировую, и концы в воду!

Кручков *(к Писулькину, одначе громко).* Хорошо! для вас это зделаю, приму грех и ответ на себя. Тыхон Протосовицки и Тюхай Лыпски, ходитэ сюда по блыже! *(те подходят, за ними Марися и Грыцько.)* Обнымытэса и поцылуйтэса на згоду! ну, щож? *(Марися своего отца, а Грыцько своего толкают, которые в последствии обнимаются и целуются с собою.)* Тыхон! на згоду щоб буў крупник *.

Тихон. Готовы, Найяснэйшая Корона! Сходытэка, жинку и Марисю, да принэсытэ, хрын вам у вочи! *(Кулина и Марися отходят в хату.)*

Кручков. Вы думаетэ, що мни мыло понэвэрать кроў шляхецькую, яж сам шляхтич, вам родный, да щож робыты? Служба, нэ дружба! Законы, милэнкіе! законы! Годючы вас, бэду на сэбэ бэру. Тюльку под такою умовою, щобы Тыхон с Лыпским на вик с собою погодылыса, и щоб я за вас нэ влиз в нирад; конэчно требую, щоб тут же пры мни диток своих сручили, а там и повэнчали. *(тут Кулина и Марися вносят две мисы горячаго крупнику и ставят на стол с кубками.)* Ну, що, Тыхон! отдаш за Грыцька свою Марисю?

Кулина *(входя).* Горачая! ой, горачая, Найяснэйшая Корона!

Кручков. Откульже ты вэдаеш?

Кулина. Да яж сама ее сладыла.

Кручков. Що?

Кулина. Да горылку, — тюльку що пэрэгорыла, — гоздыку и разных прыправ насулила богатько, мэду же цылу лубку ўкынула.

Кручков. А... ты толкуеш об крупнику!

Тихон. Хрын тоби ў вочи! чуеш, що Найяснэйшая Корона каже?

Кулина. Да якже, аб прыправэ.

---

* *Из водки и патоки перепаливается с разными приправами, для питья.*

Тихон. Якой прыправэ? хрын тоби ў вочи! об Марыси! чи отдаш ее за Грыцька Лыпского?

Кулина. А що будэ с Куторгою?

Тихон. Хрын ему ў вочи! твой Куторга тюльку хвалытыса умэе, таж як пришло да рычи, чут у бэду с собою разом и мэнэ нэ втяг.

Кручков. Вот я тут зараз цылу справу кончу: налывайтэ кубки! *(Кулина с Тихоном разливают крупник и подносят Кручкову, Писулькину и целой собранной шляхте.)* Грыцько! любыш ты Марисю? Хош с нэю иты пид виныц?

Грыцько. Ой, хочу! горачо хочу, Найяснэйшая Корона! Бог мя убей, колы ей нэ сотвару щастья у сожытьи.

Крючков. А ты, Марыню, любыш Грыцька, хош вик с ним дэлыты щастье и горэ? *(Марися с застенчивостью оборачивается к стене и пальцем ее царапает.)* Ну, що — чого мовчиш?

Марися. А вжеж, колы мовчу...

Кручков. Дак хочу — ладно! Любыш ты Грыцька?

Марися *(стыдливо).* Але..

Кручков. Крыпко его любыш?

Марися.

№ 7
РОМАНС

Найяснэйшая Корона!
Трудно мни без Грыцька житы.
Ниякa земска прэпона
Нэ в сылах нас разлучыты!

Сырцэ мое — его менье,
Его любов — моя сыла;
Без Грыцька смэрт мне — спасэнье,
Без Грыцька мнэ свит — могыла!

Нэхай батьки лают, мучат,
Ны ским другим нэ сручуса,
Колы с ним мэнэ разлучат,
Я ў Прыпэци утоплюса!

Кручков. Но! колы так крыпко его мылуеш, то вже нэчего раздумыват. Пановэ батьки! Трэба их случыты, а нэ то новое еще уголовное дило свалитца на ваши головы. Панэ Лыпски! чи прынымаеш ваше мэнэ за свата для свого сына?

Липский. Да вжеж, Найяснэйшая Корона! Затіялы дило, то и кончайтэ его с Богом, я рад буду благословыты.

Кручков. Дайтэ сюды ручнык. *(закидает его через плечо.)* Ну, вот я и сват! Що, пановэ Протосовицкіе, отдадытэ свою дочку за Грыцька?

Тихон. Такого свата трудно нэ уважыт. — ходы, жинка, — ходы, панэ Лыпски! — хрын тоби ў вочи! поблагословым дэтэй, а там пôтым сыграем вэсылье. На посаг дам два гарци карбованцыў и шляхецьку худобу, по смэрты же нашей самы всэ забэрут.

Кулина. Да и на выправу нэ поскупымса, вонаж у нас одно дэтыще, що маем, то всэ ее, щоб тюльку Бог даў им щастну долю. *(Сходятся родители и соединяют молодых руки.)*

Кручков. Вот так ладно! тэпэр, пановэ батьки, подпишитэ мировую и сложитэ мировых пошлин по 3-ы копэйки. *(те подписывают тремя крестами, а Писулькин за них расписывается.)*

Ольпенский *(в сторону)*. Нэ був бы судовы чоловик, — побрав карбованцы, да еще и по копэйки сэгае. У них вжэ така натура: без копэек и четвэртэй, як без соли у страву, нияк нэ обойдутца; копэйки да четвэрты — до скарбу, а карбованцы — соби.

Кручков. Дэсяцкій! *(тот входит.)* Прывэды сюда Куторгу! *(Десяцкий выходит.)* Ну щож! наливайтэ снова кубки, да выпьем за здоровье молодой четы.

Все *(поднимая в гору кубки)*. Здоровье молодых, дай Бог им вик с собою щастлыво прожыты!

ЯВЛЕНИЕ ПОСЛЕДНЕЕ

Те же и **Куторга**

Куторга. Дякуй, дякуй, пановэ громада, — буду старатца ущаслывыт Марысю.

Кручков. Мовчи, стары хрын, нэ об тоби тут идэ дило! бэры кубок, да и выпы за здоровье молодых Грыцька Лыпского с Марысею, а подякуй Богу, що так ліогко отдылавса от Суда.

Куторга. Дак это нэ я — пан молоды? нэ за мое пылы здоровье?

Кручков. Покин, стары хрыч, думат об женыдбэ, а заматай собы на вус, щоб крыпко дэржат язык за зюбамы.

Куторга. Ой, Найяснэйшая Корона! буду соби часто браты на розум философскую прыповэст: на то Бог дав людям язык, щоб сумэли мовчат. *(Пьет из кубка.)*

Кручков. Дэсяцкій! *(тот входит.)* кони готовы?

Десяцкий. Запрэгают, Найяснэйшая Корона! *(уходит.)*

Кручков. Ну, пановэ шляхта-братья! Я вам родный, я вам брат! тож на прощаньи выпьем еще по кубку крупнику, заспэваем нашу родну пэсэнку, да и поскачем на заручинах. Панэ Куторга! у тэбэ еще нэ вэльми курыцца чупрына, ты вэды пункты, а мы поскачем прыпэваючи.

Все. Виват наш брат, Найяснэйшая Корона!

№ 8

Хор
Ей чух — чумадра! } bis
Чумадрыха вэсэла! } bis

Куторга
Наши Пынски Окольщы —
Жыццiо хоть Цару, Царьщы,
Здоволь всэго — подывыса!
Еш, ты, — хоть разпыражыса!

Хор
Ей чух — чумадра! и проч[ее].

Куторга
Исть горылка, ломоть хлиба,
Вьюны, дый сушона рыба, —
Чого ж боли людям треба.
Тож Пынчуку даў Бог нэба!

Хор
Ей чух — чумадра! и проч[ее].

Куторга
Як сбэрэм добро до чиста,
Повэзем на торг до миста,
Тогды квартою червенцы,
Гарцом мэрым карбовенцы.

Хор
Ей чух — чумадра! и проч[ее].

Куторга
Дывчата наши — се лани!
Краснэйши, як ясны пани;
Зыркнэ котора — мостанэ!
Сырца с под жыбра достанэ!

Хор
Ей чух — чумадра!
Чумадрыха вэсэла! (слышен колокольчик.)

(Шляхта опьянелая шатается, разговор общый без связи, Куторга на переди сцены сидя роняет кубок и усыпает, Кручков берет на сторону Ольпенского и говорит ему:)

Кручков. Вэдаеш, що на тэбэ казав Статкевич?

Ольпенский. А що такое?

Кручков. Вюн доказуе, що ты нэ шляхтыч.

Ольпенский. Що! вюн смэет мэнэ так крыўдит? вось яж ему докажу мое шляхэцьтво!

Кручков. Нэ пры мнэ! Як пойду, тогды с ным разправышса. *(Отходит и берет в сторону Статкевича.)* Знаеш ли? тэбэ Ольпенскій назвав Мужыком.

Статкевич. Вюн смев мэнэ поругат мужиком?! Мнэ сам пан Еры Кобылынски подпысав грамоту. Таж яж на шкурэ его выпышу мое шляхецьтво. *(бросается к Ольпенскому, и начинают драку.)*

Липский. Найяснэйшая Корона! Шляхта попыласа и завэла драку,— бойтэса Бога, разнымытэ их, а то и с вас штраф будэ слэдовать.

Крючков *(в глуби сцены).* Нэ ко мнэ, — нэ ко мнэ! бывайтэ здоровы! Нэхай у Суд подадут жалобу, тогды прыиду на слидство снова[2]. Бывайтэ здоровы! *(уходит с Писулькиным.)*

Тихон. Виват, Найяснэйшая Корона!

Все *(кроме дерущихся).* Виват, Найяснэйшая Корона!

(Занавес опускается, оставя на переди сцены спящаго Куторгу; тот просыпается.)

Куторга. Що! вже разышлыса? а там чутна и драка? добрэ прыповэст каже: Пынска шляхта як попьетца, то напэвно подэрецца. *(к публике.)* Да Вы вже, Найяснэйшые Пановэ, спать хочэтэ, — а що! — нэ правда? Тож:

№ 9

Найяснэйшая Публика!
Прошу Тэбэ — нэ дывыса,
Тож се бэда нэ вэлыка,
Що мы крыху попылыса.

Нехайже щасна развязка
Пынской шляхтэ от Вас будэ.
Дайтэ браво, колы ласка,—
Да и с Богом, Добры Людэ!

Конец

Пінская шляхта

Фарс-фадэвіль у 1 дзеі

АСОБЫ

Кручкоў — станавы прыстаў.
Пісулькін — яго пісарчук.
Ціхон **Пратасавіцкі**
Куліна — яго жонка
Марыся — іх дачка
Іван Цюхай-Ліпскі
Грышка — яго сын
Цімох **Альпенскі**
Базыль **Статкевіч**
Харытон **Куторга**
(Ціхон Пратасавіцкі … Харытон Куторга — пінская ваколічная шляхта.)
Дзесяць іншых асоб.
Дзесяцкі.

Рэч адбываецца ў ваколіцы О... паміж балотаў, у глушы Пінскага павета. Сцэна паказвае шляхецкую ваколіцу. Гаспадарскія будынкі раздзелены садамі. З боку сцэны — хата заможнага гаспадара; пры ёй — лаўка.

З'ЯВА І

Марыся *(седзячы на лаўцы, прадзе і прыпявае)*

№ 1

Цяжка жыці мне, дзяўчаці,
З міленькім ў разлуцы, —
Лае бацька, лае маці,
Што сэрцайка ў скуцы.
Годзі сядзець над прасніцай —
Я хачу быць маладзіцай!
Маці кажа: век малоды.
Ой, ты яшчэ мала!
А сама ўжо ў гэты годы
Бацьку пакахала.
Годзі сядзець над прасніцай —
Я хачу быць маладзіцай!

Ой, так! Няхай ганіць бацька, няхай лае маці, а я люблю Грышку і любіць яго век буду. Ой, бедныя ж нашы галаванькі!.. Што гэта за дур напаў на бацькоў? П'яныя завяліся ды пабіліся з сабою за шляхецтва, а мы з Грышкам праз тое гаруем і ныем. Яго бацька падаў на майго ў суд скаргу, і сягоння прыедзе ў ваколіцу Найяснейшая Карона* на прасоку. У ім цэлае наша спасенне. Як прыедзе, дык мы з Грышкам паклонімся яму ў пояс ды будзем прасіць ды маліць, каб ён пагодзіў нашых бацькоў ды каб яны дазволілі нам пажаніцца. А ён такі сярдзіты, не дапускай ты Госпад! Як наставіць адзін вус угору, а другі ўніз ды крыкне: па найяснейшаму ўказу! — то бацькі спалохаюцца ды зладзяць нам вяселле... Ды што гэта зрабілася Грышку? *(Грышка пацІху паказваецца з-за дрэва, крадучыся да Марысі.)* Баюся, каб не паўставалі бацькі, — нельга было б пабачыцца з ім. *(Ўстае і, пахаджаючы па сцэне, працягвае.)* Ой, Грышка, Грышка! Ты штось цяпер зрабіўся вельмі лянівы. Табе, пэўна, сэрца цяпер так ужо не ные па мне... Як прыйдзе, дык пакажуся перад ім сярдзітаю і хоць будзе прасіць і маліць, каб пацалавала, дык не пацалую. Дальбог, што не пацалую!

З'ЯВА II

Грышка і Марыся

Грышка. Дык я ж і прасіць не буду, сам цябе пацалую. *(Цалуе яе.)*

Марыся. Ах, Грышка нядобры! Як ты спалохаў мяне, гневаюся не жартам!..

Грышка. Гневаешся? Няпраўда! А чаму ж ты на мяне так міленька пазіраеш?

Марыся. Так, са злосці!.. Нягодны, дзе ты забаўляўся? Гэта ж зараз прыйдуць бацькі, а мы так многа маем з табою перагаварыць.

Грышка. Выбачай, мілая Марыся, — чуць золак, я з'ездзіў ужо да места, кінуўся ў ногі асэсару і прасіў, каб ён узяў нас пад сваю апеку.

Марыся. Што яго прасіць з голымі рукамі? Трэба было завезці які гасцінчык.

Грышка. Дык я ж завёз яму двух зайцоў, тры пары цецерукоў ды кадобчык мёду. Ён усё прыняў ласкава і сказаў, што сёння ж прыедзе на разборку справы майго бацькі з тваім. Ой, наварылі бацькі сабе кашы, будзе што есці! Ён вельмі сярдзіты — як размаўляў дык адзін вус калом угору і стаў. Будзе вазня!

Марыся. Дай Бог, каб гэта каша нам зубоў не папрышчыла!

Грышка. Ён дакляраваў зрабіць нам вяселле. На Богу ды на ім — уся наша надзея.

---

*Даўней асэсараў, або засядацеляў, а потым станавых прыставаў дзеля таго, што першыя выбіраліся падчас шляхецкіх выбараў, а другія прызначаліся ўрадам, — пінская шляхта велічала Найяснейшай Каронай.

ДУЭТ
№ 2

Паклаўшы надзеі на Бога,
Чаго ж гараваць?
Прысяглі любіць да гроба, —
Дык будзем жа ждаць.
Хоча няшчасная доля
Навек разлучыці, —
А Бог скажа: мая воля
Ім з сабою жыці!
Не памогуць злы языкі,
Ні бацькоў старожа, —
Ён жа такі Пан вялікі,
Што хоча, то зможа!

З'ЯВА III

Тыя самыя, Ціхон **Пратасавіцкі** і яго жонка **Куліна**

Ціхон. Хрэн табе ў вочы! Жонка, а жонка! Хадзі ды паўзірайся, як дачка твая з Грышкам Цюхайчыкам галубіцца!

Куліна *(за сцэнай).* Хто? Дачка? Бойся Бога, ды яна жяшчэ малая! *(Уваходзіць)*

Ціхон. Які чорт малая! Хрэн табе ў вочы, — хадзі палюбуйся!

Марыся. Якая ж я малая, калі мне на Спаса скончыцца семнаццаць год?!

Куліна. Маўчы ты, хітрая лісіца! Бачыш ты, як яна скора палічыла гады!

Ціхон. Ах ты, чортаў сыну! Хрэн табе ў вочы! Не годзе таго, што бацька да жывога мяне пакрыўдзіў, назваўшы не шляхцічам, дык яшчэ сынок дачку нам баламуціць.

Грышка. Ды я ж яе люблю і хачу з ёю жаніцца...

Ціхон. Ось я цябе так пажаню, як твайго бацьку! Жонка, а жонка! Дай мятлу! Хрэн табе ў вочы!

Грышка. Што хочаце, тое рабіце, а ўсё-такі Марыся будзе мая! *(Да Марысі.)* Бывай здарова! *(Выходзячы спатыкаецца з Куторгай і збівае таго з ног. Марыся ўцякае ў хату.)*

З'ЯВА IV

Тыя ж і **Куторга**

Куторга. Ах ты, паганец! *(Устаючы.)* Татарын ты нехрышчоны! Вот збіў мяне, як шведаў Хадкевіч пад Кіргольмам. Пачакай жа, я ж табе не дарую гэтай штукі, — не цяпер, то ў чацвер. *(Вітаецца.)* Дзень добры, пане Прата-

савіцкі! Здарова, пані Пратасавіцкая! *(Цалуе яе ў руку.)* Відно, відно,— дзякуй Богу! Здаровы, як рыжкі баровы. А я к вам з вялікаю навінаю. Не ведаеце? Толькі што пан асэсар прыехаў. А такі сярдзіты, не дапускай Божа! Нібы ліхі татарын. Як толькі ўехаў у ваколіцу ды стаў каля Бэркі, дык зараз і закрычаў: дзесяцкіх, соцкіх! Сабраць усю шляхту да Ціхона Пратасавіцкага, ды каб Іван Цюхай-Ліпскі прыйшоў з сынам туды ж.

Ціхон. Хрэн яму ў вочы! Будзе бяда, будзе! Гэты сабака Ліпскі падаў на мяне ў суд скаргу, што я яго адлупцаваў, дык вот і асэсара прыслалі. Ну, абдзярэ, як ліпку!

Куторга. Вот дзіво — на тое ён і асэсар! Заўваж толькі — у яго і рукі даўжэй, як у другіх людзей! Ты ведаеш яго прыпавесць: чырвонае, белае — ўсё перадзелае.

№ 3

Гдзе ўнадзіцца юрыста,
Вымеце хату дачыста.
Такіх дзіваў нагаворыць,
Так многа кручкоў натворыць,
Што, пачасаўшы каршэнь,
Ты рассупоніш кішэнь.
Не дасі? — Цябе замучыць.
Добра стара казка вучыць:
Дзярэ каза ў лесе лозу,
Воўк дзярэ ў лесе казу,
А ваўка — мужык Іван,
А Івана — ясны пан,
Пана ўжо дзярэ юрыста,
А юрысту?.. Д'яблаў трыста!!!

Ціхон. Хрэн табе ў вочы! Добра табе прастарэкаваць, калі няма на шыі бяды. Ось скажы лепш, што рабіць? Пане Куторга! Ты ж такі пісьменны чалавек — можаш падаць разумную раду.

Куторга. А прымеце ж чэсна маіх сватоў да вашай Марысі?

Куліна. Бойся Бога, пане Куторга, — яна ж яшчэ маладзенькая! Гэта ж дзіця горкае!

Ціхон. Які чорт дзіця, калі з хлопцамі цалуецца!

Куторга. Дык чаго ж чакаць? Гэта, кажуць, кепскі тавар: мый ды чашы, потым спяшы, — заплаці каму, каб вывез з даму.

Ціхон. Добра, пане Куторга, — бяры сабе дачку, і пасаг дам, толькі зрабі ласку: выцягні з бяды.

Куторга. Як чорта з балота.

Куліна. Парадзь, пане Куторга, — ты ж такі чалавек бывалы і па судох цягаўся.

Куторга. Ну, я гатоў вам саслужыць дружбу, толькі, як ваша дачка захімерычыцца ды адцураецца ад мяне, дык што тады? Вы ж ведаеце прыпавесць: даганяючы не нацалавацца.

Ціхон. Ратуй, ратуй, пане Куторга! Марысю ты ладам утаманіш, — чалавек ты разумны. Як падпусціш ёй лёстачак, як падплывеш селезнем, дык яна і расплывецца.

Куторга. Дык ведаеце што, пане Пратасавіцкі? Як прыйдзе к вам асэсар, то стаўляйце мяне ў сведкі: хоць я і не бачыў, але буду сведчыць, што ён цябе біў, а ты толькі бараніўся. Не жаль для Марысі скрывіць душою. Толькі ж, пані Пратасавіцкая, прышліце сюды Марысю, каб я мог з ёю пагаварыць ды ўтаманіць дурную, бач, каб не цуралася разумнага чалавека.

Куліна. Памагайце толькі майму Ціхону, а ўжо Марыся будзе ваша: я ёй сама ладам напілую вушы... Пойдзем, Ціхон, прыгатуемся, каб па-гаспадарску прыняць Найяснейшую Карону. А ты, пане Куторга, пачакай — зараз прышлю Марысю. (*Выходзіць з Ціхонам.*)

З'ЯВА V

Куторга адзін

Куторга. Ну, хвала Богу, бацькоў удалося атуманіць! Цяпер трэба пайсці ў галаву па розум, каб дзеўку амарочыць. Прынадны, бач, кавалачак. (*Цалуе пальцы, нібы смакуючы.*) Тварык — як сонейка яснае, шчочкі — як малінкі красныя, губкі — быццам каралі, а як засмяецца срэбным галасочкам ды вышчырыць зубкі — то, здаецца, бачыш два пэрловыя шнурочкі. Ды і пасаг за ёю гаспадарскі: адна ў бацькоў, а старыя грошы асмінаю мераць; у гумне поўна, у хаце дастатак, і абора багата. Добра гутарка кажа: калі абора цячэ — гаспадыня бліны пячэ, а калі гумно цячэ — гаспадар з хаты ўцячэ. Ціханіха ж дзень у дзень блінамі гасцей прымае. Праўда, век не схожы: я ўжо шосты дзесятак дажываю, а яна — семнаццаты гадок. Будзе клопату нямала, — о-ей! Не раз пачашу патыліцу, — моладзь, як пчолы ў вуллі, будуць аблягаць маю хату; прыяцеляў копамі лічыць буду. Ды што ж рабіць? Не я першы, не я апошні, — дурных дзядоў нямала на Божым свеце. Каб сарваць такую прыгожую і багатую кветачку, не шкода і ў балоце пакачацца.

№ 4

Хто на старасць парыскуе,
Той хоць часам бядуе.
А пры маладзенькай жонцы,

Пры рупліўай гаспадыньцы
Быць філосафам — то значыць:
Не бач, што не трэба бачыць.

(Выцягвае над галавою пальцы, паказваючы рогі.)

Вырастуць над галавой грушы,
Думай, што даўгія вушы.
Гуляе жонка па ночы, —
Ты мэрам спіш, зажмур і вочы.
Тады табе — жыццё небам:
Усялякім тваім патрэбам
Жонка рада дагадзіці;
Стане крэпка ця любіці.
Скажа: муж мой, хоць старэнькі,
Да разумны і міленькі!

Так, так! У цяперашнім разумным веку хочаш спакойна жыць? Будзь філосафам: бачыш? — не бачыш! чуеш? — не чуеш! Ба, ба! Ды вось і Марыся ідзе сюды. Якая красачка! Гледзячы на яе, аж слінка па губах цячэ. Ану, Куторга, падпусці ёй лёстачкі.

З'ЯВА VI

Марыся і **Куторга**

Куторга (*салодка пасміхаючыся, заляцаецца*). Дабрыдзень, панна Мар'яна!

Марыся (*сарамліва*). Дабрыдзень, пан Куторга!

Куторга. А як панна Мар'яна прыгожа выглядае, які свежы тварык, маўляў ружачка толькі што з пучка! З якой нецярпячкай я ждаў шчаслівага моманту, каб пацалаваць беленькую ручку панны. (*Падыходзіць з камічнай зграбнасцю і цалуе руку Марысі. Тая, адступіўшы назад, абцірае руку хвартушком.*) Панна Мар'яна! Вы не чуеце, вы не ведаеце, як вас крэпка люблю, як па вас ныю.

РАМАНС
№ 5

Рвецца маё сэрца да красненькай розы.
Быццам пры колах атоса із лозы.
Па панне Мар'яне душа ўся сумуе.
Быццам бы зязюля жалосна кукуе.

Як не бачу панны, жыццё мне — магіла,
Галоўцы цяжэнька, уцякае сіла.
Ой, высах я, высах, як лапаць у печы!
Горка ж мая доля, хто мяне ўлечы?
Як цетраў ў лясочку жаласна балбоча,
Так маё сэрцайка да панны сакоча.
Ні верашчака, каўбасы дзялянка —
Нішто не смакуе без цябе, каханка.
Дам табе зэгар вялікі, як рэпа,
Няхай ён пры сэрцы крэпка тваім клепа
Ды напамінае, як цяжка я ною
І ні ўдзень, ні ўночы не маю спакою...

Марыся *(перабіваючы).* А ведаеце, ад чаго гэта, пане Куторга? Ад старасці! Ды ты ўжо нямала пажыў — пара пра дзяўчат перастаць думаць, а маліцца Богу, каб даў збавенне.

Куторга. Стары, стары!!

ДУЭТ
№ 6

Кажаш, што я ладам стары,
Але — відны, але — яры!
Буду крэпка ця любіці,
Век табе верай служыці.
Маладыя ж — часта няшчэры,
Не шукай у ём добрай веры:
Пры табе — табе клянецца,
А з другой — з цябе смяецца.

Марыся

Да што мне з мужа старога?!
Я хачу майго мілога,
Бо стары, заміж гуляці,
Будзе кашляць і стагнаці.

Марыся

Грышка мой — хлапец матарны,
Маладый, відны ды гарны.
Глянь! Душа к яму ірвецца
І сэрцайка мацней б'ецца!

Куторга

Але Грышка твой няшчэры,
Не шукай ў ём добрай веры!
Пры табе — табе клянецца,
А з другой — з цябе смяецца!

Падчас спеву ўваходзяць Станавы з пісарчуком і хаваюцца па баках, каб падслухаць іх размову.

Куторга. Бач, сабака Грышка! Ён клешчам упіўся табе ў сэрца, ды нічога з таго не будзе. Бацька твой дакляраваў мне тваю руку за тое, што я буду сведкам супраць Цюхая-Ліпскага. Найяснейшая Карона прыехаў на прасоку па скарзе Цюхая, пададзенай у суд на твайго бацьку, што ён яго пабіў; і калі ты пойдзеш за мяне, дык я гатоў і душою пакрывіць, ды паказаць на дазнанні, што бацька твой не біў Цюхая. А калі маё не ў лад, то я з сваім назад. Заспрачайся толькі, дык я зараз буду сведкам супраць твайго бацькі. Уехаў твой родны ў нерат — ні ўзад ні ўперад. Папаўся юрысту ў кіпці — выссе ён яго, як вупыр непамысную дзяўчыну. А калі б яму і ўдалося перапрасіць Найяснейшую Карону, то не канец яшчэ бядзе. Ведаеш, што кажуць людзі? Чорт бяду перабудзе — адна згіне, дзесяць будзе. Справа ў суд як пойдзе, дык так дапякуць юрысты, маўляў баравіка на вуголлях,— адцураецца і сваіх!

Марыся. Дарма ты мяне палохаеш! Мы з Грышкам паклонімся ў пояс Найяснейшай Кароне, дык ён пагодзіць нашых бацькоў, а табе за крывое паказанне дасць добрую гонку.

Куторга. Што?! Ты думаеш, я баюся асэсара? Да я такой задам яму пары, што ён не згадае, дзе ўюны зімуюць. Я чалавек бывалы, маю розум і патраплю ладам яго вывесці ў поле, як зайчыка пад хартоў.

З'ЯВА VII

Тыя самыя, **Кручкоў** і **Пісулькін**

Кручкоў падыходзіць ціха да Куторгі і б'е яго па плячы; Пісулькін жа з камічнаю ўхваткаю падыходзіць да Марысі, якая сарамліва і баючыся кланяецца.

Кручкоў. Дык ты мяне думаеш вывесці ў поле? Хочаш навучыць, дзе ўюны зімуюць? Пачакай жа, галубчык! Я ж цябе навучу, куды няправых сведкаў садзяць! Гэй, дзесяцкі!

Куторга (*зляканы*). Ваша благароднае сіяцельства! Найяснейшая Карона! Да я ж толькі сабе жартаваў — вот страшыў дурное дзяўчатка, каб яна прызволіла пайсці за мяне замуж. Бацькі багаслаўляюць, а яна казырыцца — дык я вось так здуру сказаў ёй.

Кручкоў. Здуру хочаш крыва прысягнуць? А знаеш, чым гэта пахне? Па ўказу всеміласцівейшага цара Пятра Вялікага 1779 года, аўгуста 10-га і па Статуту Літоўскаму раздзела 3-га, параграфа 375-га гэта ўгалоўнае прэступленне, Сібірам пахне. Сібір, Сібір, галубчык! Гэй, дзесяцкі! *(Той ўваходзіць.)* Пасадзі гэтага молодца ў асобую святліцу ды глядзі, каб ён не бачыўся ні з кім, а барані Божа, з гаспадаром не змовіўся.

Куторга (*выходзячы з дзесяцкім).* Найяснейшая Карона! Бойцеся Бога, не губіце беднага чалавека! Мала што язык малоў. Добра прыказка кажа: млын меле — мука будзе, язык меле — бяда будзе. Выбачайце майму дуру!

Кручкоў. Якому дуру? Ты ж чалавек бывалы і нядаўна хваліўся сваім розумам.

Куторга (*з бакавых дзвярэй).* Які тут у чорта розум, калі так неасцярожна трапіў у бяду, вось швед пад Палтавай! *(Выходзіць з дзесяцкім.)*

З'ЯВА VIII

Тыя самыя, апрача Куторгі

Кручкоў. Ну, пане Пісулькін, пакінь, Вашэць, заляцанкі, і бярыся за дзела. Тут, брат, нам прыгожае жніво!.. Гэй, дзесяцкі! *(Той уваходзіць.)* Пастаў тут пасярэдзіне стол ды накрый яго судовым сукном. *(Дзесяцкі выконвае загад.)* Харошая пагода, можна і на дварэ папрацаваць. Садзіся, пане Пісулькін, ды прыбяры бумагі. *(Пісулькін важна садзіцца, адкаркоўвае атрамантніцу, парадчыць паперы, з якіх некалькі падае Станавому, каторы садзіцца таксама пры стале, задам да Пісулькіна, а потым звяртаецца да Марысі.)* Ну, Марыся, хадзі сюда, бліжэй, ды кажы мне шчырую праўду, — ты ж бачыш, што ў мяне вусы не натапыраны, дык я і не сярдзіты. Кажы: любіш ты Грышку Ліпскага?

Марыся *(сарамеючыся і перабіраючы хвартушок).* Ну, дык што?..

Кручкоў. За што ж ты яго палюбіла?

Марыся. Сама не ведаю — вось так штось прыпаў к сэрцу. Ды як жа яго не любіць, калі ён малады, прыгожы хлопец, а сэрца ў яго залатое.

Кручкоў. Дык хош за яго выйсці замуж?

Марыся *(з сарамлівасцю).* Але, хочу... калі за яго не пайду, то ўжо век мне, беднай, гараваці дзеўкай. Найяснейшая Карона! Злітуйцеся над намі ды зладзьце наша шчасце! *(Кланяецца яму.)*

Кручкоў. Чаго ж ты хочаш ад мяне?

Марыся. Найяснейшая Карона! Скончце справу няшчасную між нашымі бацькамі не па судоваму, а па хрысціянскаму звычаю: палагодзьце іх з сабою — няхай больш не індычацца, ды прымусьце, каб яны нас з Грышкам злучылі. Найяснейшая Карона! *(Кланяецца яшчэ ніжэй і жаласліва кажа далей.)* Ты ж такі, хоць чалавек судовы, чыноўны, ды, пэўна, верыш у Бога, — дык дзеля ласкі Божай сатвары ты і нам ласку, зладзь нашае шчасце, а мы век будзем за цябе, тваіх дзетак і ўнучкаў Бога прасіць.

Кручкоў. Но, но, мілая, будзь спакойна! Я хоць чалавек, як кажаш, судовы, але ўсё зраблю па-хрысціянску ды яшчэ на тваім вяселлі паскачу... Гэй, дзесяцкі! *(Той уваходзіць.)* А чы сабралася шляхта з ваколіцы?

Дзесяцкі. Усе сабраліся, хто з курыцаю, хто з лубкаю мёду, а хто з сушонаю рыбай. Чакаюць, што ваша міласць ім загадае.

Кручкоў. Добра! Няхай усё аддадуць хурману, ды спакуйце там харашэнька на возе... Ты пакліч сюды Ціхона Пратасавіцкага з кабетаю. А Цюхай-Ліпскі з сынам ёсць?

Дзесяцкі. Цюхай, апроч мёду і рыбы, прыцяг дзесяць вянкоў сушаных баравікоў, а сын яго — капу ражынкаў-уюноў.

Кручкоў. Добра, добра! Усё ўпакаваць асцярожна! Ды кліч усіх сюды!

(Дзесяцкі выходзіць. Кручкоў строіць фурыёзную фізіяномію: адзін вус ставіць угору, другі ўніз. З глыбіні сцэны выходзіць шляхта, баючыся, кланяецца нізка і хаваючыся адзін за другога. З бакавых дзвярэй выходзіць Ціхон Пратасавіцкі з жонкаю. Марыся сыходзіцца ў глыбіні сцэны з Грышкам і ціха шэпчуцца паміж сабою.)

З'ЯВА IX

Тыя самыя і Ціхон **Пратасавіцкі**, яго жонка, **Цюхай-Ліпскі**, яго сын **Грышка**, Цімох **Альпенскі**, Базыль **Статкевіч** і іншая шляхта

Ціхон. Жонка, а жонка! Будзе бяда! Паглядзі, як у Найяснейшай Кароны вус адзін уніз, а другі ўгору задраўся. Ідзі ты наперад ды пакланіся яму, хрэн яму ў вочы.

Куліна. Што ты мяне пасылаеш? Ты сам наварыў піва, сам і папівай здароў, я баюся.

Ціхон. Ты — кабета, хрэн табе ў вочы, — ён жа цябе не з'есць! Вазьмі гэтыя грошы, — тут іх пяць дзесяткаў, — пакланіся ў ногі ды палажы на стол; ён жа юрыста, не адцураецца грошай, — тагды і дзела пойдзе, як па салу.

Куліна. Ну, што рабіць, — папытаю. *(Яна боязна падыходзіць, кладзе грошы на стол, пасля кланяецца Станавому нізка.)* Найяснейшая Карона...

Кручкоў. Тише! *(Куліна са страху адыходзіць ад стала ды хаваецца за мужа; Кручкоў, трымаючы паперу, устае ды, не пазіраючы на шляхту, гаворыць.)* По указу Пинского земского суда от 23 мая сего года за № 2312 прибыл я в околицу для расследования уголовного дела о побоях, нанесенных Тихоном Протосовицким Ивану Тюхаю-Липскому... Ліпскі, маеш сведкаў?

Ліпскі. Маю, Найяснейшая Карона.

Кручкоў. Пусть выступят вперед! *(Трое шляхтаў выходзяць наперад.)* Пратасавіцкі, за што ты яго біў?

Ціхон. Дык ён жа назваў мяне мужыком, — хрэн яму ў вочы!

Кручкоў. Маеш сведкаў?

Ціхон. Маю, Куторгу.

Кручкоў. Яго няможна ставіць — ён пад судом. *(Абярнуўшыся да сведкаў Ліпскага.)* Вы бачылі, як Пратасавіцкі біў Ліпскага?

Тры сведкі *(боязна кланяючыся)*. Бачылі, Найяснейшая Карона!

Кручкоў *(абярнуўшыся да іншай шляхты).* А вы бачылі?

Усе іншыя. Не, не бачылі, Найяснейшая Карона!

Кручкоў. Ну, дык добра! Следство кончано, цяпер будзе суд, а наўперад: по указу всемилостивейшей государыни Елисаветы Петровны 49-го апреля 1895 года и всемилостивейшей Екатерины Великой от 23-го сентября 1903 года, а равномерно в смысле Статута Литовского раздела 8-го, параграфа 193-го, коим назначается в пользу суда от тяжущихся гривны. Обжалованный Протосавицкий имеет зараз же уплотить пошлин 20, прогонных 16 и на канцелярию 10 рублев. Жалующийся Липский в половине того, сведкі, каторыя бачылі драку, а не баранілі, — по 9-ці рублев, а вся прочая шляхта, што не бачыла дракі, за тое, што не бачыла,— па 3-ры рублі. Плаціце! *(Садзіцца на месца ды піша.)*

Шляхта шэпчацца паміж сабою, пасля выбраны ўсімі зборшчык Цімох Альпенскі падыходзіць да Пратасавіцкага, Ліпскага і іншае шляхты, збірае грошы і, склаўшы іх у адзін мяшок, падносіць, баючыся, да Станавога ды кладзе на стол.

Ціхон *(адлічыўшы зборшчыку грошы, калі той пайшоў збіраць ад другіх).* Э... глядзі ты! Як ён на бяду нашу ўсе ўказы і законы як рэпу грызе і не заікнецца, — хрэн яму ў вочы!

Куліна. Чаго тут дзівіцца? Відаць, судовы чалавек, дык ён на тым і зубы згрыз, — такая, бач, парода.

Кручкоў *(як Альпенскі паклаў на стол грошы).* А ўсё?

Альпенскі. Да капеечкі, Найяснейшая Карона!

Кручкоў. Ладна, ідзі! Зараз будзе дэкрэт.

Ціхон. Ух, Госпадзі! Што гэта будзе, — хрэн яму ў вочы?!

Куліна. А што будзе? Вядома, юрыста, — абдзярэ ўсіх дачыста дый паедзе з Богам да хаты.

Ціхон. Хрэн табе ў вочы! Каб прынаймні скура была цэла, а то як дабярэцца да яе, будзе нячысты інтэрас.

Кручкоў *(падымаецца і выходзіць з папераю пасярод сцэны).* Слухайце з увагаю!.. *(Усе кланяюцца.)* Буду чытаць дэкрэт. *(Зноў кланяюцца.)* По указу его императорского величества, во временном присутствии, в комплекте, составленном из участкового заседателя и его письмоводителя, слушали дело, коего обстоятельства следующие: Иван Тюхай-Липский назвал Тихона Протосавицкого мужиком; тот за такую обиду побил Липского, на что сей последний представил и свидетелей. Расследовав таковое дело, временное присутствие, сообразно указу всемилостивейшего государя Петра Великого в 1988 г. марта 69-го дня последовавшего и применяясь к Статуту Литовскому раздела 5-го параграфа 18-го, — определило:

а) Тихону Протосавицкому, как уголовному преступнику, назначается: 1) 25 лоз на голой земле без дывана* и 2) штрафа 25 руб. в пользу временного присутствия;

**Без дывана — без посцілкі. У даўнейшыя часы, калі каралі шляхціча, паклаўшы яго на голай зямлі, не падсцяліўшы кілім, — лічылася вялікай абразаю.*

б) Ивану Тюхаю-Липскому как нанесшему личное оскорбление Протосавицкому, назначается: 1) 15 лоз на дыване и 2) 15 руб. штрафа в пользу временного присутствия;

в) свидетели, которые видели драку и не разняли дерущихся, — 1) по 10 лоз на дыване и по 10 руб. штрафа в пользу временного присутствия;

д) всей прочей шляхте, которая не видела, а тем самым не могла и разнять дерущихся, назначается: 1) по пять лоз на дыване и 2) по пять руб. штрафа в пользу того же присутствия. Напоследок:

г) применяясь к указу ея величества Анны Иоанновны 1764 г. октября 45-го числа за негербовую бумагу, употребленную и имеющуюся употребиться по сему делу, — Протосавицкий 5, Липский 3, свидетели по 2, а все прочие по рублю уплатят... Кончено! Цяпер зборшчык няхай збірае грошы, пасля жа прымемся за лазу. *(Падыходзіць да стала і ўглыбляецца ў паперы.)*

Ціхон. У... у... у... бацькі мае родныя! Хрэн яму ў вочы! 25 лоз ды яшчэ не на дыване, а на голай зямлі! Даў бы сто рублёў, каб дыван падаслалі.

Кручкоў сядае за стол і нібыта паглыбляецца ў чытанне папераў; зборшчык збірае грошы, пачынаючы ад Пратасавіцкага, які, скончыўшы выплату, падкрадваецца да Пісулькіна, адклікае таго ўбок і совае 25-рублёвую паперку.

Дабрадзею, ратуй няшчаснага ды навучы, як ад лазы збавіцца!

Пісулькін *(ўбок, разглядаючы бумажку)*. Хорошо быць пісьмевадзіцелем у разумнага чалавека. Маляваныя госцікі *(паказваючы на паперку)* самі ў карман лезуць, не нада і рук выцягіваць. *(Да Ціхона.)* Не ведаю, што рабіць! Ён сам баіцца, каб, зрабіўшы вам паслугу, перад судом не адказываць. Але папробуйце. *(Тут падыходзяць другія шляхты і слухаюць яго рады.)*

Злажыце яму добры гасцінчык, авось паквапіцца? Пагаварыце з сабою і злажыце, а я тым часам папрабую ўгаманіць яго. *(Падыходзіць да Кручкова і шэпча, той злосна адказвае.)*

Кручкоў. Не магу, не магу! Знаеш, по всемилостивейшему указу нашего государя 1884 года, сентября 75-го дня какой великий адказ за поблажку сторонам в уголовном преступлении? Не толькі пасаду магу страціць, но и личность подвергнется опасности.

Ціхон. Жонка, а жонка — хрэн табе ў вочы! Прынясі шкураны мяшок, што ляжыць у кубле з грэчкаю; там ёсць сто рублёў, трэба выкупіць шкуру. Ох, даражэй яна каштаваць будзе — хрэн ёй у вочы!

Куліна. Што? Нацярушыў бяды, а цяпер расплачвайся. *(Выходзіць ды праз хвілю вяртаецца з мяшком.)*

Грышка *(да бацькі)*. Ану, бацька, рассупонь свой мяшок ды вынь якіх рублёў з 50 — можа, і тваю пашануюць шкуру. *(Да іншае шляхты.)* І вы разварушыцеся: каторыя бачылі драку — па дзесяць, а каторыя не бачылі — па пяць рублёў,— злажыце ў купу, паднясём Найяснейшай Кароне. Дык ён зжаліцца над вамі і дзело кончыць: вось як яны, людзі судовыя, умеюць: і воўк будзе сыты, і козы цэлы.

Шляхта збірае грошы, пасля, складзеныя ў адзін мяшок, аддаюць Грышку, падпіхаючы яго да Станавога і ўгаварваючы, каб ён адважыўся аддаць іх Кручкову і прасіць даравацъ ім.

Ліпскі. Ідзі ты, сынку, — пакладзі гасцінчык на стол ды прасі і малі, каб ён памілаваў нашу шкуру ды і скасаваў строгі свой дэкрэт.

Грышка. Бачыце, бацька, як нядобра, што вы зводзіцеся з суседамі. Добра, я адважуся пайсці, толькі каб вы пагадзіліся з Ціхонам ды каб паслалі ад мяне сватоў к яго дачцэ Марысі.

Ліпскі. Д'ябал яго бяры! Няхай толькі ўладзіцца дзела, а я не адмоўлюся. Ідзі прасі!

Грышка з аднаго, а Пратасавіцкі з другога боку баязліва падыходзяць да стала, пры каторым Кручкоў нібыта ўглыблены ў чытанне папераў, ды кладуць торбы з грашыма; Грышка, моцна кашлянуўшы, кланяецца нізка Станавому ды кажа.

Грышка. Найяснейшая Карона! Мы — ад веку пінская шляхта, і ты — шляхціч. Не глумі ж, не пэцкай у балоце шляхецкай, братняе табе, крыві! Скасуй строгі твой дэкрэт, на сорам нашай ваколіцы пісаны, — паміры майго бацьку з Ціхонам, сатвары маё і Марысі шчасце, а мы ўсе, цэлаю ваколіцай, век за цябе будзем Бога прасіць і век табе дзякаваць!

Пісулькін. І я вас прашу, ваша благародзіе, — пусть подадут мировую и концы в воду!

Кручкоў *(да Пісулькіна, але галасна).* Хорошо! Для вас это сделаю, приму грех и ответ на себя...Ціхон Пратасавіцкі і Цюхай-Ліпскі! Падыдзіце сюды бліжэй. *(Тыя падыходзяць, за імі Грышка і Марыся.)* Абнміцеся і пацалуйцеся на згоду — ну, што ж? *(Марыся свайго бацьку, а Грышка свайго папіхаюць, якія потым абдымаюцца і цалуюцца з сабою.)*

Ціхон! На згоду каб быў крупнік!*

Ціхон. Гатовы, Найяснейшая Карона! Схадзіце, жонка і Марыся, ды прынясіце, — хрэн вам у вочы. *(Куліна і Марыся ідуць у хату.)*

Кручкоў. Вы думаеце, што мне міла паняверыць кроў шляхецкую? Я ж сам шляхціч, вам родны, але што ж рабіць? Служба — не дружба. Законы, міленькія, законы! Годзячы вас, бяду на сябе бяру: толькі пад такой кандыцыяй, каб Ціхон з Ліпскім навек з сабой паміріліся ды каб я з-за вас не ўлез у нерат. Канечне трэбую, каб тут жа пры мне дзетак сваіх заручылі, а там і павянчалі.

(Тут Куліна і Марыся ўносяць дзве місы гарачага крупніку ды ставяць на стол з кубкамі.)

Ну, што, Ціхон, — аддасі за Грышку сваю Марысю?

Куліна *(ставячы).* Гарачае, ой гарачае, Найяснейшая Карона!

Кручкоў. Адкуль жа ты ведаеш?

** Крупнікам завецца пітво, прыгатаванае на агні з гарэлкі і патакі з рознымі прыправамі*

Куліна. Дык я ж сама яе зладзіла...

Кручкоў. Што?

Куліна. Да гарэлку. Толькі што перагрэла, шафрану і розных прыпраў насыпала многа, мёду ж цэлы кадобчык укінула.

Кручкоў. А... ты талкуеш аб крупніку!

Ціхон. Хрэн табе ў вочы! Чуеш, што Найяснейшая Карона кажа?

Куліна. А як жа, аб прыправе...

Ціхон. Аб якой прыправе? Хрэн табе ў вочы — аб Марысі! Ці аддасі яе за Грышку Ліпскага...

Куліна. А што будзе з Куторгаю?

Ціхон. Хрэн яму ў вочы! Твой Куторга толькі хваліцца ўмее, а як прыйшло да дзела, дык чуць у бяду з сабою разам і мяне не ўцяг.

Кручкоў. Вось я тут зараз цэлую справу кончу. Налівайце кубкі!

(Куліна з Ціхонам наліваюць, падаюць Кручкову і Пісулькіну і ўсім іншым.)

Грышка, любіш ты Марысю? Хочаш з ёю да шлюбу?

Грышка. Ой, хачу, вельмі хачу! Найяснейшая Карона! Бог мяне пакарай, калі я не дам ёй шчасця, адружыўшыся.

Кручкоў. А ты, Марыся, любіш Грышку? Хочаш з ім векдзяліць шчасце і гора? *(Марыся, засароміўшыся, паварочваецца тварам да сцяны ды дзёртае яе пальцам.)* Ну, што? Чаго маўчыш?

Марыся. А ўжо ж, калі маўчу...

Кручкоў. Дык — хачу? Ладна! Любіш ты Грышку?

Марыся *(сарамліва).* Але...

Кручкоў. Крэпка яго любіш?

РАМАНС
№ 7

Марыся.

Найяснейшая Карона!
Трудна мне без Грышкі жыці.
Ніяка земска прэпона
Не ў сілах нас разлучыці!
Сэрца маё — яго менне.
Яго любоў — мая сіла.
Без яго мне смерць — спасенне.
Без яго мне свет — магіла.
Няхай бацькі лаюць, мучаць.
Ні з кім другім не зручуся.
Калі з ім мяне разлучаць.
Я у Прыпяці ўтаплюся!

Кручкоў. Ну, калі так крэпка яго мілуеш, дык ужо няма чаго раздумываць. Панове бацькі! Трэба іх злучыць, а то новае ўгалоўнае дзела зваліцца на вашы галавы. Пане Ліпскі! Чы прымаеш, Вашэць, мяне за свата для свайго сына?

Ліпскі. Ды ўжо ж, Найяснейшая Карона! Задумалі дзело, то і канчайце яго з Богам, — я рад буду блаславіць.

Кручкоў. Дайце сюды ручнік! *(Падаюць, а ён закідае яго сабе на плячо.)* Ну, вот я і сват! Што, панове Пратасавіцкія, — аддаеце вашу дачку за Грышку?

Ціхон. Такога свата трудна не ўважыць. Хадзі, жонка, хадзі, пане Ліпскі, — хрэн табе ў вочы! Паблаславім дзяцей, а там потым адгуляем вяселле. На пасаг дам два гарцы грошай і шляхецкую худобу, а па смерці ж нашай — самі ўсё забяруць.

Куліна. Ды і на выправу не пашкадуем — яна ж у нас ядыначка: што маем, тое ўсё яе, каб толькі Бог даў ім шчасную долю.

(Бацькі сходзяцца і злучаюць маладым рукі.)

Кручкоў. Вот так добра! Цяпер, панове бацькі, падпішыце міравую і злажыце міравых пошлін па тры капейкі.

(Тыя падпісваюцца трыма крыжыкамі, Пісулькін за іх распісваецца.)

Альпенскі *(ўбок)*. Не быў бы судовы чалавек! Пабраў рублі ды яшчэ па капейкі сягае. У іх ужо такая натура: без капеек і чвэрцяў, як без солі ў страву, ніяк не абойдуцца; капейкі і чвэрці — да скарбу, а рублі — сабе.

Кручкоў. Дзесяцкі! *(Той уваходзіць.)* Прывядзі сюды Куторгу! *(Дзесяцкі выходзіць.)* Ну, што ж, — налівайце зноў кубкі ды вып'ем за здароўе маладой пары.

Усе *(падымаючы ўгору кубкі)*. Будзьце здаровы, маладыя! Дай Бог вам век з сабою шчасліва пражываць!

З'ЯВА АПОШНЯЯ

Тыя самыя і **Куторга**

Куторга *(кланяецца ўсім)*. Дзякуй, дзякуй, панове грамада! Буду старацца ўшчасліваць Марысю.

Кручкоў. Маўчы, стары хрэн, не аб табе тут ідзе дзела! Бяры кубак ды выпі за здароўе маладых Грышкі Ліпскага з Марысяю і падзякуй Богу, што так лёгка вырабіўся ад суда.

Куторга. Дык гэта не я малады? Не за маё пілі здароўе?

Кручкоў. Пакінь, стары хрыч, думаць аб жаніцьбе, а заматай сабе на вус, каб крэпка дзяржаў язык за зубамі.

Куторга. Ой, Найяснейшая Карона! Буду сабе часта браць на розум філасофскую прыпавесць: на тое Бог даў людзям язык, каб умець маўчаць. *(П'е з кубка.)*

Кручкоў. Дзесяцкі! *(Той уваходзіць.)* Коні гатовы?

Дзесяцкі. Запрагаюць, Найяснейшая Карона! *(Выходзіць.)*

Кручкоў. Ну, панове шляхта-брацця! Я вам родны, я вам брат, дык на прашчанне вып'ем яшчэ па кубку крупніку, заспяваем нашу родную песню

ды паскачам на заручынах. Пане Куторга, у цябе яшчэ не вельмі курыцца чупрына, — ты вядзі пункты, а мы пакруцімся, прыпяваючы.

Усе. Віват наш брат, Найяснейшая Карона!

№ 8

Хор
Эй, чух чумадра,
Чумадрыха весяла! } bis

Куторга
Нашы Пінскі акаліцы —
Жыццё хоць цару, царыцы!
Ўсяго досыць — прызірніся:
Еш, пі, хоць распаражыся.

Хор
Эй, чух чумадра,
Чумадрыха весяла!

Куторга
Ёсць гарэлка, луста хлеба,
Уюны й сушона рыба.
Чаго ж болей людзям трэба?
Пінчуку тут даў Бог неба!

Хор
Эй, чух чумадра,
Чумадрыха весяла!

Куторга
Як збяром дабро дачыста,
Завязём на торг да места,
Тагды картаю чырвонцы,
Гарцам мерым карбавонцы.

Хор
Эй, чух чумадра,
Чумадрыха весяла!

Куторга
Дзяўчаты нашы, як лані,
Харашэйшы, як ясны пані.
Зіркне катора — маспане! —
Сэрца з-пад жыбра дастане.

Хор
Эй, чух-чумадра. -
Чумадрыха весяла!

(Чуваць звонікі. Шляхта, ап'янелая, хістаецца па сцэне без парадку; гутарка агульная без сэнсу; Куторга пасярод сцэны ўпускае кубак і засынае.)

Кручкоў (*бярэ ўбок Альпенскага і кажа яму*). Ведаеш, што на цябе казаў Статкевіч?

Альпенскі. А што?

Кручкоў. Ён казаў, што ты не шляхціч.

Альпенскі. Што? Ён мяне так зневажае? Вось я ж яму дакажу маё шляхецтва!

Кручкоў. Не пры мне, — як паеду, тагды з ім расправішся! *(Адыходзіцца, бярэ ўбок Статкевіча.)* Знаеш? Цябе Альпенскі аблаяў мужыком.

Статкевіч. Ён смеў назваць мяне мужыком?! Мне сам Юры Кабылінскі паднісаў грамату — дык я ж на шкуры яго выпішу сваё шляхецтва! *(Шугаецца да Альпенскага, і пачынаюць біцца.)*

Ліпскі. Найяснейшая Карона! Шляхта папілася і завялася біцца. Бойцеся Бога, раздыміце, а то і з вас штраф будзе належыць!

Кручкоў. Не ка мне, не ка мне, — няхай у суд падаюць, тады прыеду на следства! Бывайце здаровы! *(Выходзяць з Пісулькіным.)*

Ціхон. Віват, Найяснейшая Карона!!

Усе *(апрача тых, што б'юцца).* Віват, Найяснейшая Карона!!

(Заслона апускаецца, пакідаючы наперадзе сцэны Куторгу; той прачынаецца.)

Куторга. Што? Ужо разышліся? А там чутна і бойка! Добра прыпавесць кажа: пінска шляхта як нап'ецца, то напэўна падзярэцца. *(Да публікі.)* Ды вы ўжо, найяснейшыя панове, спаць хочаце? А што? Няпраўда? Дык:

№ 9

Найяснейшая Публіка!
Прашу Цябе, не дзівіся,
Бяда гэта невялікая,
Што мы крыху напіліся.

Няхай шчасная развязка
Пінскай шляхце ад вас будзе. —
Дайце брава, калі ласка,
Ды і з Богам, добры людзі!

Канец

Pinsk gentry

A Musical Farce in One Act

Translated from Belarusian
by ***Vera Rich*** *and* ***Dominik Yanushkevich***

DRAMATIS PERSONAE

Kručkou — a law official,
properly called the Assessor,
but often referred to (incorrectly) as the Crowner.
Pisulkin — **his clerk.**
Cichon Pratasavicki.
Kulina — **his wife.**
Marysia — **their daughter.**
Ivan Ciuhaj-Lipski.
Hryška — **his son.**
Cimoch Alpenski.
Bazyl Statkevič.
Charyton Kutorha.
Others.
Beadle

The action takes place in the neighbourhood of O... a remote area in the Pinsk marshes. The back-drops shows farm buildings set among orchards. On one side of the stage there is the house of a prosperous householder. There is a bench nearby.

SCENE I

Marysia *(sitting on the bench, spinning and singing to herself):*

№ 1

Ah how dreary my life's dragging,
From my dear love parted,
Father scolding, mother nagging —
I pine heavy-hearted.
Spinning here must I abide,
Though I long to be a bride!

I am far too young, says mother,
And I still must tarry.
But her own years were no other,
When Pa she did marry!
Spinster still I must abide,
Though I long to be a bride!

Well, so be it! Father can wallop me or mother rip me apart, but I love Hryška and will love him forever. Oh, how unlucky we are! Why were our fathers so stupid? They took a drop too many, and started fighting over whether they were gentry-born or not — and so now Hryška and I have to suffer for it. His father is suing my father, and today His Honour the Crowner is coming to hear the case. Well, he's our only hope. When he comes, Hryška and I will go and plead with him to reconcile our parents so that they'll let us get married. And he's really got a temper, Lord help us! So if he turns one side of his moustache up and the other down and starts yelling: «By the order of His Honour», then surely our fathers will take fright and start wedding preparations on the spot!... But what has become of Hryška? *(Hryška slowly appears from behind a tree, sneaking up on her).* I'm scared our parents will turn up — and that will put paid to our meeting. *(Stands up, and walks around the stage).* Hryška, Hryška, you've grown very lazy recently. Your heart doesn't seem to care about me like it used to... Well, when he comes, I'll throw a sulk, and however much he begs me for a kiss, I won't give him one! Lord help me, but I won't!

SCENE II

Hryška and **Marysia**

Hryška: Well, then, I won't ask, I'll just take it!*(Kisses her).*

Marysia: Oh, Hryška, that's not nice! You really scared me!... I'm angry — and no joke!

Hryška: Are you? Really? Then why are you looking at me so sweetly?

Marysia: That's *because* I'm angry! You naughty boy, where have you been? The parents will be here soon and there's so much we must talk about!

Hryška: Forgive me, Marysia darling. At first light I went into town and saw the Assessor and asked him to take care of us.

Marysia: You asked him empty-handed? You should have taken him a sweetener!

Hryška: Well, I've brought him a couple of hares, three brace of black grouse and a keg of honey. He accepted it all very graciously and said he is coming today to hear our fathers' case. Well, our fathers have cooked their porridge — so now they must eat it! The Assessor was in a temper, because one side of his moustaches stood straight up like a fence-post. So we can expect a rumpus!

Marysia: Let's hope that the porridge they cooked won't choke us too!

Hryška: He testified that he would get us married. Well, now we just have to trust in him and in God!

№ 2

DUET

Our cause to God's hands commending,
Why should we fear fate now?
We have vowed a love unending,
We need but to wait now.

Evil fate plans ending painful,
Parting us forever;
But God says: My will's this twain shall
Wedded be together.

Tongues malicious cannot blight us
Nor our parents' railing. —
For the will of the Almighty
Ever is prevailing.

SCENE III

The same plus Cichon **Pratasavicki** and his wife **Kulina.**

Cichon. Horseradish sting your eyes! Wife, hey, wife! Come here and see how that daughter of yours is flirting with Hryška.

Kulina *(offstage).* Who? Daughter? For God's sake, she is too young! *(Enters).*

Cichon. Devil too young she is? Horse-radish sting your eyes! Come and see for yourself!

Marysia: Why am I too young when I'll be seventeen come Saviourmas?

Kulina: Hold your tongue, you vixen! You see how quickly she's worked out her age!

Cichon: As for you, son of a devil! Horse-radish sting your eyes! First the father insults me saying I'm not gentry-born, and now this son of his is messing around with our daughter.

Hryška: But I love her and want to marry her...

Cichon: Over my dead body! I'll serve you the same as I'll serve your father! Wife, hey, wife, give me a broom!

Hryška: Do as you like you but Marysia *will* be mine! *(To Marysia).* Good-bye for now! *(While going out bumps into Kutorha and knocks him down. Marysia flees into the house).*

SCENE IV

The same plus **Kutorha**

Kutorha. Oh, you rascal! *(Getting to his feet).* You heathen Tatar! You've knocked me down as Chadkevič knocked down the Swedes at Kurholm. Just you wait! I won't forget this in a hurry. I'll show you what's what — if not by Saturday, then on some latter day! *(Greets the guests).* Good afternoon Mr. Pratasavicki! Hello, Mrs Pratasavickaja! *(Kisses her hand),* I hope you are well. You certainly look it, thank the Lord. Blooming and well. Sound as a bell! But I've got some important news for you. The Assessor has just arrived and Lord preserve us, he's in such a temper. Like a wicked Tatar! As soon as he reached our neighbourhood and stopped at Berka he shouted straight away: «Beadle! Constables! Get all the gentry together at Pratasavicki's house. And Ivan Ciuhay-Lipski with his son must come too!"

Cichon: Horse-radish sting your eyes! There's trouble brewing, for sure... This dog Lipski filed charges against me because I walloped him. That's why the Assessor is here. They'll take me for all I've got!

Kutorha. No wonder! That's why he's an Assessor! His reach is longer than other people's. And you know his proverb: White can always be argued into red!

№ 3

If you once let in a lawyer,
He will clean your house out for you,
He will work such mighty wonders,
Get his hooks in you to plunder!
Scratch your head sore in your terror,
But you'll not undo your error!
He'll rack you with torments mighty!
The old proverb puts it rightly:
Goat rips willows in the spinney,
Wolf rips goat to make his dinner.
Peasant Ivan rips the wolf,
Squire rips Ivan — that's the truth,
Squire's ripped by a lawyer evil.
Who rips him? Three hundred devils!

Cichon: Horse-radish sting your eyes! It's easy to crack jokes when you've no problems round your neck. Better if you told me what to do? Mr. Kutorha, you're so well-read— you can give me some intelligent advice.

Kutorha: And how would you take it if I asked for Marysia's hand?

Kulina:. For God's sake, Mr. Kutorha. She's still a green child.

Cichon: Devil a child she is when she's kissing lads!

Kutorha: So what are we waiting for? As they say, it's a bad bargain owning something when: you wash it and worry, and then have to hurry to find someone to pay to take it away.

Cichon: Fine, Mr. Kutorha. Take my daughter and I'll give her a dowry but please just do me this favour— get me out of this trouble!

Kutorha: Like a hog from a bog.

Cichon: Well then, give me your advice, Mr. Kutorha. You're a man of experience — you've been in court so often!

Kutorha: Well, I'm willing to do you a good turn, but what if your daughter gets some bee in her bonnet and takes against me? You know what the proverb says: «Though you give chase — you won't get an embrace!"

Cichon: Don't worry, don't worry, Mr Kutorha. You'll be able to manage Marysia — an intelligent chap like you. Just woo her nicely — and she'll melt.

Kutorha: You know what, Mr. Pratasavicki? When the Assessor gets here I'll bear witness for you; although I didn't see it, I'll testify that Ciuhaj-Lipski hit you, and you only acted in self-defence. Marysia's well worth a bit of perjury! Only Mrs. Pratasavickaja, please send Marysia here so I can speak to her and talk a bit of nonsense — so she's not ashamed of an intelligent chap like me.

Kulina: Just help my husband and Marysia will be yours! I myself will talk some sense into her ears. Come, Cichon, we must prepare to receive His Honour the Crowner in proper style. And you, Kutorha, wait here — I'll send Marysia out to you. *(Exit with Cichon).*

SCENE V

Kutorha *(solus)*

Kutorha: Well, thank the Lord, I've managed to pull the wool over the parents' eyes! Now, let me think how best to bamboozle the girl! She's certainly a tasty morsel. *(Kisses his fingers as if tasting).* Face like the bright sun, cheeks like ripe raspberries, lips like coral, and when she laughs with that silvery voice and shows her teeth — why it's like two strings of pearls. With a respectable dowry too — she's her parents' only child in the family; her father can measure his money by the bushel. The cow-byre is full, the house is well-found and the barn richly stocked. As the saying goes: «When the cow-byre's leaking, the Missus cooks pancakes that day — but when the barn's leaking, the Master starts running away!» So she can have a pancake-party every day! There's a bit of an age-gap, true — I'm in my sixties and she's just seventeen. That could cause quite a few problems — heigh-ho! Young people swarming all over the house like bees! Well, what can one do? I won't be the first, or the last — the world is full of foolish old men! But to pick such a beautiful — and rich — flower, it's well worth wading through mud.

№ 4

Take a risk in age, and sorrow
All too often's apt to follow!
If your wife is young and pretty,
Then you must — no help for it — be
A philosopher — and heed this:
Don't look when to look is needless.

(He puts his fingers to his head, making horns)

If pears o'er your head are showing
Think of them as long ears growing,
Wife at night outdoors goes creeping —
Shut your eyes, pretend you're sleeping!
And like heaven will your life be:
Everything you want your wifey
Will give to you, stinting never.
With love for you growing ever,
She'll say: my man, though he's ageing,
Is so sweet and acts so sagely!

Well, well. If you want to a peaceful life in this intelligent modern world, you need to be a philosopher. Here comes Marysia. What a beauty she is! Just to look at her makes the mouth water. Well, go to it, Kutorha, start wooing!...

SCENE VI

Marysia and **Kutorha**

Kutorha (*putting on a sweet smile).* Good afternoon, Miss Maryana.

Marysia (*shy).* Good afternoon, Mr. Kutorha.

Kutorha. How beautiful you look, Miss Maryana, what a fresh little face, like a rose from a bouquet. How impatiently I've been longing for the moment when I could kiss this hand. *(Approaches her with comic and kisses her hand. Marysia steps back and wipes the hand with a handkerchief.* Miss Maryana, Can't you feel, don't you know, how deeply I love you, how I'm longing for you.

№ 5

My heart to that beautiful rosebud is hasting,
Just like a run-away waggon it's racing.
For Miss Maryana my soul's ever sighing,

Just like a cuckoo-bird mournfully crying.
Without her, life is a graveyard of anguish
My poor head is heavy, and strengthless I languish.
Like bast shoe near the stove I wither, I wither,
Who can bring solace? My fare is so bitter!
Like partridge out in the woods mournfully crying,
So for Miss Maryana my poor heart is sighing,
Nor sausage, nor pottage nor offal can cheer me —
Nothing tastes good without you, my sweet dearie!
I shall buy you a fob-watch as big as a turnip,
To hang near your heart, ticking loud, late and early,
So you will recall how I pine away, truly,
And how day and night never will bring peace unto me!

Marysia. *(Interrupts).* And d'you know, Mr. Kutorha, what causes this despair? Old age. You're well on in years, and it's time to stop thinking about girls, and to start praying about heaven!

Kutorha: *(angry)* Old! Old!

№ 6

You call me old — well, I'm mature —
Still handsome, though, and strong for sure,
And with a love strong and unswerving
All my days I'll truly serve you,

A youth oft speaks insincerely,
You'll not find good faith there, clearly:
He'll vow he is your true lover,
Then go flirting with another!

Marysia:

I don't need a lover agéd,
To my dear my heart's engagéd,
For an old man, 'stead of frolics,
Is all coughs and groans and colics.

Marysia:

My Hryška's the lad who suits me,
Young and handsome, a real beauty.
Look: my soul runs forth to meet him,
Heart beats stronger for to greet him.

Kutorha:

Then go flirting with another.
Young Hryška speaks insincerely,
You'll not find good faith there, clearly:
He'll vow he is your true lover

(While they are singing, the Assessor and his clerk enter and hide to eavesdrop)

Kutorha: Ha! That dog Hryška! He's stuck to you like a leech, but nothing will come of it. Your father has promised me your hand in return for my giving evidence against Ciuchaj-Lipski. His Honour the Crowner has come to Ciuchaj's charge of assault against your father. If you marry me I'm willing to perjure myself and state on oath that your father did not hit Ciuchaj. But if you turn me down, then I'll turn witness for the other side. If someone falls into the clutches of a lawyer, the lawyer'll suck him dry, like a vampire sucking an innocent maiden! And even if your father manages to convince His Honour the Crowner that he's innocent, that won't be the end of his troubles. You know how the saying goes: «The devil ends your woes — but then: For one woe gone, you now have ten!» If the case goes to court, then the lawyers will toss him about like a mushroom drying on hot ashes, until he renounces all he has!

Marysia: You can't scare me! Hryška and I will plead with His Honour the Crowner, and he'll get our parents to make peace, and you'll get your just deserts for perjury!

Kutorha: What? D'you think I'm afraid of the assessor. I'll raise so much steam for him that he won't remember where the eels go in the winter-time. I'm an experienced man, and intelligent! I'll sort him and drive him into the fields like hounds chasing a hare!

SCENE VII

The same with **Kručkou** and **Pisulkin**

Kručkou approaches him and seizes him by the shoulder. Pisulkin sidles up to Marysia, who bows shyly and fearfully.

Kručkou. So you are planning to drive me into the fields? And to teach me where eels go in the winter time? Just you wait, my dear fellow! I'll teach you what happens to people who commit perjury! Hey, Beadle!

Kutorha (*panicking*). Oh, Your Serene Highness! Your Excellency! Your Honour! I was just making a joke — to try and scare this silly girl into marrying me! Her parents have given the match their blessing, but she won't have me — so that's why I told her this taradiddle!

Kručkou. And will your evidence also be a taradiddle? Do you know what that would mean? According to the decree of Peter the Great, 1779 August the 10th and the Lithuanian statute, section 3, paragraph 375 this is classified as a criminal offence. That means Siberia, my dear fellow, Siberia. Hey, Beadle! *(Beadle enters).* Put this chap in a separate room and make sure he gets to see no one nor, God forbid, cooks up a story with the householder.

Kutorha *(Exiting with the Beadle):* Your Excellency: For God's sake, don't destroy a poor man. My tongue ran away with me. As the saying rightly goes: «The mill runs and the flour flows forth; the tongue runs — there comes woe and wrath!» I beg you, forgive my folly!

Kručkou. Your folly? But you are an experienced chap and a moment ago you were boasting of your intelligence.

Kutorha *(From the side door).* Devil take this intelligence, when it gets me into trouble so unwittingly like the Swedes at Poltava. *(Exit together with the Beadle).*

SCENE VIII

The same without **Kutorha**

Kručkou. Well, Mr. Pisulkin. Better stop flirting and get down to work. We've got a rich harvest here. Hey, Beadle! *(Beadle enters).* Put a table in the middle here and cover it with the court cloth! *(Beadle carries out the order).* The weather's fine today, so we can work outside. Sit down, Mr. Pisulkin, and get your papers ready.

(Pisulkin ceremoniously seats himself, opens his ink-bottle, arranges his papers, some of which he gives to Kručkou, who seats himself at the table with his back to Pisulkin).

Kručkou *(addresses Marysia):* Well, come here, closer and tell me the truth — you can see my moustache is not standing up, so I'm not in a temper — so tell me: do you love Hryška Lipski?

Marysia *(Shyly and plucking at her apron).* Well... er.......

Kručkou. What made you fall in love with him?

Marysia. I don't know myself. Something came into my heart. But how could I fail to love him — a young, handsome lad with a golden heart.

Kručkou. So, do you want to marry him?

Marysia *(Shyly):* Yes, I do. And if I can't marry him, then I'll live and die a miserable old maid. Your Honour! Please, have mercy upon us and help us to live happily ever after. *(Bows).*

Kručkou. So what do you want from me?

Marysia. Your Honour, settle this business between our fathers, not with a court case, but according to Christian teaching. Smooth things over between them,

make them stop strutting about like turkey-cocks, and get them to let us marry. Your Honour! *(Bows lower and says sorrowfully).* Although you're a man of law and an official, you surely believe in God, so for God's sake, let us live happily every after, and all out lives we'll pray for you, and your children and grandchildren.

Kručkou. Well, well, my dear, put your mind at rest... Although, as you say, I am a man of law, I'm a Christian and Ill settle their dispute according to Christian teaching. I'll even dance at your wedding. Hey, Beadle! *(Beadle enters).* Have all the local gentry arrived yet?

Beadle. Yes. They're all here — one with a hen, another's brought a keg of honey, and some have brought dried fish. They're all waiting for Your Honour's instructions...

Kručkou. Good. Have them give everything to the coachman and make sure he packs it all properly. Also ask Cichon Pratasavicki and his wife to come here. Have Ciuchay-Lipski and his son arrived?

Beadle. Ciuchay is here with honey and fish, and on top of that ten strings of dried mushrooms too! And his son has brought smoked eels.

Kručkou. Good! Good! Have everything packed up carefully! Then call everyone here!

Exit Beadle. Kručkou assumes a serious expression, he points one side of his moustaches up and the other down. The local gentry enter from the rear, fearfully, bowing low, and trying to hide one behind the other. Cichon Pratasavicki and his wife enter from the side. Marysia meets Hryška at the rear of the stage, they whisper quietly together.

SCENE IX

The same with Cichon **Pratasavicki**, his wife, **Ciuchay-Lipski** with his son, **Cimoch Alpenski**, Bazyl **Statkevič** and **other gentry**

Cichon. Wife, hey, wife! There's trouble brewing. Look how one of his Honour the Crowner's moustaches is standing upright and the other is pointing downwards! You go first and bow to him — horseradish sting his eyes!

Kulina. Why send me? You brewed the beer — so now you have to drink it. And I'm scared!

Cichon. You, woman — horseradish sting your eyes! He's not going to eat you! Take this money — look, there are five tenners — bow to him respectfully and put the money on the table. He's a man of law — he won't refuse money — and that will grease things along.

Kulina. Well, what's to do? I'll try. *(She fearfully approaches the table, puts the money on it, then bows low before the Assessor).* Your Honour...

Kručkou. Quiet! *(Kulina is terrified, she hides behind her husband. Holding a paper, Kručkou stands up and without looking at the gentry begins reading).* In accordance with the Edict of the district court of Pinsk on May 23rd of this current

year regarding case ą 2312 I have come to this neighbourhood to hold an inquiry into a criminal case of assault and battery, committed against one Ivan Ciuchay-Lipski by one Cichon Pratasavicki ... Lipski, do you have witnesses?

Lipski. I do, Your Honour!

Kručkou. Let them stand forward. (*Three of the gentry step forward*). Pratasaviski, for what cause did you strike him!

Cichon. Because he called me a peasant — horse-radish sting his eyes!

Kručkou. Have you witnesses?

Cichon. Yes I do. Kutorha!

Kručkou. He is ineligible to give evidence, since he's due for trial himself. *(Turning to Lipski's witnesses).* Did you see how Pratasavicki hit Lipski?

Three witnesses *(Bowing fearfully):* Yes, we did, your Honour.

Kručkou. *(Addressing the rest of the gentry).* And what about you?

All the remaining gentry. No, we saw nothing, Your Honour.

Kručkou. Well then, good! The investigation is concluded. Now we shall proceed to the trial. But firstly, according to the edict of her Imperial Majesty Elizabeth dated April 49-th 1895 and of her Imperial Majesty Catherine the Great dated September 23-rd, 1903, and likewise according to the Lithuanian statute, section 8, Paragraph 193 which obliges all parties to a case to pay the costs, the defendant Pratasavicki must immediately pay 20 roubles to cover legal costs, 16 roubles for travel costs and 10 roubles for the chancellery. The plaintiff Lipski must pay half of that, the witnesses who saw the affray but failed to intervene must pay 9 roubles each, and the rest of the gentry, who did not witness the affray must pay 3 roubles each for having failed to witness it. So, pay up please! *(Sits down and begins to write, the gentry converse in whispers. They choose Cimoch Alpienski to collect the money; he goes to Pratasavicki, Lipski and the other gentry, collects the money in a bag puts it on the table).*

Cichon. *(After counting out his money to Alpienski, who then proceeds with the collection).* Eh... Look at that! How he brings out these edicts and laws to afflict us — as easy as eating a turnip, without the least hesitation! Horse-radish sting his eyes!

Kulina. Well, what do you expect? He is a man of law — he cut his teeth on all that! That's the breed of him!

(Alpienski puts the money on the table)

Kručkou. You've got it all?

Alpienski. Down to the last kopek, Your Honour!

Kručkou. Right, you are dismissed. The decree will be announced in a moment!

Cichon. Oh dear Lord! Whatever will happen– horseradish sting his eyes?!

Kulina. Whatever will happen? Look, he's a man of law — he'll fleece everyone and then trot off nicely home.

Cichon. Horse-radish sting his eyes — at least let him leave us a whole skin, because if he once lays a finger on that, there will be some unclean interest.

Kručkou. *(Stands up and moves to the centre of the stage).* Oyez! Oyez! (*All bow*). I shall read the decree (*They all bow again*). In accordance with the command of His Imperial Majesty, in the temporary presence here in entirety consisting of the district incumbent and his scribe, the following case has been duly heard, the following case has been duly heard: namely: that Ivan Ciuchay-Lipski did call Cichon Pratasavicki a peasant. The latter then did strike Lipski, who has produced witnesses to the same. After due investigation of the case by the temporary presence here and in accordance with the edict dated 1988 March 69-th the day following of his his Imperial Majesty Peter the Great and in conformity with which to section 5, paragraph 18 of the Lithuanian statute, it is hereby determined, that:

a). Cichon Pratasavicki, being convicted of criminal charges is sentenced: 1) to 25 strokes of the rod while lying on the bare ground, and 2) to pay a fine of 25 roubles to temporary presence here,

b). Ivan Ciuchay-Lipski, for the fact that he did insult Pratasatitski is sentenced 1) to 15 strokes of the rod while lying on a carpet and shall and shall pay a fine of of 15 roubles to the temporary presence here

c) The witnesses, who did see this affray, but did not separate the antagonists: 1) to 10 strokes of the rod on a carpet and 2) a fine of 10 roubles to the temporary presence here;

e) All members of the gentry who did not witness the affray and hence did not separate the antagonists are sentenced 1) to five strokes of the rod on a carpet, and 2) a fine of five roubles to the temporary presence here.

d) Finally, in accordance with the edict of her Imperial Majesty Anna Ioanovana dated 1764, October 45-th, Pratasavicki shall pay 5 roubles, Lipski — 3 roubles, and all others one rouble to defray the cost of the unstamped paper required and having requirement in this case. So it is concluded. Now let the collector collect the money, and then we shall proceed to the floggings. *(Sits down at the table and buries himself in the papers).*

Cichon. Horse-radish sting his eyes! 25 strokes of the rod, and not even on a carpet but on the bare ground. I would give a hundred roubles to be flogged on a carpet. *(Kručkou seemingly immerses himself even deeper in his papers; the Collector goes round collecting the money, starting with Pratasavicki, who after paying him, sidles up to Pisulkin and slips him a 15-rouble note)*

Cichon. Kind sir, please, help an unlucky wretch and tell me how to escape the rod!

Pisulkin (*aside, examining the note*): It's really good to be the scribe of such a clever person. People just dig into their pockets of themselves, you don't (*showing the note*), you don't even have to hold your hand out. (*To Cichon*) I don't know what I can do. You see, he's afraid that if he lets you down lightly, he could end up on trial himself. But you can but try! (*The other members of the gentry approach to

listen to his advice). Get a nice present together for him; it might work? Talk it over and get it together, while I try to talk him round. *(Approaches the Assessor and whispers something to him, The assessor answers angrily).*

Kručkou (*Speaking to Pisulkin*). I can't do that, I just can't! You know perfectly well that according to the Edict of our Sovereign Lord, dated 1884, September 75th, what the penalty is for failing to impose the appropriate sentence? Not only could I lose my job; I could put my very person at risk.

Cichon. Wife, hey wife! Horseradish sting your eyes! Go and fetch the leather bag that's in the buckwheat chest. There are one hundred roubles in it: I'll have to ransom my hide. Oh, how expensive it will be — horseradish sting its eyes!

Kulina. What? Well, you've got yourself into a fine mess — and now you must pay for it. (*Exit, and returns immediately with the bag*)

Hryška (*To his father*): Well, father, better open your bag and dig out fifty roubles or so — and maybe you can save your hide too. (*To the other gentry*). You get moving too, those who saw the affray should give ten roubles per person, those who didn't five apiece — collect it up and give it to His Honour the Crowner. Then he'll have pity on you and close the case; that's how these men of law can do it: «When the wolf's belly's filled, the goats need fear no ill!»

(The gentry collect the money then give it to Hryška and push him forward towards Kručkou, telling him to pluck up his courage and ask him to pardon them).

Lipski. Now my son, go to him, son, and beg him to spare our hides and cancel his harsh decree.

Hryška. You see now, father, what comes of quarrelling with your neighbours. All right, I'll pluck up my courage and ask him — but only on condition that you'll make it up with Cichon and send matchmakers to him to ask for his daughter's hand for me!

Lipski. Devil take it! Well, clear up this mess and I'll not say no! Now, go and plead with him! (*Hryška from one side and Pratasavicki from the other approach Kručkou, who pretends to be absorbed in his papers, and put the money on the table. Hryška coughs loudly, and bows low to the Assessor*)

Hryška. Your Honour! From time immemorial, we have been the Pinsk gentry — and you yourself are a scion of the gentry! Don't drag the blood of your gentry brothers through the mire! Revoke your harsh decree which would put the whole of our neighbourhood to shame! Get my father to make it up with Cichon, make Marysia and me happy, and all of us, the whole neighbourhood will pray Gods blessings on you and will be grateful to you for ever and ever.

Pisulkin. I entreat you too, your Excellency. Let them make peace and have done with it.

Kručkou (To Pisulkin, but loudly): Very well. For you, I'll do it. I'll take take this sin upon myself and answer for it. Cichon Pratasavicki and Ciuhkayi-Lipski, come

closer. (*They approach him, with Hryška and Marysia behind them*). Embrace one another as a token of reconciliation. (*Marysia and Hryška push their fathers forward to make them embrace and kiss*). Cichon! We need some toddy to seal the accord!

Cichon. It's all ready, Your Honour! Wife, Marysia, go and bring it — Horseradish sting your eyes! (*Marysia and Kulina go into the house*).

Kručkou: D'you think I enjoy debasing gentle blood? I'm a scion of the gentry myself, your kinsman, but what can one do? When duty calls, friendship falls! The law's the law, my friends. Getting you to make peace could land me in trouble myself. I'll do it — but only on condition that you make it up with each other forever — so that I'm not caught in a net! And finally, I demand that your children get betrothed, here and now, in my presence, and in due course get married. (*Marysia and Kulina enter bringing two bowls of hot toddy and put them and some mugs on the table!*). Well, Cichon, — will you give your Marysia to Hryška?

Kulina (*Putting down the bowl*): Oh, it's hot, it's hot, your Honour.

Kručkou: How do you know?

Kulina. Well, I mulled it myself...

Kručkou. What?

Kulina. The vodka. I've mulled it, put in saffron and some other spices, and even a whole keg of honey!

Kručkou. Ah, you are talking about the toddy!.

Cichon. Horse-radish sting your eyes! Aren't you listening to what his Honour is talking about?

Kulina. Why, of course! About spices...

Cichon. Horse-radish sting your eyes! What spices? He's talking about Marysia! Shall we give her to Hryška Lipski?

Kulina. But what about Kutorha?

Cichon. Horse-radish sting his eyes! Your Kutorha only knows how to swank about, but when it comes down to business, he almost landed me in trouble alongside him and did nothing to get me out of it.

Kručkou. I'm going to finish the whole business now. Fill the mugs. (*Kulina with Cichon fill the mugs and give them to Kručkou, Pisulkin and all the others*). Hryška, do you love Marysia? Will you take her in holy matrimony?

Hryška. Oh yes, Your Honour, I most certainly will! God strike me down, if I don't make her happy!.

Kručkou. And you, Marysia? Do you love Hryška? Will you take him for better, for worse, for richer, for poorer until death do you part? (*Marysia shyly turns her face to the wall and begins scratching at it with her fingernail*). Well? Have you lost your tongue?

Marysia. Well, if I don't say anything...

Kručkou. But I want to know! Do you love Hryška?

Marysia. (*Shyly*). Well...

Kručkou. Do you really love him deeply?

№ 7
LOVE SONG

Marysia:

Noble Crowner, wise and clever,
Without Hryška, life is dreary.
There's no power on earth whatever
That can part me from my dearie!

My heart's his — his mine; tis' set so;
His love to me new strength offers,
Without Hryška, death were better,
Without Hryška, life's a coffin.

Let our parents do their worst now —
Ne'er another spouse shall own me,
If to part we are coerced now,
In the Prypiac I shall drown me.

Kručkou. Well, if you love him so much there is nothing left to consider. Parents! They must be united, otherwise you'll get new charges falling upon your heads. Mr. Lipski, will you accept me as your son's matchmaker.

Lipski. Why, of course, Your Honour. You've thought the business out — so with God's help, finish it. — and I'll be glad to give them my blessing!

Kručkou. Give me a towel, then! *(Someone hands him one; he drapes it over his shoulder.).* Right, now I'm a matchmaker. Well, Mr. And Mrs. Pratasavicki, will you give your daughter to Hryška?

Cichon. It would be hard not to agree with such a matchmaker! Come wife, come Mr. Lipski, let's bless our children and then celebrate their wedding. As a dowry I will give two bushels of money, a gentry cow, and after our death they will inherit everything.

Kulina. And we won't stint on the farewell party either. She's our only child. All that we have is hers... so long as God sends her a happy fate. *(The fathers approach and join the young couple's hands).*

Kručkou. Very good. Now, you fathers, sign the peace-treaty and pay the three kopeks duty. *(They make their marks with a cross, Pisulkin writes in their names).*

Alpenski (*sideways*). He wouldn't be a man of law otherwise! He's taken all those roubles, and he's still after kopeks! That's their nature, without kopeks and quarters, its like a dish without salt — they can't do without! They pass on the kopeks and quarters to the treasury and keep the roubles for themselves.

Kručkou. Beadle *(The Beadle enters)*. Fetch Kutorka! *(Exit Beadle)*. Well, fill the mugs again — and we'll toast the happy couple!

All *(Raising mugs):* To the bride and groom! Long life and happiness!

FINAL SCENE

The same with **Kutorha**

Kutorha *(Bowing to everyone):* Thank you, thank you, good sirs. I shall do everything I can to everything to make Marysia happy!.

Kručkou. Keep quiet, you old horseradish, this is no business of yours. Take a mug and drink to the heath of the happy couple. And think yourself lucky the court's let you off so easily.

Kutorha. But aren't I the bridegroom? Weren't they drinking my health?

Kručkou. Stop thinking about marriage you old wreck, but give your brain some exercise and keep your tongue behind your teeth!

Kutorha. Oh, Your Honour! I shall bear in mind the philosophical proverb, which says: God gave man a tongue so he could learn to hold it! *(Drinks from the mug).*

Kručkou. Beadle! *(Beadle enters).* Are the horses ready?

Beadle. They are being harnessed, Your Honour. *(Exit)*

Kručkou. Well, my dear gentry-brothers. I'm your kinsman, I'm your brother. Let's have a farewell mug of toddy, sing our local song and kick up our heels to celebrate the engagement. Mr. Kutorha, your forelock's not smoking yet — you take the lead and we'll circle round and sing the chorus!

All. Vivat our brother, His Honour the crowner!

№ 8

Chorus:
Heigh-ho! Heel and toe!
Fol-de-rolly jolly-O!

Kutorha:
We live here in our Pinsk county
Like kings — such is nature's bounty!
All we need is here abounding!
Eat, drink — till belt won't meet round ye!

Chorus:
Heigh-ho! Heel and toe!
Fol-de-rolly jolly-O!

Kutorha:
We have bread and we have brandy,
Eels and dried fish likewise handy!
Who needs more? For Gods' command is:
Paradise the Pinskers' land is!

Chorus:
Heigh-ho! Heel and toe!
Fol-de-rolly jolly-O!

Kutorha:
When to market we go trading,
All our goods to town parading,
Tenners by the quart we take in,
Roubles by the bushel rake in!

Chorus:
Heigh-ho! Heel and toe!
Fol-de-rolly jolly-O!

Kutorha:
Like young roe-deer are our lasses!
Fairer far than high princesses!
If on you once casts her glances —
From rib-cage your heart egresses.

Chorus:
Heigh-ho! Heel and toe!
Fol-de-rolly jolly-O!

(Bells are heard, The gentry, now tipsy, stagger around the stage, in a disordered matter, conversation becomes general — and nonsensical. Kutorha, in the middle of the stage, drops his mug and falls asleep. Kručkou takes Alpenski aside and tells him).

Kručkou. Do you know what Statkevič said about you?

Alpenski. What?

Kručkou. He said you are not gentry-born!

Alpenski. What? He dares insult me? I'll just show him how gentry-born I am!

Kručkou. Not in my presence. Wait till I've gone and then deal with him. *(Moves away, takes Statkevič aside)*. You know what? Alpenski just called you a peasant?

Statkevič. He dared to call me a peasant? Jury Kabylinski himself signed my certificate... I'll write my gentry-status on his hide!

Lipski. Your Honour! The gentry have had a drop to much and have started fighting. For God's sake, separate them, or you'll be paying a fine too!

Kručkou. Not my job, not mine. Let them file charges, and I'll come to hear the case. Good-bye everyone! *(Exit with Pisulkin).*

Cichon. Vivat His Honour the Crowner!!
All (*Except those who are fighting*): Vivat, His Honour the Crowner!

The curtain falls leaving Kutorha on the front stage; he wakes up.

Kutorha. Oh, have they gone already? Surely I can hear a fight! As the proverb rightly says: «When they take a drop too many, the Pinsk gentry fight aplenty!» *(To the audience)* But you, My Lords, Ladies and Gentlemen, do you want to sleep now? What? You don't? Then:

№ 9

Please you, audience so noble,
We meant here no harm, not any!
Surely it is no great trouble
If we took a drop too many!
Let it be on terms most happy
That you part from the Pinsk gentry.
So: Let's hear your cheers and clapping —
Then Godspeed as homeward wend ye!

Finis

Pinsker Adel

Farce-Vaudeville in 1 Akt

Aus dem Belarussischen übersetzt von

Monika Bankowski-Züllig

PERSONAE

Krutschkow – Distriktskommissar
Pissulkin – sein Schreiber[1]

Pinsker Landadel:
Zichon **Pratassawizki**
Kulina – seine Frau
Maryßja – beider Tochter
Iwan **Zjuchaj-Lipski**
Hryschka – Zjuchajs Sohn
Zimoch **Alpjenski**
Basyl **Statkjewitsch**
Charyton **Kutorha**
Zehn andere Personen
Gendarm

Die Handlung spielt in der Umgebung von O., mitten in den Sümpfen, im tiefsten Landkreis Pinsk. Die Bühne zeigt ein herrschaftliches Anwesen. Die Wirtschaftsgebäude sind durch Gärten getrennt. Am Rande das Haus des wohlhabenden Besitzers. Ganz in der Nähe eine Sitzbank.

SZENE I

Maryßja (*auf der Bank sitzend, spinnt und singt dazu*):

№ 1

Schwer zu leben ist mir Mädel
Ohne meinen Liebsten.
Vaters Tadel, Mutters Tadel,
Daß das Herz will bersten.
Schluß mit Spindel, Schluß mit Rocken –
Braut sein möchte ich, frohlocken!
Mutter sagt, zu jung noch sei ich,
Viel zu jung, ein Kind ganz!
Selber aber, lang nicht zwanzig,
Trug sie schon den Brautkranz.
Schluß mit Spindel, Schluß mit Rocken –
Braut sein möchte ich, frohlocken!

O ja! Soll der Vater schimpfen, soll die Mutter tadeln, ich aber liebe Hryschka und werde ihn ewig lieben. Ach, was sind wir für arme Wesen! Was für eine Verbohrtheit ist bloß in unsere Väter gefahren? Im Rausch gerieten sie in Streit um ihre adelige Abstammung und prügelten einander, und Hryschka und ich müssen uns jetzt vor Kummer verzehren. Sein Vater reichte gegen den meinigen Klage beim Gericht ein, und heute kommt der Vertreter der erlauchtigsten Krone* zum Verhör. Das ist unsere einzige Rettung. Wenn er kommt, werden Hryschka und ich uns vor ihm tief verneigen und ihn anflehen, unsere Väter zu versöhnen und sie unserer Heirat gnädig zu stimmen. Er gerät aber leicht in Wut – Gott steh uns bei! Wenn er seinen Schnurrbart zwirbelt und das eine Ende aufwärts, das andere abwärts stellt, und wenn er schreit: Gemäß allerhöchstem Erlaß!, dann kriegen unsere Väter Angst und werden uns die Heirat erlauben... Was ist wohl mit Hryschka? (*Hryschka kommt leise hinter einem Baum hervor und nähert sich verstohlen Maryßja*). Ich hoffe nur, daß die Eltern noch nicht aufgestanden sind und ich mich mit ihm treffen kann. (*Sie erhebt sich und spricht, auf der Bühne hin und her gehend*): Ach, Hryschka, Hryschka! Du bist irgendwie sehr faul geworden. Dein Herz sehnt sich wohl gar nicht mehr so nach mir... Wenn er kommt, mache ich eine empörte Miene, und mag er um einen Kuß auch bitten und betteln, er kriegt ihn nicht. Bei Gott, er kriegt ihn nicht!

SZENE II

Hryschka und **Maryßja**

Hryschka: Ich denke ja nicht daran zu bitten, ich küsse dich einfach so. (*Küßt sie*).

Maryßja: Ach, Hryschka, schäm dich! Wie hast du mich erschreckt – ich bin dir wirklich böse!

Hryschka: Böse? Stimmt nicht! Warum schaust du mich denn dann so lieb an?

Maryßja: Eben aus Wut!.. Wo bist du denn die ganze Zeit gewesen, du Nichtsnutz? Gleich erscheinen die Eltern, und ich habe mit dir doch noch so viel zu besprechen.

Hryschka: Verzeih, liebe Maryßja. Kaum begann der Morgen zu grauen, fuhr ich in die Stadt, warf mich dem Assessor zu Füßen und bat ihn für uns um seinen Beistand.

Maryßja: Wozu ihn mit leeren Händen bitten? Du hättest ihm ein Geschenk bringen müssen.

Hryschka: Aber ich habe ihm ja doch zwei Hasen, drei Paar Birkhühner und ein Fäßchen Met gebracht! Er hat alles gnädig angenommen und gesagt, daß er

---

Die früher von der Adelsversammlung gewählten Assessoren oder Beisitzer und die später an ihrer Stelle durch die [russische] Regierung ernannten Kreis- oder Distriktskommissare wurden als Vertreter der Krone vom Pinsker Adel mit „erlauchtigste Krone" tituliert.

noch heute zur Untersuchung des Falles zwischen unseren Vätern hierher kommt. Oh, da haben sich unsere Väter ja was eingebrockt, und wir müssen es jetzt auslöffeln! Er ist sehr wütend, denn sein Schnurrbart hat sich auf der einen Seite aufgerichtet. Das wird was geben!

Maryßja: Hoffen wir, daß uns dieser Brocken nicht im Hals steckenbleibt!

Hryschka: Er hat versprochen, uns die Hochzeit auszurichten. Auf Gott und ihm liegt unsere ganze Hoffnung.

№2

DUETT

Unsre Hoffnung liegt auf Gott,
Wozu uns also sorgen?
Schworen Liebe bis zum Tod –
Laßt warten uns bis morgen.
Es will für alle Zeiten
Trennen uns ein hart' Geschick,
Doch Gott beschied uns beiden
Einen Bund, der ewiglich.
Umsonst sind böse Zungen,
Elterliche Tugendwacht,
Hat Gott nicht stets errungen
Alles, was in seiner Macht!

SZENE III

Dieselben, Zichon **Pratassawizki** und seine Frau **Kulina**

Zichon: Kren dir in die Augen[2] – Frau, he Frau! Komm und guck dir an, wie deine Tochter mit Zjuchajs Hryschka turtelt!

Kulina (*hinter der Bühne*): Wer? Die Tochter? Gott bewahre, sie ist doch noch ein Kind! (*Kommt hervor*).

Zichon: Ha, zum Teufel ein Kind! Kren dir in die Augen! Komm und freu dich am Anblick!

Maryßja: Was heißt da Kind, wo ich doch zum Fest des Erlösers siebzehn Jahre alt werde?!

Kulina: Schweig still, listige Füchsin! Sieh an, wie schnell sie ihr Alter herzusagen weiß!

Zichon: Ach, Teufelsbrut – Kren dir in die Augen! Nicht genug, daß der Vater mich zutiefst beleidigte, als er meinen Adel leugnete. Jetzt muß sein Sohn unserer Tochter auch noch den Kopf verdrehen!

Hryschka: Aber ich liebe sie ja und will sie heiraten...

Zichon: Ha, ich werde dich so verheiraten wie deinen Vater! Frau, he Frau! Gib den Besen her, Kren dir in die Augen!

Hryschka: Ganz wie Sie wollen, aber Maryßja wird die meine sein! (*Zu Maryßja*): Leb wohl! (*Im Lauf prallt er auf Kutorha und stößt ihn um. Maryßja flüchtet sich ins Haus*).

SZENE IV

Dieselben und **Kutorha**

Kutorha: Ach, du Lump! (*Sich aufrappelnd*): Tatar, du ungetaufter! Hast mich überrannt wie Chadkjewitsch die Schweden bei Kirchholm[5]. Wart nur, das werde ich dir heimzahlen – wenn nicht hier noch, so am Mittwoch. (*Grüßt*): Guten Tag, Herr Pratassawizki! Wohlergehen, Frau Pratassawizki! (*Küßt ihr die Hand*). Man sieht es – Gottseidank! Munter und wach wie 'n Fisch im Bach... Ich bringe euch eine große Neuigkeit. Wißt ihr es noch nicht? Soeben ist der Herr Assessor angekommen und – o Gott! – in was für einer Wut! Wie ein wilder Tatare. Schon auf der Herfahrt, beim Halt in Berka, schrie er: Schulzen, Gendarmen! Den ganzen Adel zu Zichon Pratassawizki einberufen, und daß mir ja auch Zjuchaj-Lipski mit seinem Sohn kommt.

Zichon: Kren dir in die Augen – das wird ein Unglück geben. Dieser Hund Lipski hat mich beim Gericht wegen Gewalt gegen ihn angezeigt. Jetzt schicken sie den Assessor hierher. Der wird mich rupfen wie die Gans!

Kutorha: Kein Wunder, er ist ja nicht umsonst Assessor! Sieh ihn dir nur an – er hat auch längere Hände als andere Leute. Du kennst seinen Ausspruch: Ob rot, ob weiß – alles umzumodeln weiß.

№ 3

Wo sich nieder der Jurist läßt,
Bleibt im Haus nichts mehr am Platz fest.
Halt manch wunderliche Red' er,
Setzt viel Schnörkel mit der Feder.
Kratz den Kopf, studier und sinne,
Fehler findest nicht darinne.
Gibst nicht nach – kein End' der Plage.
Richtig lehrt die alte Sage:
Die Ziege rupft den Rebenstock,
Der Wolf, der rupft den Ziegenbock,
Den Wolf, den rupft der Knecht Iwan,
Und wer Iwan? – Sein Herr ist dran.
Dem Herrn, dem gibt es der Jurist,
Und diesem – der Teufelsscharen-List!

Zichon: Kren dir in die Augen! Du hast gut spaßen, solang du den Hals nicht selber in der Schlinge hast. Sag mir lieber, was ich tun soll. Herr Kutorha, du bist doch ein gelehrter Mann und kannst mir einen klugen Rat geben.

Kutorha: Werdet ihr denn meine Brautwerber für Maryßja in Ehren aufnehmen?

Kulina: Gott bewahre, Herr Kutorha, sie ist doch noch so jung! Ein völliges Kind.

Zichon: Der Teufel ist sie ein Kind, wo sie sich doch mit den Burschen küßt!

Kutorha: Worauf also warten! Das nennt man schlechte Ware: Erst putz und zier – und dann pressier. Und erst noch zahlen, damit man sie aus dem Haus führt.

Zichon: Gut, Herr Kutorha, nimm dir meine Tochter, auch eine Mitgift gebe ich. Doch sei so gut und zieh mich aus der Patsche.

Kutorha: Wie den Teufel aus dem Sumpf.

Kulina: Gib uns deinen Rat, Herr Kutorha. Du bist doch ein erfahrener Mensch und hattest oft mit den Gerichten zu tun.

Kutorha: Nun, ich bin bereit zum Freundschaftsdienst. Bloß – was ist, wenn eure Tochter sich sträubt und mich nicht nehmen will? Was dann? Ihr kennt den Ausspruch: Beim Nachlaufen läßt sich schlecht küssen.

Zichon: Bewahre, bewahre, Herr Kutorha. Du bist ein verständiger Mann und wirst Maryßja zur Vernunft und Einsicht bringen. Wenn du Schmeicheleien losläßt und eindrucksvoll daherkommst, so wird Maryßja sich erweichen.

Kutorha: Wißt ihr was, Herr Pratassawizki? Wenn der Assessor zu euch kommt, so nehmt mich als Zeugen. Obwohl ich es nicht gesehen habe, werde ich bezeugen, daß Zjuchaj-Lipski dich geschlagen hat und du dich nur verteidigen wolltest. Für Maryßja bin ich dazu gerne bereit. Nur bitte ich Sie, Frau Pratassawizki, holen Sie mir Maryßja, damit ich mit ihr sprechen und die Törin gefügig machen kann. Dann wird sie sich nicht länger gegen einen gescheiten Menschen wie mich sträuben.

Kulina: Helfen Sie bloß meinem Zichon, dann wird Maryßja die Ihre sein. Selber werde ich sie zur Vernunft bringen... Komm, gehen wir, Zichon, und machen uns bereit, den Vertreter der erlauchtigsten Krone würdig zu empfangen. Und du, Herr Kutorha, warte. Gleich hole ich Maryßja. (*Sie und Zichon treten ab*).

SZENE V

Kutorha (*allein*).

Kutorha: Gott sei's gedankt, die Eltern habe ich eingewickelt! Jetzt muß ich mir noch den Kopf zerbrechen, um auch das Mädchen zu umgarnen. Ein süßes Ding. (*Küßt sich mit Genuß die Fingerspitzen*). Ein Gesichtchen wie das liebe Sönnchen, Bäckchen wie reife Himbeeren, ein Mündchen wie Korallen. Und wenn sie mit silbernem Stimmchen lacht, so schimmern die Zähne wie Perlenschnüre. Ja, und auch die Mitgift kann sich sehen lassen. Maryßja ist das einzige Kind, und der Alte dreht jeden Groschen um, bevor er ihn ausgibt. Der Speicher ist voll, das Haus leidet keinen Mangel, der Stall ist gut bestellt. Zu Recht

heißt es: Rinnt der Stall – bäckt die Hausfrau feine Plinsen, rinnt der Speicher – flieht der Hausherr in die Binsen. Möge die Zichonsche also Tag für Tag die Gäste mit Plinsen bewirten. Freilich – mit dem Alter stimmt's nicht ganz: bei mir sind's bald sechs Jahrzehnte, bei ihr erst siebzehn Jährchen. Das gibt Schwierigkeiten – o je! Da werde ich mich mehr als einmal hinter den Ohren kratzen. Die Jugend wird mein Haus wie ein Bienenschwarm umschwirren. Freunde werden scharenweise aufkreuzen. Na ja, was soll's? Ich bin nicht der erste und nicht der letzte, dem sowas passiert. Verrückte Alte gibt es auf dieser Welt genug. Um ein so schönes und reiches Blümchen zu pflücken, lohnt es sich, im Sumpf zu waten.

№ 4

Wer aufs Alter will es wagen,
Der hat manchen Grund zu klagen,
Denn bei einem jungen Weibe,
Hausfrau voller Fleiß und Eifer,
Klug zu sein – das heißt: verhülle
Deinen Blick beim üblen Spiele.

(Er streckt die Finger hinter dem Kopf aus und zeigt Hörner)

Wenn die Hörner groß wie Möhren
Tu als wären's bloß die Ohren.
Geht das Frauchen nachts spazieren,
Schließ die Augen, lieg ohn' Rühren.
So wird leben dir zum Himmel,
Fügsam ist dein Weib dann immer,
Sorgt sich um dein Wohl und Wehe,
Liebt dich täglich mehr und eher,
Sagt: Mein Mann, obwohl schon alt zwar,
Wie gescheit er und so dienstbar!

Ja, ja! Im heutigen Zeitalter der Vernunft willst ruhig du leben? Dann sei ein Philosoph: Übersieh, was du siehst – überhör, was du hörst. Pah, einerlei! Ah, da kommt ja Maryßja. Was für ein schönes Ding! Wenn man sie anschaut, läuft einem das Wasser im Munde zusammen. Auf, Kutorha, laß deine Schmeicheleien los!

SZENE VI

Maryßja und **Kutorha**

Kutorha *(galant, mit schmeichelndem Lächeln)*: Guten Tag, Fräulein Marjana!
Maryßja *(scheu)*: Guten Tag, Herr Kutorha.
Kutorha: Wie schön doch das Fräulein Marjana aussieht, was für ein frisches

Gesichtchen, wie ein Röschen vom Zweig! Mit welcher Ungeduld habe ich auf den glücklichen Augenblick gewartet, Ihr schneeweißes Händchen küssen zu dürfen! *(Er nähert sich mit komischer Eleganz und küßt Maryßjas Hand. Maryßja weicht zurück und wischt die Hand an der Schürze ab).* Fräulein Marjana! Fühlen Sie nicht, wissen Sie nicht, wie sehr ich Sie liebe, wie ich mich nach Ihnen sehne?

No. 5
ROMANZE

Es schmachtet mein Herz nach der lieblichen Rose,
Es ächzt und es bricht wie die Deichsel, die lose,
Nach Fräulein Marjana die Seele sich sehnet,
Dem Kuckuck gleich ruft sie voll Trauer und stöhnet.
Ohn' Anblick des Fräuleins wird leben zur Haft,
Mein Kopf, der ist schwer, es verläßt mich die Kraft.
Bin dürr ich, ach, dürr, wie das Reisig im Ofen!
So bitter mein Schicksal! Auf wen kann ich hoffen?
Wie 's Birkhuhn gar klagevoll rufet im Wäldchen
So sehnt sich mein armes, mein Herz nach dem Mädchen.
Nicht Heidekrautschnaps, auch nicht gar feine Würste,
Nichts schmeckt mehr mir Armem, ohn' dich, meine Liebste.
So schenk' eine Uhr ich dir, groß wie 'ne Rübe,
Damit sie am Herzen dir fest kleben bliebe
Und dich stets erinnere, wie sehr ich schmacht'
Nicht Ruhe find', tags nicht, nicht während der Nacht...

Maryßja *(unterbrechend)*: Wißt Ihr denn, woher das kommt, Herr Kutorha? – Vom Alter! Du hast ein gutes Stück Leben hinter dir. Es ist an der Zeit, die Mädchen zu vergessen und Gott um dein Seelenheil zu bitten.

Kutorha: Alt, alt!! *(Empört)*.

№ 6
DUETT

Du sagst, alt sei ich schon an Jahren –
Dafür, wie stattlich bin ich, feurig!
Ich werde lieben dich, bewahren
Die Treue ewig dir und hörig.
Ein Junger, der hat seine Mucken,
Bau nicht auf ihn, vertrau nicht herzlich,
Bei dir – da wird er sich gern ducken,
Doch mit der andern lacht er aus dich.

Maryßja:

Was soll mir denn ein alter Mann?!
Ich will doch meinen lieben Schatz!

Der alte nicht mehr tanzen kann,
Nur husten wird er, ächzen, ach!
Mein Hryschka, der hat sehr viel Schwung,
Wie stattlich ist er, schön und jung!
Die Seele zu ihm hin sie fliegt,
Das Herz, es mächtig für ihn schlägt.

Kutorha:

Dein Hryschka, der hat seine Mucken,
Bau nicht auf ihn, vertrau nicht herzlich!
Bei dir – da wird er sich gern ducken,
Doch mit der andern lacht er aus dich.

(Während sie singen, nähern sich der Assessor und Pissulkin und verstecken sich zu beiden Seiten, um das Gespräch zu belauschen.)

Kutorha: Dieser Hund Hryschka! Wie eine Zecke hat er sich an deinem Herzen festgesaugt! Aber umsonst. Dein Vater versprach mir deine Hand dafür, daß ich gegen Zjuchaj-Lipski aussage. Jetzt ist die erlauchtigste Krone hier zur Untersuchung der Klage Zjuchajs gegen deinen Vater, der ihn geprügelt hat. Wenn du mich heiratest, so bin ich bereit, einen Meineid zu leisten und auszusagen, daß dein Vater Zjuchaj nicht geschlagen hat. Bist du nicht einverstanden, so verweigere ich den Gefallen. Wenn du dich sträubst, werde ich sofort als Zeuge gegen deinen Vater auftreten. Dein Vater geriet in die Reuse – kein Weg führt aus diesem Gehäuse! Geriet in die Klauen des Juristen. Der wird ihn aussaugen wie der Vampir das unglückliche Mädchen. Selbst wenn es ihm gelingt, die erlauchtigste Krone gnädig zu stimmen, so ist damit das Übel nicht behoben. Du weißt, was die Leute sagen: Ein Unglück kommt selten allein – der Teufel ist zäher als neun! Wenn die Sache vor Gericht kommt, dann lassen ihn die Juristen schmoren wie einen Steinpilz auf Kohlen – die Seinen wird er verleugnen.

Maryßja: Umsonst machst Du mir Angst! Hryschka und ich verneigen uns vor der erlauchtigsten Krone, sie wird unsere Väter versöhnen und dir für deinen Meineid die gehörige Strafe verpassen.

Kutorha: Was?! Du glaubst, ich fürchte mich vor dem Assessor? Er kriegt es heimgezahlt, daß ihm Hören und Sehen vergehen. Ich bin gewieft und gescheit und werde ihn so in die Enge treiben wie den Hasen vor die Hunde.

SZENE VII

Dieselben, **Krutschkou** und **Pissulkin**

(Krutschkou schleicht an Kutorha heran und packt ihn an der Schulter. Pissulkin nähert sich unter komischen Verbeugungen Maryßja, die scheu und ängstlich vor ihm knickst.)

Krutschkou: So, in die Enge treiben willst du mich? Es mir heimzahlen? Na wart nur, mein Lieber! Ich werde dir zeigen, wohin man falsche Zeugen setzt! He, Gendarm!

Kutorha (*erschrocken*): Euer Wohlgeboren, Erlaucht! Erlauchtigste Krone! Ich habe ja nur Spaß gemacht, wollte dem dummen Mädchen einen Schrecken einjagen, damit es einwilligt, mich zu heiraten. Die Eltern gaben ihren Segen, sie aber zeigt sich bockig – darum habe ich aus Scherz gedroht.

Krutschkou: Aus Scherz willst du einen Meineid ablegen? Weißt du denn, was darauf steht? Gemäß Ukas des allermächtigsten Zaren Peter des Großen vom 10. August des Jahres 1779 und gemäß dem Litauischen Statut[4], Kapitel 3, Paragraph 375, handelt es sich um ein Kriminalverbrechen, auf das Sibirien steht. Sibirien, Sibirien, mein Lieber! He, Gendarm! (*Der Gendarm erscheint*). Setz diesen Helden in eine Einzelstube, aber gib Acht, daß niemand Zutritt hat und er sich, Gott bewahre, nicht mit dem Hausherrn abspricht.

Kutorha (*tritt mit dem Gendarmen ab*): Erlauchtigste Krone! Fürchten Sie Gott, stoßen Sie einen Unglücklichen nicht ins Verderben! Ist doch nicht schlimm, wenn die Zunge mal durchgeht. Ja, wie wahr das Sprichwort: Es klappert die Mühle – das bringt Brot, es plappert die Zunge – das bringt Not. Verzeihen Sie meine Dummheit!

Krutschkou: Dummheit? Du bist ein gewiefter Mann und hast dich gerade eben noch deines Verstandes gerühmt.

Kutorha (*von der Seitentür her*): Was zum Teufel heißt da Verstand, wenn ich so unvorsichtig ins Verderben geriet – wie der Schwede bei Poltawa![5] (*Tritt ab mit dem Gendarmen*).

SZENE VIII

Dieselben, ohne **Kutorha**

Krutschkou: Nun, Herr Pissulkin, Schluß jetzt mit Eurer Galanterie, an die Arbeit! Hier, Bruder, gibt es was zu ernten! He, Gendarm! (*Dieser erscheint*): Stell hier einen Tisch in die Mitte und deck ihn mit dem Gerichtstuch. (*Der Gendarm folgt dem Befehl*). Schönes Wetter, wir können auch draußen arbeiten. Setz dich, Herr Pissulkin, hol die Papiere hervor. (*Pissulkin nimmt mit wichtiger Miene Platz, zieht den Korken aus dem Tintenfaß, holt die Papiere hervor und überreicht einige davon dem Assessor, der sich – mit dem Rücken zu Pissulkin – ebenfalls an den Tisch setzt und zu Maryßja sagt*): Nun, Maryßja, komm näher und sag mir nichts als die Wahrheit. Du siehst ja, daß mein Schnurrbart nicht aufgezwirbelt ist, also bin ich nicht böse. Darum sag: Liebst du Hryschka Lipski?

Maryßja (*verlegen an der Schürze zupfend*): Na, und wenn?..

Krutschkou: Weswegen hast du dich in ihn verliebt?

Maryßja: Das weiß ich selber nicht. Es hat mir einfach das Herz gepackt. Und wie kann man ihn nicht lieben – so ein junger, schmucker Bursche, und erst noch mit einem goldigen Herzen.

Krutschkou: Du willst ihn also heiraten?

Maryßja (*errötend*): Ja, gewiß! Wenn ich ihn nicht heirate, so muß ich Arme mein Leben als Jungfer fristen. Erlauchtigste Krone! Haben Sie Erbarmen mit uns und machen Sie unser Glück! (*Verneigt sich*).

Krutschkou: Was möchtest du denn von mir?

Maryßja: Erlauchtigste Krone! Beschließen Sie den unglücklichen Fall zwischen unseren Vätern nicht nach juristischem, sondern nach christlichem Brauch: Versöhnen Sie sie, damit sie nicht mehr wie zwei Streithähne aufeinander losgehen, und zwingen Sie sie, Hryschka und mich zu verloben. Erlauchtigste Krone! (*Verneigt sich noch tiefer, mit flehender Stimme weitersprechend*): Du, obwohl eine Gerichtsperson, ein Beamter, glaubst bestimmt an Gott. So sei uns um Gottes Willen gnädig, mach uns glücklich, und wir werden unser Leben lang für dich, deine Kinder und Enkel zu Gott beten.

Krutschkou: Meine Liebe, immer mit der Ruhe! Obwohl ich, wie du sagst, eine Gerichtsperson bin, werde ich nach Christenart handeln und sogar auf deiner Hochzeit tanzen... He, Gendarm! (*Dieser erscheint*). Ist der hiesige Adel schon versammelt?

Gendarm: Alle sind da. Der eine mit einem Huhn, der andere mit einem Fäßchen Met und ein dritter mit geräuchertem Fisch. Sie warten darauf, was Euer Gnaden ihnen befehlen.

Krutschkou: Gut! Sie sollen alles dem Fuhrmann geben, und packt es dort gut in den Wagen... Ruf mir Zichon Pratassawizki und seine Frau hierher. Und sind Zjuchaj-Lipski und sein Sohn hier?

Gendarm: Zjuchaj hat außer Met und Fisch auch zehn Kränze getrockneter Steinpilze mitgebracht und sein Sohn ein Schock Schmerlen.

Krutschkou: Gut, gut! Alles sorgfältig verladen! Und ruf alle hierher!

(*Der Gendarm tritt ab. Krutschkou macht eine furchterregende Miene: Das eine Schnurrbartende stellt er hoch, das andere läßt er hängen. Aus dem Hintergrund nähern sich unter tiefer Verbeugung ängstlich die Adeligen, einer sich hinter dem andern versteckend. Von der Seite erscheinen Zichon Pratassawizki und seine Frau. Ganz hinten treffen Maryßja und Hryschka aufeinander und beginnen zu flüstern*).

SZENE IX

Dieselben und Zichon **Pratassawizki**, dessen Frau **Kulina**, **Zjuchaj-Lipski**, sein Sohn **Hryschka**, Zimoch **Alpjenski**, Basyl **Statkjewitsch** und andere **Adelige**.

Zichon: He, Frau! Das wird ein Unglück geben! Schau, wie bei der erlauchtigsten Krone das eine Schnurrbartende nach unten und das andere nach oben zeigt. Geh du voran und verneig dich, Kren dir in die Augen.

Kulina: Was schickst du mich? Du hast dieses Bier zusammengebraut, jetzt trink es selber auf dein Wohl. Ich habe Angst.

Zichon: Weil du ein Weib bist, Kren dir in die Augen! Er wird dich ja nicht auffressen! Nimm dieses Geld – es sind fünfmal zehn –, wirf dich ihm zu Füßen und leg es auf den Tisch. Er ist Jurist und wird sich nicht zieren, Geld anzunehmen. Dann läuft die Sache wie geschmiert.

Kulina: Na, wenn du meinst. Ich versuche es. *(Sie tritt ängstlich näher, legt das Geld auf den Tisch und verbeugt sich tief vor dem Assessor)*: Erlauchtigste Krone..

Krutschkou: Ruhe! *(Kulina weicht vor Schreck zurück und versteckt sich hinter ihrem Mann. Krutschkou hält ein Blatt Papier, erhebt sich und spricht, ohne auf den Adel zu schauen)*: Gemäß Order No.2312 des Pinsker Landgerichts vom 23. Mai dieses Jahres begab ich mich hierher in diese Gegend zur Untersuchung der Strafsache betreffs der Iwan Tjuchaj-Lipskij durch Tichon Protossawizkij zugefügten Schläge"... Lipski, hast du Zeugen?

Lipski: Jawohl, erlauchtigste Krone.

Krutschkou: Sie sollen hervortreten. (*Drei Adelige lösen sich aus der Gruppe*). Pratassawizki, weshalb hast du ihn geschlagen?

Zichon: Ja weil er mich einen Bauern genannt hat, Kren dir in die Augen!

Krutschkou: Hast du Zeugen?

Zichon: Jawohl – Kutorha.

Krutschkou: Ihn kann man nicht aufbieten. Er ist festgenommen. (*An die Zeugen Lipskis gewandt*): Habt ihr gesehen, wie Pratassawizki Lipski schlug?

Die drei Zeugen (*sich ängstlich verneigend*): Jawohl, erlauchtigste Krone!

Krutschkou (*an die übrigen Adeligen gewandt*): Und ihr, habt ihr es gesehen?

Alle anderen: Nein, erlauchtigste Krone!

Krutschkou: Nun, gut! Die Einvernahme ist beendet, jetzt schreiten wir zur Urteilsverkündigung. Zuvor jedoch sei in Befolgung des Ukas' der allergnädigsten Herrscherin Elisabeth Petrowna vom 49. April 1895 und der allergnädigsten Katharina der Großen vom 23. September 1903, wie ebenfalls gemäß dem Litauischen Statut, Kapitel 8, Paragraph 193, das Gesetz erfüllt, welches von den Parteien zugunsten des Gerichts eine Entschädigung fordert. Der Angeklagte Protossawizkij hat unverzüglich eine Gebühr von 20 Rubel zu entrichten, plus 16 Rubel Fahrspesen und 10 Rubel für die Kanzlei. Der Kläger Lipskij bezahlt die Hälfte, die Zeugen, die die Schlägerei beobachteten, jedoch nichts zu deren Verhinderung unternahmen, zahlen je 9 Rubel. Der ganze übrige Adel aber, der die Schlägerei nicht beobachtete, zahlt dafür, daß er nichts sah, pro Kopf 3 Rubel. Zahlen! (*Er setzt sich und schreibt.*)

(Die Adeligen flüstern untereinander, dann tritt der von den Versammelten zum Einnehmer bestimmte Zimoch Alpjenski zu Pratassawizki, Lipski und den übrigen, sammelt das Geld ein und legt den Beutel ängstlich auf den Tisch vor den Assessor).

Zichon (*nach Entrichtung der Gebühr*): Sich an, wie der zu unserem Unglück alle Erlasse und Gesetze ohne anzustoßen herunterleiem konnte – Kren dir in die Augen!

Kulina: Was gibt es da zu staunen? Er ist eben eine Gerichtsperson, wird sich die Zähne daran geschliffen haben. So ist nun einmal dieser Menschenschlag.

Krutschkou (*als Alpjenski das Geld auf den Tisch legt*): Ist es alles?

Alpjenski: Auf die Kopeke, erlauchtigste Krone!

Krutschkou: Gut, geh! Gleich wird das Urteil verkündet.

Zichon: O Gott! Was kommt jetzt? Kren dir in die Augen!

Kulina: Was kommt? Ist doch klar – als Jurist wird er alle tüchtig rupfen und guter Dinge nach Hause fahren.

Zichon: Kren dir in die Augen – wenn er uns bloß die Haut läßt. Zieht er auch die noch ab, so wäre das ein faules Geschäft.

Krutschkou (*erhebt sich und tritt mit dem Blatt in die Mitte der Bühne*): Ich bitte um Aufmerksamkeit! (*Alle verneigen sich*). Ich werde jetzt das Urteil verlesen. (*Erneute Verneigung*). Gemäß Ukas Seiner Kaiserlichen Majestät, vertreten durch die hier anwesenden Amtspersonen, nämlich den Distriktsbeisitzer und seinen Schriftführer, schritten wir zur Vernehmung einer Strafsache, deren Umstände die folgenden sind: Iwan Tjuchaj-Lipskij nannte Tichon Protossawizkij einen Bauern. Dieser wiederum prügelte Lipskij für die Beleidigung, wofür letzterer Zeugen aufbieten kann. Nach Untersuchung dieser Sache beschließt die eigens einberufene Behörde kraft des am 69. Tage des Monats März des Jahres 1988 erlassenen Ukas' des allergnädigsten Herrschers Peter des Großen und gestützt auf das Litauische Statut, Kapitel 5, Paragraph 18, das folgende Urteil:

a) gegen Tichon Protossawizkij als den Kriminalverbrecher werden verhängt: erstens – 25 Rutenhiebe auf der nackten Erde, ohne Teppich,* und zweitens – eine Geldstrafe von 25 Rubel zugunsten der genannten Amtspersonen,

b) gegen Iwan Tjuchaj-Lipskij als denjenigen, der Protossawizkij eine persönliche Beleidigung zufügte, werden verhängt: erstens – 15 Rutenhiebe auf dem Teppich und zweitens – eine Geldstrafe von 15 Rubel zugunsten der genannten Amtspersonen,

c) gegen die Zeugen, die die Tätlichkeiten beobachteten, aber die Streitenden nicht trennten: erstens – je 10 Rutenhiebe auf dem Teppich und je 10 Rubel Geldstrafe zugunsten der Amtspersonen, und

e) gegen die übrigen Adeligen, die nichts gesehen und demzufolge die Streitenden auch nicht getrennt haben, werden verhängt: erstens – je 5 Rutenhiebe auf dem Teppich und zweitens – je 5 Rubel Geldstrafe zugunsten selbiger Amtspersonen. Und zu guter Letzt:

d) in Berufung auf den Ukas Ihrer Majestät Anna Ioannowna vom 45. Oktober 1764 bezüglich der Verwendung von Stempelpapier, welche hier nicht angezeigt war und folglich unterlassen wurde, haben Protossawizkij 5, Lipskij 3, die Zeugen

---

**Ohne Matte oder Unterlage. Wenn in früheren Zeiten ein Adeliger mit Rutenhieben auf der nackten Erde, "ohne Teppich", bestraft wurde, galt dies für ihn als eine große Schande.*

je 2 und alle übrigen je 1 Rubel zu bezahlen. Schluß! Der Einnehmer soll jetzt das Geld einziehen, danach machen wir uns an die Rute. (*Er geht zum Tisch und vertieft sich in die Papiere*).

Zichon: O weh, o weh – wenn das meine armen Eltern wüßten! 25 Hiebe und erst noch nicht auf dem Teppich, sondern auf der nackten Erde! Ich gäbe 100 Rubel für den Teppich. (*Krutschkou tut als ob er tief in der Lektüre der Papiere stecke; der Einnehmer zieht das Geld ein, beginnend bei Pratassawizki, der sich nach Entrichtung seiner Strafe an Pissulkin heranmacht, diesen zur Seite ruft und ihm einen 25-Rubel-Schein zusteckt*).

Zichon: Euer Gnaden, retten Sie einen Unglücklichen und sagen Sie ihm, wie er von den Rutenhieben loskommt.

Pissulkin (*zur Seite, den Schein betrachtend*): Wie gut, Schriftführer bei einem klugen Mann zu sein – hübsch bedruckte Präsente! (*Auf den Schein zeigend*): Die finden ihren Weg von alleine in die Tasche, ohne daß man die Hand auszustrecken braucht. (*Zu Zichon*): Ich weiß nicht, was zu tun ist! Er fürchtet nämlich, selber vor dem Gericht geradestehen zu müssen, wenn er Ihnen einen Dienst erweist. Aber versuchen Sie es. (*Hier treten die anderen Adeligen heran und lauschen seinen Ratschlägen*). Legt zusammen für ein schönes Geschenk, vielleicht greift er zu. Sprecht euch ab und legt zusammen. In der Zwischenzeit versuche ich, ihn gnädig zu stimmen. (*Nähert sich Krutschkou und flüstert ihm etwas zu. Dieser, böse*):

Krutschkou: Ich kann nicht, unmöglich! Du weißt, was gemäß dem allergnädigsten Ukas vom 75. September 1881 unseres allergnädigsten Herrschers auf Willfährigkeit gegenüber den Parteien eines Kriminalverbrechens droht? Nicht nur setze ich meine Stelle aufs Spiel, sondern ist auch meine Person vor Bestrafung nicht sicher.

Zichon: He, Frau – Kren dir in die Augen! Bring mir den Lederbeutel, der im Krug mit dem Buchweizen liegt. In ihm sind 100 Rubel. Ich muß meine Haut loskaufen. Ach, teuer kommt die mich zu stehen – Kren dir in die Augen!

Kulina: Selber schuld! Du hast dir das Unglück aufgeladen, jetzt bezahl auch dafür. (*Sie geht und kommt gleich darauf mit dem Beutel zurück*).

Hryschka (*zum Vater*): Los, Vater, schnür auch du deinen Beutel auf und nimm 50 Rubel oder so heraus. Vielleicht wird man auch deine Haut achten. (*Zu den anderen Adeligen*): Steht auch ihr nicht so da, los! Wer den Streit gesehen hat – je zehn, wer ihn nicht gesehen hat – je fünf Rubel. Legt alles auf einen Haufen und übergebt es der erlauchtigsten Krone. Er wird doch Erbarmen mit euch haben und den Fall abschließen. So geht es beim Gericht zu und her: allen ist Genüge getan – der Wolf ist satt, und die Schafe sind ganz. (*Der Adel holt das Geld hervor, legt alles in einen Beutel und übergibt ihn Hryschka, welcher nach vorne zum Beamten geschoben und überredet wird, das Geld an Krutschkou auszuhändigen und ihn gnädig zu stimmen*).

Lipski: Geh du, mein Sohn – leg das Geld auf den Tisch und fleh ihn an, daß er sich unserer Haut erbarme und sein hartes Urteil zurücknehme.

Hryschka: Seht, Vater, wie schlecht, daß ihr euch mit den Nachbarn anlegt.

Gut, ich wage es, aber nur, wenn ihr euch mit Zichon versöhnt und meine Brautwerber zu seiner Tochter Maryßja schickt.

Lipski: Der Teufel soll ihn holen! Möge die Sache erst in Ordnung kommen, dann werde ich nicht nein sagen. Geh und bitte!

(*Hryschka von der einen und Pratassawizki von der anderen Seite nähern sich beide ängstlich dem Tisch, an welchem Krutschkou scheinbar in die Lektüre der Papiere vertieft ist, und legen ihren Geldbeutel hin. Hryschka, der sich stark räuspern muß, spricht unter tiefer Verbeugung zum Beamten*):

Hryschka: Erlauchtigste Krone! Wir sind uralter Pinsker Adel, und auch du bist Adeliger. Mach nicht zum Gespött und zieh nicht in den Schmutz das brüderliche adlige Blut! Nimm dein strenges, zur Schande unserer Gegend verfaßtes Urteil zurück, versöhne meinen Vater mit Zichon, besiegle mein und Maryßjas Glück! Wir alle werden mit der ganzen Umgebung ein Leben lang für dich zu Gott beten und dir Dankbarkeit erweisen!

Pissulkin: Auch ich bitte Sie, Euer Wohlgeboren – mögen sie Frieden schließen. Und der Fall ist erledigt, in Minne aufgelöst.

Krutschkou *(zu Pissulkin, aber laut)*: Gut! Für euch mache ich das, nehme die Sünde und die Verantwortung auf mich... Zichon Pratassawizki und Zjuchaj-Lipski, tretet näher! (*Beide nähern sich, hinter ihnen Hryschka und Maryßja*). Nun umarmt und küßt euch zum Zeichen des Friedens – los! (*Maryßja gibt ihrem Vater, Hryschka dem seinen einen Stoß, worauf die Väter sich umarmen und küssen*). Zichon! Auf den Frieden mach uns einen Krupnik*!

Zichon: Er ist parat, erlauchtigste Krone! Frau, Maryßja – geht, holt ihn, Kren euch in die Augen! (*Kulina und Maryßja gehen ins Haus*).

Krutschkou: Glaubt ihr, daß es mir angenehm ist, adeliges Blut zu entehren? Ich bin ja selber ein Adeliger, einer von euch, aber was soll ich tun? Dienst ist nicht Gunst. Gesetze, meine Lieben, Gesetze! Wenn ich euch nachgebe, riskiere ich Kopf und Kragen. Ich tue es nur unter der Conditio, daß sich Zichon und Lipski auf alle Zeiten versöhnen und ich euretwegen nicht in die Klemme gerate! Natürlich fordere ich, daß ihr sogleich vor mir eure Kinder verlobt und dann auch verheiratet. (*Hier kommen Kulina und Maryßja mit zwei vollen Becken heißen Krupniks und stellen sie samt den Bechern auf den Tisch*). Na, was nun, Zichon – gibst du deine Maryßja an Hryschka?

Kulina (*die Becken hinstellend*): Sie ist heiß, o heiß, erlauchtigste Krone!

Krutschkou: Woher weißt du denn das?

Kulina: Ich habe sie ja selber präpariert.

Krutschkou: Was?

Kulina: Zum Branntwein. Habe sie eben aufgewärmt, Safran und viele verschiedene Gewürze beigegeben und ein ganzes Fäßchen Met hineingeschüttet.

Krutschkou: Ach, du sprichst vom Krupnik!

**Krupnik*: Getränk, gekocht aus Branntwein, Stärkezucker und verschiedenen Zutaten.*

Zichon: Kren ihm in die Augen! Hörst du, worüber die erlauchtigste Krone spricht?

Kulina: Und ob! Über die Mischung...

Zichon: Über was denn für eine Mischung? Kren dir in die Augen – über Maryßja! Ob du sie Hryschka zur Frau gibst...

Kulina: Und was wird mit Kutorha?

Zichon: Kren ihm in die Augen! Dein Kutorha versteht nur große Worte zu machen, doch als Taten gefordert waren, hätte er beinahe auch mich mit sich ins Unglück gestürzt.

Krutschkou: Gleich führe ich den ganzen Fall zu Ende. Gießt die Becher voll! (*Kulina und Zichon schenken ein und geben Krutschkou, Pissulkin und allen anderen zu trinken*). Hryschka, liebst du Maryßja? Willst du sie heiraten?

Hryschka: O ja, ich will! Erlauchtigste Krone! Gott strafe mich, wenn ich sie in der Ehe nicht glücklich mache.

Krutschkou: Und du, Maryßja, liebst du Hryschka? Willst du mit ihm ein Leben lang Freud und Leid teilen? (*Maryßja, verlegen, wendet ihr Gesicht der Hauswand zu und streicht mit den Fingern über sie*). Nun sag schon, was schweigst du?

Maryßja: Ja doch. Wenn ich schweige...

Krutschkou: Also – ich will? Gut! Liebst du Hryschka?

Maryßja (*die Augen niederschlagend*): Ja...

Krutschkou: Hast du ihn sehr lieb?

Maryßja:

№ 7
ROMANZE

Allererlauchtigste Krone!
Schwer ohne Hryschka zu leben.
Nichts gibt es unter der Sonne,
Was uns vermag je zu trennen.
Ihm sei mein Herz nun auf ewig,
Liebe von ihm meine Stärke.
Ohn'ihn – mehr tot als lebendig,
Welt mir ein Grab und ein Kerker.
Schimpfen soll'n beide, die Alten,
Kein andrer wird mich erhalten.
Wenn uns kein Bund ist beschieden,
Muß in den Pripjet¯ ich fliehen.

Krutschkou: Nun, wenn du ihn so sehr liebst, dann gibt es nichts mehr zu überlegen. Herrschaften Eltern! Ihr müßt sie zusammenführen, sonst beschwört ihr eine neue Strafsache auf eure Häupter. Herr Lipski, nehmt ihr, nimmst du mich als Brautwerber für deinen Sohn?

Lipski: Und ob, erlauchtigste Krone! Sie haben die Sache ausgedacht, nun führen Sie sie mit Gott auch zu einem glücklichen Ende. Ich gebe gerne meinen Segen.

Krutschkou: Gebt mir das Tuch her! (*Man gibt es ihm, und er legt es sich um die Schultern*): Nun, fertig ist der Brautwerber! Herrschaften Pratassawizki, gebt ihr jetzt eure Tochter an Hryschka?

Zichon: Einen solchen Brautwerber muß man ja respektieren. Komm, Frau, komm, Herr Lipski – Kren dir in die Augen! Segnen wir unsere Kinder, und dann wird Hochzeit gefeiert! Als Mitgift gebe ich zwei volle Geldtöpfe und edles Vieh, und nach unserem Tod nehmen sie sich selber alles.

Kulina: Auch für den Brautzug werden wir nicht geizen. Sie ist ja unsere Einzige. Alles was wir haben gehört ihr. Wenn nur Gott ihnen ein glückliches Los schenkt. (*Die Eltern treten zusammen und legen die Hände der Jungen ineinander*).

Krutschkou: So ist es gut! Jetzt, Herrschaften Eltern, unterschreiben Sie die Friedensurkunde und entrichten Sie die Friedenssteuer – je 3 Kopeken. (*Sie unterzeichnen mit drei Kreuzchen, Pissulkin schreibt ihre Namen für sie*).

Alpjenski (*zur Seite*): Wenn das kein Gerichtsmensch ist! Hat Rubel eingezogen und greift auch noch nach Kopeken. Aber so sind sie nun mal: Ohne Kopeken und ohne Tschetwertaken[8] ist es wie ohne Salz zur Speise, es geht einfach nicht. Die Kopeken und Tschetwertaken in die Staatskasse, die Rubel aber in die eigene Tasche.

Krutschkou: Gendarm! (*Dieser erscheint*). Bring Kutorha hierher! (*Der Gendarm tritt ab*). Nun, weiter eingeschenkt – trinken wir auf das Wohl des jungen Paares!

Alle (*ihre Becher erhebend*): Gesundheit, Brautpaar! Gebe Gott euch Glück bis an euer Lebensende!

LETZTE SZENE

Dieselben und **Kutorha**

Kutorha (*sich vor allen verneigend*): Danke, danke, verehrte Gemeinde! Ich werde mich bemühen, Maryßja glücklich zu machen.

Krutschkou: Schweig, alter Kren, nicht du bist hier gemeint! Nimm einen Becher und trink auf das Wohl des Brautpaars Hryschka Lipski und Maryßja und danke Gott, daß du so leicht von den Richtern losgekommen bist.

Kutorha: Ja bin denn nicht ich der Bräutigam? Ist es nicht mein Wohl, auf das hier angestoßen wurde?

Krutschkou: Hör auf ans Heiraten zu denken, alter Knacker, und merk dir ein für allemal, die Zunge im Zaum zu halten.

Kutorha: Ach, erlauchtigste Krone! Ich werde mir jetzt den philosophischen Spruch einprägen: Dafür erhielt der Mensch von Gott die Zunge, damit er zu schweigen versteht. (*Trinkt aus dem Becher*).

Krutschkou: Gendarm! (*Erscheint*). Sind die Pferde bereit?

Gendarm: Es ist angespannt, erlauchtigste Krone! (*Tritt ab*).

Krutschkou: Nun, meine Herren Adelsbrüder! Ich bin einer von euch, euer Bruder, so trinken wir zum Abschied noch einen Becher Krupnik, singen unser Heimatlied und schwingen das Tanzbein auf der Verlobungsfeier. Herr Kutorha, dir ist es noch nicht zu Kopf gestiegen – gib du den Takt an, und wir drehen uns dazu voll Freude!

Alle: Vivat unser Bruder, die erlauchtigste Krone!

№ 8

Chor:
Hei, tschuch, tschumadra,
Tschumadrycha hopsassa!

Kutorha:
Unsre schönen Pinsker Auen,
Leben tun wir wie die Zaren!
Überfluß wohin die Blicke,
Iß und trink – kein Gürtel zwicke!

Chor:
Hei, tschuch tschumadra,
Tschumadrycha hopsassa!

Kutorha:
Branntwein gibt's, Brot – groß wie Tische,
Schmerlen gibt's, geräuchte Fische!
Mensch, was willst du mehr hienieden,
Hast das Paradies auf Erden!

Chor:
Hei, tschuch tschumadra,
Tschumadrycha hopsassa!

Kutorha:
Wenn die Ernte eingesammelt,
Und zur Stadt, zum Markt gefahren,
Dann gibt's Krüge voll Tscherwonzen,
Töpfe voller Karbawonzen.[9]

Chor:
Hei, tschuch tschumadra,
Tschumadrycha hopsassa!

Kutorha:
Unsre Mädchen, rank wie Rebe,
Damen solche ich nicht sehe,
Blicken um sich – meine Herren,
'S Herz dir aus den Rippen zerren!

Chor:
Hei, tschuch tschumadra,
Tschumadrycha hopsassa!

(*Man hört Schellengeläute. Die betrunkenen Adeligen wanken durcheinander, es herrscht wüstes Stimmengewirr. Mitten auf der Bühne läßt Kutorha seinen Becher fallen und schläft ein. Krutschkou nimmt Alpjenski zur Seite und sagt zu ihm*):

Krutschkou: Weißt du, was Statkjewitsch von dir gesagt hat?

Alpjenski: Was denn?

Krutschkou: Er sagte, daß du kein Adeliger seiest.

Alpjenski: Was?! Er wagt es, mich zu beleidigen? Ich werde ihm meinen Adel zeigen!

Krutschkou: Aber nicht in meiner Gegenwart. Sobald ich abgefahren bin, kannst du mit ihm abrechnen! (*Geht weg, Statkjewitsch beiseite nehmend*). Weißt du schon, Alpjenski hat dich einen Bauern genannt.

Statkjewitsch: Er wagt es, mich einen Bauern zu nennen? Mir hat Jury Kabylinski[10] selber die Urkunde ausgestellt. Ich werde ihm meinen Adel gleich auf seiner Haut einbleuen! (*Stürzt sich auf Alpjenski, und die beiden beginnen zu raufen*).

Lipski: Erlauchtigste Krone! Der Adel ist betrunken, und gleich kommt es zur Schlägerei. Um Gottes willen, trennen Sie die Streithähne, sonst müssen auch Sie eine Strafe zahlen!

Krutschkou: Geht mich nichts an, mich nicht – sollen sie zum Gericht, dann komme ich zur Untersuchung! Lebt wohl! (*Er und Pissulkin treten ab*).

Zichon: Vivat erlauchtigste Krone!

Alle (*außer den Streitenden*): Vivat erlauchtigste Krone!

(*Der Vorhang fällt und trifft im Vordergrund der Bühne auf Kutorha, der davon erwacht*).

Kutorha: Was ist? Sind alle schon weg? Nein, dort hört man eine Schlägerei. Ein altes Sprichwort sagt: Hat der Pinsker Adel einen sitzen, läßt sogleich zum Streit er sich erhitzen.

(*Zum Publikum*): Sie wollen also, erlauchtigste Herrschaften, schon schlafen gehen? Wirklich? Na dann:

№ 9

Mein erlauchtigstes Publikum,
Bitte nehmen Sie es nicht krumm!
Wer denn will es uns verwehren,
Daß wir gern die Becher leeren.
Möget ihr dem Pinsker Adel
Bringen Frieden ohne Tadel.
Klatschet Bravo, bitte schön.
Jetzt – mit Gott, auf Wiedersehn!

Ende

[1] «Krutschkou» und «Pissulkin» sind sprechende Namen. «Krutschkou» leitet sich von «krutschok» (Schnörkel) ab, läßt aber auch die Nähe zu «perakrutschwaz» (ummodeln, verdrehen, zurechtbiegen) erkennen. «Pissulkin»: zu «pissulka» (Notiz, Kritzelei).

[2] Wörtlich übersetzter individueller Kraftausdruck.

[3] Sieg des polnisch-litauisch-weißrussischen Heeres unter Jan Chadkjewitsch (Chodkiewicz) über die Schweden bei Kirchholm (Livland) am 27. September 1605.

[4] Aus dem 16. Jh. stammende Sammlung von Gesetzen und Verordnungen des Großfürstentums Litauen (Weißrußland), 1840 durch das russische Recht ersetzt.

[5] Niederlage König Karls XII. von Schweden in der Schlacht von Poltawa (Ukraine) am 8. Juli 1709 (gegen das russische Heer unter Peter dem Großen).

[6] Krutschkou bedient sich in seinen amtlichen Verlautbarungen des Russischen und der russischen Form der Namen. Das Weißrussische war in Druck und öffentlichem Sprachgebrauch des Zarenreichs nicht zugelassen.

[7] Pripjet, weißruss. Prypjaz, 775 km langer rechter Nebenfluß des Dnjepr. Pinsk liegt am nördlichen Ufer seines Mittellaufs.

[8] Tschetwertak (russ.): Quart- oder Viertelrubel, Fünfundzwanzig-Kopeken-Stück.

[9] Tscherwonzen: Dukaten; Karbawonzen (weißruss., ukrain.), Karbowanzen (russ.): Silberrubel.

[10] Jury Kabylinski war um die Mitte des 19. Jhs. Sekretär der Minsker Adelsversammlung.

Pińska szlachta

Fars-wodewil w 1 akcie

Z białoruskiego przełożyła
Barbara Krzyżańska-Czarnowieska

OSOBY

Kruczkow – przystaw.
Pisulkin – kancelista.

Tychon **Protosawicki**
Kulina - jego żona
Marysia - ich córka
Iwan **Ciuchaj-Lipski**
Hryćko - jego syn
Tymek **Olpieński**
Bazyli **Statkiewicz**
Charyton **Kutorha**

} Pińska szlachta okoliczna.

Dziesięć innych osób.
Dziesiętnik.

Akcja dzieje się w okolicach O... wśród błot, w głuszy Pińskiego powiatu. Na scenie szlacheckie zabudowania gospodarcze, pomiędzy nimi widoczne ogrody. Z boku sceny - chata zamożnego gospodarza; obok niej — ławka.

SCENA I

Marysia (*sama, siedzi na ławie, przędzie podśpiewując*)

ŚPIEWKA 1

Ciężko żyć jest mi panience
Z ukochanym w rozłące.
Łaje ojciec, matka łaje
Że tęsknić nie przestaję.
Lata płyną nad wrzecionem
A ja suknię chcę z welonem!
Matka mówi: Mało lat masz,
Jesteś jeszcze mała!
Przecie sama jak ja teraz
Z ojcem się kochała!
Lata płyną nad wrzecionem
A ja suknię chcę z welonem!

Oj tak, niech mnie gani ojciec, niechaj łaje matka, a ja Hryćkę kocham i kochać będę na wieki! Oj biedne że nasze główki. Cóż to za głupota na ojców napadła? Po pijanemu pobili się, poczubili, o szlachectwo, a my z Hryćkiem przez to cierpimy i tęsknimy. Na nasze nieszczęście jego ojczulek podał na mego do sądu i dzisiaj przyjedzie tu do zaścianka Asesor Najjaśnieszej Korony na śledztwo. W nim cały nasz ratunek. Jak przyjedzie to my z Hryćką padniemy mu do nóg i będziemy prosić i zaklinać, żeby pogodził naszych ojców, a oni pozwolili nam pobrać się. A on taki straszny, nie dopuść Boże! Jak podkręci wąsa — z jednej strony do góry, z drugiej strony na dół, jak popatrzy jednym okiem, jak nie krzyknie: «Według Najjaśniejszego prawa!« — to ojciec się zlękną i urzadzą nam wesele. (*siada)* A cóż to się stało z Hryćką? Już słoneczko wysoko, a on nie przychodzi? (*Hryćko powoli ukazuje się zza drzewa i na palcach podkrada się do Marysi).* Boję się, że rodzice się przebudzą; nie mogłabym nawet spotkać się z nim (*wstaje i chodząc po scenie ciągnie dalej*). Oj Hryćko, Hryćko, ty coś teraz się stałeś bardzo leniwy, pewnie twoje serce teraz już tak za mną nie tęskni. Jak przyjdzie, to pokażę mu że jestem zła i choć będzie prosić i zaklinać, żebym go pocałowała, to nie pocałuję. Jak Boga kocham — nie pocałuję!

SCENA 2

Hryćko i **Marysia**

Hryćko: Ja i prosić nie będą, sam ciebie pocałuję. (*całuje ją)*

Marysia: Ach Hryćko ty niedobry! Jak ty mnie przestraszyłeś! Gniewam się nie na żarty.

Hryćko: Gniewasz się? Nie prawda! A czemuż na mnie tak miło patrzysz?

Marysia: Ja? Tak ze złości! Niegodziwy! Gdzieś tyle zabawił? A zaraz ojciec przyjdą, a my tyle mamy do omówienia!

Hryćko: Wybacz miła Marysiu! Jak tylko zorza wzeszła na niebo, to zaraz pojechałem do miasta i padłem do nóg Asesora, prosząc, żeby wziął nas pod swoją opiekę.

Marysia: A cóż go prosić z gołymi rękami? Trzeba było mu zawieść jaki gościniec.

Hryćko: Zawiozłem mu przecie dwa zające, trzy pary cietrzewi i beczułkę miodu. On wszystko z chęcią przyjął i powiedział, że teraz z samego rana przybieży rozsądzić skargę mojego ojca na twojego. Oj, naważyli sobie kaszy ojczulkowie, będzie co jeść! Asesor bardzo zły, jak rozmawiał, to wąs jeden sterczał mu w górę. Będzie awantura!

Marysia: Daj Boże żeby nam ta kasza zębów nie połamała!

Hryćko: On się deklarował zestroić nasze szczęście. W Bogu i w nim cała nasza nadzieja.

ŚPIEWKA 2

DUET

Zaufawszy Panu Bogu
Po cóż nam narzekać?
A kochając się do grobu
Tak i będziem czekać.

Chcesz nas nieszczęsna dolo
Na wieki rozdzielić,
A Bóg powie: Moja wola
Z sobą im los dzielić!

Nie pomogą z jadem słowa,
Ani ojców pilnowanie.
Boska w tym już będzie głowa,
Że co zechce, to się stanie!

SCENA 3

Ci sami, Cichan **Protosowicki** i jego żona **Kulina**

Cichan: Chrzan ci w oko! Żono, żono, choć tutaj a popatrz, jak twoja córcia z Hryćką Ciuchajczykiem gruchają.

Kulina: (*za sceną*) – Kto? Córeczka? Bój się Boga! Przecie ona jeszcze mała. (*wchodzi*)

Cichan: Kiego czorta mała! Chrzan ci w oko! Chodź popatrz.

Marysia: Jaka ja mała, toż ja na Świętego Spasa skończę 17 lat?

Kulina: Milcz ty chytra lisico. Patrzaj że, jak szybko policzyła łatka.

Cichan: Ach, ty diabelskie nasienie. Chrzan ci w oko! Nie wystarczy, że ojciec mnie do żywego pokrzywdził, mówiąc, żem nie szlachcic, to jeszcze synek nam córkę bałamuci!

Hryćko: Przecie ja ją kocham i chcę się żenić.

Cichon: Już ja cię tak pożenię, jak i twojego ojczulka. Żonko – żonko, dawaj miotłę! Chrzan ci w oko!

Hryćko: Róbcie sobie co chcecie, a i tak Marysia będzie moja. *(do Marysi):* Bądź zdrowa. *(Wychodząc spotyka Kutorbę i zwala go z nóg. Marysia ucieka do chaty).*

SCENA 4

Ci sami i **Kutorha**, bez Hryćka

Kutorha: Ach ty pogańcze!!! *(podnosząc się)* Tatarzynie ty niechrszczony! Zbiłeś mnie jak Chodkiewicz Szwedów pod Kircholmem. Poczekaj, ja ci za to odpłace, nie w świątek to w piątek. Przyjdzie kryska na Matyska. *(Wita się)* Dobry dzień, panie Protosowicki, dobry dzień, pani Protosowicka *(caluje ją w rękę)*. Widzę, widzę – chwała Bogu zdrowi jak rydze z dąbrowy! A ja do was z wielką nowiną! – nie wiecie? Tylko co pan Asesor przyjechał. I taki zły, że nie daj Bóg! Jak ten srogi Tatarzyn. Jak tylko wjechał do zaścianka, zatrzymał się koło Berki i zawołał – dziesiętników, setników! Zebrać całą szlachtę do Cichana Protosowickiego, i żeby Ciuchaj-Lipski przyszedł tam razem z synem.

Cichan: Chrzan mu w oko! Oj bieda nam bieda. Ten pies Lipski złożył na mnie w sądzie skargę, że go pobiłem, dla tego przysłali asesora. No, to obedrze ze skóry.

Kutorha: Niema co się dziwić, po to jest asesor. Przyglądnij się: on ma ręce dłuższe niż u zwykłych ludzi. Wiesz, jakie ma powiedzonko: ci czarne, czy białe, jednakowo szare.

ŚPIEWKA 3

Jeśli zaczniesz coś z prawnikiem,
Przegrasz, jak z awanturnikiem!
On narobi takich sztuczek,
Że zagina wszystko w kruczek,
Ile byś się w łeb nie drapał,
Będziesz się za kieszeń łapał.
Nie dasz sam – to cię zadręczy.
Nie nadarmo bajka uczy:
Koza w lesie zdziera łozę,
Wilk rozdziera w lesie kozę,
Wilka zdziera mużyk Jan,
A mużyka — szlachcic-pan!
Pana rozdziera jurysta.
A jurystę – diabłów trzysta!

Cichan: Chrzan ci w oko! Łatwo ci ćmoje–boje opowiadać, jak ci bieda nie siedzi na karku. Poradź lepiej, co robić? Panie Kutorha! Tyś taki uczony, może coś mądrego poradzisz?

Kutorha: A przyjmiecie uczciwie moich swatów, jak przyjdą swatać mi Marysię?

Kulina: Zmiłuj się na Boga, panie Kutorha. Przecie ona jeszcze młodziutka. Dziecko zielone!

Cichan: Jakie dziecko, na czorta, jak się z chłopcami gzi się?

Kutorha: Co tó czekać? Na co czekać? To – jak mówią – marny towar. Naprzód myj i czesz, a potem się spiesz – jeszcze zapłać komu, żeby wywiózł z domu!

Cichan: Dobrze, panie Kutorha. Bierz sobie córkę z posagiem, tylko wyciągnij z tego nieszczęścia.

Kutorha: Jak czorta z błota.

Kulina: Poradź panie Kutorha. Przecie jesteś człowiek bywały. Po sądach się włóczyłeś.

Kutorha: Cóż, jam gotów pójść wam na rękę, żeby się za przyjaźń usługą odwdzięczyć. Ale jeśli córka się uprze i odmówi, wtedy co? Znacie przysłowie: — goniąc nie nacałujesz się.

Cichan: Ratuj panie Kutorha, ratuj! Marysię potrafisz ugłaskać -- masz swój rozum. Jak jej kwakniesz przyjaźnie, jak pomachsz skrzydełkami jak kaczorek, to ją ugłaskasz i jak wosk roztopi się przed tobą.

Kutorha: To wiecie co, panie Protosowicki, jak przyjdzie do pana Asesor, to podajcie mnie za świadka: choć niczego i nie widziałem — bedę świadczyć, że on ciebie obił, a ty się tylko bronił. Dla Marysi to i zełgać nie grzech. Tylko wy, pani Protosowicka, przyślijcie mi tu Marysię, żebym mógł z nią porozmawiać i przekonać głupią, że nie musi bać się mądrego człowieka.

Kulina: Wy tylko wygódźcie mojemu Cichanowi, a Marysia będzie wasza. Ja już jej tam powię do słuchu. Chodź Cichonie, przygotujemy się, żeby po gospodarsku ugościć Najjaśniejszą Koronę. A ty, panie Kutorha, zaczekaj – zaraz przyślę ci Marysię. (*Odchodzi z Cichonem*).

SCENA 5

Kutorha *(sam)*

Kutorha: No, chwała Bogu! Rodziców udało się omamić. Teraz trzeba iść po rozum do głowy jak dziewczę ogłupić. Łakomy kęsek (*Całuje złożone jak do pstrykania palce cmokając w nie głośno*). Buziak — jak słoneczko jasne; policzki — jak malinki krasne; usteczka — jak korale. A jak się zaśmieje srebrnym głosikiem, jak ząbki pokaże, to ci się zdaje, że dwa sznurki pereł widzisz. I posag pokaźny. Jedną ją rodzice mają, a oni czerwońce na garści mierzą. I gumno pełne, i w chacie dostatek i obora nie pusta. Dobrze mówią: kiedy w oborze krowie mleko ciecze, gospodyni bliny piecze. A jak gumno przecieknie, gospodarz z chaty ucieknie. Tychonicha dzień w dzień blinami gości przyjmuje. Prawda — różnica wieku duża: ja już szóstą dziesiątkę mam

na karku, a ona dopiero skończy siedemnaście kończy — będzie kłopot niemały. O-je-jej, nie raz przyjdzie w głowę się podrapać. Młodzi zaczną walić drzwiami i oknami, będą miał przyjaciół na kopy. Ale cóż robić? Nie ja pierwszy, nie ja ostatni — głupich starych niebrakuje na białym świecie. Żeby zerwać taki piękny i bogaty kwiatek, warto się i w błocie wytarzać.

ŚPIEWKA 4

Kto na starość ryzykuje,
Ten rychło biedę poczuje.
Przy młodziutkej tej dziewczynie
I uroczej gospodyni
Filozofem być to znaczyć
Niepotrzebnego nie baczyć.

(Wyciąga palce nad głową, jakby miał rogi)

Wyrosną rogi jak gruszki,
A ty udaj, że to uszki!
Żonka bula sobie w nocy,
A ty udaj, żeś nie zoczył.
Będzie w życiu ci jak w niebie,
Zachcianki wszystkie dla ciebie!
Żonka z wdziękiem swym niewieścim
Kochać będzie cię i pieścić:
Mój małżonek, choć stareńki,
Jest rozumny i mileńki.

Tak, tak, w naszych wyrachowanych czasach chcesz spokojnie żyć? Bądź filozofem: widzisz? — nie widzisz! Słyszysz? — nie słyszysz! Tak, tak! Aaa.... oto Marysia tu idzie. Jaki kwiatuszek! Gdy patrzą na nią ślinka mi cieknie po brodzie. No — postaraj się Kutorha, podrzuć jej parę komplimentów...

SCENA 6

Marysia i Kutorha

Kutorha: *(słodko uśmiechając się.)* Dzień dobry panno Marianno!
Marysia: (*z rezerwą*) Dzień dobry panie Kutorha.
Kutorha: Jak panna Marianna pięknie wygląda, jaka buzia świeża, jak różyczka prosto z klombu. Ja z taką niecierpliwością czekałem szczęśliwego momentu, żeby pocałować panny rączkę białą. *(podchodzi z komiczną brawurą*

i całuje rękę Marysi: ona się cofa i wyciera rękę fartuszkiem) Panno Marianno! panna nie czuje, nie wie, jak ją mocno kocham, jak za nią tęsknię.

ŚPIEWKA 5
ROMANS

Oj moje serce do twych ustek rwie się,
Jak oś u wozu i skrzypi i gnie się.
Do panny cała dusza moja wyje
Jak ta kukułka tęskno pokukuje.
Panny nie widzę — życie jak mogiła,
Ciężko mi w głowie i ucieka siła.
Ja żem już wysechł, jak łapeć na piecu
Gorzka ma dola, oj kto mnie wyleczy?
Jak cietrzew w lesie żałośnie tokuje,
Tak moje serce panny wypatruje.
I wereszczaka jak ta wody szklanka,
Lub jak cykuta, biez ciebie, kochanka.
Dam ja ci zegar wielki jak ta rzepa,
Niech przy twym sercu i tyka i klepa.
Niech przypomina jak ja biedny śpiewam,
Ni dniem ni nocą ja spokoju nie mam.

Marysia: (*przerywając*) A wiesz, od czego, panie Kutorha? Od starości!!! Ty już jesteś w takim wieku, że nie o dziewczynach ci myśleć, tylko do Boga się modlić! Żeby ci dał zbawienie wieczne!

Kutorha: W takim wieku.... w takim wieku.. (*w gniewie*)

ŚPIEWKA 6
DUET

Kutorha:

Mówisz — stary jestem wiekiem,
Za to krzepkim tobie lekiem.
Kochać mocno ciebie będę
W służbę wierną się zaprzędę...
Młody jak wicher w topoli,
Z nim nie szukaj dobrej doli.
On tu miłość ci ślubuje,
W kącie inną pocałuje.

Marysia:

Po cóż mąż mi starzejący,
Mój najmilszy — kochający.
Stary mąż nie chce się bawić,

Tylko się od kaszlu dławić.
Hryćko mój — sam jest uroczy,
Chrobry jaki, dumnie kroczy.
Tak się rwie do niego dusza
I serduszko raźniej rusza.

Kutorha:

Hryćko twój – jak wicher w polu.
Nie szukaj z nim dobrej doli.
On tu miłość ci ślubuje,
W kącie inną pocałuje!

(w czasie śpiewu wchodzą Asesor z Pisulkinem i chowaja się na stronę, żeby podsłuchiwać rozmowę.)

Kutorha: Widzisz go, pies Hryćko! Kleszczem wpił się w twoje serce, ale nic z tego nie wyjdzie. Twój ojciec obiecał mi twoją rękę za to, że będę świadkiem w sprawie przeciwko Ciuchajowi-Lipskiemu. Najjaśniejsza Korona przyjechał na śledztwo, po skardze Ciuchaja, którą złożył do sądu przeciw twojemu ojcu, za to że ten go pobił; jeśli pójdziesz za mnie, to ja jestem gotów krzywo przysięgać i powiedzieć na śledztwie, że twój ojciec nie bił Ciuchaja. A jeśli nasza umowa nie dojdzie do ładu, to po mnie tam ani śladu! Zaczniesz sztorcem stawać, to będę przeciwko twemu ojcu zeznawać. Wjechał ojciec do ogrodu — ni do tyłu, ni do przodu! Zaszedł juryście za skórę, teraz ten z niego wyssie krew jak upiór z wietrznicy. Nawet jak by mu się udało przekabacić Najjasniejszą Koronę, to jeszcze nie koniec nieszczęścia. Wiesz, jak ludzie mówią: Diabeł zło przeczeka — pierwsze minie, dziesiąte już czeka. Jeżeli sprawa do sądu trafi — prawnicy tak dopieką, że zaskwierczysz jak borowiczek na węgielkach i rodziny własnej się wyrzekniesz!

Marysia: Niepotrzebnie mnie straszysz. My z Hryćką pokłonimy się w pas Najjaśniejszej Koronie, to on pogodzi naszych rodziców. A ciebie za krzywoprzysięstwo czeka kara.

Kutorha: Co? Ty myślisz, że ja się boję Acesora? Ja mu tak dopiekę, że zobaczy, gdzie piskorze zimują. Ja człowiek bywały, rozum mam, to i jego w pole wyprowadzę. Jak zająca psom wystawię.

SCENA 7

Ci sami, **Kruczkow** i **Pisulkin**

(Kruczkow podchodzi po cichu do Kutorhi, uderza go w ramię. Pisulkin w komicznych ukłonach podchodzi do Marysi, która przestraszona i zaniepokojona kłania mu się.)

Kruczkow: To co, chcesz mnie wywieźć w pole? Chcesz pokazać, gdzie piskorze zimują? Ja ci pokażę gołąbeczku. Zaraz ci pokażę, gdzie podstawionych świadków sadzają. Ej! dziesiętnik!

Kutorha: *(ze strachem)* Wasza Dostojność! Najjaśniejsza Korona! Ja sobie tylko żartowałem, chciałem postraszyć głupią dziewuchę, żeby zamąż za mnie wyszła. Rodzice błogosławią, a ona nosa zadziera, to ja tak z głupia frant powiedziałem...

Kruczkow: Z głupia frant zamierzałeś krzywoprzysięgać? A wiesz czym to pachnie? Według dekretu Najjaśniejszego cara Piotra Wielkiego, z 1779 roku, sierpnia 10-go i według Statutu Litewskiego, rozdział 3-ci, paragraf 375, to jest przestępstwo kryminalne! Syberią pachnie! Syberią, Syberią, gołąbeczku! Ej! dziesiętnik! *(dziesiętnik wchodzi)*. Posadź tego zucha do oddzielnej świetlicy i pilnuj, żeby się z nikim nie zobaczył, a Boże broń z gospodarzem, żeby się nie zmówili.

Kutorha: *(odchodząc z dziesiętnikiem)* Najjaśniejsza Korono! Bójcie się Boga! Nie gubcie biednego człowieka! Mało co językiem się plecie. Nie darmo przysłowie mówi: Żarna mielą — mąka będzie, miele język – biedę przędzie. Wybaczcie mi moją głupotę!

Kruczkow: Jaką głupotę? Przecierz jesteś obytym człowiekiem. Tylko co chwaliłeś sie swoim rozumem.

Kutorha: *(w bocznych drzwiach)* Jaki tu do czorta rozum, jeżeli tak nieostrożnie biedy sobie napytałem. Jak Szwed pod Połtawą. *(odchodzi z dziesiętnikiem).*

SCENA 8

Ci sami, oprócz Kutorhi

Kruczkow: No, panie Pisulkin, przestań uwodzić i bierz się do sprawy. Tutaj bracie czeka nas piękne żniwo. Ej! dziesiętniku! *(ten wchodzi)* Postaw tu pośrodku stół i nakryj suknem sędziowskim. (*Dziesiętnik* wypełnia polecenie.) Świetna pogoda, można na dworze popracować. Siadaj panie Pisulkin i przygotuj papiery. (*Pisulkin siada z poważną miną, otwiera kałamarz, rozkłada papiery, kilka z nich podaje Asesorowi, który też siada przy stole, tyłem do Pisulkina, potem mówi zwracając się do Marysi*): No, Maryniu, chodź tutaj bliżej i mów całą prawdę. Widzisz przecierz, że wąsy mam nienastroszone, znaczy zły nie jestem. Powiedz: kochasz Hryćkę Lipskiego?

Marysia: (*wstydliwie skubie fartuszek*) No i co?

Kruczkow: Za coś go pokochała?

Marysia: Sama nie wiem. Jakoś tak przypadł do serca. A jakże go nie kochać, jak on młody, przystojny i serce chłopiec ma złote.

Kruczkow: Znaczy chcesz wyjść za niego zamąż?

Marysia:... Aha.... chcę. Jak za niego nie wyjdę, to już na zawsze, biedula, starą panną zostanę.... Najjaśniejsza Korono! Zmiłuj się nad nami! Zbuduj nasze szczęście! (*kłania mu się.*)

Kruczkow: To co ty chcesz ode mnie?

Marysia: Najjaśniejsza Korono! Zakończcie tą nieszczęsną sprawę między naszymi ojcami, nie po sędziowsku, a po chrześcijańsku pogodźcie ich między sobą, niech przestaną się indyczyć. Zmuście ich, żeby nas z Hryćką połączyli. Najjaśniejsza Korono! — (*kłania mu się nisko i z żalem ciągnie dalej*) — Przecież ty, choć jesteś urzędnikiem sądowym, na pewno wierzysz w Boga. Dla Bożej m miłości daj i nam miłość, spraw, żebyśmy byli szczęśliwi, a my wiek będziemy modlić się za ciebie, za dziatki i wnuki twoje.

Kruczkow: No, no, miła, bądź spokojna. Ja, choć jestem urzędnikiem — jak mówisz — sądowym, postępuję po chrześcijańsku i jeszcze na twoim weselu będę tańczyć. Ej! dziesiętniku! (*ten wchodzi*). Czy zebrała się już okoliczna szlachta?

Dziesiątnik: Wszyscy się zebrali — kto z kurą, kto z baryłką miodu, a ktoś jeszcze z suszona rybką — czekają, co wasza miłość im rozkaże.

Kruczkow: Dobrze, niech to wszystko oddadzą fórmanowi i załadują akuratnie na podwodę. Przywołaj mi tu Cichana Protosowickiego z żoną. A Ciuchaj-Lipski z synem są tutaj?

Dziesiątnik: Ciuchaj oprócz miodu i ryby przytaszczył jeszcze 10 wianków suszonych borowików, a jego syn — kopę suszonych piskorzy.

Kruczkow: Dobrze, dobrze, wszystko ładujcie ostrożnie i wołaj wszystkich tutaj.

Dziesiątkowy wychodzi. Kruczkow robi wściekłą minę, jeden wąs podkręca do góry, drugi na dół opuszcza, z głębi sceny wychodzi szlachta, bojaźliwie, nisko kłaniając się i chowając się jeden za drugiego. Z bocznych drzwi wychodzi Cichan Protosowicki z żoną; Marysia spotyka się w głębi z Hryćką i zaczynają do siebie szeptać.

SCENA 9

Ci sami i Cichan **Protosowicki**, jego żona **Kulina**, **Ciuchaj-Lipski**, jego syn **Hryćko**, Tymek **Olpieński**, Bazyli **Statkiewicz** i pozostała szlachta.

Cichan: Żonko, żonko! Bieda biędzie! Popatrz, jak u Najjaśniejszej Korony wąs jeden w dół opuszczony, a drugi do góry. Idź ty przodem i pokłoń mu się, chrzan mu w oko!

Kulina: Co ty mnie wysyłasz? Sam nawarzyłeś piwa, i sam je pij. Ja się boję.

Cichan: Jesteś przecie babą, chrzan ci w oko! Przecie on cię nie zje! Bierz te karbowańce – tu jest pięć dziesiątek — pokłoń się do nóg i połóż na stole; jest sądowy — grosza wziąć nie odmówi, — i sprawa pójdzie jak po maśle.

Kulina: Co mam robić? Spróbuję. (*podchodzi ze strachem, kładzie mieszek na stół, i kłania się nisko Asesorowi.*) Najjaśniejsza Korono!..

Kruczkow: Cisza! (*Kulina wystraszona odchodzi i chowa się za męża: Kruczkow ustaje, trzymając papier i nie patrząc na zebranych, mówi:*) Według dekretu Pińskiego Sądu Ziemskiego, z 23 maja tego roku, numer 2312, przybyłem w tą okolicę

dla rozpatrzenia sprawy kryminalnej o pobicie, którego to dopuścił się Cichan Protosowicki na osobie Iwana Ciuchaj-Lipskiego... Lipski! Świadków masz?

Lipski: Mam, Najjasniejsza Korono!

Kruczkow: Niech wystąpi do prodzu! *(troje ze szlachty występuje.)* Protosowicki! za coś ty go bił?

Cichan: Przecierz on mnie nazwał mużykiem — chrzan mu w oko!

Kruczkow: Świadków masz?

Cichan: Mam. Kutorhę.

Kruczkow: On nie może być świadkiem, jest pod sądem! (*odwraca się do świadków Lipskiego*) Widzieliście, jak Protosowicki bił Lipskiego?

Troje świadków: *(kłaniając się ze strachem.)* Widzieliśmy Najjaśniejsza Korono!

Kruczkow: *(zwraca się do pozostałej szlachty:)* A wy nie widzieliście?

Pozostała szlachta: N-nie... Nie widzieliśmy, Najjaśniejsza Korono!

Kruczkow: No, to dobrze. Śledztwo zakończone. Teraz będzie sąd. A przed tym: Według dekretu najjaśniejszej panującej Elizawiety Pietrowny, z 49-go kwietnia 1895 roku, i miłościwej Ekatieriny Wielkej z 23-go września 1903 roku, a równocześnie w oparciu o Statut Litewski — rozdział 8, paragraf 193, który stanowi zapłacenie na rzecz sądu grzywny przez strony. Poszkodowany Protosowicki ma teraz, od razu zapłacić grzywnę — 20, koszta podróży — 16 i na kancelarię – 10 karbowańców. Skarżący Lipski — połowę tego; świadkowie, którzy bitkę widzieli i nie przeszkodzili — po 9 rubli; a cała pozostała szlachta, która zajścia nie widziała, za to, że nie widziała — po 3 ruble. Płacić! *(siada za stołem i pisze.)*

Szlachta zaczyna poszeptywać między sobą, potem wybrany przez wszystkich skarbnik, Tymek Olpieński, podchodzi po kolei do Protosowickiego, Lipskiego, świadków i pozostałej szlachty, zbiera wyznaczone pieniądze i złożywszy je do jednego worka, przynosi ze strachem asesorowi i kładzie na stół.

Cichan: (*odliczywszy pieniądze dla skarbnika, podczas gdy ten zbiera dalej od następnych):* E! Popatrz ty! Jak on na nasze nieszczęście wszystkie dekrety i paragrafy gryzie jak rzepę, ani się nie zająknie — chrzan mu w oko!

Kulina: Po co patrzeć? Wiadomo: człowiek sądowy, wszystkie zęby na tym zjadł — to taka rasa.

Kruczkow: *(kiedy Olpieński położył pieniądze na stół)* Wszystkie?

Olpieński: Co do kopiejki, Najjaśniejsza Korono!

Kruczkow: Dobra, odejdź! Teraz będzie dekret.

Cichan: O Boże, co jeszcze będzie?

Kulina: A co będzie. Wiadomo, sądąwnik obedrze wszystkich do czysta i pojedzie sobie z Bogiem.

Cichan: Chrzan ci w oko! Chociażby przynajmniej skórę oszczędził, a to jak się do niej dobierze, to narobi smrodu.

Kruczkow: (*wstaje i wychodzi z papierem na środek sceny*) Słuchajcie uważnie! (*wszyscy kłaniają się*) Będę czytał wyrok! (*znowu kłaniają się*) Według dekretu władzy Jego Wysokości Imperatora, tymczasowo obecnej tu w składzie asesora i jego sekretarza, wysłuchali sprawy o następującym położeniu: Iwan Ciuchaj-Lipski nazwał Cichana Protosowickiego mużykiem. Ten, za taką obrazę pobił Lipskiego, na co ten ostatni przedstawił Świadków. Prześledziwszy tą sprawę, w czasowej obecności, w myśl dekretu Najjaśniejszego pana Piotra Wielkiego, z 1988 roku, marca 69-go dnia, konsekwentnie i zgodnie ze Statutem Litewskim, rozdziału 5-go, paragrafu 18-go, orzekam:

a) Cichanowi Protosowickiemu, jako przestępcy kryminalnemu, naznaczam 1) 25 rózg na gołej ziemi bez dywanu i 2) karę 25 rubli na poczet tymczasowej obecności;

b) Iwanowi Ciuchajowi-Lipskiemu, jako obrażającemu godność osobistą Protosowickiego, naznaczam: 1) 15 rózg na dywanie i, 2) 15 rubli kary na poczet tymczasowej obecności;

c) Świadkowie, którzy widzieli bójkę i nie rozdzielili bijących się — 1) po 10 rózg na dywanie — 2) po 10 rubli kary na poczet tymczasowej obecności;

e) całej pozostałej szlachcie, która nie widziała, a tym samym nie mogła rozdzielić bijących się, naznaczam: 1) po 5 rózg na dywanie; 2) po 5 rubli kary na poczet tejże tymczasowej obecności. Na koniec:

d) zgodnie z dekretem jej wysokości Anny Joanowny z 1764 roku, października 45-go dnia, za nieherbowy papier użyty i przewidziany do zużycia w tej sprawie – Protosowicki — 5, Lipski — 3, świadkowie po 2, a wszyscy pozostali po rublu zapłacą. Skończone! Teraz skarbnik niech zbiera pieniądze, a potem weźmiemy się za rózgę. *(Podchodzi do stołu i zagłębia się w papiery)*

Cichan: U-u-u... Ojcowie moi! Chrzan mu w oko! – 25 rózg i w dodatku nie na dywanie, a na gołej ziemi! Dałbym sto karbowańców, żeby dywan podścielili.

(*Kruczkow przy stole zagłębia się jakby w czytaniu papierów, skarbnik zbiera pieniądze, zaczynając od Protosowickiego, który oddawszy pieniądze, podkrada się do Piskulina, prosi go na stronę i wsuwa mu 25-cio rublowy papierek.*)

Cichan: Dobrodzieju! Ratuj nieszczęsnego, naucz, jak wykręcić się od rózgi?

Pisulkin: (*odwraca się oglądając banknot*) Dobrze być sekretarzem u rozumnego człowieka. Malowane obrazki (*wskazuje na banknot*) same do kieszenie wpadają, nie trzeba nawet ręki wyciągać. (*do Cichana*): Nie wiem co robić? On i sam boi się, że jak będzie wam pobłażać, przed sądem odpowie. Ale spróbujecie. *(tu podchodzi pozostali i słuchają jego rady.)* Złóżcie się na dobry prezencik dla niego, to może się złakomi? Dogadajcie się między sobą i złóżcie, a ja tymczasem spróbuję udobruchać go. *(Podchodzi do Kruczkowa i szepce, a ten ostro odpowiada:)*

Kruczkow: (*do Pisulkina na głos*) Nie mogę! Nie mogę! Wiesz, według najjaśniejszego dekretu naszego pana z 1884 roku, wrzesnia dnia 75-go, jaka wielka

kara jest za pobłażanie stronom w przestępstwie kryminalnym! — nie tylko posadę mogę stracić, ale i moja osoba może być w niebezpieczeństwie.

Cichan: Żonko! Żonko! Chrzan ci w oko! Przynieś skórzany woreczek co leży w kuble z kaszą gryczaną; tam jest 100 karbowańców, trzeba skórę wykupić! Och, drogo ona kosztuje — chrzan jej w oko!

Kulina: Co? Napytałeś sobie biedy, to teraz się rozliczj? *(wychodzi, za chwilę wraca z mieszkiem)*

Hryćko: *(do ojca:)* A no tato, rozsupłaj i ty swój mieszek. Wyjmij karbowańców 50, może i twoja skóra ocaleje. *(do pozostałej szlachty:)* I wy ruszcie się: którzy bójkę widzieli — po dziesiąć, a którzy nie widzieli — po pięć karbowańców – złóżcie na kupę i zanieście Najjaśniejszej Koronie. Ot, on zlituje się nad wami i sprawę zakończy; tak, jak to oni urzędnicy sądowi potrafią: żeby był wilk syty i owca cała. *(Szlachta zbiera pieniądze, składa do jednego mieszka i oddaje Hryćkowi, wypychając go w stronę Asesora i namawiają żeby nabrał śmiałości, zaniósł je Kruczkowowi i poprosił o zlitowanie.)*

Ciuchaj-Lipski: Idź ty synku — połóż na stół i proś, i błagaj, żeby się zlitował nad naszą skórą i odmienił ten ciężki wyrok.

Hryćko: Widzicie ojcze, jak to nieładnie, żeście się z sąsiadami pobili. Dobrze! Ośmielę się podejść, ale wy z Cichanem powinniście się pogodzić i wysłać ode mnie swatów do jego córki Marysi.

Lipski: Czort z nim! Niech tylko sprawa się zakończy. Nie odmówię. Idź proś! *(Hryćko z jednej, a Protosowicki z drugiej strony okrążaja stół i podchodzą do Kruczkowa, który siedzi jakby całkowicie pogrążony w czytaniu papierów. Kładą mieszek z pieniędzmi. Hryćko głośno kaszlnąwszy, nisko się kłania i mówi:)*

Hryćko: Najjaśniejsza Korono! My — odwieczna Pińska Szlachta i ty szlachcic. Nie poniżaj nas, nie mieszaj z błotem szlacheckiej, bratniej tobie krwi! Odmień surowy swój wyrok, na obrazę nas wszystkich wydany! Pogodź mego ojaca z Cichanem, spraw, żebyśmy z Marysią mogli żyć szczęśliwie, a my całą okolicą wiek za ciebie modlić się będziemy do Boga, wiek ci dziękować.

Pisulski: I ja was proszę, Wasza Wielmożność, niech podadzą sobie ręce i koniec kropka.

Kruczkow: *(do Pisulkina, a jednak głośno:)* Dobrze, dla was tylkoto zrobię, przyjmę grzech i odpowiedzialność na siebie. Cichan Protosowicki i Ciuchaj-Lipski, podejdźcie tutaj, bliżej, bliżej, *(ci podchodzą, za nimi Hryćko i Marysia.)* Obejmijcie się i ucałujcie na zgodę — no jak? *(Marysia swego ojca, a Hryćko swojego, popychają, a ci w końcu obejmują się i całują.)* Cichan, stawiaj krupnik* na zgodę!

Cichan: Już gotowy Najjaśniejsza Korono! Idźcie żono i Marysiu, przynieście. Chrzan wam w oko! *(Kulina i Marysia idą do chaty).*

Kruczkow: Myślicie, że przyjemnie mi poniżać krew szlachecką? Ja przecie sam szlachcic, wasz krewny, ale co zrobisz? Służba – nie drużba. Prawo, kochani,

---

**Krupnik — przepalanka z gorzałki i patoki plus przyprawy.*

– prawo! Wam współczuje, zmartwienie na siebie biorę. Ale tylko pod takim warunkiem, że Cichan z Lipskim pogodzą ze sobą na zawsze, żebym ja przez was nie znalazł się w matni. Wymagam, żebyście tu przy mnie dzieci swoje zaręczyli a później pożenili. (*Tu Kulina i Marysia wnoszą dwie misy gorącego krupniku i stawiają na stole razem z kubkami.*) No, Cichan! Oddasz za Gryćka swoją Marysię?

Kulina: Gorąca, oj gorąca Najjaśniejsza Korono!

Kruczkow: A ty skąd wiesz?

Kulina: Przecierz sama przygotowałam.

Kruczkow: Co?

Kulina: Gorzałkę. Tylko co przepalałam. Goździki i różnych przypraw dużo dodałam, miodu całą łubkę wlałam.

Kruczkow: A... ty o krupniku mówisz?

Cichan: Chrzan ci w oko! Słyszysz, co Najjaśniejsza Korona mówi?

Kulina: A jakże, o przyprawie.

Cichan: O jakiej przyprawie? Chrzan ci w oko! – o Marysi! Czy oddasz ją za Hryćkę Lipskiego?

Kulina: A co będzie z Kutorhą?

Cichan: Chrzan mu w oko!! Twój Kutorha tylko wychwalać się umie, a jak co do czego, o mało mnie w nieszczęście nie pociągnął za sobą.

Kruczkow: No, i teraz doprowadzę wszystko do końca. Napełnijcie kubki. (*Kulina z Cichanem rozlewają krupnik, podają Kruczkowowi, Pisulkinowi i całej szlachcie*) Hryćko, kochasz ty Marysię? Czy chcesz iść z nią pod wieniec? (kamentarz wieniec u prawasł)

Hryćko: Oj chcę! Gorąco chcę! Najjaśniejsza Korono! Niech Bóg mnie skarze, jeśli nie dam jej szczęścia w małżeństwie.

Kruczkow: A ty, Maryniu, kochasz Hryćkę, chcesz być z nim na złe i dobre? (*Marysia z zawstydzeniem odwraca twarz do ściany i dłubie w niej palcem*) No, co, czego milczysz?

Marysia: Tak już... jak milczę....

Kruczkow: Znaczy chcę! Kochasz ty Hryćkę?

Marysia: (*z zawstydzeniem*) Aha...

Kruczkow: Mocno kochasz?

Marysia:

ŚPIEWKA 7

ROMANS

O, Najjaśniejsza Korono!
Mnie bez Hryćka świat się kończy.
Żadna ściana ni przepona
Nas już nigdy nie rozłączy.

Serce moje — jego mienie!
Jego miłość — moja siła!
Bez Hryćki Ż śmierć mym zbawieniem.
Bez Hryćki — świat mój — mogiła!

Niech mnie oćce krają, męczą,
Niech o innym marzą chłopie.
Jak mnie z Hryćkiem nie zaręczą,
To w Prypeci się utopię!

Kruczkow: No, jeśli tak go mocno kochasz, to nie ma nad czym rozmyślać. Panowie Rodzice! Zaręczamy. Bo jak nie, to kolejna rozprawa wam się na głowy zwali. Panie Lipski, bierzesz mnie, Waszeć, za swata dla syna swego?

Lipski: A jak że nie, Najjaśniejsza Korono! Zaczęliście sprawę, to i kończcież z Bogiem – ja będę błogosławić.

Kruczkow: Dawać mi tu ręcznik! *(podają, a on zarzuca go na ramiona)* Oto i swatem jestem! Czy Państwo Protosowiccy oddajecie swoją córkę za Hryćkę?

Cichan: Takiego swata trudno nie uszanować. Chodź żonko, chodź pan, panie Lipski! — Chrzan ci w oko! Pobłogosławimy dzieci, a tam i wesele sprawimy. W posagu dam córce dwa garnce karbowańców i bydełko szlacheckie, a po śmierci naszej — sami wszystko wezmą.

Kulina: I na przenosiny nie poskąpimy, onaż nasza jedynaczka, — co mamy — to jej, oby Bóg tylko dal im dolę szczęśliwą. *(Rodzice podchodzą i łączą młodychręce.)*

Kruczkow: No, dobrze! Teraz państwo rodzice podpiszcie umowę o pokój i złóżcie podatek ugodowy — po 3 kopiejki. *(Ci podpisują się trzema krzyżykami,* ***Pisulkin*** *podpisuje się za nich.)*

Olpieński: (na boku) Nie byłby urzędnikiem sądowym – zebrał karbowańce i jeszcze kopiejki odbiera. Natura ich już taka: bez kopiejek i ćwiartek, jak potrawa bez soli, nijak się nie obejdzie. Kopiejki i ćwiartki do skarbu, a karbowańce —do kieszeni.

Kruczkow: Dziesiątnik! (*Ten wchodzi*) Prowadź tu Kutorhę. (*Dziesiątnik wychodzi*). Napełniać mi kubki jeszcze raz. Wypijemy za zdrowie młodej pary.

Wszyscy: (*podnosząc do góry kubki*) Zdrowie młodych! Daj wam Boże sto lat w szczęściu!

SCENA OSTATNIA

Ci sami i **Kutorha**

Kutorha: (*kłaniając się wszystkim*) Dziękuję, dziękuję panowie gromada! Postaram się dać szczęście Marysi.

Kruczkow: Milcz stary chrzanie! Nie o ciebie tu chodzi! Bierz kubek i pij za zdrowie młodych — Hryćki i Marysi i dziękuj Bogu, że tak łatwo wykpiłeś się od Sądu.

Kutorha: Jak to, to nie ja narzeczony? Nie za moje zdrowie piliście?

Kruczkow: Daj spokój stary chrzanie, nie tobie myśleć o żeniaczce! I namotaj sobie na wąs, że język trzyma się za zębami.

Kutorha: Oj, Najjaśniejsza Korono! Będę cały czas pamiętać mądrość filozoficzną: na to Bóg dał ludziom języki, żeby umieli milczeć. (*Pije z kubka*).

Kruczkow: Dziesiątnik! (*Ten wchodzi*) Konie gotowe?

Dziesiątkowy: Zaprzęgają, Najjaśniejsza Korono! (*wychodzi*).

Kruczkow: No, panowie szlachta-bracia! Ja wasz krewny, ja wam brat! Wypijmy więc na pożegnanie jeszcze po kubku krupniku, zaśpiewajmy naszą ukochaną śpiewkę, i poskaczmy na zrękowinach. Panie Kutorha! jeszcze ci z czupryny nie za bardzo kurzy, zaczynaj pieśń, a my w tany i śpiewamy!

Wszyscy: Wiwat nasz brat, Najjaśniejsza Korona!

ŚPIEWKA 8

Chór:
Ej czuch – czumadra!
Czumadricha wesoła

Kutorha:
Nasza Pińska Ziemianica,
Niech sam car żyje z carycą:
Wszystko tu jest – i nie mało –
Jedz i pij, choć byś się zwalił.

Chór:
Ej, czuch – czumadra!
Czumadricha wesoła!

Kutorha:
Zakąszać gorzałki morze,
Piskorze i kupry kurze.
Czego jeszcze w życiu trzeba?
Pińczukowi żyć – nie bieda!

Chór:
Ej, czuch – czumadra!
Czumadricha wesoła!

Kutorha:
Jak już wszystko zboże skosim,
Zwieziemy na targ, pod jesień —
Nie dno skrzyni założymy —
Czerwońce kwartą mierzymy!

Chór:
Ej, czuch – czumadra!
czumadricha wesoła!
Kutorha:
Nasze panny są jak łanie,
Nie jakieś wielmożne panie,
Każda tylko się oglądnie,
Serce z piersi ci wyciągnie!

Chór:
Ej, czuch – czumadra!
Czumadricha wesoła!

Słychać dzwonki. Szlachta podpita chodzi po scenie zataczając się, rozmawiają o wszystkim, bez sensu. Kutorha po środku sceny, trochę z przodu, siadając gubi kubek i zasypia. Kruczkow odprowadza na stronę Olpieńskiego i mówi mu:)

Kruczkow: Wiesz, co o tobie powiedział Statkiewicz?

Olpieński: A co?

Kruczkow: Twierdził, że nie jesteś szlachcicem.

Olpieński: Co? Śmiał mnie tak obrazić? Ja już mu udowodnię moje szlachectwo!

Kruczkow: Nie przy mnie! Nie przy mnie! jak wyjdę, to się z nim rozprawisz. (*Odchodzi i zabiera na bok Statkiewicza*) Wiesz? Ciebie Olpieński nazwał Mużykiem.

Statkiewicz: On śmiał nazwać mnie mużykiem?! Mnie sam Pan Jerzy Kobyliński szlachectwo szlachectwo potwierdził. Już ja mu na skórze swoje szlachectwo wypiszę! (*Rzuca się na Olpieńskiego i zaczyna się awantura.*)

Lipski: Najjaśniejsza Korono! Szlachta się popiła i zaczęła awanturę! Na Boga, rozdzielcie ich, a to i wy będziecie karę płacić!

Kruczkow: (*z głębi sceny*) Nie do mnie, nie do mnie! Bywajcie zdrowi! Niech do Sądu podają, wtedy znowu przyjadę na śledztwo! Bądźcie zdrowi! (*odchodzi z Pisulkinem*)

Cichan: Wiwat Najjaśniejsza Korona!

Wszyscy: (*oprócz bijących się*) Wiwat Najjaśniejsza Korona!!!

(Opada kurtyna, zostawiwszy z przodu śpiącego Kutorhę. Ten budzi się.)

Kutorha: Co to? Już rozeszli się? A tam bójka słyszę? Prawdę mówi przysłowie:

Pińska szlachta jak wypije,
To na pewno się pobije!

(*do publiczności:*) A wam wielmożni państwo spać się już zachciało? A co? Czyż nie prawda? No tak:

ŚPIEWKA 9

Chciałbym tu przed publicznością
Prosić was o wybaczenie –
tego grzechu, — jak się mówi,
cośmy pokazali gościom.
Wy, szczęśliwe rozwiązanie
Pińskiej Szlachcie podarujcie:
Choć troszeczkę poklaskajcie,
I spokojnie spać zmykajcie!

Koniec

Redakcja: ***Czesław Seniuch,***
15—19.07.2007

Пинская шляхта

Фарс-водевиль в 1 акте

Перевод с белорусского
Ивана Бурсова

ДЕЙСТВУЮЩИЕ ЛИЦА

Крючков — становой пристав.
Писулькин — письмоводитель.

Тихон **Протосовицкий**
Кулина — его жена
Марыся — их дочь
Иван **Тюхай-Липский**
Гришка — его сын
Тимох **Ольпенский**
Базыль **Статкевич**
Харитон **Куторга**

(Пинская околичная шляхта.)

Десять других действующих лиц.
Десятский.

Действие происходит в окрестностях О... среди болот, в глуши Пинского уезда. На сцене шляхетская околица. Хозяйственные постройки разделены садами. Сбоку сцены — хата зажиточного хозяина; возле нее — скамейка.

ЯВЛЕНИЕ 1

Марыся *(одна, сидит на скамейке, прядет, напевая)*

№ 1

Ой, как трудно мне бывает
С миленьким в разлуке, —
Батька злится, мать ругает,
Что сохну от скуки.
Хватит гнуться над прясницей,
Я хочу быть молодицей.
Мать твердит все время:
"Что ты, подрасти сначала".
А сама же в эти годы
С батькою гуляла.
Хватит гнуться над прясницей,
Я хочу быть молодицей.

Вот так! Пусть стыдит батька, пусть ругает мать, а я люблю Гришку и всю жизнь его любить буду. Ой, бедные наши головоньки! Что это за дурь напала на отцов. Пьяные завелись да и подрались друг с другом из-за шляхетства, а мы с Гришкой из-за этого горюем да бедуем. Его отец подал на моего жалобу в суд, и сегодня приедет сюда Наияснейшая Корона* для следствия. В нем все наше спасение. Как приедет, так мы с Гришкой поклонимся ему в пояс и будем просить-умолять, чтоб он наших родителей помирил да чтоб они разрешили нам жениться. А какой он сердитый — не приведи господи! Как наставит один ус вверх, второй — вниз, как сверкнет одним глазом да как крикнет: по наисветлейшему указу — родители наши испугаются и устроят нам свадьбу... Но что это с Гришкой случилось? Уже солнце высоко, а его все нет. *(Гришка незаметно высовывается из-за дерева, крадучись приближается к Марысе.)* Боюсь, чтоб родители не встали, нельзя будет и повидаться с ним. *(Встает и, расхаживая по сцене, продолжает.)* Ой, Гришка, Гришка! Ты стал какой-то сейчас ленивый. У тебя, видно, сердце уже не так ноет сейчас, как у меня... Когда придет, я притворюсь перед ним сердитою, и пусть как угодно просит, чтоб поцеловала, ни за что не поцелую. Ей-бо... не поцелую!

ЯВЛЕНИЕ 2

Гришка и **Марыся**

Гришка. А я у тебя и спрашивать не буду — возьму и поцелую. *(Целует ее.)*

Марыся. Ах, Гришка, противный! Как ты меня напугал, я сержусь без всяких шуток!..

Гришка. Сердишься? Неправда! А почему же на меня ты так мило поглядываешь?

Марыся. Я? Это со злости! Негодный! Где ты шатался? Вот-вот родители появятся, а нам же с тобой еще так много надо обговорить.

Гришка. Прости, милая Марыся! Еще заря не занялась, а я уже в город подался, упал в ноги асессору, просил его, чтобы взял нас под свою защиту.

Марыся. Что его просить с пустыми руками? Надо было отвезти какой-нибудь гостинец.

Гришка. Так я и отвез ему двух зайцев, три пары тетеревов да кадочку меда. Он все принял ласково и сказал, что сегодня же приедет разбирать дело твоего батьки с моим. Ой, заварили наши родители кашу, будет что расхлебывать. Асессор очень сердитый, когда разговаривал, ус так и поднялся вверх колом. Будет катавасия!

---

* *Прежде асессоров, или заседателей, а потом становых приставов, т. к. первые избирались во время шляхетских выборов, а вторые назначались правительством, что называлось — от короны, и поэтому последних пинская шляхта величала Наияснейшей Короной.*

Марыся. Дай бог чтоб эта каша нам зубы не выщербила!

Гришка. Он обещал устроить наше счастье. На бога да на него все наши надежды.

№ 2
ДУЭТ

Положась во всем на Бога,
Что нам горевать?
Поклялись любить до гроба,
Вот и будем ждать.

Хочет нас лихая доля
Навек разлучить,
А Бог скажет: моя воля -
Им друг с другом жить!

Не посмеют злые люди
Бросить нам упрек,—
Как решит Бог, так и будет,
Бог на то и Бог!

ЯВЛЕНИЕ 3

Те же, Тихон **Протосовицкий** и его жена **Кулина**

Тихон. Хрен тебе у вочы! Женка, а женка! Иди полюбуйся, как твоя дочка с Гришкой Тюхайчиком милуется!

Кулина *(за сценой).* Кто — дочка! Побойся Бога — она ж еще малая. *(Входит.)*

Тихон. Кой черт малая! Хрен тебе у вочы! Иди вон полюбуйся!

Марыся. Какая ж я малая, когда мне на Спаса семнадцать лет исполнится.

Кулина. Молчи ты, лиса хитрая. Ты глянь, как она быстро годы сосчитала.

Тихон. Ах ты, чертов сын! Хрен тебе у вочы! Мало того что твой батька меня живьем обидел, не шляхтичем назвал, так еще сынок дочку нам баламутит.

Гришка. Так я ж ее люблю и хочу на ней жениться...

Тихон. Вот я тебя сейчас так женю, как твоего батьку! Женка, а женка! Дай метлу,— хрен тебе у вочы!

Гришка. Делайте что хотите, а все-таки Марыся будет моей. *(К Марысе.)* Будь здорова! *(Уходя, сталкивается с Куторгою и сбивает его с ног. Марыся убегает в хату.)*

ЯВЛЕНИЕ 4

Те же и **Куторга**

Куторга. Ах ты, поганец! *(Поднимаясь)* Татарин ты некрещеный. Сбил меня, как Ходкевич шведов под Кирхольмом. Ну, погоди, я тебе твою проделку не прощу, не теперь, так в четверг! *(Здоровается.)* Будьте здоровы, пан Протосовицкий, будьте здоровы, пани Протосовицкая! *(Целует ей руку.)* Видно, видно,— слава богу! Здоровы, как рыжики из дубровы. А я к вам с важной новостью — не знаете? Только что пан асессор приехал. И такой сердитый, что не дай бог! Как тот ордынец. Как только въехал в местечко да остановился возле Берки, так сразу и поднял крик: десятских, сотских! Собрать всю шляхту к Тихону Протосовицкому да чтоб Тюхай-Липский пришел туда же вместе с сыном.

Тихон. Хрен ему у вочы! Ой, быть беде, ой, быть!.. Этот собака Липский подал на меня в суд жалобу, что я поколотил его, вот асессора и прислали. Ну, обдерет,— как липку!

Куторга. Чему тут удивляться, на то он и асессор. Ты приглядись-ка! У него и руки длиннее, чем у других людей. Ты знаешь его присказку: красное, белое — все равно серое.

№ 3

Если свяжешься с юристом,
Прогоришь, как с аферистом!
Натворит таких он штучек,
Понаставит закорючек,
Сколько б ни чесал затылок,
Станешь быстро, как обмылок.
Сам не дашь — тебя замучит.
Ведь не зря же сказка учит:
Что коза дерет лозу,
Волк дерет в лесу козу,
Дерет волка кто? Иван.
А Ивана? Важный пан.
А панов дерут юристы,
А юристов — бесов триста!

Тихон. Хрен тебе у вочы! Хорошо тебе тары-бары разводить, когда на загорбке беда не сидит. Ты посоветуй лучше, что делать? Пан Куторга, ты ж такой грамотный человек, можешь подать умный совет.

Куторга. А примете моих сватов, если придут Марысю сватать?

Кулина. Побойся бога, пан Куторга! Она ж еще совсем молоденькая. Дитё горькое!

Тихон. Какой черт дитё, если с хлопцами целуется!

Куторга. Так за чем же дело, чего ждать? Это, говорят, плохой товар: мой да чеши, потом спеши — плати тому или другому, чтобы вывез из дому.

Тихон. Ладно, пан Куторга,— бери себе дочку, и приданое дам, только сделай доброе дело — вытащи из беды.

Куторга. Как черта из болота.

Кулина. Дай совет, пан Куторга. Ты же такой человек образованный — по судам таскался.

Куторга. Что ж, я не против в дружбу сослужить службу — оказать услугу. Ну, а если ваша дочка заартачится да откажется от меня, тогда что? Вы же знаете пословицу: догоняя не нацелуешься.

Тихон. Спасай, спасай, пан Куторга! Марысю ты сумеешь умаслить — человек ты разумный. Рассыпешься перед ней маком, подплывешь селезнем, она и растает.

Куторга. Тогда вот что, пан Протосовицкий, как придет к вам пан асессор, вы ставьте меня в свидетели: хоть я ничего и не видел, но буду показывать, что он тебя колотил, а ты только защищался: ради Марыси не грех и душою покривить. Только вы, пани Протосовицкая, пришлите сюда Марысю, чтоб я мог с ней поговорить да убедить глупую не шарахаться от умного человека.

Кулина. Вы только пособите моему Тихону, а уже Марыся будет вашей, я ей сама хорошенько нарву уши. Пойдем, Тихон, приготовимся, чтоб по-хозяйски принять Наияснейшую Корону. А ты, пан Куторга, подожди — сейчас пришлю Марысю. *(Уходит с Тихоном.)*

ЯВЛЕНИЕ 5

Куторга (*один*)

Куторга. Ну, слава богу! Родителей удалось заморочить. Теперь надо с умом собраться да девку одурить. До чего же лакомый кусочек. *(Целует сложенные щепотью пальцы, как бы смакуя.)* Личико — как солнышко ясное, щечки — как малинка, красные, губки будто кораллы, а как засмеется серебряным голосочком, как покажет зубки, — кажется, видишь два перламутровых шнурочка. Да и приданое за ней немалое: одна у родителей, а они червонцы осьминою меряют: в гумне полно, в хате достаток и обора не пустая. Правильно говорят: когда обора течет — хозяйка блины печет, а когда гумно течет — хозяин из хаты утечет. Пускай хозяйка каждый день гостей принимает. Правда, годы у нас разные: я уже шестой десяток доживаю, а ей только семнадцать исполняется. Будет хлопот, и немало — о-ёй! Не раз почешу затылок — хлопцы, как пчелы улей, облепят хату, приятелей копнами считать буду. Да что поделать? Не я первый, не я последний — дурных стариков немало на белом свете. Чтоб сорвать такой красивый и богатый цветок, можно и в грязи поваляться.

№4

Кто на старости рискует,
Тот беду, конечно, чует;
При красивой молодайке
Да приветливой хозяйке
Надобно держаться взгляда —
Не видать, чего не надо.

(Вытягивает пальцы над головой, изображая рога.)

Вырастут рога, как груши,
Ты считай, что это уши.
Женка ночь гуляет где-то,
Закрывай глаза на это.
Для тебя жизнь будет раем,
Всем тогда твоим желаньям
Женка будет угождать,
Любить станет и ласкать:
Муженек мой хоть и хилый,
Но разумненький и милый!

Да, да! В наше расчетливое время хочешь спокойно жить? Будь философом: видишь? — не видишь! Слышишь? — не слышишь! Да-да! А вот и Марыся сюда идет. Какой цветочек! Глядя на нее, даже слюнки по губам текут. Ну-ка постарайся, Куторга, подсыпь ей комплиментиков...

ЯВЛЕНИЕ 6

Марыся и **Куторга**

Куторга *(жеманно, сладко улыбаясь)*. День добрый, панна Марьянна!

Марыся *(застенчиво)*. День добрый, пан Куторга.

Куторга. О, как панна Марьянна красиво выглядит, какое свежее личико, ну прямо розочка только что из бутончика. С каким нетерпением ждал я счастливого момента поцеловать беленькую ручку панны. *(Подходит с комической бравостью и целует руку Марыси; та отступает, обтирая руку передником.)* Панна Марьянна! Вы не чувствуете, вы не знаете, как я вас сильно люблю, как о вас тоскую.

№5
РОМАНС

О, как мое сердце к алой розе рвется,
Оглоблей тележной и скрипит и гнется.

По панне Марьянне душенька тоскует,
Серою кукушкой жалобно кукует.
Как не вижу панну, мне и жизнь — могила,
Тяжело головке, иссякает сила.
Ой, высох я, высох, словно лапоть в печи,
Горька моя доля, кто меня излечит?
Как тетеря в роще жалобно сокочет,
Так мое сердечко видеть панну хочет.
Мне и верещака без тебя не сладка,
Ничего не лезет в горло мне, касатка!
Дам тебе часы я, большие, как репа,
Пусть стучат у сердца, словно голос неба,
Пусть напоминают, как я, бедный, ною,
Что ни днем ни ночью нету мне покою...

Марыся *(перебивая).* А знаешь, от чего это, пан Куторга? От старости. Ты же в таком уже возрасте, когда не о девках надо думать, а богу молиться, чтоб спасение даровал.

Куторга. В возрасте!.. В возрасте!.. *(В гневе.)*

№ 6
ДУЭТ

Говоришь, годами старый,—
Зато видный, зато бравый.
Любить крепко тебя буду,
Служить верно тебе буду...
Молодой, как ветер в поле,
Не ищи с ним доброй доли.
Он в любви тебе клянется,
В стороне — с другой смеется.

Марыся

Для чего мне муж постылый,
Всех милее мне мой милый.
Старый муж гулять не хочет,
Только кашляет да квохчет.
Гришка мой — собой красивый,
Хлопец бравый, он и сильный.
Так душа к нему и рвется,
И сильней сердечко бьется.

Куторга

Гришка твой, что ветер в поле,
Не ищи с ним доброй доли.
Он в любви тебе клянется,
В стороне — с другой смеется!

(Во время пения входят становой с Писулькиным и прячутся по сторонам, чтоб подслушать их разговор.)

Куторга. Ишь, собака Гришка! Он, как тот клещ, впился тебе в сердце, но ничего из этого не получится. Твой отец обещал мне твою руку за то, что я буду свидетелем против Тюхая-Липского. Наияснейшая Корона приехал для следствия по жалобе Тюхая, которую он подал в суд против твоего отца, за то, что тот его поколотил; и если ты пойдешь за меня, то я готов покривить душою, показать на следствии, что твой отец не бил Тюхая. А если наш уговор не в лад, то и я — назад. Начнешь артачиться, я буду свидетелем против твоего отца. Въехал твой родитель в огород — ни назад ни вперед. Попался юристу в когти, высосет он его, как упырь ветреную девку. Даже если б ему и удалось переубедить Наияснейшую-Корону, то и это еще не конец беде. Знаешь, как говорят люди? — черт беду перебудет — одна сгинет, десять будет. Если дело в суд пойдет — юристы так допекут — засковорчишь, как боровик на углях, и от родных отречешься!

Марыся. Зря ты меня путаешь. Мы с Гришкой поклонимся в пояс Наияснейшей Короне, он и помирит наших родителей, а тебе за неверное показание даст хорошую взбучку.

Куторга. Что? Ты думаешь, я боюсь асессора? Да я ему задам такого жару, что он забудет, где вьюны зимуют. Я человек бывалый, ум имею, так его в поле выставлю, как зайца под собак.

ЯВЛЕНИЕ 7

Те же и **Крючков** с **Писулькиным**

(Крючков подходит тихо к Куторге, ударяет его по плечу; Писулькин же с комическими ужимками подходит к Марысе, которая смущенно и испуганно кланяется.)

Крючков. Так это ты меня хочешь выставить в поле? Хочешь показать, где вьюны зимуют? Погоди, голубчик! Вот я тебе покажу, куда подставных свидетелей сажают. Эй, десятский!

Куторга *(со страхом)*. Ваше благородное сиятельство! Наияснейшая Корона! Да я же только шутил, хотел припугнуть глупую девчонку, чтоб она замуж за меня пошла. Родители благословляют, а она нос воротит, вот я сдуру так и сказал ей...

Крючков. Сдуру собрался лжесвидетельствовать? А знаешь, чем это пахнет?.. По указу всемилостивейшего царя Петра Великого 1779 года августа 10-го и по Статуту Литовскому, раздела 3-го, параграфа 375-го это уголовное преступление, Сибирью пахнет. Сибирь, Сибирь, голубчик! Эй, десятский! *(Десятский входит.)* Посади этого молодца в отдельную светлицу да смотри, чтоб он ни с кем не виделся да, сохрани бог, с хозяином чтоб не сговорился.

Куторга *(уходя с десятским).* Наияснейшая Корона. Побойтесь бога, не губите бедного человека! Мало что язык молол. Не зря пословица говорит: жернов мелет — мука будет, язык мелет — беда будет! Простите мою глупость.

Крючков. Какая глупость? Ты же человек бывалый. Только что хвалился своим умом.

Куторга *(в боковых дверях).* Какой тут к черту ум, когда так неосторожно в беду попал, как швед под Полтавой. *(Уходит с десятским.)*

ЯВЛЕНИЕ 8

Те же, кроме Куторги

Крючков. Ну, пан Писулькин, оставь свои ухаживания и беритесь за дело. Тут, брат, ждет нас богатая жатва. Эй, десятский! *(Тот входит.)* Поставь вот тут посредине стол да накрой его судейским сукном. *(Десятский исполняет приказание.)* Славная погода, можно и на дворе поработать. Садись, пан Писулькин, да приготовь бумаги. *(Писулькин важно садится, открывает чернильницу, разбирает бумаги, из которых несколько подает становому, который тоже садится к столу, задом к Писулькину, потом говорит, обращаясь к Марыси.)* Ну, Марыся, иди-ка сюда поближе да говори чистую правду,— ты же видишь, усы у меня не натопорщены, значит, я не сердитый. Скажи, любишь ты Гришку Липского?

Марыся *(стыдясь, теребит передник).* Ну и что?

Крючков. За что же ты его полюбила?

Марыся. Сама не знаю — как-то так припал к сердцу. Да как же его не любить, если он молодой, красивый хлопец, а сердце у него золотое.

Крючков. Значит, ты хочешь выйти за него замуж?

Марыся *(застенчиво).* Ага... Хочу... если за него не выйду, то уже весь век мне, бедной, горевать в девках. Наияснейшая Корона, смилуйтесь над нами, устройте наше счастье. *(Кланяется ему.)*

Крючков. Так чего же ты от меня хочешь?

Марыся. Наияснейшая Корона. Окончите вы это несчастное дело между нашими батьками не по-судебному, а по-христиански, помирите их между собой, а то ходят, как индюки, не глядят друг на друга. Заставьте их нас с Гришкой соединить. Наияснейшая Корона! *(Кланяется еще ниже и жалобно продолжает.)* Ты хотя и человек судейский, чиновный, все-таки, наверно, веришь в бога,— вот ради милости господней сделай и для нас милость, устрой наше счастье, а мы за тебя, за твоих деток и внучоньков век бога будем молить.

Крючков. Но, но, милая, будь спокойна. Я хотя человек, как ты говоришь, судейский, однако поступлю по-христиански и еще на твоей свадьбе повеселюсь. Эй, десятский! *(Тот входит.)* Как там, собралась окрестная шляхта?

Десятский. Все собрались, кто с курицей, кто с лубком меда, а кто с сушеной рыбой,— ждут, что ваша милость им прикажет.

Крючков. Хорошо. Пусть все отдадут кучеру, да упакуйте там все аккуратненько на подводе. И позови-ка сюда Тихона Протосовицкого с женой. А Тюхай-Липский с сыном здесь?

Десятский. Тюхай кроме меда и рыбы притащил еще десять венков сушеных боровиков, а его сын — связку вяленых вьюнов.

Крючков. Хорошо, хорошо. Все осторожно упакуйте да зови всех сюда.

Десятский выходит. Крючков строит фуриозную физиономию: один ус направляет вверх, другой вниз. Из глубины сцены выходит шляхта, боязливо, низко кланяясь и прячась один за другого. Из боковой двери выходит Тихон Протосовицкий с женою; Марыся сходится в глубине сцены с Гришкой, и они начинают перешептываться между собою.

ЯВЛЕНИЕ 9

Те же и Тихон **Протосовицкий**, его жена **Кулина**, **Тюхай-Липский**, его сын **Гришка**, Тимох **Ольпенский**, Базиль **Статкевич** и прочая шляхта

Тихон. Женка, а женка! Быть беде! Погляди, как у Наияснейшей Короны один ус вниз, а второй вверх задрался. Иди ты первой да поклонись ему, хрен ему у вочы!

Кулина. Что ты меня посылаешь? Сам заварил кашу, сам давай и расхлебывай,— я боюсь.

Тихон. Ты же баба, хрен тебе у вочы! Он же тебя не съест! Возьми эти карбованцы,— тут их пять десятков,— поклонись в ноги да положи на стол; он же юриста, не отмахнется от грошей,— тогда и дело пойдет как по салу.

Кулина. Ну, что поделать — попробую. *(Она с опаской подходит, кладет деньги на стол, потом низко кланяется становому.)* Наияснейшая Корона...

Крючков. Тише! *(Кулина испуганно отходит от стола и прячется за мужа; Крючков встает, держа бумагу и, не глядя на собравшихся, говорит.)* По указу пинского земского суда, от 23 мая сего года, за № 2312, прибыл я в околицу для расследования уголовного дела о побоях, причиненных Тихоном Протосовицким Ивану Тюхаю-Липскому... Липский, имеешь свидетелей?

Липский. Имею, Наияснейшая Корона.

Крючков. Пусть выступят вперед! *(Трое из собравшейся шляхты делают несколько шагов вперед.)* Протосовицкий, за что ты его бил?

Тихон. Так он же назвал меня мужиком,— хрен ему у вочы!

Крючков. Имеешь свидетелей?

Тихон. Имею, Куторгу.

Крючков. Его нельзя выставлять — он под судом. *(Оборачивается к свидетелям Липского.)* Вы видели, как Протосовицкий бил Липского?

Трое свидетелей *(робко кланяясь)*. Видели, Наияснейшая Корона!

Крючков *(обращаясь к прочей шляхте)*. А вы видели?

Прочая шляхта. Не-е... Не видели, Наияснейшая Корона!

Крючков. Ну и хорошо — следствие закончено, теперь будет суд. А перед этим: по указу всемилостивейшей государыни Елисаветы Петровны 49 апреля 1895 года и всемилостивейшей Екатерины Великой от 23 сентября 1903 года, а равномерно в смысле Статута Литовского раздела 8, параграфа 193-го, коим назначается в пользу суда от тяжущихся гривны. Обжалованный Протосовицкий имеет сейчас же уплатить пошлин 20, прогонных 16 и на канцелярию 10 рублей. Жалующийся Липский в половину того; свидетели, которые видели драку и не пресекли — по 9 рублей, а вся прочая шляхта, которая не видела драки, за то, что не видела, по три рубля. Платите! *(Садится за стол и пишет.)*

Шляхта начинает перешептываться между собой; потом, избранный всеми сборщиком, Тимох Ольпенский подходит по очереди к Протосовицкому, Липскому, свидетелям и прочей шляхте, собирает определенные Крючковым деньги и, сложив их в один мешок, подносит со страхом становому и кладет на стол.

Тихон *(отсчитав сборщику деньги, когда тот пошел получать от других)*. Э... гляди ты! Как он на беду нашу все законы и указы грызет, как репу, и не заикнется,— хрен ему у вочы!

Кулина. Чего тут глядеть! Известно, судейский человек, он же на этом все зубы сгрыз, такая уже порода.

Крючков *(когда Ольпенский положил на стол деньги)*. Все тут?

Ольпенский. До копейки, Наияснейшая Корона!

Крючков. Ладно, иди! Сейчас будет декрет.

Тихон. Ух, господи! Что еще будет? Хрен ему у вочы!

Кулина. А что будет! Известно, юриста обдерет всех дочиста да и пойдет себе с богом.

Тихон. Хрен тебе у вочы,— хотя бы шкуру пощадил, а то, чего доброго, и до нее доберется.

Крючков *(встает и выходит с бумагою на середину сцены)*. Слушайте внимательно! *(Все кланяются.)* Буду читать декрет. *(Опять кланяются.)* По указу его императорского величества, во временном присутствии, в комплекте, составленном из участкового заседателя и его письмоводителя, слушали дело, коего обстоятельства следующие: Иван Тюхай-Липский назвал Тихона Протосовицкого мужиком, тот за такую обиду побил Липского, на что сей последний представил и свидетелей. Расследовав таковое дело, временное присутствие, сообразно указу всемилостивейшего государя Петра Великого в 1688 г. марта 69-го дня последовавшего и применяясь к Статуту Литовскому раздела 5-го параграфа 18-го,— определило:

а) Тихону Протосовицкому, как уголовному преступнику, назначается: 1) 25 лоз на голой земле без дивана* и 2) штрафа 25 руб. в пользу временного присутствия;

б) Ивану Тюхаю-Липскому, как нанесшему личное оскорбление Протосовицкому, назначается: 1) 15 лоз на диване и 2)-е 15 руб. штрафа в пользу временного присутствия;

в) свидетели, которые видели драку и не разняли дерущихся,— 1-е) по 10 лоз на диване и по 10 руб. штрафа в пользу временного присутствия;

д) всей прочей шляхте, которая не видела, а тем самым не могла и разнять дерущихся, назначается: 1-е) по пять лоз на диване и 2-е) по пять руб. штрафа в пользу того же присутствия. Напоследок:

г) применяясь к указу ея величества Анны Иоанновны 1764 г. октября 45-го числа, за негербовую бумагу, употребленную и имеющуюся употребиться по сему делу,— Протосовицкий 5, Липский 3, свидетели по 2, а все прочие по рублю уплатят... Кончено! Теперь сборщик пускай собирает деньги, после же примемся за лозу. *(Подходит к столу и углубляется в бумаги.)*

Тихон. У... у... у... Батюшки мои родимые! Хрен ему у вочы,— 25 лоз да еще и не на диване, а на голой земле! Дал бы сто рублей, чтоб диван подстелили. *(Крючков у стола как бы углублен в чтение бумаг, сборщик собирает деньги, начиная от Протосовицкого, который, отдав деньги, подкрадывается к Писулькину, отзывает его в сторону и сует 25-ти рублевую бумажку.)*

Тихон. Добрый человек! Спаси несчастного, научи, как отделаться от лозы?

Писулькин *(в сторону, разглядывая бумажку).* Хорошо быть письмоводителем у разумного человека. Рисованные гостики *(указывая на бумажку)* сами в карман лезут, не надо и руку протягивать. *(К Тихону.)* Не знаю, что и сделать? Он и сам боится, чтобы, сделав вам поблажку, перед судом не отвечать. Но попробуйте. *(Тут подходит и остальная шляхта, все слушают его совет.)* Скиньтесь ему на хороший гостинчик, может быть, и соблазнится? Договоритесь между собой и сложитесь, а я тем временем попробую его уговорить. *(Подходит к Крючкову и шепчет, тот строго отвечает.)*

Крючков. Не могу, не могу! Знаешь, по всемилостивейшему указу нашего государя 1881 года, сентября 75-го дня какое большое наказание за поблажку сторонам в уголовном преступлении,— не только место могу потерять, но и личность подвергается опасности.

Тихон. Женка, а женка! Хрен тебе у вочы! Принеси кожаный мешок, что лежит в бочке с гречкою; там есть сто рублей, надо выкупать шкуру. Ох, и дорого она стоит,— хрен ей у вочы!

Кулина. Что? Натряс беды, а теперь расплачиваться надо. *(Выходит и через минуту возвращается с мешком.)*

---

* *Без дивана — без подстилки. В прежние времена, когда наказывали шляхтича розгами, положив его на голую землю, без подстилки,— этим наносили ему большое оскорбление.*

Гришка *(отцу)*. А ну, батька, рассупонь-ка и ты свой мешок, достань рублей 50,— может, и твоя шкура уцелеет. *(Обращаясь к остальной шляхте.)* И вы пошевелитесь: которые видели драку — по десять, а которые не видели — по пять,— сложите в кучу да поднесите Наияснейшей Короне. Вот он и смилостивится над вами и дело кончит; так, как они, судейские, умеют — чтобы волк был сыт и козы целы. *(Шляхта собирает деньги, после, сложенные в один мешок, отдает Гришке, толкая его к становому и уговаривая, чтобы набрался смелости поднести их Крючкову и попросить о помиловании.)*

Липский. Иди ты, сынок, — положи на стол да проси и моли его, чтоб помиловал наши шкуры да отменил свой строгий декрет.

Гришка. Видите, батька, как неладно получается, когда вы с соседями схватываетесь. Хорошо! Я осмелюсь подойти, но вы должны помириться с Тихоном и послать от меня сватов к его дочке Марысе.

Липский.А черт с ним! Пусть только дело уладится, *а я не* откажусь. Иди проси!

(Гришка с одной, а Протосовицкий со второй стороны опасливо подходят к столу, за которым сидит, как будто весь углубленный в чтение бумаг, Крючков, и кладут мешок с деньгами. Гришка, громко кашлянув, низко кланяется и говорит.)

Гришка. Наияснейшая Корона! Мы — извечная пинская шляхта, и ты шляхтич. Не позорь, не смешивай с грязью шляхетскую, братнюю тебе кровь! Отмени строгий свой декрет, на позор всей округе написанный,— помири моего батьку с Тихоном, устрой мое и Марыси счастье, а мы всем миром век за тебя будем бога молить да благодарить.

Писулькин. И я вас прошу, ваше благородие,— пусть подадут мировую, и концы в воду.

Крючков *(Писулькину, однако громко)*. Хорошо! Для вас это сделаю, приму грех и ответ на себя. Тихон Протосовицкий и Тюхай-Липский, подойдите сюда, поближе! *(Те подходят, за ними Гришка и Марыся.)* Обнимитесь и поцелуйтесь на мировую,-ну так как? *(Марыся своего отца, а Гришка своего подталкивают, которые наконец обнимаются и целуются друг с другом.)* Тихон, ставь крупник*, ради мировой!

Тихон. Уже готов, Наияснейшая Корона! Сходите, женка и Марыся, да принесите, хрен вам у вочы! *(Кулина и Марыся идут в хату.)*

Крючков. Вы думаете, что мне приятно унижать кровь шляхетскую, я же и сам шляхтич, вам родной, но что делать? Служба — не дружба! Законы, миленькие, законы! Сочувствуя вам, беду на себя беру. Только с таким условием, чтобы Тихон с Липским навек помирились между собой и я из-за вас не попал в сети. Конечно, требую, чтоб тут же при мне деток своих обручили, а там и повенчали. *(Тут Кулина и Марыся выносят две миски горячего*

---

* *Крупник — напиток (в отличие от супа), приготовленный на огне из водки и патоки с разными приправами.*

крупника и ставят на стол вместе с кубками.) Ну что, Тихон! Отдашь за Гришку свою Марысю?

Кулина *(ставя).* Горячая, ой горячая, Наияснейшая Корона!

Крючков. А ты откуда знаешь?

Кулина. Так я же сама ее приготовила.

Крючков. Что?

Кулина. Да горелку. Только что ее подогрела, гвоздики и разных приправ дала побольше, меду аж целую берестянку вылила.

Крючков. А... ты толкуешь о крупнике!

Тихон. Хрен тебе у вочы! Чуешь, что Наияснейшая Корона говорит?

Кулина. А как же, о приправе.

Тихон. О какой приправе? Хрен тебе у вочы — о Марысе! Отдашь ли ты ее за Гришку Липского...

Кулина. А что будет с Куторгою?

Тихон. Хрен ему у вочы! Твой Куторга только хвастаться может, а как дошло до дела, чуть в беду меня с собой вместе не затянул.

Крючков. Вот тут я сейчас все и закончу. Наливайте кубки. *(Кулина с Тихоном разливают крупник, подают Крючкову, Писулькину и другим.)* Гришка, любишь ты Марысю? Хочешь с ней идти под венец?

Гришка. Ой, хочу! Еще как хочу, Наияснейшая Корона! Убей меня бог, если не дам ей счастья в замужестве.

Крючков. А ты, Марыся, любишь Гришку, хочешь делить с ним всю жизнь счастье и горе? *(Застеснявшись, поворачивается лицом к стене и ковыряет в ней пальцем.)* Ну, что? Чего молчишь?

Марыся. Так уже... если молчу.

Крючков. Значит — хочешь! Любишь ты Гришку?

Марыся. Ага... *(стыдливо.)*

Крючков. Крепко его любишь?

Марыся.

№ 7
РОМАНС

Наияснейшая Корона!
Меня жизнь без Гришки мучит.
Даже земская препона
Меня с милым не разлучит.
Все во мне — его стремленье,
Его любовь — моя сила.
Мне без Гришки — смерть — спасенье,
Без него мне свет — могила.
Пусть ругают дома, мучат,—
Я с другим не обвенчаюсь,
Если с Гришкою разлучат,—
В речке с жизнью распрощаюсь.

Крючков. Ну, если ты так крепко его любишь, то уже нечего раздумывать. Панове родители! Надо их обручить, а то новое уголовное дело свалится на ваши головы. Пан Липский, принимаешь ли меня за свата для своего сына?

Липский. Да уже... Наияснейшая Корона! Задумали дело, то и кончайте его с богом,— я рад буду благословить.

Крючков. Дайте сюда рушник! *(Подают, и он забрасывает его через плечо.)* Ну, вот я и сват! Что, панове Протосовицкие, отдаете вашу дочь за Гришку?

Тихон. Такого свата трудно не уважить. Иди сюда, женка, иди, пан Липский! — хрен тебе у вочы! Поблагословим детей, а там после и свадьбу оттуляем. В приданое дам два гарнца грошей и шляхетскую худобу, а после смерти нашей — сами все заберут.

Кулина. Да и на проводины не поскупимся, она же у нас единственная, что имеем, все ее, только бы дал бог счастливую долю. *(Родители сходятся и соединяют молодым руки.)*

Крючков. Ну вот и хорошо! Теперь, панове родители, подпишите мировую и сложите мировую пошлину — по три копейки. *(Те подписываются тремя крестиками, Писулькин за них расписывается.)*

Ольпенский *(в сторону)*. Не был бы судейский человек — собрал рубли да еще и на копейки посягает. У них уже такая натура: без копеек и четвертей, как без соли в горшок, никак не обойдутся; копейки и четверти — в казну, а рубли — себе.

Крючков. Десятский! *(Тот входит.)* Приведи сюда Куторгу. *(Десятский выходит.)* Ну что ж,— наливайте снова кубки да выпьем за здоровье молодой пары.

Все *(поднимая вверх кубки)*. Ваше здоровье, молодые! Дай вам бог прожить весь век друг с другом в счастье.

ЯВЛЕНИЕ ПОСЛЕДНЕЕ

Те же и **Куторга**

Куторга *(кланяясь всем)*. Спасибо, спасибо всему уважаемому обществу! Буду стараться сделать Марысю счастливой.

Крючков. Молчи, старый хрен, не о тебе тут идет речь! Бери вон кубок да выпей за здоровье молодых Гришки Липского с Марысею да поблагодари бога, что так легко отделался от суда.

Куторга. Так это не я молодой? Не за мое пили здоровье?

Крючков. Брось, старый хрыч, думать о женитьбе, а намотай себе на ус, чтоб крепко держал язык за зубами.

Куторга. Ой, Наияснейшая Корона! Буду все время помнить философскую мудрость: на то бог дал людям язык, чтоб умели молчать. *(Пьет из кубка.)*

Крючков. Десятский! *(Тот входит.)* Кони готовы?

Десятский. Запрягают, Наияснейшая Корона! *(Уходит.)*

Крючков. Ну, Панове, шляхта-братья! Я вам родной, я вам брат! Так выпьем же на прощанье еще по кубку крупника, запоем нашу родную песню да попляшем на заручинах. Пан Куторга, у тебя еще голова свежая, ты вот и веди песню, а мы попляшем да подпоем.

Все. Виват, наш брат, Наияснейшая Корона!

№ 8

Хор
Эй, чух-чумадра!
Чумадриха весела!

Куторга
Наша пинская землица —
Хоть сам царь живи с царицей:
Все тут есть, всего немало —
Ешь и пей хоть до отвала.

Хор
Эй, чух-чумадра!
Чумадриха весела!

Куторга
Есть горелка и закуска,
И вьюны и курья гузка.
Что еще на свете надо?
Пинчуку тут жить — отрада!

Хор
Эй, чух-чумадра!
Чумадриха весела!

Куторга
Вот как все сожнем, и скосим,
Да свезем на торг под осень,—
Не в сундук кладем на донце —
Квартой меряем червонцы.

Хор
Эй, чух-чумадра!
Чумадриха весела!

Куторга
Наши девки будто лани,
Где до них вельможным пани!
Тут любая только глянет —
Сердце из груди достанет.

Хор
Эй, чух-чумадра!
Чумадриха весела!

(Слышен колокольчик. Шляхта охмелела, ходит по сцене шатаясь, разговор общий, без смысла; ***Куторга*** *посреди сцены и чуть впереди, сидя роняет кубок и засыпает; Крючков отводит в сторону Ольпенского и говорит ему.)*

Крючков. Знаешь, что про тебя сказал Статкевич?

Ольпенский. А что?

Крючков. Он уверял, что ты не шляхтич.

Ольпенский. Что! Он посмел меня так оскорбить? Вот я уже докажу ему мое шляхетство!

Крючков. Не при мне! Как уеду, тогда с ним и расправишься. *(Отходит и отзывает в сторону Статкевича.)* Ты знаешь? Тебя Ольпенский назвал мужиком.

Статкевич. Он посмел обозвать меня мужиком? Мне сам пан Юрий Кобьшинский грамоту подписал. Да я ему на его же шкуре свое шляхетство выпишу. *(Бросается к Ольпенскому, и начинается драка.)*

Липский. Наияснейшая Корона! Шляхта перепилась и затеяла драку. Ради бога, разнимите их, а то и с вас будет штраф причитаться.

Крючков. Не ко мне, не ко мне — пусть в суд подают, тогда приеду на следствие! Будьте здоровы! *(Уходит с Писулькиным.)*

Тихон. Виват, Наияснейшая Корона!

Все *(кроме дерущихся)*. Виват, Наияснейшая Корона!

(Занавес опускается, оставив впереди сцены спящего Куторгу; тот просыпается.)

Куторга. Что? Уже разошлись? А там слышна и драка? Правду говорит пословица: пинская шляхта как напьется, то обязательно подерется. *(К публике.)* Да и вы уже, уважаемые Панове, спать хотите? А что — разве неправда. Ну, так

№ 9

Я хотел бы извиниться
Перед всеми в этом зале
За тот грех, как говорится,
Что мы здесь чуть перебрали.
Вы счастливую развязку
Пинской шляхте подарите:
Похлопайте, коль нетяжко,
Да и с богом, спать идите!

Конец

Перевод с белорусского,
1991

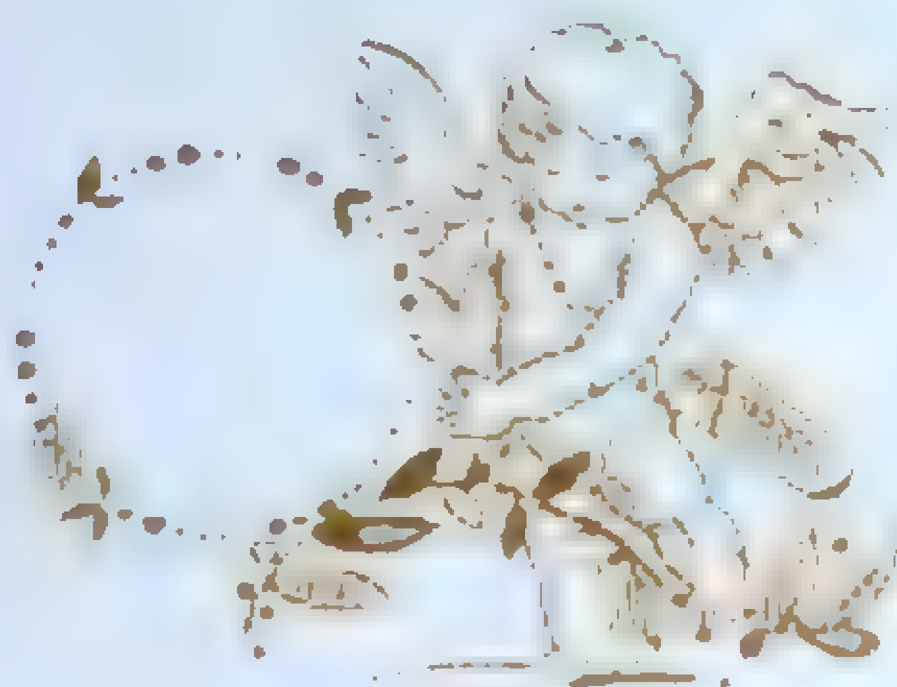

Кастусь ВЕРАНІЦЫН

ТАРАС на ПАРНАСЕ

Тарас на Парнасе

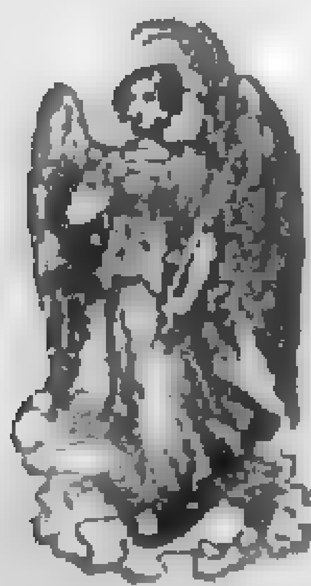

I

Ці знаў хто з вас, браткі, Тараса,
Што палясоўшчыкам служыў?
На Пуцявішчы, у Панаса,
Ён там ля лазні блізка жыў.

Што ж, чалавек ён быў рахманы,
Гарэлкі і ў губу ён не браў,
Затое ў ласцы быў у пана —
Яго пан дужа шанаваў.

Любіла тож Тараса й паня,
І войт ні разу не збрахаў,
Затое ж ён балота з рання
Да цёмнай ночы пільнаваў.

Чуць золак — стрэльбу ён за плечы,
Заткнець сякеру за паяс,—
Заўсёды ходзіць бор сцярэгчы
І птушак біць з ружжа Тарас.

Хадзіў ці многа ён, ці мала,
Ды толькі нешта адзін раз
Бяда ў бары яго спаткала...
Вось як казаў нам сам Тарас.

II

«На самага Кузьму-Дзям'яна
Пайшоў я ў наспы між імхоў.
(Устаў я нешта дужа рана,—
Здаецца, з першых петухоў).

Іду сабе я памаленьку,
Але й на пень крыху прысеў,
Аж тут — лоп-лоп! — цераз дарогу
Як быццам цецярук зляцеў.

Злажыўся стрэльбай — кляпсь! — не паліць!
Крамзель з другога! — не пякець!
Гляджу — аж вось з-за елі валіць
Як ёсць хароміна-мядзведзь!

Хоць не нужлівы я дзяціна,
Але затросся, як асіна,
Зубом, бы цюцька, ляскачу.
Аж бачу — зломана лясіна,
Уздумаў: дай-ка ўскачу!

III

Скакнуў — не трапіў, паслізнуўся
І ў яму старчаком лячу!
Ляцеў... ляцеў... — як разануўся,—
Аж стала зелена ўваччу!

Ляцеў ці доўга так, ці мала,
Таго ніяк я не ўцямлю,
Але ўжо ладна рассвітала,
Як я зваліўся на зямлю.

Устаў з зямлі, абкалаціўся,—
Бо быў ў гразі я, як свіння,
І доўга сам сабе дзівіўся,
Дзе апынуўся гэта я?

Рукой паскробшы каля вуха,
Дастаў з табакай рагавень[2]
І храпы напіхаў цяртухай,—
Бо не ўжываў я цэлы дзень!

Як прасвятлелі мае вочы,
Мядзведзя я ўжо не шукаў.
Закінуў стрэльбу я за плечы
І па бакох глядзець пачаў.

IV

Авохці мне! як там прыгожа!..
Ну, быццам хто намаляваў!
Чырвоны краскі, мак і рожа,—
Ну, як сукенку хто паслаў!

І птушкі ёсць там, дужа стройна
Пяюць, палепш за салаўя!
Авохці мне! авой! авой-я!
Куды патрапіў гэта я?

Стаяў я доўга і дзівіўся,
Разявіў зяпу і глядзеў,
Аж вось адкулека з'явіўся —
Ці то прыйшоў, ці прыляцеў —

Хлапчына нейкі круглалікі,
Увесь курчавы, як баран,
І за плячмі ў яго вялікі
Прычэплен лук быў і каўчан.

— Адкуль, куды дарога гэта? —
Спытаўся ў хлопчыка той час.
— Дарога гэта з таго света,
Ідзе прамою на Парнас! —

Сказаўшы, хлопчык таго часу
На крыллях шпарка паляцеў,
Дарогу ж паказаць Тарасу,
Не меўшы часу, не хацеў.

V

Падумаў я тады нямнога:
Што за шайтан Парнас такі?
Пайшоў я проста тэй дарогай
Узяўшы ў рукі добры кій.

Прайшоў вёрст дзесяць тэй дарогай,
Аж бачу я — гара стаіць,
А пад гарой народу многа,
Як бы кірмаш які кіпіць.

Прыйшоў я бліжай, што за ліха:
Народ не просты, ўсё паны.
Хто дужа шпарка, хто паціху,
Ўсе лезуць на гару яны,

Як жыды ў школе, галасуюць,
Гатоў адзін другога з'есць,
Бо кожны морду ўперад суець,
Каб першым на гару узлесць.

VI

Усе з сабой цягаюць кніжкі —
Аж з іншых пот руччом плюшчыць,
Друг дружцы выціскаюць кішкі...
Вось нехта прамеж іх пішчыць:

«Памалу, братцы, не давіце
Мой хвільятон вы і *«Пчалу»*,
Мяне ж самога прапусціце;
Ай, не дзяржыце ж за палу!

А не, дык, дадушы, ў газеце
Я вас аблаю на ўвесь свет,
Як Гогаля у прошлым леце,—
Я ж сам рэдахтар ўсіх газет!» [3]

Гляджу сабе — аж гэта сівы,
Кароткі, тоўсты, як кабан,
Плюгавы, дужа некрасівы,
Крычыць, як ашалелы, пан.

Нясе вялікі мех пан гэты,
Паўным-паўнюсенька набіт.
Усё там кніжкі ды газеты,
Ну, як каробачнік ці жыд.

Таварыш [4] поплеч з ім ідзе
І несці кніжкі пасабляе,
А сам граматыку нясе,
Што ў семінар'ях вывучаюць.

Вось нехта, сеўшы ў тарантасе [5],
На гору цягнецца трушком:
Знаць, любяць тых і на Парнасе,
Хто ездзіць конна,— не пяшком.

VII

Во, нешта разам зашумелі,
Народ раздаўся на канцы,
І, як бы птушкі, праляцелі
Чатыры добрых малайцы.

Народ то быў ўжо не такоўскі:
Сам Пушкін, Лермантаў, Жукоўскі
І Гогаль шпарка каля нас
Прайшлі, бы павы, на Парнас.

Ну, словам, многа тут народу
Сабралась лезці на Парнас:
Былі паны, было і зброду,
Як часам і на свеце ў нас.

Праміж людзей і я штурхаўся
І цiснуўся, што ёсць пары;
Вось чуць-не-чуць такі прабраўся
І лезу проста да гары.

VIII

Узлез. Гляджу — аж хата нова
Стаіць, зазвычай панскі двор,
Кругом абнесен тын яловы:
Нябось, не плох — не ўлезе вор!

А на дварэ тым свінні ходзяць,
Каровы, козы, бараны...
Знаць, і багі хазяйства водзяць,
Калі свіней дзяржаць яны.

На грошы ў тронкі тут гуляюць
Парнаскі хлопцы-дзецюкі,
А хто капейкі з іх не мае ц ь,
Той лупіць проста на шляхі [6].

Улез к багам тады я ў хату...
Авохці мне! ні даць ні ўзяць
Як у казарме там саўдатаў —
Багоў — не можна й сашчытаць!

IX

Тарасу ліха што здаецца,—
Ну, як бы ў рандзе [7] ён сядзіць:
Хто піпку курыць, хто смяецца,
А іншы песню буруздзіць.

Глядзіць ён, аж на лаўцы шыюць
Шаўцы багіням хадакі,
Багіні ж у начоўках мыюць
Багам кашулі і парткі.

Сатурн там, лыкі размачыўшы,
Падвіркай [8] лапці падплятаў;
Па свеце добра пахадзіўшы,
Лапцей ён многа натаптаў.

Нептун на лаўцы чыніць сеці
І восці садзіць на шасты,
Пры ім жа, мусіць, яго дзеці
Дзіравы ладзяць нераты.

X

Вось б'юцца Марс ды з Геркулесам,
А Геркулес, як той мядзведзь,—
Каб цешыць старага Зевеса,
Хахол ён Марсу добра мнець.

Зевес жа наўзніч лёг на печы,
Сярмягу ў голавы паклаў...
Ён грэў на печы стары плечы
І нешта ў барадзе шукаў.

Во перад люстрам задам меліць
І маслам мажа валасы
Ды нечым белым твар свой беліць
Венера, знаць, дзеля красы.

Амур жа з дзеўкамі жартуе,
Ну, проста смех ажно бярэ!
То ён знянацку пацалуе,
То хустку з галавы здзярэ;

То на гармоніку зайграе,
То німхвам песню запяе,
То адным вокам заміргае,
Як быццам ён каго заве.

XI

Вось затраслася ўся гара:
Зевес на печы зварухнуўся,
Зяўнуў і дужа пацягнуўся
Ды кажа: «Есці ўжо пара!»

Тады праворна дзеўка Геба
Гарэлкі ў чаркі наліла
І, як жарон, букатку [9] хлеба,
Прынёсшы,— бразь! — сярод стала!

Яна ў наймiткі ў неба ўзята,
Каб есць варыць і плацці мыць.
Нябось, не дарам яе плата —
Ці лёгка столькіх накарміць?!

Во, з усяго сабраліся неба!
Як таракані каля хлеба,
Багі паселі ўкруг стала,
І стравы смачны з печы Геба
Насіць да столу пачала.

XII

Найперш дала яна капусту,
Тады са скваркамі кулеш,
На малацэ крупеню густу
Дае уволю, толькі еш!

І з пастаялкай жур сцюдзёны,
А з кашы сала аж цякло,
Ды і гусяціны пражонай
Уволю ўсім багом было.

Як узнясла ж на стол кілбасы,
Бліны аўсяны ў рэшаце,
Аж слінкі пацяклі ў Тараса
І забурчэла ў жываце.

Гарэлку піць багі пачалі
З насадкі [10] ў чаркі так і льюць!
Падпіўшы, песні запяялі
Ну, як у рандзе, ўсе пяюць.

Бах сп'яну пеў такі прыпеўкі,
Што аж няможна гаварыць,
Аж засароміліся дзеўкі,
Так стаў ён брыдка развадзіць.

А Зеўс тымчасам насцябаўся,
Што носам чуць зямлю не рыў,—
Ён вочы плюшчыў і ківаўся
Ды быццам нешта гаварыў.

Хоць не маё то, праўда, дзела,
Не след мне можа і казаць,
Любіў ён цешыць грэшна цела
Ды часам лоўка падгуляць.

XIII

Але багі такі усталі,
Як ўсё паелі, папілі.
Во... разам у дуду зайгралі,
Скакаць багіні пачалі.

Узяўшы хустачку, Венера
Пайшла *«мяцеліцу»* скакаць.
Прыгожа, стройна цераз меру,
Пяром не можна апісаць.

Чырвона, тоўста, круглаліца
І вочы, як на калясе,
Як жар, гарыць яе спадніца,
Істужкі ўплецены ў касе.

Хапіўшы кілішак гарэлкі,
Амур яшчэ павесялеў —
Іграць пачаў ён у сьвірэлку
І дзеўкам стройна песні пеў.

Нептун з прыгожанькай наядай [11]
Пайшоў ўпрысядку *«казака»*, —
Нябось, і у старога гада
Кроў грае, як у дзецюка.

А во і сам Юпітэр з Вестай,—
Пусціўся, стары хрэн, у пляс,
Як бы жаніх перад нявестай,
Заткнуў ён рукі за пояс.

А во і Марс у новых ботах;
Ён, мусіць, ботаў не жалеў,
Бо з німхвамі скакаў да поту,
Гуляў у жмуркі і шалеў.

І кожны бог так расплясаўся,
Што аж не можна удзяржаць.
А хто гарэлкі насцябаўся,
Таго пад лаўку клалі спаць.

XIV

Калі зайграў дудар «*скакуху*»,
Ніяк Тарас наш не ўцярпеў,
І ад парогу што ёсць духу,
Скакаць на хату паляцеў.

Як стаў прыстуківаць атопкам —
Аж рот разінулі багі...
То ён прысвісне, то прытопне,
То шпарка пойдзе у круті.

Глядзеў Юпітэр і дзівіўся,
І пад дуду ў далоні біў,
Ў канцы к Тарасу прыбліжыўся
І так яго перапыніў:

«А ты адкулечка, прыяцель?
За чым прыйшоў на наш Парнас?
Ты хто такі? Ты не пісацель?»
«Не, мой панок! — сказаў Тарас, —

— Я палясоўшчык з Пуцявішча,
Чуць золак сёння са двара,
Прыйшоў сюды я апаўдні шчэ,
Ды ўжо й дадому мне пара.

Ці не была б, паночак, ласка
Адсюль дамоў мяне завесць?
Хадзіўшы па гары Парнаскай,
Мне дужа захацелась есць.

Ды і сварыцца будзе жонка,
Што я дасюлечка не йду.
Куды ж ісці, ў яку старонку,
Калі дарогі не знайду?»

XV

Кіўнуў Зевес — і мігам Геба
Крупені ў міску наліла
І добрую краюху хлеба,
Сказаўшы: «еш»,— мне падала.

Крупені ўволю пахлябаўшы,
Усіх падзякаваў багоў;
Хатуль за плечы прывязаўшы,
Сабраўся ўжо ісці дамоў.

Але зехвіры падхапілі,
Хто за руку, хто за пояс,
І, як бы птушкі, паташчылі
Яны мяне цераз Парнас.

Няслі на крыллях, быццам вецер,
І проста прынясді ў наш лес.
Гляджу я: мусіць ужо вечар,
Бо маладзік на неба ўзлез...»

З тых пор Тарас ужо не ходзіць
Так дужа рана па лясах,
А дзеля гэтага не шкодзіць
Бярвенне красці па начах.

Дык вось што бачыў наш Тарас,
К багам узлезшы на Парнас.
Ён гэта мне апавядаў,
А я ў паперку запісаў.

[1] Народнае свята глыбокай восенню (1/13 лістапада). Кузьма і Дзям'ян — апекуны кавалёў.

[2] Табакерка з рога.

[3] Маецца на ўвазе Хведар Булгарын (Фадзей Венядзіктавіч; 24.06/05.07.1789—01/13.09.1859) — расейскі журналіст і пісьменнік, агент царскай ахранкі, беларус паходжаннем (маёнтак Пыращава на сучаснай Вуздзеншчыне), выдавец (сумесна з М.Грэчам) афіцыёзнай газеты «Северная пчела». Менавіта яму прысвяціў А. Пушкін з'едлівую эпіграму, назваўшы яго Відокам (вядомы ў свой час французскі шпіён):

Не то беда, Авдей Флюгарин,
Что родом ты не русский барин,
Что на Парнасе ты цыган,
Что в свете ты Видок Флюгарин:
Беда, что скучен твой роман.

[4] Маецца на ўвазе Мікалай Грэч (1787—1867) — педагог і журналіст. Ягоны дзед (Johann-Ernst Gretsch) паходзіў з Прусіі.

[5] Намёк на Уладзімера Салагуба (1813—1882) — вядомага сваім часам расейскага пісьменніка, мемуарыста; аўтара аповесці «Тарантас» (1845). Ягоны бацька Аляксандар Іванавіч Салагуб (1787—1843) — цырымоніймайстар, тайны радца; згаданы А.Пушкіным у ў «Яўгеніі Анегіне» (*«Гуляе вечны Салагуб»*).

[6] У пстрычкі (ад ням. *schlagen*).

[7] У карчме.

[8] Лапатным шылам.

[9] Бохан.

[10] Пасудзіна з рыльцам.

[11] Німфай.

Taras on Parnassus

Translated from Belarusian by ***Vera Rich***

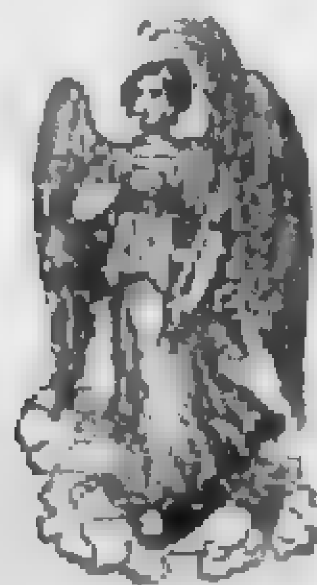

I

I wonder, friends, did it betide that
You knew the forester, Taras?
In Puciavišča, close beside the
Bath-house, he boarded with Panas.

Well, he was a meek man, and never
Did liquor enter in his mouth!
Thus he stood high in the Squire's favour —
The Squire esteemed him well in truth.

The Lady liked him too, the bailiff
To him no slander could indict.
For from the break of dawn he daily
Watched o'er the marshes till black night.

At the first gleam of light, he'd shoulder
His gun, tuck axe in belt just so,
Then off to guard the forest boldly
And shoot birds our Taras would go.

Whether he roamed for long or little,
Only one time did it befall
That in the woods some trouble hit him
This is how Taras told it all.

II

«On Cosmas-Damian day, in season,
Hunting for black-cock I did go:
I was up early for that reason,
I'd risen at the first cock-crow.

And as I made my way, it happened
I sat down on a stump to rest
And then, something came flap-flap-flapping,
Maybe a black-cock, so I guessed.

I aimed my gun. Click! A misfire, I
Tried the spare flint! It didn't catch!
I looked! From out behind the fir-tree

Stalked a colossal bear! I watched:

Then, though I am no child to shiver
With fear I like aspen quivered.
My teeth were chattering like a pup's.
I looked round — saw some timber riven,
And thought: that's where I must jump up!

III

I jumped — but missed my foothold, slipping!
Headlong into a pit I fly.
I flew, flew — bumped my head to splitting–
Then all went green before my eyes.

Whether I flew for long or little,
There is no way that I can tell.
But the full daylight was a-glitter,
When down upon the ground I fell.

I got up, shook myself (for covered
I was with mud, just like a sow)
And very, very much I wondered
Quite where I had arrived just now.

I gave my ear a thorough scratching,
From my pouch took my 'baccy-horn
And into my snout started packing
Snuff — it was the first time that morn!

When my eyes once more saw daylight
I gave up searching for the bear,
I shouldered up my gun and straightway
Started to look around me there.

IV

My goodness gracious! All so pretty!
Like painted picture, and no doubt!
Red blossoms, poppies, roses glittered —
Like a maiden's skirt spread out.

And there were birds there, very sweetly,
Better than nightingales they did sing!
My goodness gracious! Lost completely!
Where came I in my wandering?

I stood a long time, greatly wondered,
Mouth gaping, I looked round once more,
Then suddenly appeared from somewhere —
Walking, or flying, I'm not sure —

A small boy, with a chubby visage,
All curly-headed, like a ram,
And from his shoulder there, a quiver
And likewise a great bow did hang.

«Whence does this road come from and whither?»
I questioned the lad in this fashion.
«'Tis from the other world, and thither
It leads all the way to Parnassus!»

Thus having spoken, the lad swiftly
Took wing, flew off without delay,
Having no time, he was not wishful
To show to poor Taras the way.

V

Then for a while I stood and pondered:
Parnassus — what the devil's that?
Then up the road I went straight onward,
With a good cudgel in my hand.

I went some nine miles on that highway
There I beheld a mountain tall,
And at the mountain-foot, a mighty
Throng, like a market on the boil.

I came up closer — what the devil?
Not simple folk, lords great and fine!
Some swift, some slow, but from the level
Plain, up the mountainside they climb!

And all, as if in *shul*, are keening,
And each would eat the other up,
For each shoved his snout forward, meaning
To be first at the mountain top.

VI

And all of them dragged books behind them,
From some sweat trickled like a stream,
One kicked his fellow's guts unkindly,
And sudden one of them did scream:

«Slowly, my brothers! Please stop choking,
My feuilleton, and the dear *Bee!*
Pray do not hang so on my coat-tails!
Unhand me, fellows, instantly!

Else, 'pon my soul, I'll write and scold you
For the whole world to read, no less,
As only last year I did Gogol!
For now I edit all the press!»

I took a look. He was grey-hoary,
Stocky and thick-set like a boar,
And ugly, most unlovely, surely,
Like a madman raged this lord.

A knapsack large this lord bore, laden,
Full up as far as it would go,
And everything was books and papers,
A Jew or peddler looks just so!

His comrade close behind did come,
To help him lug the books of knowledge,
With his own grammar book, the one
They use in Teachers' Training College.

And one, ensconced in *tarantass* is
Slowly hauled up the mountain-side;
It seems that even on Parnassus
They like you better if you ride!

VII

But now came buzzing and a flurry,
Swift the crowd parted to both sides,
And, like birds flying, through them hurried
Four fellows true and bold besides.

And every one of them a toff, see!
'Twas Pushkin, Lermontov, Zhukovskiy,
And Gogol; swiftly they did pass us,
Pressed on, like peacocks, to Parnassus.

In short, there had assembled plenty
Of folk, wanting to climb Parnassus.
Riff-raff there were, and also gentry,
Just as here in our world it passes.

I likewise pushed between the people.
Pressing away with might and main;
At last I won through, slowly creeping,
And to the mountain slopes did gain.

VIII

I reached the top. And there I found a
House, like a mansion new and fair,
By a wooden fence surrounded;
Quite strong, - no thief would break in there!

And in the courtyard pigs were roaming,
And likewise goats and rams and dogs...
It seems the gods go in for farming,
If they are really raising hogs.

And there the young blades of Parnassus
Played stick-knife — 'twas for money-stakes,
Or if someone were short of cash, a
Forfeit he'd pledge to undertake.

There to the gods' home climbed I boldly:
Goodness! Nor give nor take, the same
Number as in a camp of soldiers-
The score of gods no man can name.

IX

To Taras it all seemed astounding,
It seemed that he was in an inn,
Some smoking pipes, some laughing loudly,
While others meanwhile songs did sing,

He looked round: on the bench were cobblers
Sewing the goddesses new shoon,
Goddesses at the tubs were washing
Shirts for the gods, and pantaloons.

Saturn was there: he'd steeped some bast and
Was weaving sandals with an awl;
Much in the world he'd walked, hence fast he'd
Worn out his sandals, one and all.

Neptune sat weaving nets and tending
His fish prong, new spikes in it set.
By him his sons, it seemed were mending
The tears and tatters in their nets..

X

There Hercules with Mars was fighting,
And like a bear, bold Hercules
Crushed Mars's top-knot in his mighty
Grip — how the sight old Zeus did please!

For Zeus upon the stove law sprawling,
His great-coat folded 'neath his head.
His old bones on the stove he's warming,
And hunting trouble in his beard.

Before her mirror, Venus lightly
Greased her hair, gave her bum a shake.
With something white her face she whitened,
All this, you know, for beauty's sake.

While Cupid with the girls was jesting,
It really made me laugh to see!
One in a kiss he'd swiftly press, or
Snatch at a kerchief suddenly.

Now on the zither he would tinkle
A tune or sing the nymphs a song,
Or with one eye he'd start a-winking,
As if he wished to call someone.

XI

But now the mountain trembled, lo!
Zeus on the stove had started rousing,
Yawned, stretched himself awake from drowsing,
And said: «It's time to eat, you know!»

Hebe, a maiden mighty fair, now
Brandy into the mugs did pour,
And a loaf, millstone-size did bear in,
And, bang! She slammed it on the board!

She works as housekeeper in heaven,
To boil the pots and wash the clothes.
She surely earns her keep! Whoever
Would have the art to feed that host?!

From the whole heaven then, approaching,
Round the loaf flocking like cockroaches,
The gods came, sitting down in droves,
And Hebe brought in, swift in motion,
Savoury dishes from the stove.

XII

First of all she gave them cabbage,
Then gruel served with crackling crisp,
Then, brimming with new milk came porridge,
Just eat as much as you might wish!

Top-of-the-milk with cold oat-jelly.
Then buckwheat swimming with pork-fat,
Then came fried goose, tasty and filling,
Enough for all the gods at that!

But when the sausages she brought them,
Bore in the sieve oat-pancakes fried,
Taras could feel his mouth a-watering,
He started rumbling then, inside.

The gods on brandy now beginning,
From pitchers into mugs poured out,
And tipsily, they started singing,
Chorusing like a tavern rout.

Bacchus, who'd grown quite drunk and bleary
Sang ballads which one shouldn't name,
So that the maidens blushed to hear them,
So crudely sang he, without shame.

And Zeus became so drunk, he nearly
His nose into the earth did sink,
He staggered, swayed, all round him peering,
And tried something to say (I think).

As for the rest, it's not my business,
'Tis not for me such things to tell,
He liked thus to indulge the sinful
Flesh, and at times to revel well!

XIII

But now the gods were growing weary,
All eaten and drunk up at last.
Then bagpipes played a tune so cheery,
The goddesses began to dance.

Taking a kerchief, Venus, prancing,
Began the «Snowstorm Reel» so well.
Such lovely, fair, expressive dancing,
So that the pen could never tell.

Rosy and plump, face round and bonny,
And eyes that rolled this way and that;
Like fire her skirt glowed, brightly, strongly,
Ribbons were woven in her plait.

Again his mug with brandy filling
Cupid became more merry still,
Upon the flute he started trilling,
Sang to the girls with sweetest will.

And Neptune, with a pretty naiad,
Started a jumping Cossack step;
You see, even in this old viper,
The blood, as in a young lad, leapt.

And Jupiter, Vesta beside him,
He too, old stick, began to dance
Like a bridegroom before his bride, he
With arms akimbo, boldly pranced,

And Mars, in fine new boots of leather —
He did not spare his boots, you know —
Danced with the nymphs until he sweated,
Played hide-and-seek, and revelled so.

And each god danced so hard, he couldn't
Keep upright on his feet at all;
And those who'd drunk more than they should were
Laid 'neath the bench there, one and all.

XIV

But then a «Fling» the piper played, and
Taras no longer could keep still,
Leaped from the theshold, might and main he
Began to dance with all his will.

How he set his feet a-thumping,
So the gods stood agape to see,
Now he whistled, now came stamping,
Now was circling rapidly.

Jupiter looked on, entrancéd,
To the pipes' rhythm clapped awhile;
Finally, he approached the dancer,
And stopped him, speaking in this style:

«Where have you come from, friend? Say truly
Why you have come up to Parnassus?
Who are you? Not a writer, surely?»
«Oh no, Squire!» Swiftly came Taras's

Words: «I'm the Pusciavišča woodsman.
Up from my yard at dawn today,
I came here before noon. But, goodness,
It's time I went my homeward way.

So please Squire, will you be so gracious
To help me to get home from here?
For, wandering upon Parnassus
I've got an appetite, I fear!

And what my wife will have to say, Squire,
If I do not get home on time!
So how should I go, in which way, Squire,
If the road I cannot find?»

XV

Zeus waved his hand, and straightway, Hebe
Ladled some groats into a bowl,
Cut a great hunk of bread, said: «Please ye
To eat!» and gave it me, good soul.

When of the groats my fill I'd eaten,
I paid the gods the thanks I owed,
And, buckling on my satchel neatly,
I was already for the road.

But then the Zephyrs seized me swiftly,
One the arm, one the belt, and there
Like birds did carry me off, passing,
High aloft over Parnassus.

On wings they bore me, like the breezes,
Straight to our forest they did fly.
I looked: it seemed already evening,
For a new moon was in the sky...'

Now, since that time, Taras won't venture
Into the forest at first light,
So you're safe, if it's your intention
To steal some firewood in the night.

Well, that's the vision that Taras had
When to the gods he climbed Parnassus.
He told me all the tale, indeed;
I wrote it down for folk to read.

Тарас на Парнас

Преведе от беларуски ***Найден Вълчев***

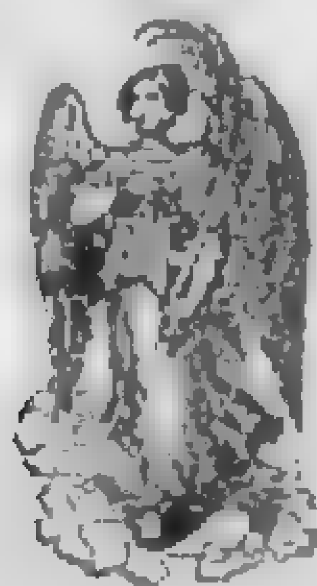

I

Та ще ми кажете ли вкратце
дали познавате Тарас?
Във Пуцявишчи той е, братци,
пъдар и горски у Панас.

Душица кротка и разбрана,
не слага капка във уста,
спечелил обичта на пана
живял си тихо на света

и уважавала го тука
и господарката, че той —
без войнска служба и обука,
им бил безсменен часовой.

Май-май ще съмва, цев нарамил
и брадва втъкнал под колан,
след миг да го съзрете само
как дига пушката и «дан!» —

геракът тупва сред полето.
Така вървяло, ала там
веднъж в беда попада. Ето
как той разказа ни я сам.

II

«На връх оброка на ковача —
Кузма-Дамяновият ден,
в несъмнало, преварил здрача,
за лов се дигнал натъкмен,

преди петли да са пропяли
вървя си аз и те го те —
глухар съзирам. — «Щрак!» — не пали,
«щрак!» — втора цев — и тя не ще!

Какво я, пущина, прихваща
и що за ден е този ден!
А гледам клони как разклаща,
ръмжи и мечка срещу мен.

Не съм плашлив, не съм от вчера,
ала като листо треперя
и тракам зъби, срам не срам.
Добре че ров се там намери,
та вмиг си рекох: скачай там!

III

Че скочих — скочих,но се хлъзнах
и по очи, и стърчешком
не в ров, а в пропаст съм и възнак
в зелен се свличам горолом.

Летял съм — колко? — сам не зная,
като ударен съм от гръм,
но гледам — съмнало. На края
съм спрял. На твърда почва съм.

Ала къде съм? От премала
гърбът ми още се тресе
и целият съм овъргалян
като окаляно прасе.

Отръсках се, във джоба бръкнах —
кутийката е на лице
и даже вика — що не смръкнеш,
Тарас, и стиска емфийце?

И се съвзех. Ни мрак, ни мечка.
Приклада галя с кална длан,
око отварям без засечка,
но гледам като изтърван.

IV

Ах боже мой! Какви чертози!
Като че някой е разстлал
килим със макове и рози
върху самия ветровал.

И птици пеят — по-красиво
от славейчето! С дивен глас!
И си прошепвам боязливо:
— А бе къде попаднах аз?

Стоя и ням и шашардисан,
стоя с провесено чене
и — хоп! — от нейде появи се,
ма къдраво като овне,

едно момченце. На гърба му
копчан и лък... И питам аз:
— За де отива пътя стръмен?
— За де отива? За Парнас!

Пророни го и отлетя си,
наново май че на крила...
Тарасе, рекох си, Тарасе,
не път пред теб е, а мъгла.

V

Почуда като рог ме ръгна:
какво е пък това Парнас?
Отсякох си кривак и тръгнах
нагоре към Парнас и аз.

Бая му път ударих. Гледам
виши се връх пред моя взор,
а пък под него във безреда
народ като на селски сбор.

И само панове. Талази
добри другарки на греха,
но всеки гледа да пролази
нагоре някак към върха.

Буботят, бутат се, писукат
като еврейчета във клас
и всеки бори се за слука
как пръв да стигне на Парнас.

VI

И всеки носи свойта книжка,
и пот на ручеи тече...
Редят се лакет, стон, въздишка,
хрипти притиснато гласче:

— Пуснете ме напред да мина
със фейлетона си в «Пчела»[1],
пуснете ме, ви казвам, инак
ще пусна зъби и жила,

във своите вестници бих могъл
да ви изреждам до безкрай,
тъй както лани есен Гогол
погалил бях с лисичи лай...

И гледам този тлъст и нисък
и нищо й никакъв абдал
като надава тънък писък
как мъкне цял голям чувал.

Догоре пълен, както пълни
чувал евреин вехтошар,
със вестничета безакълни,
със книжки с шарка и без шар.

Другарят му, и той в тълпата[2],
върви напред, проправя път
с граматиката, по която
семинаристите кълват.

Зад него чаткат и копита,
скрипти файтонско колело[3].
Бе май и на Парнас се считат
кой пеш е, кой на возило.

VII

Тълпата нещо умълча се,
стишиха се и глъч и вик,
че четири чела прекрасни
се появиха в този миг.

Да, не таковски, онаковски,
не някакво безлично аз,
а Пушкин, Лермонтов, Жуковски
и Гогол кацнаха сред нас.

Така е, братци мои, вижте —
като навсъде и у нас
стремят се панове и нищи
към върховете на Парнас.

И аз, в навалицата влязъл,
макар загубил си дъха,
надвил на страх и на боязън
пълзя нагоре към върха.

VIII

И изпълзях. И къща нова
и пански двор съзирам как
ограждат тараби елхови.
Да не пристъпва чужди крак.

Прасета виждам, виждам крави,
кози, овчици — значи че
на боговете им се нрави
живот и тук да си тече.

И тумбичка деца играят —
подхвърлят грош, залагат два,
а който няма, той си знае:
ще бъде с чукната глава.

Навлязъл вътре — изумено
очи облещвам: редове
като в казарма наредени
непреброими богове!

IX

О, мой Тарасе, проста душо,
ти като в кръчма тук следиш
как този пее, онзи пуши,
как трети смее се... А виж,

виж как шивачки разкрасяват
богински гъвкави тела
и как богините оправят
богопримамващи легла...

Сатурн със шило във ръцете
цървул е взел, че в своя хал
по свойте пътища, сметнете,
цървули колко е съдрал.

Нептун конопени тегели
опъва по полегнал пръг
и гледа мрежи за сардели
нептунчетата как плетат.

X

А Марс и Херкулес се спречкват
и Херкулес — озъбен барс,
по-чер и от онази мечка
натупва селянина Марс.

За Зевс това са сто награди
и хубав му е този ден.
Той топли рамена и глади
брада от печката блажен.

Присвила устнички череши
пред огледалото видях
лице да пудри, кок да реши
сама Венера между тях.

Амур момичетата гони:
целуне някое, след миг
без дума даже да пророни
ощипе друго златолик

и взел хармониката стара,
ведно със нимфите запял,
око на трето ще удари,
за скрита среща знак му дал.

XI

И гръмва цяла планината.
А стоплил плешки и ребра
Зевс бавно пита лежешката:
— Не е ли време за софра?

И ей я Хеба, вейка слаба,
женица сръчна с поглед плах,
наляла чашите и хляба
как вече чупи между тях.

Наемница е, ала брани
пред всички твърди правила,
че инак как ли ще изхрани
тя тука толкова гърла?

Като хлебарки в кръг веднага
се сбраха всички божества
и Хеба почна да им слага
какви не вкусни ядива.

XII

Почни със зелето. По мъжки
гребни булгур, топни гулаш,
че следва каша, следват пръжки,
че мляко сипват. Пий и яж!

С напитки трезви и студени,
и със сланинка, и със лук,
с цвекло и с гъски зачервени —
със връх отрупано бе тук.

Когато Хеба рече вече
да слага и катми с колбас,
черва закуркаха, потече
и слюнката на ваш Тарас.

След всичко, то се знае, ред е
да каже някой: — Вино дай! —
и пийнали си боговете
запяха песнички накрай.

А Бакхус тъй се разпищоли,
словца такива затъкми
и пил от всички алкохоли
момичетата засрами.

Зевс сам говори си за нещо,
задава някому въпрос,
но кьор кютук пиян се блещи
и в масата забива нос.

Да го осъждам аз — ка щяло!
Това друг нека го реши.
Обичаше той свойто тяло
с добър гуляй да утеши.

XIII

Приспива пустото му вино,
но свирна свирка и събра
във миг красивите богини
за танци, братци, и хора.

Развяла кърпичка Венера
мете «метелица» в захлас [4]
и няма кой мегдан да мери
със нея и на връх Парнас.

Червена, сочна, кръглолика,
очи искрат, пола трепти —
не може да опише никой
неземните ѝ красоти.

Амурчо май се е нафиркал,
от другите не се дели,
надува пъстрата си свирка,
момичетата весели.

Нептун пред нимфите за нищо
не спирва клякането, че
запуши старото бунище
като огнище на момче.

Погледай Юпитер със Веста
как скача, пръча му със пръч,
и като пред сама невеста,
с ръце във пояс, хвърля къч.

Ботуш опънал като шваба,
полита Марс, не бит сега,
и нимфите във «сляпа баба»
опипва ужким на шега.

Как всички тук се разгуляха,
как пеят както никой път.
Препилите се озоваха
под пейките. И нека спят.

XIV

Но виж че гръмна и «скакуха»
и тук Тарас не се сдържа:
видяха всички, всички чуха
видях аз, братци, без лъжа

как лаптите му полетяха,
как той се вихром завъртя,
че боговете се видяха
накрай със зинали уста.

Следеше Юпитер с възхита
играта, пляскаше с ръце
и се намеси и попита
играча, лек като перце:

— Бе ти от де си бе, приятел?
И как дошел си на Парнас?
И кой си? Да не си писател?
— Не, пане, — рече му Тарас.

От Пуцявишчи съм. От село.
Там горски съм. И съм пъдар.
Озаран рано съм дошел и
ще си се връщам аз, макар

да е далечко, пане мили,
пък на Парнас и огладнях.
Та питам някой ваш не би ли
ме изпроводил,че видях —

аз пътя за назад не зная.
Как сам да тръгна? Накъде?
И като сетя се накрая
жената как ще ме яде...

XV

Със пръсти щракна Зевс и Хеба
чорбица сипа ми завчас,
в носа удари ме дъх хлебен,
чух Хебиното «яж» и аз,

нахранил се,със боговете
сбогувал се с поклон дълбок
за път се стегнах, не усетил
как мен ме вдигат навъзбог,

как крехки нимфи ме понасят
върху криле над цял Парнас
и как след всичко съм сколасал
да зърна месечко у нас.»

От този ден Тарас избягва
да буди нощния простор,
освен когато много трябва
да се открадне някой бор.

Та ето нашият герой
какво видял бе на Парнас.
Така разказа ми го той,
така записах ви го аз.

[1] -има се предвид реакционният литератор Ф.В.Булгарин, редактор на официоза «Северна пчела».

[2] - подразбира се, че става дума за Н.И.Греч – съмишленик и съредактор на Булгарин.

[3] - намек за В.А.Салагуб, който в средата на 19 век публикува повестта си «Карета».

[4] - *«Мяцелица»*, *«Скакуха»* — беларуски национални танци.

Taras en el Parnaso

Traducción del bielorruso de ***Carlos Sherman***

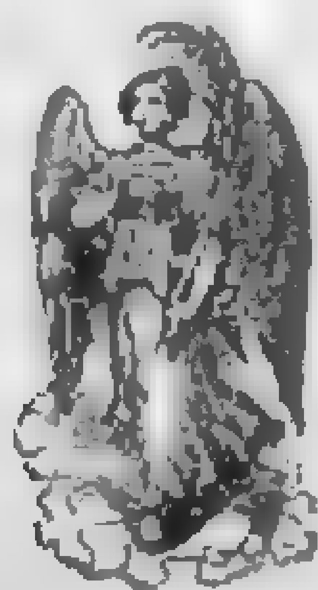

Traducción del bielorruso de Carlos Sherman

Carlos Sherman (25.X.1934, Montevideo, Uruguay – 04.V.2005, Noruega) – traductor, poeta, crítico. Desde 1979 el amigo de la Unión de los escritores de Belarus. Escribió en español, ruso y bielorruso.

Su padre, Rygor Sherman, proveniente de Pinsk, al principio de los años veinte dejó Belarus Occidental y se fue a Sudamérica. Cuando era pequeño Carlos Sherman, junto con su padre, marcharon a Buenos Aires, Argentina, donde cursó la enseñanza secundaria y luego estudió filología (1951-1956). Allí conoció a Pablo Neruda, Jorge Amado y otros escritores. De 1954 a 1956 fué redactor de la editorial Losada y desde 1955 editor jefe del periodico «Mi Pueblo».

En 1956 junto con su familia volvió a Belarus. Trabajó de tornero en la fabrica de cerillas, y después jefe de ventas de una librería en Pinsk (1956-1962). Trabajó fuera de plantilla para el Departamento Bielorruso de la Camara de Comercio de la Unión Soviética. Desde 1964 fué bibliógrafo, desde 1977 fué el jefe del departamento de redacción y publicación de la Yakub Kolas Biblioteca de la Academia de las Ciencias de Belarus. A partir de 1980 se dedicó el trabajo creativo. En 1990 fué el vicepresidente de PEN Centro Bielorruso. Fué también amigo de la Asociacion Internacional de Criticos Literarios.

Empezó a publicar en 1952 en español bajo el seudónimo "Carlos de la Tierra". En prensa desde 1964, en bielorruso desde 1975. Es el autor del poema «Llueve en Karalischećichi» (Minsk, 1984).

Tradujo al español las obras de poetas bielorrusos:

Kullaschov A. «Mi río Besiadz» (1976)

Tank M. «El caballo y el león: Cuento popular» (1976)

Kupala Y., Kolas Y. «Flor de belecho» (1982)

Borodulin R. «El buey negro de mis cuitas... Poesias escogidas» (1985).

En prosa:

Bykov V. «Vivir hasta el alba»; Novela 1980;

Yakimovich A. «El gato, el gallito y la zorra» (1976) y otros.

De español a bielorruso tradujo las obras de N.Guillén, F.García Lorca, P.Neruda, O.Fernández, Gabriel García Márquez y otros.

La traducción del poema «Taras en el Parnaso» está especialmente hecha para esta edición, la cual, en principio, fue pensada en el Fondo Bielorruso de Cultura como la continuación de las anteriores series: poema de Adam Mickevicz «Pan Tadeusz» (1998; 880 paginas), Yakub Kolas «La tierra nueva» (2002; 904 paginas) las dos en bielorruso, polaco y ruso; recopiladas por Jazep Januszkieivcz.

Traducir «Taras» en español lo propuso el escritor bielorruso del pueblo Yanka Bryl (04.VIII.1917 – 25.VII.2006). La traducción se hizo en un tiempo record (15.XI – 07.XII.2002) para un poema de esta longitud.

Esta edición está dedicada al 200 aniversario del nacimiento del iniciador de la nueva literatura bielorrusa V.Dunin-Martsinkyevich (1808—1884) a quien durante mucho tiempo atribuyeron la autoría de «Taras en el Parnaso».

I

No has conocido tú, hermano,
Al guardabosque Taras, que era
De Putiavischi, y vivió cerca,
Junto a Panás, cerca del baño?

Era un hombre muy sereno
Y no bebía el aguardiente,
Lo respetaba el dueño siempre
Porque era diestro el hombre, bueno.

Lo prefería la señora
Y el voit* jamás tuvo una queja,
Salía al alba el hombre alerta
Hacia el pantano y la fronda.

Llevaba el fusil al hombro
Y bajo el cinturón, el hacha,
Cuidaba el bosque a sus anchas,
Cazaba aves a su antojo.

Anduvo poco tiempo o mucho,
Mas cierta vez, pues dio un tropiezo,
Fue un pesar o peor de eso,
Me lo contó Taras, el ducho.

II

Para el Kuzmá-Dziamián** fue el lío,
Quise cazar los urogallos.
Me desperté yo muy temprano,
Al alba aún hacía frío.

Seguí de a poco el sendero,
Vi un tocón, hice un descanso,
Mas divisé ya desde lejos
Un urogallo, ya planeando.

Tomé el arma y no tiraba,
El pedernal falló, ladino.

Entre los pinos salió a gatas
Un oso enorme y se me vino.

No soy cobarde o medroso,
Pero temblé cual hoja al viento,
Di con un tronco seco y roto
Y lo arrojé a su encuentro
Para asustar al fiero oso!

III

Me resbalé y erré de paso,
Fui a dar a un pozo y era enorme!
Volé hacia abajo dando golpes
En las paredes, embarrado.

Volé un rato chico o grande,
No lo entendí al caer, de veras,
Al ver la luz del día entrante
Caí de bruces a la tierra.

Me puse a sacudir la ropa,
Estaba sucio como un cerdo,
Pero era algo que asombra,
Pues dónde estaba, en el infierno?

Yo me rascaba la cabeza,
Saqué mi cuerno del tabaco,
Me puse las narices llenas,
Pues no lo había aspirado.

Se hizo la luz ante mis ojos
Y yo miré por todas partes..
Ya no me preocupaba el oso,
Fusil al hombro, salí a un valle.

IV

Y bueno, vi cosas hermosas,
Como en un cuadro o cuento de hadas
Con amapolas, rosas rojas,
No tanto valle como falda!

También he visto aves cantoras,
Cantaban como el ruiseñor!
Mas, preocupado a deshora,
Me preguntaba: Dónde estoy?

Y me quedé de pie, pasmado,
Te digo, con la boca abierta,
De pronto apareció a mi lado,
Vino volando o de otras eras

Un tipo muy carirredondo
Y enrulado, cual cordero,
Traía un arco sobre el hombro
Y muchas flechas de repuesto.

— Adónde va el camino tuyo? —
Le pregunté a aquel mozo guapo.
— Viene, señor, del otro mundo,
Pero nos lleva al Parnaso. —

Me dijo eso y al instante
Salió volando con sus alas,
Ni me mostró el camino errante,
No tuvo tiempo o tal vez ganas.

V

Y yo pensé en aquel momento:
Qué diablos, pues, será el Parnaso?
Fui caminando, descontento,
Y de bastón sirvióme un palo.

Hice a pie tal vez diez verstas
Y vi ante mí una montaña
Con mucha gente en la ladera,
Más bien, al pie se acumulaba.

Yo me acerqué para enterarme,
No eran pobres los señores,
Trataban de encaramarse
A la montaña, dando voces.

Cual los judíos en la escuela,
Ya discutían de los celos,
Y cada uno en la ladera
Quería ser sólo el primero.

VI

Todos llevaban varios libros,
Bien empapados de sudor,
Y estorbaban de malignos
A quien trepase, pues, mejor.

"Despacio, hermanos, no se maten,
Soy el autor de «La Abeja,"
Permiso, dejen ya que pase,
No me agarren de las prendas!

Si no, lo aclararé en el diario
Para que sepa todo el mundo,
Igual que Gogol hace años,
Pues yo redacto todo a gusto!"•

Y vi que ese tipo cano,
Bajito, pero gordinflón,
Muy feo y poco agraciado,
Gritaba, loco de furor.

Llevaba a rastras todo un saco,
Repleto hasta el borde mismo
De libros, folletines, diarios,
Cual vendedor que busca el sino.

El compañero·· va a su lado,
Le ayuda a llevar el bulto
Con la Gramática a mano
Que impuso para los estudios.

Alguien subió a un viejo carro··
Para subir hasta la cumbre,
Tal vez elogia el Parnaso
A quien no sea transeúnte.

VII

Se oyeron gritos y lamentos,
Abriendo el paso a tropezones
Y como aves en buen vuelo
Pasaron cuatro grandes hombres.

Y todos se quedaron bobos,
Pues Pushkin, Lérmontov con Gógol,
Zhukovski — fuéronse del brazo,
Como faisanes, al Parnaso.

Fue toda una muchedumbre
Que hacia el Parnaso ya trepaba:
Señores, vagos de costumbre,
Como el mundo nuestro ampara.

Entre la gente, a empujones
Yo me metí a toda fuerza
Y fui trepando entre aguijones
Hacia la cumbre de mi gesta.

VIII

Llegué y vi un edificio,
Como una casa de señores
Con una valla, pues de pino
Para embromar a los ladrones.

En ese patio había cerdos,
Carneros, vacas y ovejas.
También los dioses son muy cuerdos
Y viven bien en su hacienda.

Eran toditos jugadores
Y lo hacían por dinero,
Si ya perdía al fin el pobre,
Pues lo dejaban, bueno, en cueros.

Entré a la divina casa
Y me asombré, porque eran tantos
Los dioses entre sala y sala,
Como en cuartel para soldados.

IX

Taras creyó que ya soñaba
Estar sentado en la taberna:
Uno reía, otro fumaba,
Alguien cantaba a voz entera.

Y vio: cosían a su lado
Calzado para cada diosa
Que en canisón iba lavando
Prendas de dioses a esa hora.

Saturno remojó las cintas·
Y reparó sus laptis·· viejos,
Anduvo tanto en esta vida
Que los gastó por los senderos.

Neptuno arregló las redes,
Metió las fisgas en su mango,
Sus hijos en ayuda breve
La nasa rota repararon.

X

Ya lucha Hércules con Marte
Y Hércules parece un oso,
Mas Júpiter ya vio sus artes,
Cuando golpeó a Marte, airoso.

El Júpiter se fue a la cama
Sobre el hogar,· viejo y cansado.
Se calentó así la espalda,
Buscó en la barba, bueno, algo.

La Venus se miró al espejo,
Untó el cabello con aceite,
Se polvoreó el rostro bello
Sin ocultar su gran deleite.

Cupido iba bromeando al vuelo,
Yo me reí a carcajadas:
A una moza le dio un beso,
Quitó el pañuelo a otra muchacha.

Guiñó el ojo a una niña
Como si fuera a tentarla,
Tocó la armónica enseguida,
Cantó, alegre, una tonada.

XI

Tembló de pronto la montaña,
Fue Júpiter que se dio vuelta
Y bostezó desde su cama:
— Llegó la hora y nadie almuerza?!

Una muchacha ágil, Hebe,
Sirvió al instante el aguardiente,
Trajo un pan negro y adrede
Lo puso al centro, entre la gente.

La dio el cielo de sirvienta
Para el trabajo en la cocina.
La vida dura la atormenta,
Por algo sufre esa chica.

Llegaron ya de todo el cielo,
Cual cucarachas agresivas,
Los dioses van tomando asiento
Y Hebe trajo la comida
Del horno con su grato aliento.

XII

Sirvió el repollo de entrada,
Luego las gachas con tocino,
Sopa de leche con cebada,
Y ellos comían, calladitos.

Bebían el kisel· helado,
Tragaban gachas con deleite,
Después un ganso bien asado.
Ya protestaban, pues, los vientres.

Mas Hebe trajo embutidos,
Hojuelas, hechas con avena,
Taras se dijo: — Los envidio,
Mi pobre estómago ya truena.

Bebieron luego el aguardiente,
Y sin cesar, más de la cuenta,
Cantando a gritos de repente,
Igual que en cualquier taberna.

Baco entonó algunas coplas,
Mas ni las puedo repetir,
Le dio vergüenza a las mozas,
Ese rubor aun vive en mí.

Y Júpiter ya estaba alegre,
Con las narices por los suelos,
Cerró los ojos varias veces,
Decía algo que hoy ni entiendo.

Jamás en eso me entrometo,
Tal vez no deba hoy decirlo,
Mas daba rienda suelta al cuerpo,
Se divertía en el Olimpo.

XIII

Pero los dioses, sin dilemas,
Pues lo bebido algo vale,
Tocaron con fervor las quenas,
Las diosas bailan como nadie.

La Venus ya alzó el pañuelo,
Como la nieve en la tormenta
Bailó la hermosa, igual que el viento,
Ni se describe su belleza.

Volando va, ruborizada,
Los ojos le chisporrotean.
La falda arde como en llamas,
Giran las cintas de su trenza.

Cupido se bebió una copa,
Tocó la flauta, enternecido,
Luego entonó un par de coplas
A las muchachas del Olimpo.

Neptuno invitó a una ninfa,
Salió a bailar a lo cosaco,
El vejestorio, a simple vista,
Tiene la sangre de muchacho.

Y Júpiter salió con Vesta,
Bailó a su gusto el pobre viejo
Como un novio en la fiesta,
Posó la mano en el trasero.

Marte bailaba en botas nuevas
Y taconeaba con las ninfas,
Sudaba mucho, daba vueltas,
Jugaba a las escondidas.

Así los dioses se alegraron,
Aunque lo hicieron sin medida.
Y quien bebiera demasiado
Bajo un banco ya dormía.

XIV

Tocó una flauta «La Escacuja,"·
Taras no resistió el deseo,
Salió en seguida hacia al medio
Bailando ya de punta a punta.

Ante su intenso zapateo
Los dioses, pues, se dieron vuelta,
Quedaron con la boca abierta,
Taras giraba entre ellos.

Y Júpiter lo vio, pasmado,
Al buen compás daba palmadas
Y Taras taconeó a su lado,
El viejo interrogó a Taras.

"De dónde eres, hombre guapo,
Cómo llegastes al Parnaso?
Serás tal vez un literato?"
— No, soy Taras, y yo trabajo

En Putiavischi, guardo el bosque
Y de mi casa salí al alba,
Mas sin querer llegué a su lote,
Debo volver, pues, a la caza.

Podría usted, señor, de paso
Mandarme, ileso, de regreso?
Ya todo vi en el Parnaso
Y reconozco, estoy hambriento.

Y mi mujer ya va a retarme
Por el atraso sin sentido.
Voy a volver bastante tarde
Y ni siquiera sé el camino"-

XV

Oh, Júpiter guiñó el ojo,
Y ya la sopa de cebada
Con pan fresquito a mi antojo
Sirvióme Hebe como nada.

Bueno, dejé el plato limpio,
Le di las gracias a los dioses,
Me puse al hombro el saco mío,
Dispuesto a irme hacia el bosque.

Pero los céfiros más suaves
Me aferraron a su paso
Para llevarme como aves
Sobre el valle del Parnaso.

Fuimos en alas de los vientos
Hasta el bosque de mi vida,
Noté el ocaso, ya intenso,
Y una luna jovencita...

Taras jamás saldrá al alba
Para cuidar el viejo bosque.
Quien quiera, pues un tronco tala
Para robárselo de noche.

Taras ha visto todo al paso,
Porque estuvo en el Parnaso.
Me lo contó él mismo, es cierto,
Yo lo anoté y no lo siento.

· Voit — alcalde lugareño.

·· Kuzmá-Dziamián — el día de los santos que patrocinan la siega, se festeja en otoño.

· En aquel entonces usaban un cuerno de bolsillo
que servía de tabaquera.

· Se refiere a F.V. Bulgarin, oriundo de Belarus, agente de la policía secreta zarista y editor (con N.I. Grech) del diario oficial «La abeja del Norte".

·· Se refiere a N.I. Grech, colega y partidario de F.V. Bulgarin.

··· Se trata de U.A. Sologub, famoso escritor ruso, autor de la novela «El carro» (1845).

· Se refiere a las cintas de corteza de tilo que se usan para confeccionar el calzado campesino.

·· Calzado rústico campesino, hecho de cintas de corteza de tilo.

· En las aldeas hacían una cama sobre el hogar, delante de la chimenea,
donde por lo común dormían los ancianos.

· Jalea semilíquida de bayas.

· Baile tradicional, uno de los variantes de la polka.

Taraß auf dem Parnaß

Aus dem Belarussischen übersetzt
von ***Uladsimir Papkowitsch***

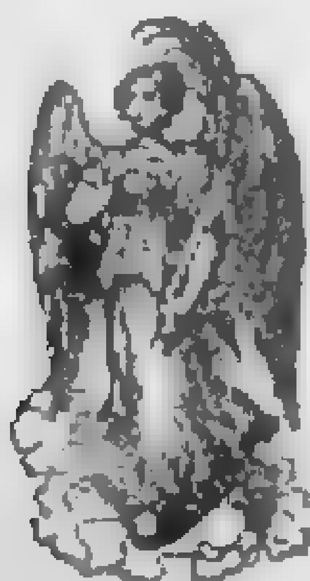

I

Hat jemand von euch, liebe Leute,
Taraß, den Förster, wohl gekannt?
Er wohnt, wie jeder weiß, noch heute,
Bei dem Panaß am Waldesrand.

Der Mann war immer brav und willig,
Dem Branntwein gar nicht zugetan,
Sein Hausherr fand ihn recht und billig,
Sehr lieb war ihm der gute Mann.

Auch liebte ihn die Herrin innig,
Die Gunst des Schulzen ward ihm kund.
Er wanderte durch Moore sinnig,
Bewachend sie aus Herzensgrund.

Ganz früh nahm Taraß seine Flinte,
Die scharfe Axt in seinen Gurt,
So ging er in den Wald geschwinde,
Wo alles schwirrt und summt und schnurrt.

Jetzt schritt er brav, von Gott gesegnet,
Nichts Schlimmes hatte er im Sinn,
Bis ihm gar Schreckliches begegnet...
So sagt er selbst uns immerhin.

II

Es war im Herbst, an trübem Tage.
Noch vor dem ersten Hahngekräh
Steh' schnell ich auf, weil gern ich jage
den Auerhahn seit eh und je.

Ich schlendere zum Wald, dann sehe
Ich einen Strunk und setze mich.
Prompt hör' „lopp-lopp" ich in der Nähe,
Ein Birkhahn ist's, so denke ich.

Ich lege an, will ihn erlegen
aufs Mal versagt mir mein Gewehr...
Ich dreh' mich um, kann kaum mich regen,
Denn vor mir steht ein Riesenbär!

Ich bin nicht feig gleich einem Weibe,
Doch zittre ich am ganzen Leibe,
Die Zähne klappern immerfort,
Will springen auf den Baum, als treibe
Der Teufel mich zum hohen Hort.

III

Mein Sprung ist gut, doch fehlgeraten:
Ich sitz' im Graben, flieg' nicht mehr.
Mein Hintern schmerzt wie angebraten
Und dunkel ist es ringsumher.

Wie lange ich bin so geflogen,
Besinne ich mich wirklich nicht,
Da kam der Morgen. Mit dem Morgen
Kam mir zurück die klare Sicht.

Stand auf zu putzen mir die Kleider,
Weil ich mir wie ein Schwein erschien,
Und wunderte mich immer weiter,
Wo ich denn angekommen bin.

Ich kratzte mich, ich alter Hase,
Und nachzudenken fing ich an.
Mit Tabak stopfte voll die Nase,
Was einen Tag lang nicht getan.

Und mein Verstand ward wieder munter:
Den Bär zu suchen wäre dumm.
Die Flinte nahm ich auf die Schulter
Und sah aus Neugierde mich um.

IV

Oh! Ach! Wie schön die neue Gegend!
So wie auf einem Malerbild!
Die Blumen: Rosen, Mohn — erregend!
Wie 'n Frauenkleid, so bunt und mild!

Es gibt auch Vögel da, die fröhlich,
Gar himmlisch singen im Geäst.
O lieber Herr! O Gott! Was soll ich
In diesem Nachtigallennest?

Ich stand sehr lange, bleich wie Kreide,
Mit offnem Maul, das „Himmel!" ruft.
Da kam, weiß nicht, von welcher Seite,
Des Weges oder gar per Luft,

Rotbackig, süß, ein kleiner Bengel
Mit schönem, krausem Lammeshaar,
Der, äußerlich ein braver Engel,
Mit Bogen ausgerüstet war.

Ich fragte nach dem Weg den Jungen:
Wo führt er hin — hinein, hinaus?
Vom Jenseits läuft er ungezwungen
Zu dem Parnaß geradeaus!

Er sagte mir nur diese Worte
Und flog davon, wie ohn' Gewicht.
Doch wie man von demselben Orte
Nach Hause kommt, das sagt' er nicht.

V

Dann mußte ich mal überlegen:
Was soll das sein, Parnaß? Was soll...
Ich ging ganz brav mit Gottessegen
Des Weges, aufs Geratewohl.

Neun Werst wohl habe ich durchlaufen,
Da seh' ich einen Berg vor mir.
Und unterm Berg — 'nen Menschenhaufen,
Ein kirmesähnliches Gewirr.

Ich trat dann näher — welch ein Wunder!
Hier war fast ganz nur edles Volk,
Und keiner will von hier herunter —
Vielmehr bergauf, zu dem Gewölk.

Mit sehr viel Lärm ist ihr Benehmen,
Und aggressiv ist's obendrein.
Ein jeder könnt' das Leben nehmen
Dem andern, nur um vorn zu sein.

VI

Die Herren schleppen dicke Bände,
Daß Schweiß vom Leibe trieft und fließt,
Es ist sehr eng, man glaubt am Ende,
Daß das Gedärm' schon außen ist.

Und jemand schreit: Drückt nicht zu Tode
Die „Biene" mir samt Feuilleton!
Was ist's für eine neue Mode
Am Schoß zu ziehn? Laßt mich nach vorn!

Wenn nicht, dann sollt ihr in der Zeitung
Gescholten werden wie bestellt,
Der Gogol kennt schon diese Ächtung —
Ich bin ja Chef der Pressewelt.

Ich schau' mal hin — da steht ein Grauer,
Der klein und dick ist wie ein Schwein,
Ein Herr, so häßlich, zum Bedauern
Sein Schrei — der geht durch Mark und Bein.

Er ist mit einem Sack am Rücken,
Von Büchern und Journalen voll.
Sieht aus der Herr in allen Stücken
Wie 'n Kolporteur, auch Jude wohl.

Mit ihm geht auch noch ein Begleiter
Zu helfen ihm beim Buchtransport.
Und die Grammatik zeigt er heiter,
die vieler armer Schüler Not.

Im Tarantaß sitzt einer sachte,
Gemächlich ist des Pferdes Schritt.
Auf dem Parnaß wird auch geachtet
Wohl jener, der gefahren wird.

VII

Es wurde laut... ohn' sich zu wehren,
Macht gleich das Volk den Durchgang frei.
Dann rasen prompt vier kecke Herren
Wie schnelle Vögel stolz vorbei.

Die waren nicht wie Hinz und Kunze:
Schukowski, Puschkin, Lermontow
Und Gogol schritten voller Stolze
Auf den Parnaß, zum Dichterhof.

Ich sah den Haufen sich vermehren,
Weil den Parnaß ein jeder mag.
Gekommen waren edle Herren,
Wie überall, gab es auch Pack.

Ich drängte mich im Menschenhaufen,
Mit aller Kraft ging ich ans Werk.
Und ich bestieg durch List und Raufen,
Den hohen heißumkämpften Berg.

VIII

Nun bin ich drauf, seh' Haus und Leben
Und Herrenhof, und alles dran
Ist vom Staketenzaun umgeben,
Damit kein Dieb dort stehlen kann.

Im Hofe weiden fette Schweine,
Merinos, Ziegen, manches Rind.
Kein Gott lebt von dem Geist alleine...
Wozu sonst gut die Schweine sind?

Dort sah ich Burschen, die sich stritten
Beim Kartenspiel um kleines Geld,
Und wenn kein Groschen war zu bieten,
Dann wurden Schnipsel abgezählt.

Ich schlich ins Götterheim, denn gerne
erführ' ich von der Götter Wohl.
O weh! Soldatische Kaserne...
Das Heim war von den Göttern voll.

IX

Taraß sieht alles wie im Traume,
Als ob er in der Kneipe sitzt.
Es wird geraucht, gelacht, im Raume
Hört man bald Lied, bald groben Witz.

Da sieht er Schuster Schuhe bessern
Für schöne Göttinnen behend.
Die waschen flink in Seifenwässern
Für Ehemänner Hos' und Hemd.

Saturn besohlt mit Bast zwei Schuhe,
Er macht das wirklich meisterhaft.
Er, viel gewandert ohne Ruhe,
Hat Schuh' genug kaputtgemacht.

Herr Neptun auf der Bank daneben
Flickt Netze, Fischers erste Not,
Auch seine Meereskinder streben,
Ihm helfend, nach verdientem Brot.

X

Der Mars und Herkules, die raufen,
der Herkules stark wie ein Bär.
Um Zeus sich teurer zu verkaufen,
Schlägt er den Mars vielleicht zu sehr.

Zeus liegt bequem, ohn' sich zu drücken,
Hoch auf dem Ofen, der ist hart.
Er wärmt sich hier den alten Rücken
Und sucht was in dem grauen Bart.

Den Hintern vor dem Spiegel wiegend,
Schmiert Venus Haar mit Pflanzenöl
Und schminkt sich... ihren Körper biegend,
Bewundert sich: Bin einfach toll!

Der Amor scherzt mit jungen Dingern
Wie komisch er vor ihnen kreist.
Kaum kann ein Mädchen sich besinnen,
als er es küßt, sein Tuch abreißt.

Er spielt Harmonika zuweilen,
Und singt den Nymphen wunderlich,
Dann zwinkert er, um mitzuteilen,
Er hätte eine gern bei sich.

XI

Zeus auf dem Ofen wurde munter,
Weil bebte prompt der ganze Berg.
Er gähnte, streckte sich und brummte:
Ist es nicht Zeit, dass man sich stärk'?

Die Jungfer Hebe kam und, bitte,
Goß in die Gläser Schnäpschen ein.
Huch! — flog ein Laib auf Tisches Mitte,
Groß wie ein echter Mühlestein.

Sie dient als Mädchen in dem Himmel,
Sie kocht und wäscht, räumt auf und ab.
Es kostet was, all das Gesindel
Gut zu ernähr'n, den Götterstab.

Gekommen sind sie von dem Himmel!
Am Tisch entstand ein eng Gewimmel,
Wie von den Schaben um das Brot.
Und Hebe brachte diesen Lümmeln
Was zum Genießen immerfort.

XII

Geschmorten Kohl gab es zum ersten,
Zum zweiten Braten, Brei, Salat.
Zum dritten Graupen, von den besten,
Gekocht in Milch, iß nur dich satt.

Es gab auch Haferschleim, gekühlten,
Die Grütze köstlich ebenfalls.
Gebratne Gänse samt gefüllten...
Es reicht' den Göttern bis zum Hals.

Und als das Mädchen Würste brachte
Und Haferplinsen in dem Sieb,
Blieb Taraß stumm, Freßlust erwachte...
Sein Magen knurrte... Gott, vergib!

Dann gab es Götterschnaps zum Trinken.
Sie tranken viel und immerfort.
Dann wollte ihre Seele singen.
Laut klang der Chor, nicht bester Sort'.

Der Bacchus sang Couplets volltrunken,
Die waren leider so obszön,
Daß dieses Singen des Halunken
Den Mädchen schien durchaus nicht schön.

Im Rausch war auch der Zeus inzwischen,
Er beugte sich zur Erde sehr,
Begann zu murmeln und zu zischen,
Denn reden konnte er nicht mehr.

Ich sage nichts zu diesem Treiben,
Denn Schweigen hat hier seinen Platz.
Zeus sündigt gern an seinem Leibe
Mit manchem netten jungen Fratz.

XII

Dann sind die Götter aufgestanden,
Ihr Bauch zum Bersten rund und voll.
Schalmeien klangen, Lust entbrannte...
Die Damen tanzten schon wie toll.

Die Venus schwenkt ein buntes Tüchlein
Und springt im schnellen Wirbeltanz,
Sehr schön und schlank ist dieses Fräulein,
Die Göttin voller Eleganz.

Das Antlitz rund, und rot die Wangen,
Die Augen groß, und kraus der Schopf.
Ihr Rock, der leuchtet wie in Flammen,
Und Bändchen flattern in dem Zopf.

Am Gläschen Branntwein sich erlabend,
Erheitert sich der Amor schnell.
Die Flöte in die Händen haltend,
Spielt er den Mädchen Lieder hell.

Wie beim Kosak — des Neptuns Hocke,
Najade war sein neuer Flirt.
Es scheint, dass auch manch altem Bocke
Das Blut im Rausch recht feurig wird.

Da führt zum Tanz Jupiter Vesta,
Auch rüstig er, der alte Kahn.
Spielt Bräutigam, fürwahr den besten,
Nimmt Posen an — ein stolzer Mann.

Herr Mars hat heute neue Stiefel,
Und läßt den Sohlen keine Ruh:
Er tanzt beschwingt auf Glückes Gipfel,
Mit Nymphen spielt auch Blindekuh.

Von wilder Tanzeslust getroffen
War nicht zu halten jeder Gott.
Wer schlafen mußte, weil besoffen,
Kam unter eine Bank sofort.

XIV

Und als man die Skakucha spielte,
Da hielt Taraß nicht länger aus,
Und von der Bank, von wo er schielte,
Sprang in die Mitte dieses Baus.

Er schlug sich Takt mit morschen Sohlen,
Die Götter, gaffend, staunten nur.
Er pfiff und stampfte wie auf Kohlen,
Dann zog er eine schöne Kür.

Der Jupiter — der staunte schauend
Und klatschte laut zum Dudelsack,
Dann, sich vor dem Taraß aufbauend,
Hat ihn gestoppt und ihn gefragt:

Wer bist du, Freund, von welcher Richtung,
Mit welchem Zweck auf dem Parnaß?
Ist dein Beruf nicht schöne Dichtung?
Nein, teurer Herr, ich bin Taraß.

Aus Puzjawischtscha Förster bin ich,
Von dort ging froh ich auf gut Glück,
Bis mittag war ich hier... Wahnsinnig!
Jetzt muss ich schnell nach Haus zurück.

Mein Herr, o wären Sie so gütig,
den Weg nach Haus zu zeigen mir?
Denn vom Parnaß-Spaziergang müde,
Hab' ich nach Essen große Gier.

Und meine Frau beschimpft mich eben
Wenn ich zu spät zu Hause bin.
Wohin soll ich mich jetzt begeben?
Der Weg kommt mir nicht in den Sinn.

XV

Da winkte Zeus — und Hebe brachte
Mir eine Suppe voller Grieß,
Und ein Stück Brot, die Tafel krachte,
Servierte sie und sagte „iß!".

Die Schüssel fleißig ausgeschlürfet,
Bedankte ich mich innig heiß,
Nahm meinen Tragkorb auf die Schulter
Und schlich zur Ausgangstüre leis.

Mich griffen jedoch die Zephire,
Auf Armen, daß ich mich vergaß,
Und trugen mich wie Vogeltiere
Hinaus weit über den Parnaß.

So flog ich, und der Flug war labend.
Ich landete in unsrem Wald.
Da sehe ich: es ist schon Abend,
Der junge Mond stieg hoch alsbald...

Und seitdem pflegt Taraß in Frühe
Zu gehen in den Wald nicht mehr.
Und deshalb stiehlt man ohne Mühe
Das Holz im Wald... Denn wer verwehrt'?

Ja, das ist nämlich, was Taraß
Gesehen hat auf dem Parnaß.
Er selbst erzählte all das mir.
Ich bracht' es bloß auf das Papier.

Taras na Parnasie

Z białoruskiego przełożył ***Czesław Seniuch***

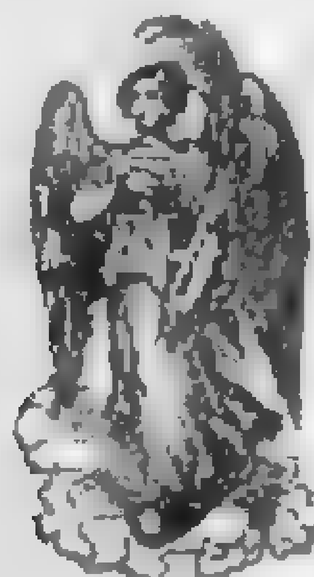

I

Chłopy! Czy znał kto z was Tarasa,
Co to gajowym w lasach był?
Na Puciawiszczu u Panasa
Opodal jego łaźni żył?

Człek to ogólnie był lubiany,
Gorzałkę ani do ust brał
I poważanie miał u pana,
Bo też gajowym był na schwał.

Lubiła także go i pani,
I wójt, choć srogi był to człek.
Więc wdzięczny Taras od świtania
Do nocy tokowiska strzegł.

Ciut brzask — na ramię strzelbę bierze,
Toporek zatknie se za pas,
I pańskich lasów pilnie strzeże,
Ptaki strzelając raz po raz.

Polował z panem też bywało.
Lecz raz, gdy w rojsty poszedł sam,
Przygoda głupia go spotkała,
Tak o niej rozpowiadał nam.

II

«W dzień świętych Kuźmy i Damiana[1]
Cietrzewie szedłem bić na tok.
(Z pierwszym kogutem wcześnie rano
Wstałem był, ledwo rzedniał mrok).

Poczułem, że mi spuchły nogi,
Więc żem na pieńku spoczął rad.
I raptem pac-pac-pac — zza drogi!
Patrzeć — na toku cietrzew siadł!

Biorę go na cel — kiks! — Nie pali!
Ja z drugiej lufy — znowu kiks!
Patrzę, a spoza świerka wali
Wprost na mnie wielki bury miś!

Ja tam nie tchórz. Lecz zrzedła mina.
Zadrżało serce jak osina...
Czuję, że dzwoni ząb o ząb...
Na szczęście obok jest dębina!
Długo nie myśląc — hyc na dąb!

III

Skoczyłem — pudło! Ślisko było.
Zamiast na konar — lecę w dół.
Coś mnie rąbnęło, ogłuszyło,
Spadam na łeb, złamany w pół.

Nie wiem, czy długo tak leciałem,
Jak wysadzony z beczki szpunt.
Ale porządnie już świtało,
Gdy spadłem na niepewny grunt.

Wstałem, odzienie otrzepuję,
Bom cały w błocie jak ten wieprz
I wciąż miarkuję i miarkuję,
Gdzież ja się tu znalazłem też?

Długom się ręką w ciemię drapał.
Wreszcie z tabaką wziąłem róg
I tęgo nią nabiłem chrapy,
Żebym się choć wykichać mógł.

A kiedy przejaśniało w oku,
Znikł po niedźwiedziu wszelki ślad.
Zacząłem się rozglądać wokół
Już nawet z tej przygody rad.

IV

Do licha! Jak tu kolorowo!
Ktoż to ten świat okrasił tak?
Tu dzika róża na różowo,
Tam na czerwono kwitnie mak.

A ile ptaków! Jak śpiewają!
Przy nich słowika niczym głos!
I wszystkie świat ten wysławiają!
Dokąd, Tarasie, pchnął cię los?

Długo tak stałem, w ten ciekawy
I kolorowy patrząc świat.
Wtem niewiadomo skąd się zjawił,
Czy piechtą, czy też z nieba spadł

Pucułowaty chłopak mały.
Na plecach — ogromniasty łuk
I kołczan, a w kołczanie strzały
Telepią mu się koło nóg.[2]

– Skąd dokąd — pytam malca srogo —
Ten szlak i co na końcu tam?
– Z tamtego świata to jest droga
I wiedzie do Parnasu bram. —

I chłopiec, jakby nie miał czasu,
W mig się na skrzydłach w górę wzbił.
Czy nie miał chęci iść z Tarasem,
Czy piechtą dreptać nie zwykł był?

V

Z początku zgadnąć próbowałem,
Co to za dwór ten Parnas jest?
Nareszcie na drogę się podałem,
Wziąwszy do ręki dąbczak fest.

Patrzę, a w przodzie góra straszy,
Gdym jakieś dziesięć przeszedł wiorst.
Pod górą tłum, jak na kiermaszu.
Kto go tu spędził, jaki czort?

Podchodzę bliżej, co za licho?
To nie nasz lud, to pany są.
Do stoku każdy się przepycha
I wszyscy na tę górę chcą.

Gwałt jak w żydowskim gdzie chederze,
Jeden drugiego gotów zgnieść,
Drugi pierwszego za łeb bierze,
By pierwszym na tę górę wleźć.

VI

I książek taszczą całe stosy!
Ktoś już pod nimi padł na pysk,
Zgnieciony, wreszczy wniebogłosy.
Tam jęki słychać, tutaj pisk:

«Powoli, bracia! Nie zaduście
Mych felietonów, «Pszczoły» mej![3]
Przepuśćcie w górę mnie! Przepuśćcie!
Ja wdrapię się, wam będzie lżej!

A jak zgnieciecie mnie — zeszmacę
Was w felietonie, choćbym skisł,
Niczym Gogola zeszłym latem,
Jakem redaktor licznych pism!»

Patrzę ci ja: przede mną siwy
Kurdupel, gruby jako kloc,
Plugawy, hadki i złośliwy
Wydziera się na cały głos.

I taki wkrąg podnosi rwetes,
Taszcząc we worze na sam szczyt
Te swoje książki i gazety,
Jak garnki domokrążca — Żyd.

A za nim inny gość krok w krok
Pomaga nieść mu jego schedę,
«Gramatykę» zaś swą pod bok
Wziął, bo z niej kmiotkóww uczył kiedyś.[4]

A tam ktoś siedząc w tarantasie[5]
Na koński zdał się w górę trucht.
Widać i na tym tu Parnasie
Konny za pieszych lepszy dwóch.

VII

Raptem na dole w samym końcu
Rozstąpił się gwałtownie tłum.
To spadły cztery orły mknące
Na górę pod swych skrzydeł szum.

To Puszkin, Lermontow, Żukowski
I Gogol lotem swym mistrzowskim
Frunęli, każdy niczym paw,
Swych do Parnasu pewny praw.

Zaiste, tłumy całe walą
I każdy chce na Parnas wleźć.
Tuż za orłami sunie gawiedź,
Jak w dole za panami wieś.

Pomiędzy tym kipiącym ludem
I ja się, biedny, tłukę też.
Tak siak, mozolnie, z wielkim trudem
Wyłażę w końcu na sam wierch.

VIII

Wylazłem. Patrzę: stoi nowy
Budynek. Isty pański dwór.
Dokoła szczelny płot sosnowy,
Że nie przeciśnie się i szczur.

A po podwórzu świnie łażą,
Owieczki, krowy. Konie rżą.
Znać że i bogi gospodarzą,
Gdy bydło jest i świnie są.

Parnascy chłopcy w klipę grają
O trzeciak jakiś czy o grosz.
A ci, co w mieszku już nie mają,
Kuksańce zaliczają w nos.

Zachodzę ja do boskiej chaty,
A co tam widzę? Biada mi!
Niczym w koszarach od sołdatów —
Od bogów aż się w oczach ćmi».

IX

Taras zdumiony. Wstyd go pali,
Jakby w pijaną karczmę wpadł:
Tam krzyk, tu śmiech, tam lulki smalą,
Tu bóg «czastuszki» śpiewa rad.

«Boginkom w kącie przy kominie
Chodaki mierzy szewska brać,
A bożkom młodym trzy boginie
Wzięły się w balii portki prać.

Tam Saturn wymoczonym łykiem
Podszywa łapci parę sztuk:
Zajadłym będąc wędrownikiem
Nazdzierał ich po świecie huk.

Neptun na ławie łata sieci,
I na ościeniu ostrzy ość,
A wkoło niego pewno dzieci,
Majstrują przy więcierzach coś.

X

Herkules obok dosiadł Marsa
Potężny, silny, jak ten tur.
Żeby rozbawić Zeusa-starca
Sełedec Marsa skręca w sznur.

Sam Zeus zaś na wznak na piecu
Oparł na burce głowę swą
I wygrzewając starcze plecy
Kudłatą brodę iskać jął.

A koło lustra kręci zadem,
Smaruje masłem włosy swe,
A na policzki róż nakłada
Wenus, co bogom błyszczeć chce.

Z dziewkami Amor dokazuje
Chichoty słychać w krąg i śmiech:
Jedną podskoczy, pocałuje,
Drugą podszczypnie, jak nie grzech,

Lub na harmonii rżnie wesoło,
I śpiewa nimfom słoną pieśń
Lub puszcza oko, jakby wołał
Dziewkę do kąta z sobą gdzieś.

XI

Wtem cały Parnas zaczął drżeć:
To Zeus przeciągnął się na piecu,
Potężnie ziewnął, dźwignął plecy
I krzyknął: «Czy nie czas coś zjeść?»

W te pędy rusza żwawa Heba,
Jęła gorzałkę w szklanki lać,
A na zakąskę bochen chleba
Jak koło młyńskie śpieszy dać.

Hebe najmitką była w niebie,
Musiała żywić, prząść i myć...
Niełatwo na łaskawym chlebie
Dać tylu gębom jeść i pić,

Boć się z całego zbiegli nieba!
Jak karaluchy wokół chleba
Bogowie stół obsiedli w krąg,
Więc wciąż taszczyła z pieca Heba
Potrawy im, nie czując rąk.

XII

Z początku dała im kapusty,
Potem na mleku krupnik był,
Zatem gorący pęczak tłusty
Na szkwarkach, z których dym aż bił.

I żur był od śmietany gęsty.
A choć z pęczaku kapał tłuszcz,
Bogowie jeszcze po półgęski
Sięgali żwawo co i rusz.

Gdy Hebe wzniosła pęk kiełbasy,
Owsianych blinów cały stos,
Pociekła ślinka z ust Tarasa
I brzuch zaburczał mu na głos.

Bogowie wódkę pić poczęli
Lejąc z imbryków ją do czar.
Podpiwszy, pieśni śpiewać jęli
I szum jak w karczmie był, i gwar.

Pijany Bachus śpewki śpiewał
Rubasznie, aż powtarzać grzech.
Niejedno dziewczę wstyd oblewał,
Gdy wokół gęsty buchał śmiech.

Tymczasem Zeus tak się wstawił,
Że prawie nosem ziemię rył,
Coś tam bełkotał, o czymś prawił,
Nim w końcu całkiem opadł z sił.

Choć o tych sprawach wiem za mało,
Bym boskie zwyczki sądzić śmiał,
Lubił on cieszyć grzeszne ciało
I swawolenia nie dość miał.

XIII

Bogowie dobrze już podjedli.
Puste już misy, pusty dzban.
Teraz dudarze grać zaczęli,
Boginie poszły w skoczny tan.

Wenus w chusteczce perkalowej
Ruszyła «lawonichą» w skok,
Dorodna, strojna jak królowa,
Aż się zaćmiewał od niej wzrok:

Dziewka przy kości, krągłolica,
W warkoczu barwnych wstążek pęk,
Płonie ogniście jej spódnica,
Oczy jak gwiazdy. Sam w niej wdzięk!

Tam Amor po kolejnej czarce
Nadzwyczaj się przylepny stał:
Wtórując wdzięcznie na fujarce,
Boginiom serenady słał.

Neptun z młodziutką cud najadą
Raźno w prysiudy ruszył w krąg:
Przy jurnej pannie nawet z dziada
Robi się gach z gorącą krwią.

Nareszcie sam Jupiter z Westą
Z przytupem chwackim ruszył w gaz.
Zatknąwszy palce rąk za pas
Tańcował tak, że nie mógł przestać.

Mars wdział nowiutkie kraśny buty
I jak by go ogarnął szał,
Z nimfami hasał bez poruty
I w chowanego z nimi grał.

I bóstwa tak się rozhulały,
Że człek by rady nie mógł dać.
A kto za dużo wlał gorzały,
Tego pod ławę kładli spać.

XIV

Gdy dudarz zagrał im «skakuchę»,
Nasz Taras nie wytrzymał już
I wprost od progu ruszył duchem
W podskoki, aż się podniósł kurz.

Jak on z przytupem takt wybijał!
Z werwą, z przyświstem, chłop na schwał!
Bogowie usta rozdziawili
I każdy w zadziwieniu trwał.

Jupiter, też do tańca łasy,
Do rytmu dłonią klaskał w dłoń.
Na koniec podszedł do Tarasa
I w te się słowa ozwał doń:

«Skąd jesteś? Jaka twoja sfera
I po coś tu na Parnas wbiegł?
Czyś ty artysta, czy literat?»
«Nie, mój panoczku — Taras rzekł. —

Jam z Puciawiszcza, jam gajowy.
O świcie dziś poszedłem w las,
Tu byłem w porze obiadowej
I czuję, że do chaty czas.

Czy by nie była pańska łaska
Do domu mnie z tej góry zwieść?
Zdeptałem górę ja Parnaską
I teraz bardzo chce się jeść.

A tam pomstuje pewnie żona:
– Gdzie ten mój mąż, wierności wzór? —
Więc gdzie mnie iść i w jaką stronę,
By wyjść mi na znajomy bór?»

XV

Na znak Zeusa — piękna Hebe
Po krupnik sięga wraz za piec,
Napełnia misę, kroi chleba,
Podsuwa mi i mówi: «Jedz».

Krupnikiem gęstym posilony,
Dziękuję bogom. Pora iść.
Włożyłem sakwę na ramiona,
Bo chcę dziś jeszcze w chacie być.

Ale zefiry mnie ujęły,
Ten pod ramiona, ten pod grzbiet
I hen nad Parnas ze mną mknęły,
Bom górę z góry ujrzał wnet.

Niosły na skrzydłach mnie w powietrzu,
Aż patrzę: nasz znajomy las
Dokoła jakby późny wieczór,
Bo młodzik już na niebo wlazł...»

Od tego czasu już nie chodzi
Świtami Taras lasu strzec.
Więc teraz łacno byle złodziej
Kradzione drzewo może wlec.

Oto co przeżył Taras raz,
Gdy z lasu aż na Parnas wlazł.
Opowieść swoją mnie powierzył,
A jam ją spisał na papierze.

[1] Kuźma i Damian - patronowie kowalstwa. Ich święto w kalendarzu cerkiewnym przypada późną jesienią.

[2] Eros - grecki bożek miłości przedstawiany z łukiem i kołczanem.

[3] Faddiej Bułgarin, z pochodzenia Białorusin, agent carskiej ochranki, wydawca rządowej gazety «Siewiernaja Pczieła» (od 1825 roku).

[4] Mikołaj Griecz - poplecznik Bułgarina, autor «Rosyjskiej gramatyki praktycznej» (1827).

[5] Aluzja do Włodzimierza Sołłohuba, hrabiego, pisarza rosyjskiego, autora m.in. opowieści «Tarantas» z życia rosyjskiej prowincji.

Тарас на Парнасе

Перевод с белорусского ***Михаила Лозинского***

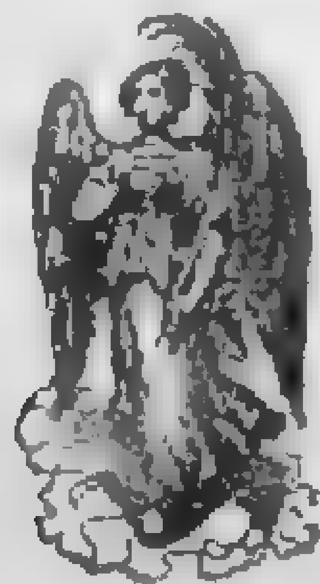

I

Знавал ли кто из вас Тараса,
Что полесовщиком служил?
На Путевище, у Панаса,
Он возле самой бани жил.

Что ж! Человек он был почтенный,
Горелки даже в рот не брал.
Недаром пан за нрав степенный
Его пред всеми уважал.

Он и у пани был в почете,
И староста не обижал,
Зато уж сам он на болоте
С утра до ночи пропадал.

Чуть свет — он за плечи двустволку,
Топорик за пояс заткнет,
Да и уходит втихомолку:
Лес караулит, пташек бьет.

Ходил он много или мало —
Не ведаю, но как-то раз
Беда в лесу его застала...
Вот что рассказывал Тарас.

II

«На самого Кузьму-Демьяна
Пошел я в пущу через мхи;
В то утро я поднялся рано,
Едва пропели петухи.

Иду себе я понемногу
И на пенек в лесу присел.
А тут — лоп-лоп! Через дорогу —
Глянь! — тетерев перелетел.

Навел двустволку — щелк! — осечка.
Щелк снова — то же! Надо ж ведь!
Гляжу: за елью, недалечко,
Как есть хоромина-медведь!

Хоть не трусливый я детина,
А тут затрясся, как осина,
Зубами, как щенок, стучу.
Гляжу — повалена лесина,
И думаю: давай вскочу!

III

Скакнул — да мимо, поскользнулся
И в яму — бух! — в единый мах.
Летел, летел, аж задохнулся,
И стало зелено в глазах.

Я много пролетел иль мало,
Того и сам не понимал,
Одно лишь помню — рассветало,
Когда я на землю упал.

Я встал с земли — чего уж хуже:
Весь был в грязище, как свинья,
И про себя дивился дюже:
Где ж это очутился я?

Поскреб рукою возле уха,
Достал рожок, достал табак
И ноздри напихал тертухой, —
С утра не нюхал как-никак!

Придя в себя, гляжу я — сгинул
Медведь, как будто не бывал.
Ружье я за плечи закинул,
А сам осматриваться стал.

IV

Вот диво! Что за край прекрасный!
Ну, словно кто намалевал!
Цветы пестреют: синий, красный —
Как будто кто платок постлал.

И пташки есть там — так уж сладко
Поют, изрядней соловья.
Помилуй, Боже, вот загадка!
Куда же это прыгнул я?

Стоял я долго и дивился
И, рот разинувши, глядел,
Как вдруг откуда-то явился, —
Пришел, а может, прилетел, —

Какой-то хлопчик, пухлый, томный
И кучерявый, как баран,
А за спиной его огромный
Прицеплен лук был и колчан.

«Куда, отколь дорога эта?» —
Спросил я хлопчика тотчас.
«Дорога эта с того света,
Ведет же прямо на Парнас».

Малец, сказав такое слово,
На крыльях шибко полетел,
Дорогу ж показать толково,
Заторопившись, не хотел.

V

Тут я задумался немного:
«Что это за Парнас такой?»
И напрямик пошел дорогой,
Запасшись толстою клюкой.

Прошел верст девять той дорогой,
Вдруг вижу я — гора стоит;
Под той горой народу много,
Как будто ярмарка кипит.

Прошел поближе — что за лихо:
Народ все чистый, господа!
Кто голову сломя, кто тихо,
Все лезут на гору. Беда!

Как в синагоге, крик несется,
Готов один другого съесть,
Кто побойчей — вперед суется,
Чтоб на гору всех раньше взлезть.

VI

И все с собою тащат книжки,
Аж пот с иных ручьями льет,
Тот, рукописи взяв подмышки,
Сильнее всех в толпе орет:

«Полегче, братцы! Не душите
Вы фельетон мой и «Пчелу»,
А самого меня пустите
И не держите за полу!

Не то я прикажу газетам
Облаять вас на целый свет,
Как Гоголя запрошлым летом,
Ведь я ж редактор всех газет!»

Смотрю и вижу: это сивый,
Короткий, толстый, как кабан,
Плюгавый, дюже некрасивый,
Кричит, как ошалелый, пан.

Мешок его, на плечи вздетый,
Полным-полнёхонько набит.
Он тащит книжки да газеты, —
Как коробейник он на вид!

Товарищ рядом с ним идет,
Тащить он книжки помогает,
А сам грамматику несет,
Что в наших бурсах изучают.

VII

Все что-то разом зашумели,
Народ раздался в два конца,
И, словно птицы, пролетели
Четыре добрых молодца.

Вид был у этих не таковский:
Сам Пушкин, Лермонтов, Жуковский
И Гоголь — быстро мимо нас
Прошли, как павы, на Парнас.

Ну, словом, много тут народу
Взлезть норовило на Парнас.
Немало и панов и сброду,
Как и на свете, здесь у нас.

Промеж людей и я толкался,
Чтобы протискаться силком.
Вот наконец-таки пробрался
И лезу в гору прямиком.

VIII

Долез. Гляжу: двор с хатой новой
Обыкновенный панский двор.
Кругом его забор еловый,
Надежный, не пролезет вор!

А на дворе том свиньи ходят,
Бараны, козы бродят, спят.
И боги, знать, хозяйство водят,
Раз держат столько поросят.

Мальцы парнасские швыряют,
В орлянку дуясь, медяки,
А если деньги проиграют,
Так лупят просто на щелчки.

Полез к богам я в дверь той хаты...
И — охти мне! — ни дать ни взять,
Толкутся боги, как солдаты
В казарме,— и не сосчитать!»

IX

Тарасу черт-те что сдается.
Он словно в кабаке сидит:
Кто трубку курит, кто смеется,
Кто песню про себя бурчит.

Глядит: на лавочке тачают
Швецы богиням башмачки,
Богини у корыт — стирают
Богам рубахи и портки.

Сатурн, тот, лыки размочивши,
Усердно лапти подплетал.
Немало по свету бродивши,
Лаптей он уйму истоптал.

Старик Нептун развесил сети,
Шесты готовит для острог;
При нем его, как видно, дети —
Дырявый чинят неводок.

X

Вот Марс дерется с Геркулесом,
А Геркулес, что твой медведь,
В утеху старому Зевесу
Ловчится — как бы Марса взгреть.

Зевес же, не слезая с печи,
Кафтан под голову подмял
И, грея старческие плечи,
Все что-то в бороде искал.

У зеркала — знай вертит задом
И мажет маслом волоса
Да нос белит себе помадой
Венера — девица-краса.

Амур, тот с девками балует,
Да так, что просто смех берет.
То он украдкой поцелует,
То с головы платок сдерет,

То вдруг на гуслях заиграет,
То нимфам песню запоет,
То глазом этак поморгает,
Как будто он кого зовет.

XI

Вот затряслася вся гора:
Зевес на печке шевельнулся,
Зевнул, и смачно потянулся,
И гаркнул: «Есть давно пора!»

Пригожая девчина Геба
Горелки в чарки налила
И каравай пудовый хлеба,
Принесши, — бряк серед стола!

Вот со всего собрались неба,
Как тараканы возле хлеба,
Уселись боги вкруг стола,
И лакомые яства Геба
Таскать из печи начала.

XII

Сначала подала капусту,
Потом со шкварками кулеш,
Крупеню, сваренную густо,
На молоке,— бери да ешь!

Кисель со сливками студеный;
Из каши сало аж текло,
Да и гусятины пряженой
Изрядно каждому пошло.

Как принесла она колбасы,
Блинов овсяных в решете,—
Так захотелось есть Тарасу,
Что забурчало в животе.

Тянуть горелку боги стали,
Из бочки в чарки так и льют;
Подвыпив, песни заорали,—
Все, словно в кабаке, поют.

Такие Бахус пел припевки,
Что невозможно повторить;
И даже застыдились девки,—
Такое стал он разводить.

Зевес так сильно нахлестался,
Что носом землю чуть не рыл,
Глаза прищурил, и качался,
И словно что-то говорил.

Хоть не мое то, правда, дело,
Любил — тут нечего скрывать
Он грешное потешить тело
И на досуге погулять.

XIII

Но от стола все ж боги встали,
Когда наелись, напились.
Тут вдруг на дудке заиграли;
Плясать богини принялись.

Платочек в руку взяв, Венера
Пошла «Метелицу» скакать.
Статна, осаниста, — примера
Такой красы не подыскать.

Пышна, румяна, круглолица,
Глаза — быстрее колеса;
Как жар, пылает исподница,
Вся в лентах толстая коса.

Хвативши чарочку горелки,
Амур еще повеселел,—
Играть он начал на сопелке
И девкам стройно песни пел.

Нептун с пригоженькой наядой
Пошел вприсядку «Казака»;
Как видно, у седого гада
Кровь, как у молодца, жарка.

А старый хрен Юпитер с Вестой
Пошел отплясывать — да как! —
Ну впрямь жених перед невестой,
Заткнувши руки за кушак.

А тут и Марс вошел в охоту,
Сапог он, видно, не щадил:
Он с нимфами скакал до пота,
Играл, смеялся и дурил.

И каждый бог так расплясался,
Что невозможно удержать,
А кто горелки нахлебался,
Того под лавку клали спать.

XIV

Как заиграл дударь «*плясуху*»,
Тут наш Тарас не утерпел
И с лавки он, что было духу,
Скакать по хате полетел.

Такое он порой отхлопнет,
На удивленье всем богам:
То он присвистнет, то притопнет,
Пойдет вприсядку тут и там.

Глядел Юпитер и дивился,
И в лад с дудой в ладоши бил.
Потом к Тарасу протеснился
И так его остановил:

«Да ты откудова, приятель?
Зачем явился на Парнас?
Ты кто такой? Ты не писатель?» —
«Нет, мой панок! — сказал Тарас. —

Я полесовщик с Путевища.
Чуть свет сегодня со двора.
Добрел досюда, лесом рыща,
Да и домой уж мне пора.

Уважь меня, паночек, лаской:
Нельзя ль домой меня провесть?
Ходивши по горе Парнасской,
Мне больно захотелось есть...»

XV

Кивнул Зевес, и мигом Геба
Похлебки в миску налила
И добрую краюху хлеба,
Сказавши: «Ешь»,— мне подала.

Похлебки досыта наевшись,
Поклон отвесив всем вокруг,
Я, за плечи кошель надевши,
Собрался уж идти, как вдруг

Меня зефиры подхватили,
Кто за руку, кто за кушак,
И, словно птицы, потащили
Чрез весь Парнас, да шибко так.

Несли на крыльях, будто ветер,
И прямо принесли в наш лес.
Гляжу: уже, должно быть, вечер
Вон месяц на небо полез...»

С тех пор Тарас уж не гуляет
Чуть свет, как прежде, по лесам
И людям добрым не мешает
Таскать лесины по ночам.

Так вот что видел наш Тарас,
К богам взобравшись на Парнас.
Он мне все это рассказал,
А я в тетрадку записал.

Тарас на Парнасі

Переклад з білоруської

Валерія Стрілка

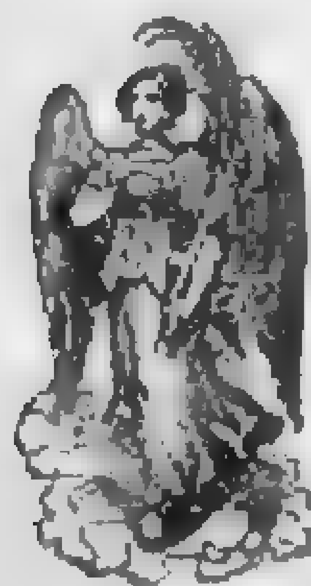

I

Чи знав хто, браття, з вас Тараса,
Що лісником отут служив?
На Путьовищі, у Панаса,
Він біля лазні саме жив.

Е, чоловік то був рахманний,
Горілки він і в рот не брав,
Зате повагу мав од пана —
Його пан дуже шанував.

Любила теж Тараса й паня,
І війт ніколи не займав,
Того ж бо й він угіддя з рання
І аж до ночі пильнував.

Ого бере ледь світ рушницю,
Сокиру тицькає за пас
І гайда в бір — за всім дивиться,
Стріляти птицю в слушний час.

Ходив багато він чи мало —
Всього бувало, тільки раз
Біда в бору його спіткала...
Ось що повідав сам Тарас.

II

«Якось-то на Кузьму-Дем'яна [1]
В горби мохасті я побрів.
А встав тоді чомусь зарано —
За перших, бачиться, півнів.

Іду та йду собі потроху,
Але на пень лише присів,
Аж тут — лоп-лоп!— через дорогу,
Тетеря нібито злетів.

Я за рушницю — клац! — не палить!
Лулусь із другого! — мовчить!
А з-за ялин, дивлюся, валить
Жахний громадина-ведмідь!

Хоч не з лякливих я одвіку,
А тут — затрясся, як осика,
Мов цуцик, зубом цокочу.
Аж бачу — дуб лежить великий...
Рішився: дай-но утечу!

III

Стрибнув — невдало, посковзнувся
І в яму — жах! аж дух зачах!—
Лечу... лечу... — як садонувся, —
Позеленіло ув очах.

Летів чи довго я, чи мало —
Од страху тямить перестав,
Та вже добренько розсвітало,
Коли додолу присвистав.

На ноги скочив, обтрусився,
Бо був у бруді, мов свиня,
І довго злякано чудився:
Куди оце ввалився я?

Пошкріб рукою біля вуха,
Дістав з кишені роговень [2]
І в ніздрі вправив потерухи,
Адже не нюхав цілий день!

Коли в очах пішло ясниться,
Ведмедя вже й не спогадав,
За спину кинув я рушницю
І озиратися почав.

IV

О леле! Як же там пригожо!
Неначе хто намалював!
Червоні квіти, мак і рожа,—
Ну, як хустину хто послав!

Є і пташки там, йой, красиво
Співають — краще солов'я!
О лелечко! О чудасія!
Куди ж таки потрапив я?

Стояв я довго, дивувався,
Баньки роззяпив і глядів,
Аж ось, і звідки він узявся?—
Чи то прийшов, чи прилетів —

Якийсь малий, круглявий ликом,
Весь кучерявенький хлопак,
А за плічми його великий
Був лук, ізбоку — сагайдак.

— Куди веде дорога, квіте? —
Спитав я в хлопчика нараз.
— Дорога ця із того світу,
А йде пряменько на Парнас!—

Одрік хлопчина та й одразу
На крилах шпарко полетів;
А показати шлях Тарасу
За браком часу не схотів.

V

Я знов за вухом поялозив:
Парнас... Що за шайтан[3] такий?
Та й потягнув по тій дорозі,
Узявши в руки добрий кий.

З десяток, мабуть, верст протупав,
Аж, нате вам, — гора стоїть;
Біля гори народу купа,
Неначе ярмарок бурлить.

Підходжу ближче — мати-нენька!—
Народ не простий, все пани.
Хто хапкома, хто помаленьку,—
На гору лізуть всі вони,

Мов діти в школі, галасують,
Готові ближнього звести,
Бо наперед всяк морду суне,
Щоб верху першим досягти.

VI

Усі книжки з собою тягнуть,—
Дзюрками з інших піт хлющить,—
Крізь тлум протиснутися прагнуть...
Аж хтось із них як запищить:

«Помалу, браття, геть здушили
Ви фейлетон мій і «Бджолу»! [4]
Мене б ви краще пропустили
І не чинили справу злу!

А ні — в газеті перед світом
Облаю всіх, від а до зет,
Як — чули? — Гоголя тим літом,
Бо я ж — редактор всіх газет!»

Дивлюся я: аж то весь сивий,
Низький, дебелий, мов кабан,
Плюгавий, дуже некрасивий,
Кричить, немов скажений, пан [5].

Несе той пан мішок чималий,
Сопе, надсаджує живіт,
Газети цупить і журнали,
Мов коробейник той чи жид.

Його товариш [6] лантух сей
Тягти наверх допомагає,
А сам граматику несе,
Що в семінаріях вивчають.

Он хтось, розсівшись в тарантасі [7],
На гору тягнеться труськом;
Тож люблять тих і на Парнасі,
Хто шпаре кіньми,— не пішком.

VII

Тут враз усі загуготіли,
Народ роздався в два кінці,
І, ніби птахи, пролетіли
Чотири добрих молодці.

То люд був інший, мов заморський:
Сам Пушкін, Лермонтов, Жуковський
І Гоголь браво біля нас
Пройшли, як пави, на Парнас.

Багато, словом, тут народу
Зібралось лізти на Парнас:
Були пани, було і зброду,
Як часто водиться і в нас.

І я між тих людей штовхався
І пропихався — хай їм грець!
Нарешті ось таки пробрався,
На гору лізу навпростець.

VIII

Заліз. Дивлюсь — новий домина.
І панський двір. Звідкіль, спитать?..
Зокола тин гінкий з ялини...
Авжеж сюди не влізе тать!

А на подвір'ї бродять свині,
Корови, кози, барани...
Диви, й боги газдують нині,
Тримають раз свиней вони.

На гроші в ножика тут грають
Парнаські жваві хлоп'яки,
А ті, що грошиків не мають,
На щиглі смалять залюбки.

Тут до богів я вліз. А в хаті,
Овва, їх стільки — без числа!
Як у казармі тій солдатів —
Злічить не кожен подола!

IX

Тарасу казна-що здається,—
Немовби в шинку він сидить:
Хто люльку пале, хто сміється,
А дехто пісню лебедить.

Неподалік на лаві шиють
Шевці богиням ходаки,
Богині ж у ночовках миють
Богам штани і сорочки.

Сатурн [8] там, лико розмочивши,
Личак старанно підплітав;
По світу добре походивши,
Взуття немало він стоптав.

Нептун в кутку латає сіті
І ості садить на тички,
Його ж дітиська працьовиті
Діряві ладять неретки.

X

Ось б'ються Марс [9] із Геркулесом [10].
І Геркулес, як той ведмідь,
Щоб позабавити Зевеса [11],
Узявся Марса молотить.

Зевес же вліз на піч старечо,
Ряднину в голови поклав....
Він вигрівав і спину, й плечі
І в бородяці щось шукав...

Перед свічадом крутить задом,
Мастить оливою косу
І білить личко для принади
Венера — дбає за красу.

Амур [12] з дівчатами жартує,
Та мило так, що сміх бере!
Котру зненацька поцілує,
В котрої хустку обдере,

То на гармонії заграє,
То німфам [13] пісню заспіва,
То оком раптом заморгає,
Когось неначе підзива.

XI

Вмить затряслася вся гора:
Зевес на печі зворухнувся,
І позіхнув, і потягнувся...
Та й каже: «Їсти вже пора!»

Тоді моторна дівка Геба [14]
В чарки горілки налила,
Взяла хлібину і, це ж треба,
Недбало — геп! — серед стола.

Служницею на небо взята
Варити їжу, одяг прать.
Ой не даремна в неї плата —
Стількох попробуй годувать!

Стяглися он зі всього неба,
Мов таргани до хліба. Кеба!
Боги посіли круг стола,
І страви ласі з печі Геба
Носить до столу почала.

XII

Найперш дала вона капусту,
Слідом затовчений куліш,
На молоці крупник загуслий,
Та скільки хочеш — тільки їж!

Кулага ягідна, приправи,
І каша — сало аж текло,
Гусятина і інші страви —
Чого богам тим не було!

А як внесла вона ковбаси,
Млинці вівсяні золоті,—
Аж слина пирснула в Тараса
І забурчало в животі...

Боги горілку пити стали,
В чарки з сулії так і ллють!
Пісні, підпивши, заспівали,
Мов у корчмі якій гудуть.

Он Бах утнув такі частівки,
Що вголос ніяк повторить;
Дівки примружувались тільки —
Таку бридоту городить!

А Зевс до того нахлистався,
Що землю носом ледь не рив,—
Він очі плющив і хитався,
Та наче щось і говорив.

То не моє, звичайно, діло,
Не слід би, певно, і казать,—
Любив він тішить грішне тіло
І часом спритно підгулять.

XIII

Та ось боги з-за столу встали,
Як все поїли, попили.
О... на дуду гуртом заграли,
Танок богині почали.

Венера, вийнявши хустинку,
Пішла *«метелиці»* кресать.
Струнка, пригожа, мов калинка,
Пером не можна описать.

Червона, пишна, кругтлолиця,
Очима гра у всій красі,
Мов жар, горить її спідниця,
Стрічки, уплетені в косі...

Вхопивши чарочку горілки,
Амур ще більш веселим став —
Тулився ротом до сопілки,
Палкі пісні дівкам співав.

Нептун гарненьку взяв наяду [16],
Пішов скакати *«козака»*,—
І у старого, бачте, гада
Кров грає, мов у юнака!

А он схопив Юпітер Весту [17],
В танок старий пустився хрін.
Та все очима Весту пестить,
Ще й руки в боки взявся він!

А ось і Марс в нових чоботях,
Яких він, мабуть, не жалів,
Бо гопав з німфами до поту,
Гуляв у піжмурки, шалів.

І кожен бог так розгулявся,
Немов гульби не знав повік...
А хто по вінця нализався,
Того під лаву пхали — вбік.

XIV

Як задудів дудар «*скакуху*»,
Тарас нап'явся, затремтів,
І від порогу що є духу
Скакати в коло полетів.

Став викружлятися так путньо —
Роти роззявили боги:
То він присвисне, то притупне,
То піде бісом навкруги.

Юпітер щиро дивувався
І під дуду в долоні бив,
Та до Тараса проштовхався
І все ж його перепинив:

«А ти звідкіль такий гуляка?
Чого притягся на Парнас?
Ти хто такий? Чи не писака?
«Крий боже!— знітився Тарас,—

Лісник я, пане, з Путьовища,
Півдня, як з власного двора.
Оце, даруй, підняв курищу...
Але... додому вже пора.

То, може б хтось із пана ласки
Хутчій домів мене одвів.
Ходивши по горі Парнаській,
Я вельми, пане, зголоднів.

Та й буде лаятися жінка,
Що я додому все не йду.
Поліз би вже в свою сторінку,
Та сам дороги не знайду».

XV

Зевес кивнув — і миттю Геба
Крупени в миску налила
І хліба добрий кус, як треба,
Сказавши «Їж»,— мені дала.

Смачної з'їжі посьорбавши,
Я всім подякував богам;
Кошіль за плечі прив'язавши,
Вже був розгін придав ногам,

Але зефіри підхопили —
За руку хто, а хто за пас,
І ми, як птахи, полетіли
В мої краї через Парнас.

Неслися гінко в порожнечі,
І хутко в наш попали ліс.
Дивлюся: вже, напевно, вечір,
Бо молодик на небо зліз...»

З тих пір Тарас уже не ходить
Так дуже рано по лісах,
Тому нікому не зашкодить
Колоди красти по ночах.

Таке-то бачив наш Тарас
В богів, забравшись на Парнас.
Мені він це оповідав,
Я ж на папір все записав.

[1] Релігійне свято, що буває пізньої осені (1/13 листопада). Кузьма і Дем'ян — опікуни ковалів.

[2] Роговень — табакерка з волового рогу для нюхального тютюну.

[3] Шайтан — чорт, нечиста сила.

[4] «Северная пчела» — реакційна газета, видавалася Ф. Булгаріним і М. Гречем.

[5].Мається на увазі Ф. Булгарін (24.06/05.07.1789—01/13.09.1859).

[6] Розуміється М. Греч ((1787—1867)), співпрацівник і поплічник Ф. Булгаріна.

[7] Натяк на В.Сологуба (1813—1882) — автора повісті «Тарантас» (1845).

[8] Сатурн — у римській міфології: бог часу і родючості.

[9] Марс — у римській міфології: бог війни.

[10] Геркулес — грецький міфологічний герой, який мав надзвичайну силу.

[11] Зевс (Зевес) — у грецькій міфології: верховний бог. У римській він — Юпітер.

[12] Амур — у римській міфології бог кохання.

[13] Німфи — богині грецької міфології, втілені в образах гарних дівчат.

[14] Геба — богиня юності.

[15] Бах — у грецькій міфології: бог родючості, вина і веселості.

[16] Наяда — німфа.

[17] Веста — богиня сімейного добробуту.

SUMMARY

Classics are like divinity: they are not affected by time.

Classics give the answer to the question: «how to live?». But human memory, especially that of the subdued nations, is short. That is why classics are eternal. Every new generation addresses the same question to national authors: «how to live?»

This edition is devoted to the founder of new Belarusian literature Vincent Dunin-Marcinkevič who was born 200 years ago (1808—1884). For a long time the poem «Taras on Parnassus» was ascribed to him. The first book of the author was the «Idyll» comedy (Wilno, 1846). It was followed by the poetic collections «Hapon» (Mińsk, 1855), «Belarusian piper» (Mińsk, 1857), «Lucinka or the Swedes in Lithuania» (Wilno, 1861) and some other works. Vincent Dunin-Marcinkevič also translated into Belarusian a poem of Adam Mickiewicz «Pan Tadeusz» – the first translation of the epic work into a Slavic language, the appearance of which in Wilno in 1859 was luckless: it was suppressed by the Russian censorship and burned. Experts in literature think that the comedy «The Pinsk Gentry» was written in 1866. It was written in Palessian dialect, which in fact does not exist. That is why the authentic speech is also a masterful device of the dramatist: the mocking of the downtrodden, uneducated gentry and exposing the officialdom of the Russian occupation (the law officer Kruččou reads ukazes in Russian).

The original version of the poem is kept in the State Historical Archive of Lithuania in Wilno. The poem given in the book is printed in accordance with the authentic version (State Historical Archive of Lithuania; vol. 1135, anagraph 10; 219; p. 30—46).

Translations of the poem into English, German and Polish were made by, respectively, *Vera Rich* and *Dominik Januškevič, Monika Bankowska-Züllig* and the great great-granddaughter of Vincent Dunin-Marcinkevič himself — *Barbara Krzyżańska-Czarnowieska*.

The second part of the volume introduces to the reader the calling card of 19th-century Belarusian poetry — the poem «Taras on Parnassus». A composite version of the poem, the text of which up to the recent time totalled only 314 lines, split into 15 sections with 4-6 stanzas in each of them, has for a century been viewed as the classic variant. Only recently, thanks to the efforts of Hienadź Kisialiou, the most probable author of the well-known poem has been found. One of the records has an exact note: «*Haradok, 15th April, 1855*». According to Kisialiou, the authorship should be ascribed to Kastuś Vieranicyn (Vasil'ev; 1834—1904) who was born in the Haradok district (the most northern part of Viciebsk region), for some time lived and studied in St Petersburg and knew well the behind-the-scenes life of Russian literary men of those days.

The last «composite version» of this multi-lingual volume has been made taking into account the suggestions of Nil Hilevič, national poet of Belarus and literary critic Hienadź Kisialiou. Some newly found records, unknown to the philologists of the 19th- first half of the 20th century, have also been taken into account. At present the text of «Taras» numbers 322 lines. Translation of the poem into Bulgarian (*Naiden Vychlav*), Spanish (*Carlos Sherman*; 1934—2006), Polish (*Czesław Seniuch*) and German (*Uladzimir Papkovič*) were made especially for this project.

The edition itself was initially planned by the Belarusian Cultural Fund as a continuation of previous volumes: the poem of Adam Mickiewicz «Pan Tadeusz» (1998; 880 pages); the poem of Jakub Kolas «The New Land» (2002; 904 pages) – both of these pieces were printed in Belarusian, Polish and Russian (compiler Jazep Januškevič).

Realization of this project was also achieved by the efforts of the compiler Jazep Januškevič.

Літаратурна-мастацкае выданне

Класіка

Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч
Пінская шляхта
аўтэнтык, беларуская, англійская, нямецкая, польская, руская мовы

Кастусь Вераніцын
Тарас на Парнасе
беларуская, англійская, балгарская, іспанская, нямецкая, польская, руская, украінская мовы

Укладальнік Язэп Янушкевіч

Адказны за выпуск Віктар Хурсік

Падпісана ў друк 17.01.2008. Фармат 70х108^1/16.
Папера афсетная. Афсетны друк. Гарнітура Garamond.
Улік.-выд.арк.7,2. Умоўн.-друк.арк.21,0. Наклад 200 асобнікаў.
Замова **№18**

Выдавец Віктар Хурсік.
220117 Мінск, прасп. газ. "Звязда", 57—31.
Ліцэнзія ЛВ 02330/0131965 выдадзена 25.05.2007

Надрукавана з арыгінал-макета выдаўца
ў друкарні ВПУП «Бізнесафсет».
220043 Мінск, прасп. Незалежнасці, 95/3.
Ліцэнзія ЛП 02330/0131682 выдадзена 04.09.2006.

ISBN 978-985-6718-90-1

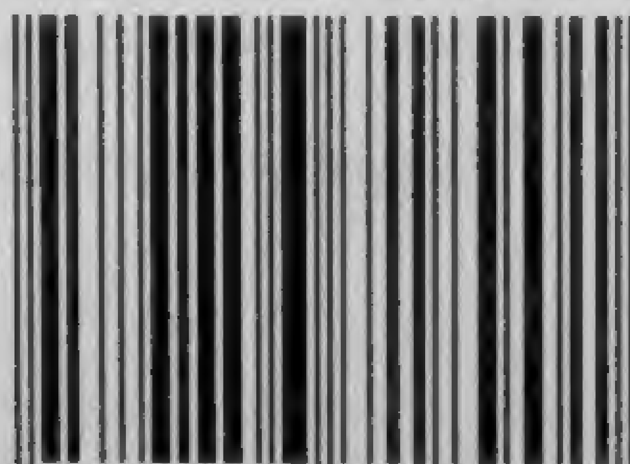

Выдавец Віктар ХУРСІК
http://publisher-khursik.iatp.by